

РАЗВИВАНЕ НА УМЕНИЯТА НА 21 ВЕК ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА ЦУР

IMPRESSUM

ОУ „Дубовац“
Maja Lukić Pushkarić,
Andrea Grkovski-Zimet,
Krešimir Vojanić,
Kristina Fratrović,
Snjezana Marković-Zoraja

ОУ “Кирил Христов”
Екатерина Славова Йовчева,
Венета Славова Кирковска

ООУ “Малина Попиванова”
Саня Михалова,
Гордана Янева,
Хилда Панов,
Кате Стоянова,
Стоянчо Димитров,
Александър Шалевски

КОНЦЕПЦИЯ

КАКВО Е УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ?

Има много определения за устойчиво развитие, които могат да се тълкуват в зависимост от гледната точка. И все пак всяка дефиниция има общ баланс на термините, който се отнася до задоволяване на нуждите на настоящото поколение, без да се компрометира способността на бъдещите поколения да посрещат собствените си нужди. И докато дефинициите са се променяли през историята, ядрото е останало същото. Разликата е, че понякога фокусът беше повече върху околната среда или социалните права.

Днес устойчивото развитие се основава на разбирането на взаимосвързаността на неговите три основни компонента: общество, околна среда и икономика. Балансът между трите компонента и тяхното операционализиране на практика осигурява дългосрочно развитие на човешкото общество в съхранена околна среда. Организацията на обединените нации е основната организация, която предоставя насоки за устойчиво развитие.

КАК ДА ПОСТИГНЕМ УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ?

Много от предизвикателствата, пред които е изправено човечеството, като изменението на климата, недостигът на вода, неравенството и гладът, могат да бъдат разрешени само на глобално ниво и чрез насърчаване на устойчивото развитие: ангажимент за социален прогрес, екологичен баланс и икономически растеж.

Като част от нова пътна карта за устойчиво развитие, Организацията на обединените нации одобри Програмата до 2030 г., която съдържа целите за устойчиво развитие, призив за действие за защита на планетата и гарантиране на глобалното благосъстояние на хората. Тези общи цели изискват активното участие на отделни лица, предприятия, администрации и държави по света.

КАКВИ СА ЦЕЛИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ?

Седемнадесетте цели за устойчиво развитие са нови универсални и глобални цели, които членовете на ООН се очаква да използват при оформянето на своите програми и политики през следващите петнадесет години. През август 2015 г. 193 държави се споразумяха за следващите седемнадесет цели и свързаните с тях 169 цели, които ще важат до 2030 г. Целите са насочени към създаване на по-добро бъдеще за хората и планетата. Целите са по-нататъшно изграждане на партньорства между държавите. Всички цели са пълни и неделими и в допълнение към партньорството и мира се основават на три основни измерения на устойчивото развитие: общество, околна среда и икономика.

Дейности по проекта:

Проектът има за цел да проектира и разработи учебни материали, които ще бъдат използвани в онлайн платформа (също да бъде проектирана и използвана), която помага на учениците да развият ключовите умения за 21-ви век на критично мислене, креативност и решаване на проблеми, докато ги учим за целите на ООН за устойчиво развитие.

Това води до три интелектуални резултата:

(Резултат 1) Проектиране и разработване на учебни материали.

Ще има материали за всяка от ЦУР (има 17 цели), приемащи различни форми като въпроси, викторини, предизвикателства и интерактивни презентации.

Като цяло ще има повече от 17 различни геймифицирани елемента, за да се даде възможност за разнообразно и обширно предложение, което ще поддържа интереса на учениците.

(Резултат 2) Проектиране и разработване на онлайн платформа.

Платформата ще хоства гореспоменатите учебни материали, които ще поддържат елементи на игровизация, за да вървите заедно с интерактивния характер на учебните материали.

(Резултат 3) Курс за развитие на цифрови умения.

Проектът има за цел да разработи курс за обучение на учители по дигитални умения, свързани с дистанционното обучение, който ще бъде предоставен на учителите в рамките на проекта и ще бъде достъпен онлайн.

Включени организации:

Основно училище Малина Попиванова (като координатор) е основно училище от Кочани, Република Северна Македония. Училището е създадено на 26 август 1985 г., а от 11 юни 2021 г. е пререгистрирано като Център за подкрепа на ученици със специални образователни потребности. В края на 2019 г. е открита сензорна стая за ученици с увреждания пусната в експлоатация в училище. Стаята се използва като терапевтична за деца с ограничени комуникативни умения.

Основно училище Кирил Христов (като партньор) е основно училище от Стара Загора, България. Училището е основано през 1896 г. Кирил Христов е едно от иновативните училища в България, което е образец на съвременното училище. В него учениците подобряват своите резултати и критичното си мислене чрез иновативни образователни процеси и методи на преподаване. Преподаватели и студенти работят по различни национални и международни програми и проекти.

Основното училище Дубовац (като партньор) е основно училище от Карловац, Хърватия. Училището е основано през 1979 г. В рамките на училището учениците могат да посещават няколко извънкласни дейности като хор, свирене на барабани, което е нашата най-популярна дейност, програма GLOBE, драматична група, медийна група, арт група, роботика, универсално спортно училище, млади техници, Червен кръст. От 15 години училището участва в програмата GLOBE (спонсорирана от НАСА, САЩ), в която ученици измерват атмосферни, хидроложки, почвени и биологични фактори в околната среда и след това ги изпращат в обща база данни в САЩ.

Eco Logic, Македония (като партньор) е неправителствена организация със седалище в Скопие, Република Северна Македония. Организацията е основана през 2011 г. ECO-LOG-IC е организация с нестопанска цел, която се е посветила на опазването и опазването на околната среда, популяризирането на съвременни екологични практики, както и мониторинга и популяризирането на принципа на устойчивото развитие, като набляга на началното образование (формални и неформални), детски градини, начални и средни училища, както и университети.

Препратки:

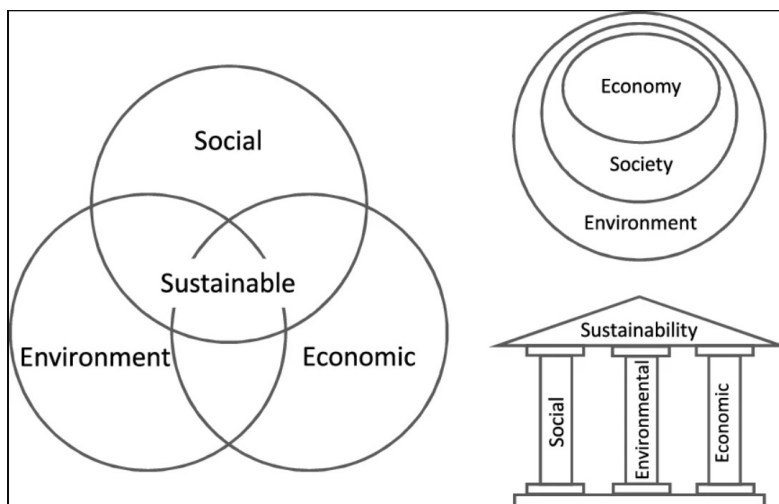
https://www.accionacom.com/sustainable-development/?_adin=02021864894

<https://sdgs.un.org/2030agenda>

Въведение в учебната програма

Необходимостта от учебната програма:

Устойчивото развитие (Фигура 1) е организационният принцип за постигане на целите на човешкото развитие, като същевременно се поддържа способността на природните системи да предоставят природните ресурси и екосистемните услуги, от които зависят икономиката и обществото. (1)

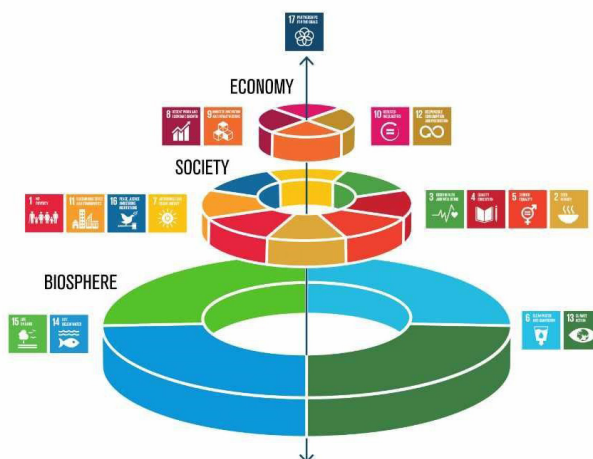

Снимка 1. Описание на устойчивостта

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1d/11625_2018_627_Fig1_HTML.webp

Преподаването на SDG (Цели за устойчиво развитие) е изключително важно, защото младото поколение трябва да разбере какво трябва да бъде развитието на сегашното поколение. Тя трябва да бъде такава, че да не бъде застрашено развитието на бъдещите поколения в бъдеще. (2, 3, 4)

Развитието на обществото и икономиката трябва да става така, че да не застрашава средата, в която ще живеят бъдещите поколения (Снимка 2). Идеята на учебната програма е да осигури предоставяне на качествено обучение, PBL (обучение, базирано на проекти) развиване на уменията на 21-ви век (4C) и разбиране на необходимостта от прилагане на учене през целия живот, за да се постигнат целите на SDG.

Фигура 2. Икономиките и обществата трябва да се разглеждат като вградени части от биосферата.

<https://www.stockholmresilience.org/research/research-news/2016-06-14-how-food-connects-all-the-sdgs.html>

Цели на учебната програма:

Настоящият том разглежда Образованието за устойчиво развитие (ESD), което дава възможност на учащите да вземат информирани решения и отговорни действия за екологична цялост, икономическа жизнеспособност и справедливо общество, за настоящите и бъдещите поколения, като същевременно зачитат културното многообразие. ОУР насърчава холистично и трансформиращо образование. Този тип образование е насочено към учебно съдържание и резултати, иновативна педагогика и „учене чрез правене“ и използва подход за цялото училище, за да ангажира общностите в постигането на устойчива промяна.

Цел 4.7 от Цел за устойчиво развитие 4, която до 2030 г. се стреми да „гарантира, че всички учащи се придобиват знанията и уменията, необходими за насърчаване на устойчивото развитие, включително, наред с другото, чрез образование за устойчиво развитие и устойчив начин на живот...“ също като пресичащ всички други цели за устойчиво развитие (ЦУР). (5)

Концепцията за ОУР трябва да предоставя знания, умения, ценности и нагласи, които дават възможност на учащите да допринесат за устойчивото развитие. Програмите и дейностите, които насърчават устойчивото развитие, трябва да бъдат интегрирани в учебната програма. Преподавателят трябва да подготви учащите се да разберат и да реагират на променящия се свят и учащите трябва да станат „граждани на устойчивостта“.

Предложените дейности и упражнения в рамките на учебната програма, ще накарат младите хора да участват активно в обществото, активно да участват в дискусии със своите идеи, мислене и намиране на нови решения на проблеми. Младите хора също ще разберат важността на включването в ежедневието и ще развият социални умения.

Предвидени потребители на учебната програма:

Предвидените потребители на учебната програма са ученици на възраст между 11 и 15 години. Учебната програма има широка приложимост, може да се адаптира и прилага към различни образователни контексти, възрастови групи, теми и цели.

Методология:

Образователният подход ще доведе до повишаване на осведомеността относно предизвикателствата, свързани с околната среда и изменението на климата. Материалите насърчават практики за начин на живот, които са щадящи околната среда и устойчиви и повишават осведомеността на потребителите и ги насърчават да станат по-активни в екологичните каузи, да предприемат действия и да бъдат предприемчиви към предизвикателствата. Материалите насърчават критичното мислене и изобретателните решения за решаване на проблеми, точно както ще е необходимо, за да се справят с предизвикателствата в реалния свят.

Обърнати умения:

Умения за учене: критично мислене, комуникация, сътрудничество и креативност.

Житейски умения: Гъвкавост, инициативност, социални умения, продуктивност, лидерство

Умения за грамотност: Информационна грамотност, медийна грамотност, технологична грамотност

ИЗТОЧНИЦИ:

1. <https://www.ohchr.org/en/taxonomy/term/792?page=8>
2. «THE 17 GOALS | Sustainable Development». sdgs.un.org. Retrieved 10 August 2022.
3. United Nations (2017) Resolution adopted by the General Assembly on 6 July 2017, Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development (A/RES/71/313 Archived 28 November 2020 at the Wayback Machine)
4. United Nations General Assembly (1987) Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. Transmitted to the General Assembly as an Annex to document A/42/427 – Development and International Co-operation: Environment.
5. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000261445>

Структура на учебната програма

Учебната програма е организирана в 17 модула:

Цел 1: Без бедност

Цел 2: Нулев глад

Цел 3: Добро здраве и благополучие

Цел 4: Качествено образование

Цел 5: Равенство между половете

Цел 6: Чиста вода и канализация

Цел 7: Достъпна и чиста енергия

Цел 8: Достоеен труд и икономически растеж

Цел 9: Индустрия, иновации и инфраструктура

Цел 10: Намалени неравенства

Цел 11: Устойчиви градове и общности

Цел 12: Отговорно потребление и производство

Цел 13: Действия за климата

Цел 14: Живот под водата

Цел 15: Живот на сушата

Цел 16: Мир, справедливост и силни институции

Цел 17: Партньорства за целите

Всеки модул съдържа:

- представяне
- Презентация на PowerPoint
- Дейности и работни листове

Въведение – дава кратко обяснение на целта за устойчиво развитие. Той предоставя достатъчно информация за него, за да може читателят да разбере значението му . Въведението съдържа: кратко обяснение; обща цел; защо е важно за една общност; ключови измерения/ключови думи.

Power-point презентация – съдържа информация за целта за устойчиво развитие.

Уроците в рамките на модула съдържат:

- Цели
- Подробности за дейността
- Инструкции
- Съвети за фасилитатора
- Дебрифинг
- Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето
- Препратки/Допълнителна литература
- приложение

Цели – дават резултатите от модула.

Подробности за дейността – информация за продължителността и целевите групи.

Инструкции - насоки и информация за подпомагане на реализацията на модула, подробности за модула; учебни и преподавателски дейности; упражнения, свързани с модула.

Съвети за фасилитатора – ролята на водещ на модула .

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето – дейности, които биха могли да бъдат извършени в бъдеще, свързани с целта за устойчиво развитие .

Препратки/Допълнително четене - препратки с видео и друга полезна литература, свързана с модула.

Приложение – учебен материал и инструменти.

Структура на дейностите

- **Наименование на дейността - заглавие**

- **Цели** - обясняват какви знания ще получи ученикът, като научи за определена цел на устойчивото развитие и какви умения ще има 21 век. придобити по време на работа.

- **Подробности за дейността** - посочва къде се намират материалите, необходими за работа по конкретна учебна програма (в приложението), продължителността на дейността и броя на учениците, които се очаква да работят по конкретна учебна програма.

- **Инструкции** - Дават се инструкции за извършване на дейности по конкретна учебна програма и очакваната продължителност на дейността.

- **Съвети за водещия** - дава указания на изпълнителя на дейността как да мотивира учениците и как да изпълнява дейностите възможно най-добре.

- **Дебрифинг** – обяснява начините, по които учениците ще представят резултатите от своите дейности пред останалата част от класа.

- **Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето** - обяснява къде може да се намери информация за уроци и дейности.

- **Препратки/допълнителна литература** – съдържат информация за източниците, използвани за работа по учебните материали, интернет страниците, използвани при подготовката на материалите.

- **Приложение** – съдържа материали , които учителят трябва да изпълни за определена учебна единица, като въпросници, тестове, работни листове за групова или индивидуална работа, резюмета на преподаваната единица и др.

Количество учебни материали:

Име на модула	Количество на урочните планове	Брой уроци	Количество презентации	Количество дейности
ЦЕЛ 1: БЕЗ БЕДНОСТ Икономическият растеж трябва да бъде приобщаващ, за да осигури устойчиви работни места и да насърчи равенството.	2	2	1	5
ЦЕЛ 2: НУЛЕВ ГЛАД Секторът на храните и селското стопанство предлага ключови решения за развитие и е от основно значение за изкореняването на глада и бедността.	2	2	1	4
ЦЕЛ 3: ДОБРО ЗДРАВЕ И БЛАГОСЪСТОЯНИЕ Осигуряването на здравословен живот и насърчаването на благосъстоянието за всички на всички възрасти е от съществено значение за устойчивото развитие.	2	2	1	2
ЦЕЛ 4: КАЧЕСТВЕНО ОБРАЗОВАНИЕ Получаването на качествено образование е в основата на подобряването на живота на хората и устойчивото развитие.	2	2	1	3

<p>ЦЕЛ 5: РАВЕНСТВО ПОЛОВЕ Равенството между половете е не само основно човешко право, но и необходима основа за един мирен, проспериращ и устойчив свят.</p>	2	2	1	4
<p>ЦЕЛ 6: ЧИСТА ВОДА И КАНАЛИЗАЦИЯ Чистата, достъпна вода за всички е съществена част от света, в който искаме да живеем.</p>	2	2	1	2
<p>ЦЕЛ 7: ДОСТЪПНА И ЧИСТА ЕНЕРГИЯ Енергията е централна за почти всяко голямо предизвикателство и възможност.</p>	2	2	1	5
<p>ЦЕЛ 8: ДОСТОЕН ТРУД И ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ Устойчивият икономически растеж ще изисква от обществата да създадат условия, които позволяват на хората да имат качествена работа.</p>	2	2	1	3
<p>ЦЕЛ 9: ПРОМИШЛЕНОСТ, ИНОВАЦИИ И ИНФРАСТРУКТУРА Инвестициите в инфраструктура са от решаващо значение за постигането на устойчиво развитие.</p>	2	2	1	5

<p>ЦЕЛ 10: НАМАЛЕНИ НЕРАВЕНСТВА За да се намалят неравенствата, политиките трябва да бъдат универсални по принцип, като обръщат внимание на нуждите на групите в неравностойно положение и маргинализираните групи.</p>	2	2	1	4
<p>ЦЕЛ 11: УСТОЙЧИВИ ГРАДОВЕ И ОБЩНОСТИ Трябва да има бъдеще, в което градовете да предоставят възможности за всички, с достъп до основни услуги, енергия, жилища, транспорт и др.</p>	2	2	1	2
<p>ЦЕЛ 12: ОТГОВОРНО ПОТРЕБЛЕНИЕ И ПРОИЗВОДСТВО Отговорно производство и потребление</p>	2	2	1	5
<p>ЦЕЛ 13: ДЕЙСТВИЯ ВЪРХУ КЛИМАТА Изменението на климата е глобално предизвикателство, което засяга всички и навсякъде.</p>	2	2	1	2
<p>ЦЕЛ 14: ЖИВОТ ПОД ВОДАТА Внимателното управление на този основен глобален ресурс е ключова характеристика на устойчивото бъдеще.</p>	2	2	1	2

ЦЕЛ 15: ЖИВОТ НА СУШАТА Устойчиво управление на горите, борба с опустиняването, спиране и обръщане на деградацията на земята, спиране на загубата на биологично разнообразие	2	2	1	2
ЦЕЛ 16: МИР, СПРАВЕДЛИВОСТ И СИЛНИ ИНСТИТУЦИИ Достъп до правосъдие за всички и изграждане на ефективни, отговорни институции на всички нива.	2	2	1	6
ЦЕЛ 17: ПАРТНЬОРСТВА Съживяване на глобалното партньорство за устойчиво развитие.	4	4	1	5
Обща сума	36	36	17	61

Видове предоставени материали:

<ul style="list-style-type: none"> • дъски • купи • кутии • карти • чартърни цветя • химически бюлетини • химикали • колекции от морски живот • цветни моливи • електронни материали • флумастери • игри • глобуси 	<ul style="list-style-type: none"> • водачи • шапки с надписи • интерактивни дъски • ножове • карти • маркери • медийни проектори • мобилни телефони • персонални компютри / лаптопи • снимки • плакати • PowerPoint презентации • печатни приказки 	<ul style="list-style-type: none"> • карти с въпроси • анкетни формуляри • викторини • изваяни материали • селекция от литература • знаци • стикери • проучвания • маси • тестове • видео клип • бяла и цветна хартия • работни листове
---	--	--

Как да използваме учебната програма?

Учебната програма съдържа въведение за всяка цел за устойчиво развитие, презентации и планове за уроци. Уроците са написани с подробни инструкции на английски, български, хърватски и македонски. Всяка цел за устойчиво развитие има един или повече уроци. Възпитателят/учителят може да направи избор на урок, който отговаря на условията на работа, броя и възрастта на учениците, необходимото време или материала.

В началото на всеки учебен план има резултати, които могат да бъдат постигнати в работата с учениците и уменията, които ученикът може да развие, необходимите материали за работа и времето, необходимо за провеждане на семинара. Извършва се самостоятелно, по двойки или в групи, като могат да се използват дигитални инструменти и платформи: PowerPoint, Canva, Sway, Learningapps, StoryJumper, Wordwall, Powtoon, Stop Animation.

Уроците са разделени на няколко дейности, като за всяка дейност са написани методи за работа, въпроси, възможни отговори, работни листове и възможни решения. В края на всеки урок има допълнителни дейности, които могат да се извършват след семинара, в резултат на работа или доклад, източници за допълнителни изследвания. Някои уроци в приложението също имат работни листове.

Всички дейности в урока са свързани, но учителят може да избира дейностите според интереса на учениците, техните идеи и креативност.

Креативността на възпитателя/учителя също е добре дошла, уроците могат да бъдат адаптирани. Ако искате само да се запознаете с темата, но не и да реализирате дейност или упражнения, можете да следвате презентациите, които се правят към всеки урок. Примери за дейности на учениците: отговаряне на въпроси, обсъждане на проблем, писане на есета, проблемни статии, решаване на въпросници, викторини, гледане на видеоклипове, игри, правене на презентации, брошури, викторини, практически работи, плакати, рисунки, игри, проучване с помощта на линкове, бази данни, таблици и инфографики, организиране на изложба, представяне на резултати от изследвания, публикуване в социални мрежи или училищни уебсайтове.

Учебната програма е изградена така, че да бъде достатъчно гъвкава, за да може учителят/учителят да се адаптира към нуждите и обстоятелствата и да е готова за използване, за да улесни задачата на учителя, като подготвителна работа и изпълнение на класа.

Заклучителни бележки:

Надяваме се, че ще използвате учебната програма във вашите училищни или извънучилищни дейности.

Вложени са много усилия, за да се насърчи работата с деца и млади хора, да се мотивират да мислят критично за устойчивото развитие и какво трябва да бъде развитието на сегашното поколение за бъдещите поколения.

Необходимо е всеки от нас да бъде част от промяната в света и да допринесе за по-добър живот на всички хора, равни права и възможности и опазване на околната среда.

“Едно дете, един учител, една химикалка и една книга могат да променят света.”

Малала Юсуфзай

Цел за устойчиво развитие 1.

Без бедност

ЦУР 1.

Целта:

Да сложим край на бедността във всичките ѝ форми навсякъде до 2030 г.
Една от 17-те цели за устойчиво развитие, определени от ООН през 2015 г.

<https://unric.org/en/sdg-1/#top>

May, 23th, 2022.

Целите

- **1.1** До 2030 г. изкореняване на крайната бедност за всички хора навсякъде, която понастоящем се измерва като хора, живеещи с по-малко от 1,25 долара на ден
- **1.2** До 2030 г. да се намали поне наполовина делът на мъжете, жените и децата от всички възрасти, живеещи в бедност във всички нейни измерения според националните определения
- **1.3** Прилагане на подходящи на национално ниво системи и мерки за социална защита за всички, включително подове, и до 2030 г. да се постигне значително покритие на бедните и уязвимите
- **1.4** До 2030 г. да се гарантира, че всички мъже и жени, по-специално бедните и уязвимите, имат равни права на икономически ресурси, както и достъп до основни услуги, собственост и контрол върху земя и други форми на собственост, наследство, природни ресурси, подходящи нови технологии и финансови услуги, включително микрофинансиране
- **1.5** До 2030 г. изграждане на устойчивостта на бедните и хората в уязвимо положение и намаляване на тяхното излагане и уязвимост на свързани с климата екстремни събития и други икономически, социални и екологични сътресения и бедствия
- **1.A** Гарантиране на значително мобилизиране на ресурси от различни източници, включително чрез засилено сътрудничество за развитие, за да се осигурят адекватни и предвидими средства за развиващите се страни, по-специално най-слабо развитите страни, за прилагане на програми и политики за премахване на бедността във всичките ѝ измерения
- **1.B** Създайте стабилни политически рамки на национално, регионално и международно ниво, основани на стратегии за развитие в полза на бедните и съобразени с пола, за да подпомогнете ускорените инвестиции в действия за изкореняване на бедността

Бедността включва:

глад и недохранване
 недостъпност или ограничен достъп до образование
 бездомност, лоши и неадекватни жилищни условия
 лошо здраве
 повишена смъртност
 социална дискриминация и изолация
 намалено участие във вземането на решения

Защо е важно?

Повече от 10% от световното население живее в крайна бедност
 Изключителната бедност означава, че не можете да си позволите питейна вода, поне едно хранене на ден, дрехи, обувки и много вероятно място за живеене
 Линията на крайна бедност се определя от сумата, определена от Световната банка през 2018 г. и възлиза на 1,90 щатски долара на човек на ден (по-голямата част от тях живеят в Субсахарска Африка)
 Пандемията от COVID-19 изложи десетки милиони хора на риск от крайна бедност (8% от световното човешко население), причинявайки първото увеличение на глобалната бедност от повече от 20 години
 Още преди COVID-19 базовите прогнози предполагаха, че 6 процента от световното население все още ще живее в крайна бедност през 2030 г., пропускайки целта за прекратяване на бедността
 Наличието на работа не гарантира достоен живот
 8% от наетите работници и техните семейства по света са живели в крайна бедност през 2018 г.
 Едно от пет деца живее в крайна бедност

Защо да ме е грижа?

Има много причини, но накратко, защото като човешки същества нашето благополучие е свързано едно с друго

https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2016/08/1_Why-It-Matters-2020.pdf

May, 23th, 2022.

Какво мога да направя по въпроса?

Какво могат да направят правителствата по въпроса? Какво може да направи частният сектор по въпроса?

Вашата активна ангажираност в изготвянето на политики може да има значение за справянето с бедността

Той гарантира, че правата ви се насърчават и че гласът ви се чува

Правителствата могат да помогнат за създаването на благоприятна среда за създаване на продуктивна заетост и възможности за работа за бедните и маргинализираните

Частният сектор може да насърчи икономическите възможности за бедните

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

ACCESS MORE DATA AND INFORMATION ON THE INDICATORS AT [HTTPS://UNSTATS.UN.ORG/SDGS/REPORT/2020/](https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/)

https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2019/07/E_Infograph-ic_01.pdf

May, 23th, 2022.

Разработване на въведението

Обща цел на цел за устойчиво развитие 1- Без бедност

Цел за устойчиво развитие 1 Без бедност е една от 17-те цели за устойчиво развитие, определени от ООН през 2015 г.

Първата цел за устойчиво развитие цели „прекратяване на бедността във всичките ѝ форми навсякъде“. Неговите седем свързани цели имат за цел, наред с другото, да изкорени крайната бедност за всички хора навсякъде, да намали поне наполовина дела на мъжете, жените и децата от всички възрасти, живеещи в бедност, и да приложи национално подходящи системи и мерки за социална защита за всички, включително подове, и до 2030 г. да се постигне значително покритие на бедните и уязвимите.

Цел 1 има следните цели:

1.1 До 2030 г. изкореняване на крайната бедност за всички хора навсякъде, която понастоящем се измерва като хора, живеещи с по-малко от 1,25 долара на ден

1.2 До 2030 г. да се намали поне наполовина делът на мъжете, жените и децата от всички възрасти, живеещи в бедност във всички нейни измерения според националните определения

1.3 Прилагане на подходящи на национално ниво системи и мерки за социална защита за всички, включително подове, и до 2030 г. да се постигне значително покритие на бедните и уязвимите

1.4 До 2030 г. да се гарантира, че всички мъже и жени, по-специално бедните и уязвимите, имат равни права на икономически ресурси, както и достъп до основни услуги, собственост и контрол върху земя и други форми на собственост, наследство, природни ресурси, подходящи нови технологии и финансови услуги, включително микрофинансиране

1.5 До 2030 г. изграждане на устойчивостта на бедните и хората в уязвимо положение и намаляване на тяхното излагане и уязвимост на свързани с климата екстремни събития и други икономически, социални и екологични сътресения и бедствия

1.A Гарантиране на значително мобилизиране на ресурси от различни източници, включително чрез засилено сътрудничество за развитие, за да се осигурят

адекватни и предвидими средства за развиващите се страни, по-специално най-слабо развитите страни, да прилагат програми и политики за премахване на бедността във всичките ѝ измерения

1.В Създайте стабилни политически рамки на национално, регионално и международно ниво, основани на стратегии за развитие в полза на бедните и съобразени с пола, за да подкрепите ускорените инвестиции в действия за изкореняване на бедността.

Защо е важно за образователната общност?

Академичната и образователната общност имат основна роля за повишаване на осведомеността относно въздействието на бедността. Науката осигурява основата за нови и устойчиви подходи, решения и технологии за справяне с предизвикателствата за намаляване на бедността и постигане на устойчиво развитие. Приносът на науката за премахване на бедността е значителен.

Например, той даде възможност за достъп до безопасна питейна вода, намали смъртните случаи, причинени от болести, пренасяни чрез водата, и подобри хигиената, за да намали рисковете за здравето, свързани с небезопасна питейна вода и липса на канализация.

Като човешки същества нашето благополучие е свързано едно с друго.

Нарастващото неравенство е пагубно за икономическия растеж и подкопава социалното сближаване, увеличава политическото и социалното напрежение и, при някои обстоятелства, води до нестабилност и конфликти.

Ключови измерения на устойчивото развитие 2 Нулева бедност

Бедността не е просто липсата на доход, който да ни осигури сигурно ежедневие. Бедността включва глад и недохранване, недостъпност или ограничен достъп до образование, бездомност, лоши и неадекватни жилищни условия, лошо здраве, повишена смъртност, социална дискриминация и изолация и намалено участие във вземането на решения.

Въпреки че бедността е стара колкото човечеството, нейният образ и граници непрекъснато се променят. Той присъства във всички общества, въпреки че в по-развитите общества броят на бедните граждани е по-малък, отколкото в слабо развитите части на света, където гражданите се сблъскват с него дори в крайните му форми.

Повече от 10% от световното население живее в крайна бедност.

Изключителната бедност означава, че не можете да си позволите питейна вода, поне едно хранене на ден, дрехи, обувки и много вероятно място за живеене.

Линията на крайна бедност се определя от сумата, определена от Световната банка през 2018 г. и възлиза на 1,90 щатски долара на човек на ден (по-малко от 13 kn).

По това време 8% от служителите в света са живели в крайна бедност.

Изкореняването на бедността е първата цел на устойчивото развитие, една от най-предизвикателните цели на устойчивото развитие. Държавите-членки на ООН се ангажират да сложат край на всички форми и измерения на бедността, включително крайната бедност, до края на 2030 г. Тази предизвикателна цел беше допълнително обременена от глобалната криза на пандемията Covid-19 и икономическия спад причинени от пандемията. Пандемията от Covid-19 тласна милиони заети хора към безработица и бедност. Още преди началото на глобалната пандемия от Covid-19 бяха направени предположения, че въпреки усилията за постигане на първата цел за устойчиво развитие, 6% от населението на света през 2030 г. продължават да живеят в крайна бедност, което означава, че целта няма бъде постигната.

Взаимодействието между Цел 2 за устойчиво развитие Нулева бедност и придобиването на умения за 21^{век}

Уменията от 1-ви век са 12 способности, от които днешните студенти се нуждаят, за да успеят в кариерата си по време на информационната ера.

Дванадесетте умения на 21-ви век са:

1. Критично мислене
2. Творчество
3. Сътрудничество
4. Комуникация
5. Информационна грамотност
6. Медийна грамотност
7. Технологична грамотност
8. Гъвкавост
9. Лидерство

10. Инициативност
11. Производителност
12. Социални умения

Тези умения имат за цел да помогнат на учениците да се справят със светкавичното темпо на днешните модерни пазари. Всяко умение е уникално по начина, по който помага на учениците, но всички те имат едно общо качество. Те са от съществено значение в ерата на интернет.

Всяко умение от 21-ви век е разделено на една от три категории:

1. Умения за учене
2. Умения за грамотност
3. Житейски умения

Умения за учене (четирите C) учи студентите за умствените процеси, необходими за адаптиране и подобряване на съвременната работна среда.

Уменията за грамотност (IMT) се фокусират върху това как учениците могат да разпознават фактите, издателските издания и технологията зад тях. Има силен фокус върху определянето на надеждни източници и фактическа информация, за да се отдели от дезинформацията, която залива интернет.

Жизнените умения (FLIPS) разглеждат нематериалните елементи от ежедневието на ученика. Тези нематериални активи се фокусират върху личните и професионалните качества.

Дейност 1

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG1-SDGfP	Без бедност
Цели	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ученикът обяснява понятието бедност 2. Ученикът обяснява термина крайна бедност 3. Ученикът обяснява каква трябва да бъде постигната първата цел на устойчивото развитие 4. Ученикът обяснява възможните причини за непостигане на целта до 2030 г. 5. Ученикът обяснява връзката между бедността и избухването на пандемията Covid-19 6. Ученикът научава причините, които могат да доведат до бедност 7. Ученикът свързва понятието бедност със ситуацията в Хърватия 8. Ученикът си сътрудничи в екип 9. Ученикът прилага критично мислене при решаване на проблеми 10. Ученикът развива положително отношение към изучаването на ново съдържание (цел 1 на SDGfP) 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> - материали - в приложението - продължителност на заниманието - 120мин - група от 15-20 ученика 	
Инструкции	
<p>Дейност 1:</p> <p>въведение в темата – задаване на въпроси (10 мин.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Какво е за вас бедността? - Беден ли е човек, ако не може да си позволи последния модел мобилен телефон? - Какво причинява бедността на индивида? - Познавате ли хора, за които бихте казали, че са бедни? - Можете ли като индивид да помогнете за предотвратяване на бедността и как? <p>След като учениците са отговорили на поставените въпроси и са обсъдили дадените отговори, им се показва кратко видео.</p> <p>https://youtu.be/TfOJ7HNo-qE</p>	

След като изгледат видеото, учениците говорят за това, което са видели във видеото. Коментират и обменят мнения дали в уводната част на урока са дали подобни отговори на зададените в началото на урока въпроси с отговорите, посочени във видеото.

Дейност 2: (30 минути)

На учениците се дава материал от приложението, което обяснява по-подробно какво е бедност. Разяснява се и понятието крайна бедност. Учениците се запознават с цел 1 на устойчивото развитие: изкореняване на бедността във всичките ѝ форми и навсякъде по света до 2030 г. и с прогнози, че целта няма да бъде постигната. Те свързват избухването на пандемията от Covid-19 със задълбочаването на бедността и удължаването на целта. Учениците се запознават със ситуацията в Хърватия и научават дали в Хърватия има крайна бедност.

След като прочетат материала, учениците ще гледат видео, в което са представени истински истории за бедността.

https://youtu.be/oRO67LjN_ks

Учениците говорят за това, което са чули във видеото. Въз основа на видяното във видеото и прочетения материал от приложението, учениците отговарят на въпросите:

- Какво е крайната бедност?
- Има ли крайна бедност в Хърватия?
- Влияе ли бедността на децата върху успеха им в училище и ако да, как?
- Липсата на образование влияе ли върху бедността или образованието може да помогне на човек да се отърве от бедността?
- Може ли природните бедствия да доведат до бедност?
- Как можете като индивид да помогнете за предотвратяване на бедността
- Можете ли да помогнете на всички? Така че отговорът не е, че трябва да се откажете от опитите да помогнете само на един човек, обяснете?
- Замисляли ли сте се как да помогнете на човек, който няма пари и по какъв начин сте възнамерявали да помогнете?

забележка: Въпросите могат да се променят, за да отговарят на други държави. Ако няма случаи на бедност, учителите могат да превеждат материалите от хърватски на други езици за учениците.

Дейност 3. (50 мин.)

Студентите получиха задачата да изследват един от текущите проблеми, свързани с бедността в Хърватия; менструална бедност. С този проблем се занимава Асоциацията за права на човека и гражданско участие ПаРитер. В края на 2020 г. асоциацията говори по този въпрос чрез онлайн въпросник.

Задачата е да използвате връзки, за да изследвате:

1. Какво означава терминът менструална бедност?
2. Опитва ли се да реши този проблем и по какъв начин?
3. Срещали ли сте някога в реална среда проблема, обсъждан във връзките?
4. Какво казват резултатите от изследването?
5. Какви въпроси бяха обхванати от изследването?

<https://pariter.hr/objavljeno-je-prvo-istrazivanje-o-menstrualnom-siromastvu-u-hrvatskoj>
/

<https://www.ziher.hr/komentar-menstrualno-siromastvo/>

<https://pariter.hr/wp-content/uploads/2021/02/Menstrualno-siromastvo-izvjestaj-1-1-1.pdf>

<https://pariter.hr/apel-zastupnicima-cama-smanjite-porez-na-menstrualne-potrepstine-5-posto/>

<https://pariter.hr/vlada-rh-je-jos-jednom-odbila-prijedlog-o-smanjenju-poreza-na-menstrualne-potrepstine/>

забележка: Въпросите могат да се променят, за да отговарят на други държави. Ако няма случаи на бедност, учителите могат да превеждат материалите от хърватски на други езици за учениците.

Съвети за фасилитатора

- учителят задава въпроси и се опитва да включи възможно най-много ученици в отговора

- след като учениците изучават самостоятелно работния материал от прикачения файл, те се опитват да играят на игра, която им иска отговорите, които са били в работните материали
- Учителят има ролята на помощник, лидер и напътства учениците, когато имат нужда от помощ

Дебрифинг

Учениците представят резултатите от своите изследвания пред целия клас, четат отговорите от своите въпросници и ги обясняват допълнително.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация в социалните медии, уебсайт на училището.

Препратки/Допълнителна литература

<https://youtu.be/TfOJ7HNo-qE>

https://youtu.be/oRO67LjN_ks

<https://pariter.hr/objavljeno-je-prvo-istrazivanje-o-menstrualnom-siromastvu-u-hrvatskoj>

<https://www.ziher.hr/komentar-menstrualno-siromastvo/>

<https://pariter.hr/wp-content/uploads/2021/02/Menstrualno-siromastvo-izvijestaj-1-1-1.pdf>

<https://pariter.hr/apel-zastupnicima-cama-smanjite-porez-na-menstrualne-potrepstine-5-posto/>

<https://pariter.hr/vlada-rh-je-jos-jednom-odbila-prijedlog-o-smanjenju-poreza-na-menstrualne-potrepstine/>

приложение

Въпросник 1.

1. Какво е крайна бедност?

-----

2. Има ли крайна бедност в Хърватия?

---

3. Влияе ли бедността на децата на успеха им в училище и ако да, как?

---

4. Дали липсата на образование влияе върху бедността или образованието може да помогне на човек да се отърве от бедността.

---

5. Могат ли природните бедствия да доведат до бедност?

---

6. Как вие като индивид можете да помогнете за предотвратяване на бедността?

---

7. Можете ли да помогнете на всички? Така че отговорът е не, че трябва да се откажете от опитите ти помагаш само на един човек, обясни?

---

8. Мислили ли сте някога да помогнете на някой, който няма пари и как възнамерявахте да помогнете?

Въпросник 2.

1. Какво означава терминът менструална бедност?

---

2. Опитва ли се да реши този проблем и по какъв начин?

---

3. Срещали ли сте някога в реална среда проблема, обсъждан във връзките?

---

4. Какво казват резултатите от изследването?

 -----

5. Какви въпроси бяха обхванати от изследването?

БЕЗ БЕДНОСТ, ЦЕЛ 1.

Целта: да се изкорени бедността навсякъде и във всичките ѝ форми до 2030 г.

Какво е бедност?

Бедността не означава да нямаш доход, който да ни осигури сигурно ежедневие. Бедността включва глад и недोхранване, недостъпност или ограничен достъп до образование, бездомност, лоши и неадекватни жилищни условия, лошо здраве, повишена смъртност, социална дискриминация и изолация и намалено участие във вземането на решения.

Въпреки че бедността е стара колкото човечеството, нейният образ и граници непрекъснато се променят. Той присъства във всички общества, въпреки че в по-развитите общества броят на бедните граждани е в по-малък процент, отколкото в изостаналите части на света, където гражданите се сблъскват с него дори в неговите крайни форми.

Повече от 10% от световното население живее в крайна бедност. Изключителната бедност означава, че не можете да си позволите питейна вода, поне едно хранене на

ден, дрехи, обувки и много вероятно място за живеене. Линията на крайна бедност се определя от сумата, определена от Световната банка през 2018 г. и възлиза на 1,90 щатски долара на човек на ден (по-малко от 13 kn). По това време 8% от служителите в света са живели в крайна бедност.

Изкореняването на бедността е първата цел на устойчивото развитие, една от най-предизвикателните цели на устойчивото развитие. Държавите-членки на ООН се ангажират да премахнат всички форми и измерения на бедността, включително крайната бедност, до края на 2030 г. Тази предизвикателна цел беше допълнително обременена от глобалната криза на пандемията Covid-19 и икономическия спад, причинен от пандемията. Пандемията от Covid-19 тласна милиони заети хора към безработица и бедност. Още преди началото на глобалната пандемия от Covid-19 бяха направени предположения, че въпреки усилията за постигане на първата цел за устойчиво развитие, 6% от населението на света през 2030 г. продължават да живеят в крайна бедност, което означава, че целта няма бъде постигната.

Ситуацията в света

Въпреки че броят на хората, живеещи в бедност, намалява (в Южна Азия: беше 36% през 1990 г. и 10% през 2015 г.), бедността все още е налице, особено в развиващите се страни. Почти всеки десети човек живее с по-малко от 1,90 долара на ден или по-малко от 13 долара на ден. Най-голям брой от най-бедните граждани живеят в Южна Азия и Субсахарска Африка.

Кризата с Covid-19 забави борбата на света с бедността. Икономическият спад, причинен от кризата с Covid-19, може да увеличи световната бедност до 8% от общото население на света. Това може да е първото глобално увеличение на бедността от 1990 г. Световната банка заяви, че през 2020 г. 71 милиона души са били тласнати в бедност, докато Международната организация за правата на човека изчислява, че през 2022 г. повече от 205 000 души ще бъдат безработни (в 2019 броят на безработните е бил 187 000 души), така че броят на безработните ще продължи да расте.

Ситуацията в Хърватия

В Хърватия проблемът с крайната бедност е почти незначителен и възлиза на 0,6%. Това не означава, че проблемът трябва да се игнорира. Голям проблем е фактът, че 19,3% от хората живеят на прага на бедността. Най-уязвими са възрастните хора и пенсионерите. Чрез различните програми, в които се включват, им се осигурява помощ в дома, а чрез дневните – място за социализация. Много асоциации, работещи в Хърватия, информират гражданите за проблема с бедността. Отворени са много "магазини" в Хърватия, които събират провизии и храна и ги раздават на нуждаещите се.

Дейност 2

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 1 -SDGfP	Намаляването на бедността трябва да започне от децата
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> - Да представи кратък, но убедителен аргумент, базиран на изследване; - Да разбере понятието бедност; - Да мисли критично; - Да работят целенасочено; - Учениците са способни да вземат интелигентни и информирани решения; - Стремете се да постигнете SDG1; 	
Подробности за дейността	
<p>Материали - вижте приложението</p> <p>Продължителност – 4 часа</p> <p>Брой групи – няколко групи по 4-5 ученика</p> <p>(8 клас, 13-14 г.)</p>	
Инструкции	
<p>Първи урок (2 часа)</p> <p>Дейност едно (1 час)</p> <p>За да накарате учениците да започнат да разбират понятията за нужди и желания, накарайте всеки ученик да напише списък с десет неща, които биха взели, ако трябваше да живеят на остров. След това учениците формират групи от по четирима и отговарят на въпроса</p> <p><i>От всичките си списъци, ако можеха да донесат само четири неща, какви биха били?</i></p> <p>След това учениците обсъждат разликата между нужди и желания.</p> <p>Учениците отделят малко време и помислят как задоволяват някои от тези нужди в живота си. Учителят може да задава няколко въпроса, а учениците обсъждат въпросите с партньор:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Вие и/или вашите родители отговаряте ли на тези нужди?</i> 2. <i>Училището отговаря ли на тези нужди?</i> 3. <i>Как определяте дали конкретно нещо е било нужда или желание?</i> 	

4. Кои неща не са в списъка на вашия партньор и защо не са ги включили?

След това учениците трябва да определят дали нещата, които обсъждат, са наистина желаниа, а не нужди. Докато обсъждате примери на ученици, затвърдете определението за нужди и желаниа.

Дейност две (1 ч)

Преди да гледате видеото, учителят дава на учениците въпросник, за да разбере какво означава бедността за учениците. (виж Приложение)

След като учениците отговорят на въпросника, гледаме видеото и го анализираме и след това следва дискусия и сравнение на различни мнения, отговорите на учениците от въпросника и техните мнения след гледане на видеото и дискусия за желаниа и нужди .

https://www.youtube.com/watch?v=tXpm7xDRWk4&ab_channel=WorldVisionAus

(видео връзка)

Урок 2 (2 часа)

Учениците гледат видеоклип за причините за бедността

https://www.youtube.com/watch?v=SCUhFFQ_ZRA&t=217s&ab_channel=EconplusDal

След като гледа видеото, учителят пита учениците

1. Имайки предвид условията на живот на двамата герои във видеото и вашите условия на живот, на кой герой бихте казали, че сте равен или подобен?

Следва обсъждане и съпоставка на мнения.

След това учителят разделя учениците на групи от по 4-5 ученика. Всяка група получава задача да направи проучване, да мисли и да направи плакати с идеи как да се намали неравенството между богатите и бедните страни?

Съвети за фасилитатора

- 1) Учителят раздава въпросниците на учениците, за да види какви са техните мисли, преди да гледат видеоклипа
- 2) След като изгледа видеото, учителят започва дискусия, за да сравни първоначалните мнения и мненията след гледане на видеото.
- 3) Учителят чете историята и започва дискусия, за да сравни мненията.
- 4) Учителят насърчава дискусия след гледане на видеоклипа на тема „Причини за бедността“

Дебрифинг

Представяне на откритията на учениците от изследването и груповата работа чрез постери.

Констатациите могат да бъдат представени и чрез storyjumper, като се покажат всички стъпки до крайните резултати и заключения.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Учениците представят своите плакати на останалата част от групата или могат да дигитализират плакатите и да ги разпространят из училището.

Препратки/Допълнителна литература

https://www.e-ucebnici.mon.gov.mk/pdf/002%20Makedonski%206%20-%20Finalna%20Pri%20Verzija_compressed.pdf

https://www.youtube.com/watch?v=tXpm7xDRWk4&ab_channel=WorldVisionAus

https://www.youtube.com/watch?v=SCUhFFQ_ZRA&t=217s&ab_channel=EconplusDal

приложение

Урок първи -
Въпросник за активност две

Какво е бедност?

1. Как можем да дефинираме бедността?

---

2. Дали е точно обратното на богатството?

---

3. Само липсата на пари ли е?

---

4. Как бедността е свързана с човешкото благосъстояние?

Цел за устойчиво развитие 2

Нулев глад

Цел за устойчиво развитие 2 (ЦУР 2) е за „Нула на глада“

След десетилетия на постоянен спад, броят на хората, които страдат от глад – измерен чрез разпространението на недोхранването – започна отново бавно да нараства през 2015 г.

Светът не е на път да постигне нулев глад до 2030 г.

Ако последните тенденции се запазят, броят на хората, засегнати от глад, ще надхвърли 840 милиона до 2030 г.

Целите

Цел 2.1: Всеобщ достъп до безопасна и питателна храна

Цел 2.2: Прекратяване на всички форми на недохранване

Цел 2.3: Удвояване на производителността и доходите на малките производители на храни

Цел 2.4: Устойчиво производство на храни и устойчиви земеделски практики

Цел 2.5: Поддържане на генетичното разнообразие в производството на храни

Цел 2.A: Инвестиране в инфраструктура в селските райони, селскостопански изследвания, технологии и генни банки

Цел 2.B: Предотвратяване на ограниченията на търговията със селскостопански продукти, изкривявания на пазара и експортни субсидии

Цел 2.C: Осигуряване на стабилни пазари на хранителни стоки и навременен достъп до информация

Защо е важно?

- Текущите оценки са, че близо 690 милиона души са гладни, или 8,9 процента от световното население – увеличение с 10 милиона души за една година и с близо 60 милиона за пет години.
- По-голямата част от недохранените в света – 381 милиона – все още се намират в Азия. Повече от 250 милиона живеят в Африка, където броят на недохранените нараства по-бързо от където и да е по света.
- През 2019 г. близо 750 милиона – или почти един на всеки десет души в света са били изложени на сериозни нива на продоволствена несигурност.
- Приблизително 2 милиарда души в света не са имали редовен достъп до безопасна, питателна и достатъчно храна през 2019 г.

- 114 милиона души под 5-годишна възраст са били засегнати от спиране на растежа през 2019 г., като три четвърти от тях живеят в Южна Азия и Африка на юг от Сахара.
- През 2019 г. 6,9 процента (или 47 милиона) деца под 5 години са били засегнати от изтощение или остро недोхранване, състояние, причинено от ограничен прием на хранителни вещества и инфекция.

Предизвикателството

- устойчиви решения за премахване на глада във всичките му форми до 2030 г. и за постигане на продоволствена сигурност
- всеки навсякъде има достатъчно качествена храна, за да води здравословен живот.
- по-добър достъп до храна и широко разпространено насърчаване на устойчиво селско стопанство
- подобряване на производителността и доходите на дребните фермери чрез насърчаване на равен достъп до земя, технологии и пазари
- устойчиви системи за производство на храни и прилагане на селскостопански практики, които увеличават производителността и производството
- помагат за поддържането на екосистеми, които могат да помогнат за адаптирането към промените в климата.
- поддържане на генетичното разнообразие на семена, култивирани растения и домашни животни и свързаните с тях диви видове, всички които се управляват на национално, регионално и международно ниво

Как можем да се справим с това?

- Увеличаване на инвестициите чрез международно сътрудничество за укрепване на производствения капацитет на селското стопанство в развиващите се страни
- Коригиране и предотвратяване на търговски ограничения и изкривявания на световните селскостопански пазари
- приема мерки за гарантиране на правилното функциониране на пазарите на хранителни стоки и техните производни
- инвестиции в селските и градските райони и в социалната защита, така че бедните хора да имат достъп до храна и да могат да подобрят прехраната си.

Връзки към други ЦУР

ЦУР 2 е свързана с много от другите ЦУР:

- мирни и приобщаващи общества (ЦУР 16)

добро здраве и благополучие (ЦУР 3)

качествено образование (ЦУР 4)

достъпна и чиста енергия (ЦУР 7)

действия в областта на климата (ЦУР 13)

чиста вода и канализация (ЦУР 6)

живот на сушата (ЦУР 15)

ZERO HUNGER: WHY IT MATTERS

What's the goal here?

To end hunger, achieve food security and improved nutrition and promote sustainable agriculture.

Why?

Extreme hunger and malnutrition remains a barrier to sustainable development and creates a trap from which people cannot easily

escape. Hunger and malnutrition mean less productive individuals, who are more prone to disease and thus often unable to earn more and improve their livelihoods. 2 billion people in the world do not have regular access to safe, nutritious and sufficient food. In 2019, 144 million children under the age of 5 were

2 ZERO
HUNGER

About
2 billion
people did
not have
regular access
to safe,
**nutritious and
sufficient food**
in 2019

stunted, and 47 million were affected by wasting.

How many people go hungry?

More than 690 million people were undernourished in 2019, mainly in Asia and Africa. People experiencing moderate food insecurity are typically unable to eat a healthy, balanced diet on a regular basis because of income or other resource constraints. If these trends continue, an estimated 840 million people will go hungry by 2030.

The situation is likely to deteriorate even further owing to COVID-19.

Why are there so many hungry people?

Along with conflict, climate shocks and the locust crisis, the pandemic poses an additional threat to food systems. Civil insecurity and declining food production have all contributed to food scarcity and high food prices.

Investment in the agriculture sector is critical for reducing hunger and poverty, improving food security, creating employment

and building resilience to disasters and shocks.

Why should I care?

We all want our families to have enough food to eat what is safe and nutritious. A world with zero hunger can positively impact our economies, health, education, equality and social development.

It's a key piece of building a better future for everyone. Additionally, with hunger limiting human development, we will not be able to achieve the other sustainable development goals such as education, health and gender equality.

How can we achieve zero hunger?

Food security requires a multi-dimensional approach - from social protection to safeguard safe and nutritious food especially for children - to transforming food systems to achieve a more inclusive and sustainable world. There will

need to be investments in rural and urban areas and in social protection so poor people have access to food and can improve their livelihoods.

What can we do to help?

You can make changes in your own life—at home, at work and in the community—by supporting local farmers or markets and making sustainable food choices, supporting good nutrition for all, and fighting food waste.

You can also use your power as a consumer and voter, demanding businesses and governments make the choices and changes that will make Zero Hunger a reality. Join the conversation, whether on social media platforms or in your local communities.

To find out more about Goal #2 and other Sustainable Development Goals, visit:

<http://www.un.org/sustainabledevelopment>

2
ZERO HUNGER

END HUNGER, ACHIEVE FOOD SECURITY AND IMPROVED NUTRITION AND PROMOTE SUSTAINABLE AGRICULTURE

BEFORE COVID-19

FOOD INSECURITY WAS ALREADY ON THE RISE

POPULATION AFFECTED BY MODERATE OR SEVERE FOOD INSECURITY

2014: 22.4%   2018: 25.9%

STUNTING AND WASTING AMONG CHILDREN ARE LIKELY TO WORSEN

21.3% (144 MILLION) OF CHILDREN UNDER 5 ARE STUNTED

6.9% (47 MILLION) OF CHILDREN UNDER 5 ARE AFFECTED BY WASTING (2019)

COVID-19 IMPLICATIONS

THE PANDEMIC IS AN ADDITIONAL THREAT TO FOOD SYSTEMS

CLIMATE SHOCKS   CONFLICT   LOCUST CRISIS   COVID-19

SMALL-SCALE FOOD PRODUCERS ARE HIT HARD BY THE CRISIS

COMPRISING 40%-85% OF ALL FOOD PRODUCERS IN DEVELOPING REGIONS

ACCESS MORE DATA AND INFORMATION ON THE INDICATORS AT [HTTPS://UNSTATS.UN.ORG/SDGS/REPORT/2020/](https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/)

Разработване на въведението

Обща цел на цел 2 за устойчиво развитие - Нулева бедност

Общата цел на ЦУР 2 е да се **сложи край на глада, да се постигне продоволствена сигурност и подобро хранене и да се насърчи устойчивото селско стопанство**. Целта е да се гарантира, че всеки навсякъде има достатъчно качествена храна, за да води здравословен живот. Постигането на тази цел ще изисква по-добър достъп до храна и широко разпространено насърчаване на устойчиво селско стопанство. Това предполага подобряване на производителността и доходите на дребните фермери чрез насърчаване на равен достъп до земя, технологии и пазари, системи за устойчиво производство на храни и устойчиви селскостопански практики. Това също така изисква увеличени инвестиции чрез международно сътрудничество за укрепване на производствения капацитет на селското стопанство в развиващите се страни. ООН е определила 8 цели и 13 показателя за ЦУР 2. Целите са:

Цел 2.1: Всеобщ достъп до безопасна и питателна храна

Цел 2.2: Прекратяване на всички форми на недохранване

Цел 2.3: Удвояване на производителността и доходите на малките производители на храни

Цел 2.4: Устойчиво производство на храни и устойчиви земеделски практики

Цел 2.5: Поддържане на генетичното разнообразие в производството на храни

Цел 2.A: Инвестиране в селска инфраструктура, селскостопански изследвания, технологии и ген банки

Цел 2.B: Предотвратяване на ограниченията на търговията със селскостопански продукти, изкривяване на пазара и износ субсидии

Цел 2.C: Осигуряване на стабилни пазари на хранителни стоки и навременен достъп до информация

Трите „средства за постигане“ на целите включват: справяне с търговските ограничения и изкривявания на световните селскостопански пазари и пазарите на хранителни стоки и техните производни. Четири от целите трябва да бъдат постигнати до 2030 г., една до 2020 г., а три нямат целеви години. За да постигне напредък към ЦУР 2, светът трябва да изгради политическа воля и ангажираност на страната. Необходимо е също така да се подобри разказът за храненето, за да се гарантира, че той се разбира добре от политическите лидери и да се обърне

внимание на неравенството между половете, географското неравенство и абсолютната бедност.

Защо е важно за образователната общност?

ЦУР са предназначени да обединят хората, за да подобрят живота по света. Създадени от ООН, те са набор от общи цели, които да ни помогнат да преодолеем различни глобални предизвикателства. Те се стремят да хармонизират три основни компонента за бъдещето: икономически растеж, социално включване и опазване на околната среда.

ЦУР имат огромна роля в днешните класни стаи. Като план за превръщането на света в по-добро място, тези цели могат да помогнат за ангажирането на учениците и информирането на плановете за уроци. ЦУР разбиват всяка цел на набор от постижими подцели. Преподавателите могат да използват тези подцели, за да покажат на учениците си начините, по които могат да окажат влияние върху подобряването на света, в който живеят.

Студентите ще получат по-добри познания за предизвикателствата, пред които са изправени не само в собствения си живот, но и в живота на другите по целия свят. Тези ЦУР подчертават структурите зад нашето общество – икономически, правни и политически – и тяхната сложност. Те хвърлят светлина върху трудностите, които учениците може да не осъзнават или дори да приемат за даденост. Голяма полза от изучаването на ЦУР е, че отваря съзнанието на учениците за различни общности и опит извън техните собствени. На свой ред това поражда емпатия в класната стая.

Ключови измерения на устойчивото развитие 2 Нулева бедност

Ключовите измерения на ЦУР 2 са премахване на глада, постигане на продоволствена сигурност и подобряване на храненето и насърчаване на устойчиво селско стопанство. За съжаление, през последните години всички световни изследвания показват, че броят на хората, които страдат от глад, започна бавно да се увеличава отново през 2015 г. Смята се, че близо 690 милиона души са гладни, или по-точно 8,9 процента от световното население – с 10 милиона души за една година и с близо 60 милиона за пет години. Светът не е на път да намали или постигне нулев глад до 2030 г. Световната продоволствена програма показва, че 135 милиона страдат от остър глад до голяма степен поради предизвикани от човека конфликти, изменението на климата и икономическия спад, но ситуацията с пандемията от COVID 19 също заплашва да удвоете числото. Изключително необходимо е да се предприемат действия за осигуряване на храна и хуманитарна помощ за най-рискните региони. Трябва да сложим край на глада и да осигурим достъп на всички хора, по-специално на бедните и хората в уязвимо положение. За да сложим край на всички форми на недохранване, да удвоим селскостопанската производителност и доходите на дребните производители на храни, да осигурим устойчиви системи за производство на храни и да приложим селскостопански практики, които увеличават производителността и производството, за да помогнем за поддържането на екосистемите, които могат да помогнат за адаптирането към промените в климата. Поддържане на генетичното разнообразие на семена, култивирани растения и опитомени животни и свързаните с тях диви видове, всички които се управляват на национално, регионално и международно ниво. Увеличете инвестициите чрез международни корпорации, технологично развитие и заводи, за да помогнете за подобряване на селскостопанския производствен капацитет в развиващите се страни. Коригиране и предотвратяване на търговски ограничения и изкривявания на световните селскостопански пазари, приемане на мерки за гарантиране на правилното функциониране на пазарите на хранителни стоки и техните производни.

Взаимодействието между Цел 2 за устойчиво развитие Нулева бедност и придобиването на умения за 21^{век}

Педагози и експерти по работната сила често предупреждават, че нашите деца се нуждаят от подобрени умения на 21-ви век. Без тези умения те няма да могат да участват успешно в глобалната икономика. Те няма да бъдат адекватно подготвени за колеж и работа. Необходим е по-широк набор от умения за учене, общуване, сътрудничество и решаване на проблеми в цифрови среди. Уменията от двадесет и първи век са определени от ЮНЕСКО, ОИСР и други като компетентности, необходими за устойчиво бъдеще на обществото на знанието. Целта е да се научат принципите на проектиране, включени в включването на тези умения в учебната програма, да се намерят възможни начини за тяхното преподаване и оценяване и да се проучи как този процес може да бъде персонализиран с помощта на информационните и комуникационни технологии (ИКТ). Въпреки че включването на умения от 21-ви век в учебната програма, методологиите на преподаване и използването на ИКТ са повтарящи се теми, все още има нужда от по-нататъшно изследване на дизайна и прилагането на нови инструменти за оценяване и начините, по които преподаването - учебният процес може да бъде персонализиран.

1

---

¹ <https://sdgs.un.org/>

Дейност 1

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG2-SDGfP	Нулев глад
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> - Учениците разбират значението на осигуряването на здравословна и питателна храна за всички хора - Учениците анализират възможни решения на проблема с глада по света - Учениците създават начини за решаване на проблема с недостига на храна в света - Само регулиране на собственото отношение към храната - Анализират наличните изследвания по проблема с глада по света - Работа в екип и развитие на работата в екип - Приложение на критичното мислене и решаване на проблеми - Приложение на критичното мислене при анализ на данни от различни източници - Развиване на положително отношение към решаването на проблема с глада по света 	
Подробности за дейността	
<p>Материали – вижте приложението</p> <p>Продължителност – 2 часа</p> <p>Брой групи – 20 ученика с няколко групи по 4-5 ученика (6-ти клас, 12-13 г.)</p>	
Инструкции	
<p>Първи урок (30 минути)</p> <p>1. Въведение (мотивация)</p> <p>Учениците отговарят на въпросите:</p> <p>Някои от въпросите са:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Избройте няколко причини за недостига на храна в света? - Какво разбираме под липса на храна? - Какво е недохранване? - Какво означава понятието "несигурност на наличната храна"? <p>2. Учениците гледат видео:</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=zOyl6N4Teq0&t=133s</p> <p>3. Учениците решават тест (вижте приложението)</p>	

4. Учениците обсъждат своите отговори.

Втори урок (1 час 30 мин.)

1. Учениците научават за целта на устойчивото развитие „Нула на глада“. (виж Приложение)
2. Учениците ще могат да дефинират термините недохранване и да обсъждат причините за недохранването
3. Коментирайте данните в диаграмите и ги анализирайте
4. Обяснете термина „продоволствена несигурност“
5. Обяснете значението на хранителната стойност на храната (хранения)
6. Проучете на интерактивна карта данните за честотата на глада (недохранването) в света

Студентите правят онлайн търсене за

<http://www.fao.org/state-of-food-security-nutrition/2-1-1/en/>

7. Коментирайте влиянието на пандемията върху броя на недохранените
8. Избройте предложенията на ООН за намаляване на глада в света
9. Действайте в дома си и в местната общност, повишете осведомеността за проблема с хвърлянето на храна в дома, предложете начини за изследване на недостига на храна в общността или отглеждате своя собствена храна

Съвети за фасилитатора

- 1) Учителят въвежда в урока
- 2) Учителят задава въпроси и се опитва да зададе възможно най-много ученици.
- 3) Учителят дава листове с тестове и кани учениците да обсъждат и сравняват отговорите.
- 4) Учителят помага на учениците да създадат решения
- 5) Учителят подготвя задачи (работни листове - таблици, графики, въпроси, заключения)
- 6) Учителят инструктира учениците как да четат диаграми, да сравняват данни в диаграми, таблици, да търсят данните в предлагания уебсайт, да правят изводи, инструктира как да създават проектна задача
- 7) Учителят насочва учениците да избират подходящи уебсайтове
- 8) Учителят дава обратна връзка за точността на изпълнената задача

Дебрифинг

Учениците проектират градина, в която да отглеждат храна или да засаждат зеленчуци.

Студентите могат да направят и анкета за ученическото хранене.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация в социалните медии, страницата на училището.

Публикуване на проектни работи и модели в училищните сайтове .

Препратки/Допълнителна литература

<https://www.youtube.com/watch?v=zOyl6N4Teq0&t=133s>

<http://www.fao.org/state-of-food-security-nutrition/2-1-1/en/>

<http://www.fao.org/state-of-food-security-nutrition/2-1-1/en/>

<https://www.youtube.com/watch?v=hNJcEnZjbs8>

<https://www.youtube.com/watch?v=T7u-n7qG2eg>

http://www.fao.org/3/ca9692en/online/ca9692en.html#chapter-1_1

<https://lora.bioteka.hr/mozemo-li-iskorijeniti-glad/>

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/hunger/>

<https://prirucnik.hr/pothranjenost-definicija-simptomi-i-lijecenje/>

<http://www.fao.org/state-of-food-security-nutrition/2-1-1/en/>

приложение

УРОК 1. „Нулев глад“

1. Викторина „Нула глад 2020“

1. Броят на хората, които нямат достатъчно храна в света, не се променя;

ДА НЕ

2. Природните бедствия, причинени от изменението на климата (наводнения, пожари, земетресения, суши), влияят на недостига на храна в дадена област:

ДА НЕ

3. Проблемът с глада по света възниква, ако храната не е налична в мястото на пребиваване (високи цени, недостатъчно отглеждани растения)

ДА НЕ

4. Видът на храната, която хората ядат, не е важен, защото основното е да задоволи нуждата от глад.

ДА НЕ

5. Децата са особено уязвима група, защото ако нямат достатъчно хранителни вещества в детството, могат да настъпят сериозни последици за здравето.

ДА НЕ

6. Пандемията от Covid-19 не може да повлияе на проблема с недостига на храна.

ДА НЕ

7. Липсата на храна е налице в селските и градските райони.

ДА НЕ

8. Военните конфликти могат да повлияят на наличността на храна в даден район.

ДА НЕ

2. УРОК „Нула глад“

Проектът Zero Hunger започна в Бразилия през 2001 г. в отговор на неравенството в детското развитие и наличността на храна между селските райони и градските центрове. Това доведе до разработването на държавни мерки за предотвратяване на глада и бедността и приемането на правото на храна като основно човешко право в бразилската конституция.

Днес говорим за нулевия глад като една от целите на устойчивото развитие.

Дефинирането на глада е едновременно много просто и много сложно. Всички се чувствахме гладни, поне понякога. Но гладът все още е един от най-големите и сериозни проблеми на днешното време. Според Световната хранителна програма на ООН, един от начините за измерване на глада е изчисляването на калорийната стойност на храната, която човек приема дневно. Средно, като се вземат предвид възрастта, пола, региона и начина на живот на лицето, е необходимо да се осигурят поне 2100 разговора на ден

(килокалории) за нормален и здравословен живот. В допълнение към калорийната стойност на храната

необходимо е да се вземе предвид нейната хранителна стойност - количеството на въглехидрати, белтъчини, витамини, минерали, мазнини и захари, според правата на здравословното хранене. Ако човек не получава достатъчно хранителни вещества за

задоволяване на основните си енергийни нужди, говорим за състояние на недохранване на организма.

Мярката за недохранване се приема като индикатор за разпространението на глада в даден район.

Според изследване на ООН през 2020 г. броят на хората, които нямат достатъчно храна, се увеличава от 2014 г. насам. Текущите оценки сочат, че близо 690 милиона души са гладни (8,9% от човечеството). От тях 381 милиона се отнасят за Азия и 250 милиона за Африка. Най-бързо обаче расте броят на хората, които нямат достатъчно храна в Африка.

Съществува и мярка, която наричаме продоволствена несигурност, под която имаме предвид, че хората нямат редовен достъп до безопасна и здравословна храна или не разполагат с достатъчно от нея. Изчислено е, че през 2019 г. приблизително 750 милиона души са били изложени на някаква форма на продоволствена несигурност и този брой също нараства.

Ако вземем предвид всички нива на хранителна несигурност, се изчислява, че през 2019 г. приблизително 2 милиарда души в света не са имали достъп до редовна и безопасна храна или са били с дефицит или с намалена хранителна стойност (например суша, наводнения и др. .)

Търсете в интерактивната карта на случаите на недохранване в света

<http://www.fao.org/state-of-food-security-nutrition/2-1-1/en/>

Показателно е, че продоволствената несигурност е по-разпространена сред жените, отколкото сред мъжете.

Пандемията от Covid-19 доведе до допълнителни трудности поради икономически проблеми и намалени доходи, така че се изчислява, че броят на хората, изложени на риск от недостиг на храна, ще се увеличи с приблизително 130 милиона.

Диаграмата показва броя на недохранените хора в света като процент (синя линия) и в милиони (оранжево) според годините от 2005 до 2019 г. Приемайки движение към 2030 г.

Food and Agriculture
Organization of the
United Nations

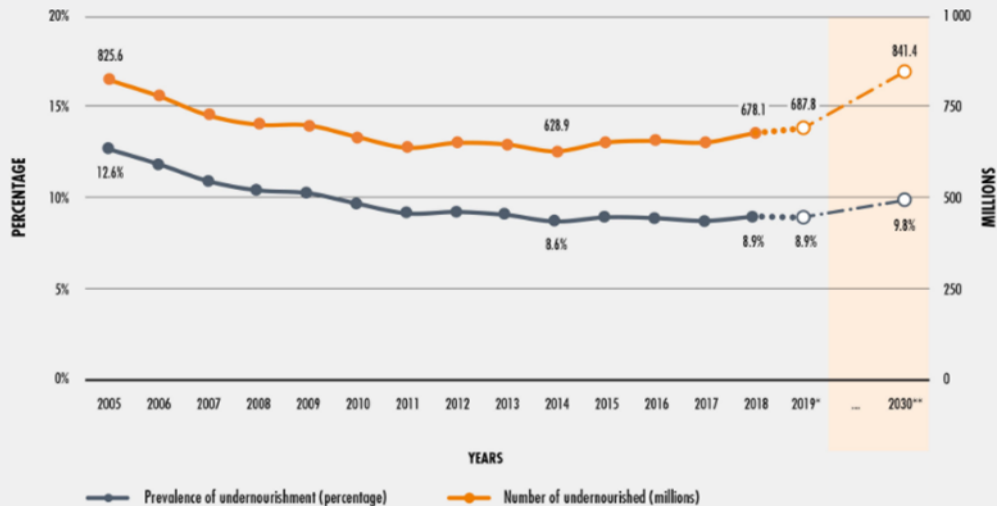

International Fund for
Agricultural Development

FIGURE 1

THE NUMBER OF UNDERNOURISHED PEOPLE IN THE WORLD CONTINUED TO INCREASE IN 2019. IF RECENT TRENDS ARE NOT REVERSED, THE SDG 2.1 ZERO HUNGER TARGET WILL NOT BE MET

Отговори на въпросите.

1. През коя година е бил най-ниският процент на недохранените в света?
2. През коя година е регистриран най-големият брой хора без достатъчно храна?
3. Какви са очакванията от 2019 г. до 2030 г. относно броя на хората, които нямат достатъчно храна?
4. Коментирайте избухването на пандемията от Covid -19 с прогнози за увеличаване на броя на недохранените в света от 2019 г.

От друга страна, 13% от световното население страда от затлъстяване и се наблюдава увеличение във всички страни по света. Приемът на бързи и некачествени, но лесно достъпни храни, богати на захари и мазнини, както и промяната в начина на живот и намалената физическа активност са основните причини за затлъстяването. В Индия двете крайности на спектъра - броят на затлъстелите и броят на недохранените хора - са се увеличили едновременно през последните 30 години.

Според Световната продоволствена програма 135 милиона души страдат от остър глад, причинен от конфликти, климатични промени или икономически кризи.

Според решенията на ООН увеличаването на селскостопанското производство и устойчивото производство е от ключово значение за намаляване на риска от глад.

Какво можем да направим в нашата местна общност?

Как можем да отглеждаме растения от семена вижте във видеото:

<https://www.youtube.com/watch?v=hNJcEnZjbs8>

Как можем да отгледаме растения от растителни отпадъци вижте във видеото

<https://www.youtube.com/watch?v=T7u-n7qG2eg>

Задачи:

1. Проведете проучване във вашето училище за това колко деца са недохранени или нямат достатъчно хранителни вещества в диетата си или направете предложение за методи на изследване.
2. Проектирайте градина, където можете да отглеждате растения.
3. Направете своя собствена градина (като видео материали)

Дейност 2

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG2-SDGfP	Нашите действия са нашето бъдеще!
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> - Предприемане на действия за предотвратяване на глада, пестене на храна и разбиране на хранителната стойност на храната; - Децата се обучават как да подобрят качеството на храната и как да произвеждат храна (плодове и зеленчуци) дори у дома; - Да развият житейски умения и да повишат екологичното съзнание; - Да подпомага местните производители на храни; - Да започнете здравословна диета; - За намаляване на хранителните отпадъци; - Да сме по-наясно с околната среда; - Стойности на иска, които са в съответствие с SDG2; - Отговорете положително на постижението на SDG2; 	
Подробности за дейността	
<p>Материали - семена от плодове, бордови дневник</p> <p>Продължителност - /</p> <p>Брой групи – няколко групи по 4-5 ученика</p> <p>(7 клас, 11-12 г.)</p>	
Инструкции	
<p>Първи урок</p> <p><i>Не изхвърляме семките на плодовете, които ядем, а ги изхвърляме в природата, така е по-голям шансът да поникне дърво и да берем вкусни плодове.</i></p> <p>С учениците засаждаме в саксии различни видове плодове, зеленчуци, бобови култури. Всеки ученик има собствен дневник на дейностите и си води бележки за тази дейност. Отбелязваме кога сме ги засадили, как ги напояваме и торим, как виреят растенията и когато вече нямаме условия да ги гледаме, ще дадем саксиите на фермерите около нас, за да ги засадят на нивата и вземете плодове. От време на време учениците посещават нивите, където са засадени растенията и продължават</p>	

да водят дневника. Те ще пишат дневника до момента, в който имат плодове, отглеждани върху растенията. Целта е учениците да видят и научат, да придобият познания как сами да произвеждат храната си. (виж Приложение)

Урок втори

С учениците посещаваме семейство, което се занимава със животновъдство в най-близкото село в нашата община. Научаваме и виждаме отново как се отглеждат животни и се произвежда мляко, месо, яйца, пера, вълна, кожа. Всичко, което учениците виждат, което научават, го записват в дневниците си. Как се отглеждат животните, как се получава млякото, какви млечни продукти могат да приготвят от мляко (кисело мляко, извара, сирене, олио), след това как могат да получат от месото и вълната от животните като краен продукт и т.н.

С органичния тор, използван от фермерите, учениците повишават своята информираност за опазване на околната среда и осъзнават по-добре отрицателните ефекти на химическите торове върху почвата и целия растителен и животински свят. В дневника на дейностите учениците отбелязват всичко, което научават, от фермери и животновъди до органичен тор, който също е много полезен и прави почвата по-плодородна, което дава красиви и органични плодове.

Учениците представят своите изследвания и заключения под формата на PowerPoint презентация или с помощта на Story Jumper.

Съвети за фасилитатора

Педагогът ръководи учениците и им помага при изготвянето на презентации.

Дебрифинг

Учениците могат да направят PowerPoint презентация или да преразкажат своите виждания от дневника с помощта на Story Jumper.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Учениците могат да правят снимки на целия процес на засаждане на семена и отглеждане на растенията и заедно с данните от дневника да правят брошури с помощта на приложението Canva

Препратки/Допълнителна литература

<https://www.youtube.com/watch?v=2zEoAZMXMcs>

https://www.youtube.com/watch?v=6raclo_xZO4

<https://www.youtube.com/watch?v=Eh5FvmuiQn8>

<https://www.youtube.com/watch?v=G9a7R16MCzg>

приложение

Урок 1

Дневник

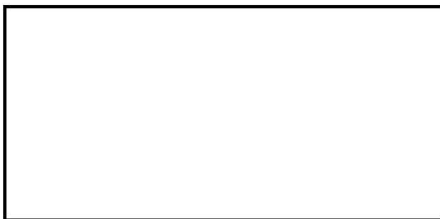
РАСТЕН Дневник

Засадох семена от _____ на _____
(дата)

Растеж и развитие на семена:
(опишете с думи или рисунка)

Как изглежда моето растение:

_____
(дата) (височина)

_____
(дата) (височина)

_____
(дата) (височина)

_____

(дата)

(височина)

_____

(дата)

(височина)

_____

(дата)

(височина)

Как помогнах на семето да порасне в растение?

Цел 3 за устойчиво развитие Добро здраве и благополучие

Цел 3

Цел 3 за устойчиво развитие (SDG 3), по отношение на „Добро здраве и благополучие“, е една от 17-те цели за устойчиво развитие, установени от ООН през 2015 г. Официалната формулировка е: „Да се осигури здравословен живот и да се насърчи благосъстоянието за всички на всички възрасти. Целите на ЦУР 3 обхващат и се фокусират върху различни аспекти на здравословния живот и здравословния начин на живот. Напредъкът към целите се измерва с помощта на двадесет и един индикатора.“

Целите

ЦУР 3 има 13 цели и 28 индикатора за измерване на напредъка към целите.

Цел 3.1: Намаляване на майчината смъртност

Цел 3.2: Прекратяване на всички предотвратими смъртни случаи на възраст под пет години

Цел 3.3: Борба със заразните болести

Цел 3.4: Намаляване на смъртността от незаразни болести и насърчаване на психичното

3.5: Предотвратяване и лечение на злоупотребата с вещества

Цел 3.6: Намаляване на нараняванията и смъртните случаи на пътя

Цел 3.7: Всеобщ достъп до сексуални и репродуктивни грижи, семейно планиране и образование

Цел 3.8: Постигане на всеобщо здравно покритие

Цел 3.9: Намаляване на заболяванията и смъртните случаи от опасни химикали и замърсяване

Цел 3.a: Прилагане на рамковата конвенция на СЗО за контрол на тютюна

Цел 3.b: Подкрепа за научни изследвания, развитие и универсален достъп до достъпни ваксини и лекарства

Цел 3.в: Увеличаване на финансирането на здравеопазването и подкрепа на здравната работна сила в развиващите се страни

Цел 3.d: Подобряване на системите за ранно предупреждение за глобални рискове за здравето

Защо е важно?

Болестта не само оказва влияние върху благосъстоянието на индивида, но и натоварва семейните и обществените ресурси, отслабва обществата и пропилява потенциала. Следователно здравето и благосъстоянието на хората от всички възрасти са в основата на устойчивото развитие. Защитата от болести е не само фундаментална за оцеляването, но дава възможност за всички и укрепва икономическия растеж и просперитет. ЦУР 3 има за цел да постигне универсално здравно покритие, което се стреми към равен достъп до здравни услуги за всички мъже и жени. Той предлага да се сложи край на предотвратимата смърт на новородени, бебета и деца под пет години (детска смъртност) и да се сложи край на епидемиите.

Доброто здраве е от съществено значение за устойчивото развитие и Програмата 2030. Той се фокусира върху по-широките икономически и социални неравенства, урбанизацията, климатичната криза, продължаващото бреме от ХИВ и други инфекциозни заболявания, като не се забравят възникващите предизвикателства като незаразните болести. Като се има предвид глобалната пандемия на COVID-19, е необходимо да се обърне значително внимание на реализирането на добро здраве и благополучие в глобален мащаб.

Предизвикателството

Лошото здраве представлява страдание и лишения от най-основния вид. През годините бяха постигнати значителни крачки в увеличаването на продължителността на живота и намаляването на някои от често срещаните убийци, свързани с детската и майчината смъртност. В световен мащаб честотата на основните инфекциозни заболявания е намаляла от 2000 г. насам, включително ХИВ/СПИН, малария и туберкулоза, но предизвикателството на тези и новите пандемии остава в много региони на света. В световен мащаб е постигнат огромен напредък в намирането на по-нови лечения, ваксини и технологии за здравеопазване, но всеобщ достъпен достъп до здравни грижи остава предизвикателство.

Преди пандемията на COVID беше постигнат значителен напредък в подобряването на здравето на милиони хора. Бяха направени значителни крачки в увеличаването на продължителността на живота и намаляването на някои от често срещаните убийци, свързани с детската и майчината смъртност. Но са необходими повече усилия за пълното изкореняване на широк спектър от заболявания и за справяне с много различни устойчиви и възникващи здравни проблеми. Като се фокусира върху осигуряването на по-ефективно финансиране на здравните системи, подобрени санитарни условия и хигиена и увеличен достъп до лекари, може да се постигне значителен напредък в подпомагането на спасяването на животи на милиони.

Как можем да се справим с това?

Международната общност чрез Цел 3 се ангажира с глобални усилия за изкореняване на болестите, укрепване на лечението и здравните грижи и справяне с нови и възникващи здравни проблеми. Той призовава за иновации и изследвания в тези области за допълнително засилване на усилията на публичната политика. Холистичният подход към по-добро здраве ще изисква осигуряване на универсален достъп до здравни грижи и осигуряване на достъпни цени на лекарствата и ваксините. Той също така призовава за подновен фокус върху проблемите на психичното здраве. Самоубийството е втората водеща причина за смърт в световен мащаб на възраст между 19 и 25 години. И накрая, здравето и благосъстоянието са тясно свързани с качеството на нашата околна среда, а цел 3 също има за цел значително намаляване на броя на смъртните случаи и заболяванията, причинени от въздуха, замърсяване и замърсяване на водата и почвата.

Връзки към други ЦУР

ЦУР 3 е преплетена в Програмата до 2030 г., като нейните цели са пряко свързани с целите в други цели. Сред тях са целите на:

ЦУР 2; 2.2 (прекратяване на всички форми на недохранване),

ЦУР 4; 4.1 (безплатно, справедливо и качествено средно образование), 4.2 (качествено ранно детско развитие), 4.7 (знания и умения за устойчиво развитие),

ЦУР 5; 5.2 (премахване на всички форми на насилие срещу жени и момичета в публичната и частната сфера), 5.3 (премахване на всички вредни практики, включително гениталното осакатяване на жените), 5.6 (всеобщ достъп до сексуално и репродуктивно здраве и репродуктивни права),

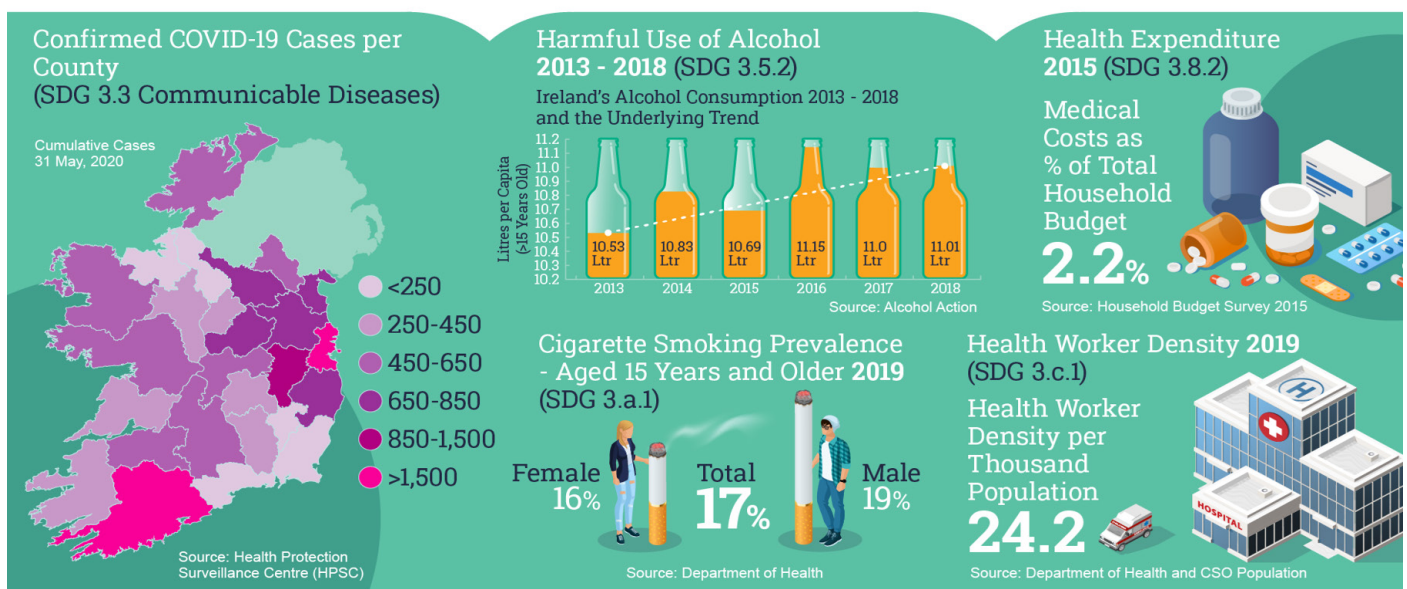
ЦУР 6; 6.1 (достъп до питейна вода), 6.2 (достъп до канализация), SDG 7; 7.1 (достъп до съвременни енергийни услуги),

ЦУР 9; 9.5 (увеличаване на научните изследвания /увеличаване на броя на работниците в НИРД),

ЦУР 11; 11.6 (качество на въздуха и битови отпадъци), SDG 13; 13.1 (устойчивост на природни бедствия), SDG 16; 16.1 (намаляване на насилието и свързаната с него смъртност)

Goal 3 - Good Health and Well-Being

Goal 3: Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages

According to estimates from 2012, around 38 million deaths per year, accounting for 68 per cent of all deaths worldwide, were attributable to non communicable diseases.

In 2012, an estimated 889,000 people died from infectious diseases caused largely by faecal contamination of water and soil and by inadequate hand-washing facilities and practices resulting from poor or non-existent sanitation services. In 2012, household and ambient air pollution resulted in some 6.5 million deaths.

In 2012, an estimated 800,000 people worldwide committed suicide, and 86 per cent of them were under the age of 70. Globally, suicide is the second leading cause of death among those between the ages of 15 and 29.

How can you act?

1. Teach as many people as you can, the importance of eating a balanced diet, and to follow hygiene practices
2. Help or volunteer at free medical camps to help more people access healthcare
3. Help create awareness about health issues and health conditions
4. Become an ally for people who are challenged by mental illness and support them without judgment.

3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING

Разработване на въведението

Обща цел на цел 3 за устойчиво развитие

Добро здраве и благополучие - Осигурете здравословен живот и насърчавайте благосъстоянието на всички на всички възрасти
Световната здравна организация (СЗО) дефинира здравето като "състояние на пълно физическо, психическо и социално благополучие, а не непременно липса на болест или недъг".

Човечеството постигна значителен напредък в подобряването на здравето на света. Научихме как да лекуваме и контролираме болести, които убиха милиони.

Правото на здраве е признато в редица международни и регионални инструменти, като се започне с Всеобщата декларация за правата на човека (член 25) и включително Международния пакт за социално-икономически права (член 12), Конвенцията за правата на детето (Членове 6, 24).), Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените (членове 10, 11, 12, 14) и Европейската социална харта. Правото на здраве не трябва да се разбира като правото да бъдеш здрав; невъзможно е да се осигури защита срещу всяка възможна причина за лошо здраве. Право на всеки е, без дискриминация, да се ползва от различни услуги, съоръжения и стоки, както и от подходящи условия на живот, които са необходими, за да останем здрави, доколкото е възможно. Правото на здраве включва не само здравни услуги, но и условия, които определят нашето здраве, включително: достъп до безопасна питейна вода, подходящи санитарни условия и подслон, подходяща храна, здравословни условия на труд и околна среда, както и достъп до здравно образование и информация.

Защо е важно за образователната общност?

Една от важните направления на превантивното образование в училищното пространство е защитата на здравето на младите ученици. Тази обучителна сесия е предназначена да разшири познанията на учениците за важността на здравето, формирането на активно разбиране на концепцията за здравословен начин на живот, предотвратяване на лоши навици.

Чрез различни дейности и уроци за постигане на следното:

- Прекратяване на епидемиите от Covid-19, СПИН, туберкулоза, малария и тропически заболявания, контрол на хепатит, водни заболявания и други заразни заболявания.
- Намаляване на пренощната смъртност от незаразни болести чрез профилактика и лечение и насърчаване на психичното здраве и благополучие.
- Здравословното хранене е ключът към доброто здраве и успех в училище.
- Намаляване на броя на смъртните случаи и нараняванията в световен мащаб от пътнотранспортни произшествия.
- Предотвратяване на злоупотреба с наркотици и вредна употреба на алкохол.

Ключови измерения на устойчивото развитие 3

- Да се намали броят на майките, които умират по време на раждане поради усложнения.
- За предотвратяване на смъртността при новородени и деца под 5 години.
- Край на епидемии и инфекциозни заболявания като ХИВ/СПИН, хепатит и други заболявания или заразни болести.
- Обучавайте хората по теми като: превенция и злоупотреба с наркотици и алкохол и проблеми с психичното здраве.
- Предоставяне на информация за семейно планиране, сексуално образование и репродуктивно здраве.
- Да се гарантира, че всеки се ползва от правото на здраве, което включва висококачествено медицинско обслужване, достъпни и икономични лекарства и ваксини.
- Да се намалят наполовина смъртните случаи и нараняванията от пътни произшествия в световен мащаб.
- Значително намаляване на броя на смъртните случаи и заболяванията от опасни химикали и въздух, както и замърсени води и почви.

Взаимодействието между Цел 3 за устойчиво развитие и придобиването на умения от^{21-ви} век

Подобряване на здравната култура на родителите, семейството, юношите и обществото;

Увеличаване на знанията и улесняване на достъпа до информация по въпроси, свързани със зачеването, бременността и раждането, здравословното хранене и начина на живот, отглеждането и грижата за децата, с оглед на тяхното пълно и хармонично физическо и психическо развитие;

Подобряване на качеството и осигуряване на по-лесен достъп до съвременни и разнообразни здравни грижи, терапии и консултации за семейства и деца;

Подпомагане на семейства и деца във финансови затруднения при получаване на достъп до терапии и медицински грижи.

Дейност 1

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 3 -SDGfP	Здравна формула
Цели	
<p>Да даде представа какво е здравословен начин на живот; накарайте учениците да мислят за необходимостта да бъдат здрави, въвеждайки здравословен начин на живот; обясняват ролята на здравето в живота и дейността на човека; развитие на обществото.</p> <ul style="list-style-type: none"> • продължи да запознава учениците с понятието „здраве“; • да се задълбочат знанията на учениците за факторите, които укрепват и отслабват здраве; • продължаване на формирането на идеи за здравословен начин на живот у подрастващите. • насърчаване на отговорно отношение на учениците към тяхното здраве; • продължи формирането и развитието на моралните качества на индивидуален; • насърчаване на хигиенното образование. 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Материали - тестове, табло с надпис "Фактори на здравето", таблици "Вредата от тютюнопушенето", "Вредата от алкохола", плакати с поговорки и поговорки за здравето. ❖ Продължителност – Продължителност на урока – 48 минути ❖ Брой групи - няколко групи ученици (5 клас, възраст 11-12 г.) 	
Инструкции	
<p>1. Организационен момент – 2 минути</p> <p>Учител: Здравейте скъпи ученици. Честито, което означава, че ви желая много здраве! Замисляли ли сте се защо, когато поздравявате хората, има пожелание за здравето на другия? Вероятно защото човешкото здраве е най-важната ценност. Но, за съжаление, започваме да говорим за здраве, когато го загубим!</p>	

Днес имаме необичаен урок, днес вие не сте просто зрители на действията, които ще се случват на сцената - днес заедно с вас ще представим формула за здраве, успехът на нашата обща кауза ще зависи от всеки един от вас.

Всяко обяснение е екип, както знаете, където трябва да имате яснота и съгласуваност. Успехът на отбора зависи от тези качества. По време на урока всеки отбор може да спечели точки и след това ще определим победителя.

2. Актуализиране на знанията на учениците – 5 минути

Всеки иска да бъде умен, силен, красив, здрав. През вековете хората са изработили правила за оптимално поведение, следвайки които можете най-ефективно да поддържате здравето на тялото на парфюма. Още деветнадесетият немски философ Артур Шопенхауер казва: Като цяло нашето щастие се основава на здравето. С него всичко се превръща в източник на удоволствие, докато без него абсолютно никакви външни блага не могат да доставят удоволствие.

Но да се върнем в началото. Преди да изведем формула за здраве, нека изясни защо зависи здравето ни?

Учениците предлагат отговори. Най-активните участници получават точки.

- Здраве е когато нищо не боли;
- Здравето е когато се чувстваш добре;
- Здраве – от думата „здрав“;
- Здравето е гъвкавост и хармония;
- Здравето е издръжливост;
- Здравето е хармония;
- Здраве – когато човек има добър апетит;
- Здравето е красота;
- Здраве е, когато нищо не ти пречи да се радваш на живота;
- Здравето е сила;
- Здравето е, когато спиш добре;
- Здраве – когато сутрин се събуждате весели и весели;
- Здраве – когато сте готови да вършите всякаква работа и т.н.

До 1940 г. здравето означава липса на болест. Човек, който няма признаци на заболяване, се счита за здрав.

Първият етап се характеризира с противопоставянето на понятията "здраве - болест". Вторият етап от тълкуването на здравето е свързан с включването в неговата дефиниция на понятието външна среда: здравето е състояние на организма, при което функциите на неговите органи и системи са балансирани с външната среда и няма болезнени промени. Здравето не е просто липса на болест, то е състояние на физическо, психическо и социално благополучие.

Така че са поканени представители от всяка общност, които са добре запознати със здравните проблеми. Ако отговорите правилно, вие правите крачка напред; ако отговорите неправилно, правите крачка назад.

3. Формиране на понятието „здраве“ и идеи за здравословен начин на живот

Загрявка - 5 минути

1. Съгласни ли сте, че упражненията са източник на жизненост и здраве? (Да.)
2. Вярно ли е, че дъвката пази зъбите? (Не.)
3. Вярно ли е, че кактусите излъчват радиация от компютър? (Не.)
4. Вярно ли е, че повече от 1000 души умират от тютюнопушене всяка година? (Да.)
5. Бананите наистина ли ви ободряват? (Да.)
6. Вярно ли е, че морковите забавят процеса на стареене на организма? (Да.)
7. Вярно ли е, че има безвредни лекарства? (Не.)
8. Лесно ли се отказва пушенето? (Не.)
9. Вярно ли е, че млякото е по-здравословно от киселото? (Не.)
10. Възрастните по-често ли са от децата да си счупят краката? (Да.)
11. Вярно ли е, че липсата на слънце причинява депресия? (Да.)
12. Вярно ли е, че през лятото можете да се запасите с витамини за цяла година? (Не.)
13. Вярно ли е, че деца под 15 години нямат право да се занимават с вдигане на тежести? (Да.)
14. Вярно ли е, че трябва да пиете 2 чаши мляко всеки ден? (Да.)
15. Вярно ли е, че детето се нуждае от 8 часа сън през нощта? (Не.)

Всеки, който е дал повече от 10 верни отговора, получава точки и сяда. А на останалите се предлага да направят крачка напред. Моля, наведете се и достигнете

пода с длани. След това хванете ръцете си зад гърба си и седнете няколко пъти. Как можете да наречете това, което правим сега? (Загръване, физическа активност, упражнения, с една дума - активен начин на живот!) Подкрепя ли здравето или не? (Да.)

3 минути - На дъската са написани "Здравословни фактори". Учителят пише "активен начин на живот" в полето за положителни резултати.

Моля, вдигнете ръцете си, които никога не са били болни. И кой повече от веднъж годишно? И който е повече от 2 пъти в годината.

Болен или не	Брой ученици
никога не са боледували	
повече от веднъж годишно	
повече от 2 пъти годишно	

20 минути- Виж, свикнали сме, че е естествено човек да боледува! Но това е грешна настройка! Нека променим начина си на мислене и помним: естествено е човек да е здрав! Учените доказват, че човек трябва да живее 150-200 години! Например древните гърци вярвали, че да умреш на 70 години е почти същото като да умреш в люлка. Според историците продължителността на живота на пеласгите (на старогръцки: Πελασγοί) са палеобалкански племена, най-старите обитатели на Южните Балкани, които според древногръцките автори са хората, населявали териториите на древна Гърция преди гърците. При това до края на дните си те запазили жизнеността си и не побеляха.

Днес лекарите казват: човешкото здраве зависи 10% от наследствеността, 5% от работата на лекарите. Останалите 85% са в ръцете на самия човек. Това означава, че нашето здраве зависи от нашите навици, от нашите усилия да го укрепим.

Различни фактори влияят върху продължителността на живота на хората – наследственост, среда, лоши навици, начин на живот. Сега ви предлагам да изчислите годините, които природата отделя, за да оцените шансовете си за дълголетие, като използвате тест, съставен от американски лекари.

Учениците попълват тестове в края на урока.

Колкото и банално да звучи, но здравето е основа за проспериращ живот, успешна кариера. Тя е много висока, хората отдавна са разбрали стойността на здравето и се стремят да го запазят от ранна възраст.

За да поддържат нивото на ефективност, японците започват да се втвърдяват на 4-годишна възраст. големият психически стрес изисква голяма физическа издръжливост. И така, един от факторите, който има положителен ефект върху здравето, е втвърдяването.

Учител. Често питам: "Как да се закаля, за да не настина?"

Някой вече успя да постигне резултат по този въпрос - престана да се страхува от студа и забрави за настинките. Но мнозина, въпреки втвърдяването, отново се разболяха и естествено престанаха да се втвърдяват.

Друг лесен начин за втвърдяване. Той е безопасен и достъпен. Факт е, че има части от тялото, които могат да бъдат закалени, за да се укрепи цялото тяло. Това са преди всичко нашите крака. Започнете с тях. Трябва да скочите боси на улицата или балкона поне за няколко секунди. Буквално за секунди. И веднага след това обуйте вълнени чорапи, дори специално затоплени предварително. След няколко дни ще усетите, че започва да ви харесва студът, става приятно и няма следа от настинка.

Учител. За да говорим за здраве, е задължително да помним за стреса. Чакат ни на всяка крачка. Казват, че внезапното събуждане и ставане вече е стрес. Уроците са стресиращи. Пътят е стресиращ. Родителите се скараха ... Спорил с приятели ... И така ... Но трябва да се научите да избягвате умората, нервния стрес, да бъдете енергични и ефективни.

Опитайте се да определите физическото си състояние, като съпоставите съдържанието му, в листа за отговори срещу номера на твърдението поставете отговора "да", в противен случай - "не". Ако нямате избор, поставете и двата отговора.

Чувствам се абсолютно здрав човек.

1. Напоследък започвам да се дразня от неща, за които съм спокоен.
2. Станах летаргичен и безразличен.
3. Трудно ми е да имам предвид делата, които трябва да се извършат днес.
4. Напоследък ми е по-трудно да уча.
5. Имам равен и спокоен характер.
6. Измъчват ме болки в слепоочията и челото.
7. Имам инфаркт.
8. Трудно ми е да се концентрирам върху дадена задача.
9. Понякога ми става лошо.
10. Често имам главоболие.
11. Спрях да харесвам моите учения и хобита.
12. Постоянно искам да спя през деня.
13. Роднините ми започнаха да забелязват, че характерът ми се влошава.
14. Обичам да работя в екип.
15. Ходя на училище с удоволствие.
16. През повечето време имам неспокоен сън.
17. Чувствам се уморен през цялото време

Попълнете и изчислете вашите точки:

Отговор	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18.
+	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1
-	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0

Ако получите повече от 6 точки, това показва наличието на начална форма на хронична умора.

Учител. Всеки, който е събрал повече от 6 точки, трябва да помисли за по-рационално ежедневие, за намаляване на натоварването, може би за нормализиране на отношенията с връстници и родители. Ако сте спечелили или сте се научили до степен, че чувствате: „Не издържам повече!“ - трябва да пуснете крана

и ... да си измиете ръцете. Дори не ги мийте, просто ги дръжте под хладка вода. Разбира се, по-добре е да излезете на чист въздух, да ходите или да бягате бързо, да правите дихателни упражнения. Но ако това не е възможно, ще помогне студена вода, която облекчава умората и вероятно напрежението и дори стреса.

Животът понякога поднася неприятни изненади: затова настроението е незначително, потиснато, понякога отчаяно, а понякога безнадеждно. Естествено, това има най-лош ефект върху здравето. Какво можете да посъветвате тук? Основното нещо е да не се вкопчвате в проблемите си! Помнете добрите неща, които животът ви е дал.

Учителят пише на дъската "добро настроение".

Учител. Друго страхотно облекчаване на стреса е песента. Когато се чувствате зле, опитайте да пеете. И днес вашият съученик пее за вас. (Слуша се музика на пеещо дете.)

Учител. Вашите аплодисменти са не само благодарност към певицата, но и масаж на дланите ви, а чрез тях и на вътрешните органи. Доказано е, че колкото повече аплодисменти има в залата, толкова по-добро е настроението на публиката. Затова много артисти, преди да пеят, молят публиката да аплодира.

Учител. Един от начините да бъдете щастливи според американците е да бъдете физически активни. Не е съвсем ясно защо, но всяка физическа активност доставя на здравия човек истинско удоволствие. Според някои учени, по време на тренировка в мозъка се произвежда един вид естествено лекарство, което води до еуфория. За това бягане, ски, всякакъв спорт, танци и др.

И на нашето табло в графата с положителни факти се появява още един запис - "спорт". Учител. Здравето не е само личен въпрос за всеки. Здравият човек живее а пълноценен живот и носи големи ползи за обществото. Здравословният начин на живот е система на човека

поведение, включително физическа култура, творческа дейност, високо морално отношение към хората наоколо, обществото и природата. Човек се влияе от социалната среда, в която живее – обществото като цяло, семейство, познати, колеги. Това се случва цял живот. Децата копират възрастните, за тийнейджърите е важно мнението на техните връстници. Но влиянието на другите може да бъде не само положително, но и отрицателно.

Учител. За съжаление, физически, психически, морални и икономически щети на човека и обществото се причиняват от пианството, алкохолизма, наркоманията и такъв вреден навик като тютюнопушенето. За съжаление всички тези пороци са широко разпространени сред младите хора. Младите хора понякога не осъзнават каква вреда може да причини на здравето им.

А сега по един човек от всеки отбор да участва в състезанието.

Има много поговорки и поговорки за пианството. Опитайте се да обясните как разбирате значението им.

Състезание по поговорки

1. Пианото море е до колене, а локвата до ушите му.
2. Това, което мисли трезвен, е на езика на пианица.
3. Да изпиеш до дъно не означава да видиш добро.

Учителят предлага да се допълни списъкът с пословици и поговорки за членовете на сдруженията. Най-активните получават точки, а в колоната с отрицателни фактори на дъската се записва думата алкохол.

Учител. През 1988 г. Световната здравна организация обявява 31 май за Световен ден без тютюнев дим. Световната общност е натоварена със задачата проблемът с тютюнопушенето да изчезне през 21 век. Отказването на пушенето е трудно, но

възможно. Въпрос към асоциациите: какво влияние има пушенето върху човешкия организъм?

(Учениците отговарят.)

Най-активните и пълни отговори получават точки.

След обсъждане на въпроса учителят записва пушенето в колоната с отрицателни фактори на дъската.

Учител. Един от най-сериозните проблеми на нашето време е употребата на наркотици. Наркоманията, която се развива като раков тумор, засяга не само тялото, но и душата. Колкото по-късно се разпознае това заболяване, толкова по-труден е процесът на лечение, което, за съжаление, не винаги води до пълно възстановяване.

Навсякъде по света има един парадоксален факт: въпреки всички усилия в борбата с наркотиците, осъзнаването на реалните последици от употребата на наркотици сред младите хора намалява. Това отчасти се дължи на активното въвеждане на редица митове за наркотици в създаването на младите хора.

4. Краен синтез – 10 минути

Всяка асоциация имаше за задача да разкрие един от тези митове.

Екип 1. Първият мит: "Опитайте - всеки опитва."

Статистиката показва, че по-често жертва стават юноши с ниска психологическа основа към такива фалшиви аргументи: конфликт, дребна кражба, измама, с неуравновесен характер. Такива хора не са способни на целенасочена дейност, те се справят зле в училище. По-късно стават наркодилъри, което е неизбежно, защото само така могат да си осигурят пари за дрога.

Екип 2. Мит втори: опитайте се да нямате вредни последици.

Това е лъжа. Пристрастяването към някои лекарства може да се появи след една или две дози. Има индивидуални различия в чувствителността на организма и е възможна смърт при първото заразяване. В условията на тайно занаятчийско производство на лекарства е невъзможно да се отървете от вредните примеси и да дозирате точно това вещество, което може да доведе до тежко отравяне.

Екип 3. Третият мит: "Опитайте - ако не ви харесва, спрете да го приемате."

Мнозина са убедени, че няма да има особени проблеми, защото човек с определена воля, в състояние на непосредствена воля, е в състояние незабавно и безвъзвратно да се откаже от наркотиците. Но когато се използва какъвто и да е наркотик, "лек" и "тежък", страда преди всичко волята. Какво се случва, което нарколозите наричат "енергиен спад": волята на индивида отслабва, той става неспособен за продуктивна дейност, често спира да учи, напуска работа. В момента, медицината не е в състояние да окаже ефективна помощ на наркозависимите, тъй като няма реални средства неговият арсенал за потискане на психическата зависимост.

Екип 4. Четвъртият мит за съществуването на "безобидни" лекарства.

Безвредни лекарства няма! Не всички наркотици водят до физическа зависимост, но всички имат пагубен ефект върху личността. Психическата зависимост често се развива дори при употребата на "меки" наркотици: губи се интересът към това, което се случва в живота ми, изчезва желанието за работа, учене, човек престава да се интересува от това как изглежда.

Учител. Всеки може да стане обект на внимание на "благодетел", който се е опитал да привлече най-опасната за човека "професия". В този случай всеки човек трябва да е готов решително да отхвърли такова изтезание и да помни, че този "хубав" приятел обикновено преследва най-егоистичните цели, използвайки жестоко неопитни.

Не забравяйте, че един от зависимите няма да продължи примера с наркотиците, всички просто искаха да опитат, за да задоволят любопитството. И краят, като правило, е трагичен: човешката съдба, самият живот е съсипан!

Учителят записва думата зависимост в колоната с отрицателни фактори на дъската.

Учител. Както каза един от "известните" диетолози: "Поколение от хора, които се хранят здравословно, само ще съживят човечеството и ще направят болестите толкова редки, че ще се възприемат като нещо изключително." Едно младо растящо тяло се нуждае от 30 различни вида храна всеки ден. Но кое, сега си кажете. Всяка асоциация на плаката си трябва да изброява необходимите за човешкия организъм продукти. Отборът, който се справи по-добре с тази задача, ще получи точки.

Учителят: И така, анализирахме основните фактори, влияещи върху здравето. Какъв извод може да се направи? Как да завършим фразата "Формулата на здравето е ...?" Дали страната ни е здрава или не зависи от вас и мен, от всеки един от нас!

5. Обобщение на урока. Размисъл – 5 минути

Съвети за фасилитатора

В края на урока, обобщавайки резултатите, идентифицирайте най-активните участници, които са събрали голям брой точки.

Дебрифинг

Домашна работа – Задачи на учениците

Попълнете здравната карта. В графата „Моите действия“ записвайте събития като посещения при лекар, ако е необходимо, спазване на дневния режим, съвети от лекари и родители, спорт, диета и др.

Моите заболявания, несъвършенства в Препоръки от лекари, Моят външен вид, специалисти по лоши навици, действия на родителите

Моето здраве и екология

Пред вас е тест, съставен от американски лекари. Опитайте се да изчислите колко години ви е позволила природата.

Тест

Средната продължителност на живота на хората непрекъснато се увеличава. Но всеки, разбира се, се интересува от шансовете му за дълголетие. Вероятно този тест ще изясни много. Отговорете на въпросите напълно честно и помислете върху някои от тях. Може би трябва да промените начина си на живот по някакъв начин. Възрастта няма значение. Няма значение дали сте на 14 или на 50. Но колкото по-бързо се откажете от вредните навици, толкова по-добре. По този начин:

❖ Вземете числото 72. От него трябва да извадите или съберете точките, отбелязани са резултат от вашите отговори.

→ Ако сте мъж, извадете 3 от 72. Жените трябва да добавят 4 към 72.

→ Средната продължителност на живота на мъжете е 69 години. Жени - 76г.

→ Ако живеете в град с население над 1 милион, извадете 2 години.

→ Ако живеете в град с население под 10 хиляди души, добавете 2 години.

→ Ако планирате да се занимавате с умствена работа в бъдеще, извадете 3 години; ако планирате правете физическа работа, добавете 3.

→ Ако тренирате пет пъти седмично, поне половин час, добавете 4 години, ако три или два пъти добавете 2 години.

→ Ако ще се жениш в бъдеще, добави 5 години, ако не, извади една

година за всеки 10 години неженен живот (започвайки от 25-годишна възраст)

→ Ако спите постоянно повече от 10 часа, извадете 4 години, ако няма нищо за 7-8 часа, не изваждайте нищо.

→ Ако не спите добре, вземете 3 години. Натрупана умора, като прекалено много сън, е признак на лошо кръвообращение.

→ Ако сте нервен, сдържан, агресивен човек, извадете 3 години, ако сте спокоен, балансиран - добавете 3 години.

→ Ако сте щастливи, добавете 1 година, ако сте нещастни, извадете 2 години.

→ Ако ще получавате средно образование, добавете 1 година, ако получавате висше - 2 години.

→ Ако някой от вашите баба и дядо е живял до 85 години, добавете 2 години, ако някой от тях внезапно умре

преди да достигне 50 (умрял от инсулт, инфаркт ...), извадете 4 години.

- Ако някой от вашите роднини е починал от рак, инфаркт и др., преди да навърши 50 години... извадете 3 години.
- Ако пушите повече от три кутии цигари на ден, извадете 8 години, ако 1 кутия - 6 години, ако по-малко от кутия - 3 години.
- Ако пиете поне капка алкохол всеки ден, премахнете 1 година.
- Ако теглото ви надвишава нормалното за вашата възраст и височина с 20 кг, извадете 8 години, ако 15-20, тогава 4 години, ако 5-15 кг - 2 години.

Крайното число е възрастта, до която можете да живеете. Както можете да видите, различни фактори влияят върху продължителността на живота. Важно място сред тях заема наследствеността. Но много зависи и лично от човека: от неговите навици, начин на живот. Вижте различните точки на теста. Уверете се още веднъж, че тютюнопушенето, алкохолът, агресивното поведение, пасивният начин на живот и други вредни фактори съкращават продължителността на живота.

Околната среда също оказва влияние. Неслучайно тестът съдържа въпрос за населеното място, в което лицето живее. Градовете с население над 1 милион оказват негативно влияние върху здравето на хората, живеещи в тях, а оттам и върху продължителността на живота им. Защо мислите, че това се случва?

Опитайте се да намерите фактори за продължителността на живота в теста, в зависимост от волята на човека.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация в социалните медии, уебсайт на училището.

Префератки/Допълнителна литература

<https://www.apha.org/what-is-public-health>

Приложение

Здравни фактори" са написани на дъската. Учителят записва в полето "активен начин на живот" за положителни резултати.

Моля, вдигнете ръцете си, които никога не са били болни. И кой повече от веднъж годишно?

И който е повече от 2 пъти в годината.

Болен или не	Брой ученици
никога не са боледували	
повече от веднъж годишно	
повече от 2 пъти годишно	

Опитайте се да определите физическото си състояние, като съпоставите съдържанието му, в листа за отговори срещу номера на твърдението поставете отговора "да", в противен случай - "не". Ако нямате избор, поставете и двата отговора.

Чувствам се абсолютно здрав човек.

1. Напоследък започвам да се дразня от неща, за които съм спокоен.
2. Станах летаргичен и безразличен.
3. Трудно ми е да имам предвид делата, които трябва да се извършат днес.
4. Напоследък ми е по-трудно да уча.
5. Имам равен и спокоен характер.
6. Измъчват ме болки в слепоочията и челото.
7. Имам инфаркт.
8. Трудно ми е да се концентрирам върху дадена задача.
9. Понякога ми става лошо.
10. Често имам главоболие.
11. Спрях да харесвам моите учения и хобита.
12. Постоянно искам да спя през деня.
13. Роднините ми започнаха да забелязват, че характерът ми се влошава.
14. Обичам да работя в екип.
15. Ходя на училище с удоволствие.
16. През повечето време имам неспокоен сън.
17. Чувствам се уморен през цялото време

Попълнете и изчислете вашите точки: _ _ _

Отговор	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18.
+	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1
-	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0

Ако получите повече от 6 точки, това показва наличието на начална форма на хронична умора.

Учител. Всеки, който е събрал повече от 6 точки, трябва да помисли за по-рационално ежедневие, за намаляване на натоварването, може би за нормализиране на отношенията с връстници и родители. Ако сте спечелили или сте се научили до степен, че чувствате: „Не издържам повече!“ - трябва да пуснете крана и ... да си измиете ръцете. Дори не ги мийте, просто ги дръжте под хладка вода. Разбира се, по-добре е да излезете на чист въздух, да ходите или да бягате бързо, да правите дихателни упражнения. Но ако това не е възможно, ще помогне студена вода, която облекчава умората и вероятно напрежението и дори стреса.

Дейност 2

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG3-SDGfP	„Здравето - най-голямото богатство“
Цели	
Разширяване и задълбочаване на разбирането на учениците за значението на здравето, формиране на активно разбиране на концепцията за здравословен начин на живот, предотвратяване на появата на лоши навици.	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Материали- цветна хартия, флумастери, кръгли стикери, стикери под формата на облаци, плакат с изображение на слънце, информационен плакат, кутия, карти с имена на цветя, формуляри за въпросници, компютър, мултимедиен проектор. ❖ Продължителност –60 минути ❖ Брой групи - няколко групи ученици (5 клас, 11-12 г.) 	
Инструкции	
"Без здраве аз няма щастие." - Народна мъдрост	
Въведение	
1. Упражнение „Среща“ (5 мин.)	
Учениците се редуват да назовават имената си и да разказват някои положителни факти за себе си, започвайки с думите „Не искам да се хваля, но го правя“.	
2. Обсъждане на правилата за групова работа (3 минути)	
Учителят информира участниците за основните правила за групова работа:	
<ul style="list-style-type: none"> • Вземете активно участие. • Спазвайте разпоредбите. • Слушайте внимателно, не прекъсвайте. • Не критикувайте. • Изразявайте само собствената си гледна точка. • Бъдете толерантни. 	
Учениците обсъждат правилата и, ако е необходимо, добавят свои.	

3. Упражнение "Изчакване" (3 минути)

Учениците получават малки кръгли стикери, на които да напишат какво точно очакват от обучението. След това всеки на свой ред представя своите очаквания и след това прикрепете стикера към плаката с изображение на пясъчен часовник (в горната част на часовника).

II. Главна част

1. Упражнение - загрявка (5 мин.)

За да създаде атмосфера на приятелство, да активизира учениците и да ги подготви за по-нататъшна работа, учителят кани участниците, които например имат сестра, да си разменят местата. Ако има такива в групата, те сменят местата си. След това учителят продължава: „Станете и разменете местата на всички тези...“

- които имат брат;
- които са в добро настроение;
- които имат обеци на ушите си;
- които имат кафяви очи;
- които имат оптимистичен характер;
- които имат поетичен талант;
- които имат рожден ден през март;
- които са правили сутрешна гимнастика;
- които имат желание да продължат да работят;
- които обичат да пеят.

По време на упражнението учениците се движат из класната стая, настанявайки се на нов ред.

2. Упражнение "Слънце" (7 минути)

Учениците работят в групи, обединени в това, че можете да използвате играта „Цветна градина“. За целта участниците се редуват да вадят карти с думите „Лайка“, „Нарцис“, „Лале“ от предварително подготвена кутия, след което учителят предлага да се обединят в групи според изтеглените карти. След това учениците получават задача да определят какво помага на човек да бъде здрав, какво е здраве, без което е невъзможно да си представим здрав човек. Отговорите се изписват на ленти жълта

хартия, след което участниците ги прикрепят към плакат със символично изображение на слънцето.

3. Мозъчна атака "Какво е здраве?" (3 минути)

Учениците продължават да работят по групи. В рамките на 2-3 минути трябва да дефинират понятието „здраве“. Отговорите се записват на отделни листове, след което се поставят на дъската и резултатите се обсъждат.

Информационно съобщение (5 минути)

Според дефиницията на СЗО здравето е състояние на пълно физическо, психическо и социално благополучие, а не просто липса на болест или недъг.

Историята на развитието на здравните познания е на повече от 2000 години. В основата на формирането на миогледи за опазване на най-голямата ценност, каквато е човешкото здраве, стоят древногръцките философи (Хераклит, Демокрит, Платон, Аристотел, Хипократ и др.). Например Аристотел подчертава, че „човешкото здраве е щастие“, а Хипократ разбира човешкото тяло като цяло, придава голямо значение на въпросите на етиката, поведението, вниманието към тялото, неговата природа и среда, условията на живот, хигиената. Съвременните учени, работещи върху развитието на доктрината за здравето, дават 79 дефиниции на здравето, предложени от експерти от различни страни, което показва гъвкавостта на тази концепция.

Учените твърдят, че 10% от човешкото здраве зависи от наследствеността, 5% - от нивото на развитие на медицината, 5% - от околната среда, останалите 80% - в ръцете на самите нас. Така че нашето здраве зависи от нашите навици и усилия. Народната мъдрост гласи: „Здравето струва повече от богатството“, „Хората често боледуват, защото не знаят как да се грижат“, „Цената на здравето знае само този, който го е загубил“, „Би било здраве, а всичко останало ще направим пари“, „Без здраве няма щастие“.

Който води здравословен начин на живот, обикновено е по-спокоен и уравновесен. А тези, които са невнимателни към здравето си, често се изнервят, конфликтни, болни, не вярват в себе си. И когато човек загуби вяра в собствените си сили, той престава да цени себе си и дори може да си навреди, например да започне да пуши или да пие алкохол.

5. Упражнение "Какво означава да си здрав?" (3 мин.)

Учителят закрепва плакат на дъската: „За мен да съм здрав означава. . . „Студенти определят дали са съгласни с всяко твърдение, като вдигат или спускат ръката си. За мен да съм здрав означава:

- Насладете се на комуникацията.
- Доживейте до дълбока старост.
- Посещавайте често лекари.
- Бъдете спокойни и уравновесени.
- Малко сън.
- Яж здравословна храна.
- Никога не се разболявайте от нещо по-сериозно от лека настинка.
- Имате нормално тегло.
- За закаляване.
- Упражнение.

Упражнение „Разрушители на здравето“ (5 мин.)

6. Упражнение с въпросник „Степен на вашето физическо развитие“ (3 минути)

На учениците се раздават листове под формата на „облачета“, върху които да напишат факторите, които са вредни за здравето. След това "облаците" се прикрепят към съществуващия плакат с изображението на слънцето (вижте упражнение 2). След това учениците споделят своите впечатления, емоции и изводи, които сами са направили.

Учениците получават формуляри и отговарят на следните въпроси:

В края на въпросника учениците преброяват своите резултати. Ако повечето от отговорите са „ДА“, това означава, че учениците са в най-добро ниво на физическо развитие.

<i>На учениците се раздават листове хартия под формата на „облаци“, върху които да напишат фактори, които са вредни за здравето. След това "облаците" се прикрепят към съществуващия плакат с изображението на слънцето (вижте упражнение 2). След това учениците споделят своите впечатления, емоции и заключения, които сами са направили.</i>	Да	Не
Спазвате ли ежедневна хигиена?		
Правите ли сутрешна гимнастика?		

Обичате ли да се разхождате и да не пътувате с градския транспорт?		
Обичате ли да спортувате в часовете по физическо?		
Посещавате ли спортна секция или клуб?		
Работите ли ръчен труд?		
Ядете ли плодове и зеленчуци всеки ден?		
Имате ли здрав сън?		

III. Заключение част

1. Упражнение "Връщане към очакванията" (5 минути)

Учителят напомня за "златните зърна" с очакванията на обучението, които учениците залепиха в горната част на плаката с изображение на пясъчен часовник в началото на урока. Ако очакванията се сбъднат, тези "песъчинки" трябва да паднат в долната част на часовника, ако не - да останат отгоре. Учениците обмислят отговора си и след това се редуват да отиват до плаката с часовника, премахват стикерите, дават своя отговор и прикрепят „пясъка“ към горната или долната част на пясъчния часовник.

2. 2. Завършване. Упражнение - загряване "Желания" (5 мин.)

Учениците сядат в кръг, след което учителят предлага един след друг, един по един, да разменят желания. Например един участник казва на друг: „Пожелавам ти да сбъднеш всичките си мечти“ и т.н.

Съвети за фасилитатора

Резултатът на учителя: „Погрижете се за здравето си, укрепвайте го и го увеличавайте. Не забравяйте, че здравето е най-големият ви актив и от вас зависи дали ще можете да го поддържате дълги години. "

Дебрифинг

Учениците изготвят здравословно седмично меню и спортна програма, за да поддържат форма.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация в социалните медии, уебсайт на училището.

Препратки/ Допълнителна литература

<https://www.britannica.com/topic/health>

Приложение

ПОЛЕЗНИ НАВИЦИ

ДОБРИТЕ НАВИЦИ СА В ОСНОВАТА НА
ЗДРАВΟΣЛОВНИЯ НАЧИН НА ЖИВОТ

ЗАЩИТИ СОБСТВЕНОТО СИ ЗДРАВЕ

- това е непосредствена отговорност на всеки, той няма право да го прехвърли върху другите.

**ЗДРАВЕТО Е ПЪРВАТА И НАЙ –
ВАЖНА ЧОВЕШКА ПОТРЕБНОСТ,
КОЯТО ОПРЕДЕЛЯ НЕГОВАТА
РАБОТОСПОСОБНОСТ И
ОСИГУРЯВА ХАРМОНИЧНОТО
РАЗВИТИЕ НА ЛИЧНОСТТА.**

ТРИ КОМПОНЕНТА НА ЗДРАВЕТО

- Физическото здраве е естественото състояние на тялото, поради нормалното функциониране на всички негови органи и системи.
- Психичното здраве зависи от състоянието на мозъка.
- Моралното здраве се определя от онези морални принципи, които са в основата на социалния живот на човек, т.е. живот в определено човешко общество.

ОСНОВИ НА ЗДРАВΟΣЛОВНИЯ ЖИВОТ

Полезен труд

ПРАВИЛНО ХРАНЕНЕ

РАЦИОНАЛЕН РЕЖИМ НА РАБОТА И ПОЧИВКА

НАСЛЕДСТВЕНОСТ

ОПТИМАЛЕН ДВИГАТЕЛЕН РЕЖИМ

КАЛЯВАНЕ

ЛИЧНА ХИГИЕНА

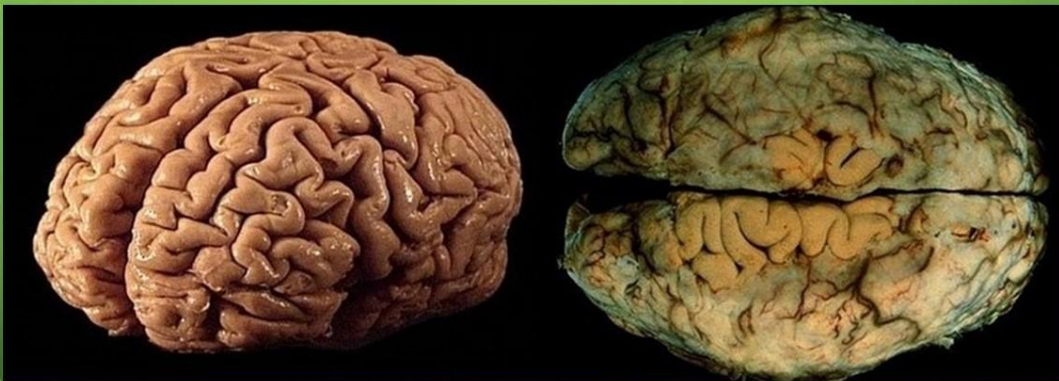
ОБЩУВАНЕ С ПРИРОДАТА

ФАКТОРИ, ВЛИЯЕЩИ НЕГАТИВНО ВЪРХУ ЧОВЕШКОТО ЗДРАВЕ

АЛКОХОЛ И ТЮТЮНОПУШЕНЕ

НАРКОМАНИЯ

ВЛИЯНИЕ ШУМА ВЪРХУ ОРГАНИЗМА НА ЧОВЕКА

- Шумовете не само създават голяма тежест върху нервната система и мозъка, човешката психика, причинявайки тяхното разстройство, но може да бъде причина за заболяване и смърт.

ВНИМАНИЕ СПИН!!!

- Инфекцията със СПИН се получава:
  - – по време на полов акт с болни или заразени със СПИН вируси – 80% от заболяванията;
  - – в резултат на използването на нестерилни спринцовки, главно от наркомани – 15% от заболяванията;
  - – чрез инжектиране на кръв или препарати, съдържащи вируса – 1%;
  - – от бременна жена, заразена със СПИН.

. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

- Здравото е безценно богатство не само на всеки човек, но и на цялото общество. При среща, раздяла с близки и скъпи хора им пожелаваме много здраве, тъй като това е основното условие и гаранция за пълноценен и щастлив живот.
- Здравото ни помага да изпълним плановете си, успешно да решим основни житейски задачи, да преодолеем трудностите, а ако е необходимо и значителни претоварвания. Доброто здраве, поддържано разумно и укрепено от самия човек, му осигурява дълъг и активен живот.

Цел за устойчиво развитие 4

Качествено образование

ЦУР 4 – Качествено образование

Цел за устойчиво развитие 4 (ЦУР 4 или Глобална цел 4) е за качествено образование и е сред 17-те цели за устойчиво развитие, установени от Обединените нации през септември 2015 г. Пълното заглавие на ЦУР 4 е „Осигуряване на приобщаващо и справедливо качествено образование и насърчаване на целия живот възможности за учене за всички“.

Целите

ЦУР 4 има 10 цели и 12 индикатора за измерване на напредъка към целите.

Цел 4.1: Безплатно основно и средно образование

До 2030 г. да се гарантира, че всички момичета и момчета завършват безплатно, справедливо и качествено начално и средно образование, водещо до подходящи и ефективни резултати от обучението.

Цел 4.2: Равен достъп до качествено предучилищно образование

До 2030 г. да се гарантира, че всички момичета и момчета имат достъп до качествено ранно детско развитие, грижи и предучилищно образование, така че да са готови за основно образование.

Цел 4.3: Равен достъп до достъпно техническо, професионално и висше образование

До 2030 г. да се осигури равен достъп на всички жени и мъже до достъпно и качествено техническо, професионално и висше образование, включително университет.

Цел 4.4: Увеличаване на броя на хората с подходящи умения за финансов успех

До 2030 г. значително увеличаване на броя на младежите и възрастните, които имат подходящи умения, включително технически и професионални умения, за заетост, достойни работни места и предприемачество.

Цел 4.5: Премахване на всякаква дискриминация в образованието

До 2030 г. премахване на различията между половете в образованието и осигуряване на равен достъп до всички нива на образование и професионално обучение за уязвимите, включително хората с увреждания, коренното население и децата в уязвимо положение .

Цел 4.6: Всеобща грамотност и математическа грамотност

До 2030 г. да се гарантира, че всички младежи и значителна част от възрастните, мъже и жени, ще придобият грамотност и математическа грамотност.

Цел 4.7: Образование за устойчиво развитие и глобално гражданство

До 2030 г. да се гарантира, че всички учаци се придобиват знанията и уменията, необходими за насърчаване на устойчивото развитие, включително, наред с другото, чрез образование за устойчиво развитие и устойчив начин на живот, права на човека, равенство между половете, насърчаване на култура на мир и ненасилие, глобално гражданство и оценяване на културното многообразие и приноса на културата за устойчивото развитие.

Цел 4.A: Изграждане и надграждане на приобщаващи и безопасни училища

Изграждане и надграждане на образователни съоръжения, които са чувствителни към децата, уврежданията и пола и осигуряват безопасна, ненасилствена, приобщаваща и ефективна учебна среда за всички.

Цел 4.B: Разширяване на стипендиите за висше образование за развиващите се страни

До 2020 г. значително разширяване в световен мащаб на броя на стипендиите, достъпни за развиващите се страни, по-специално за най-слабо развитите страни, малките островни развиващи се държави и африканските страни, за записване във висше образование, включително професионално обучение и информационни и комуникационни технологии, технически, инженерни и научни програми, в развитите страни и други развиващи се страни.

Цел 4.C: Увеличаване на предлагането на квалифицирани учители в развиващите се страни

До 2030 г. значително увеличаване на предлагането на квалифицирани учители, включително чрез международно сътрудничество за обучение на учители в развиващите се страни, особено най-слабо развитите страни и малките островни развиващи се държави.

Защо е важно?

Образованието е ключът към това ще позволи постигането на много други цели за устойчиво развитие (ЦУР). Когато хората успеят да получат качествено образование, те могат да се измъкнат от цикъла на бедността.

Образованието помага за намаляване на неравенството и постигане на равенство между половете. Освен това дава възможност на хората навсякъде да живеят по-здравословен и устойчив живот. Образованието също е от решаващо значение за насърчаване на толерантността между хората и допринася за по-мирни общества.

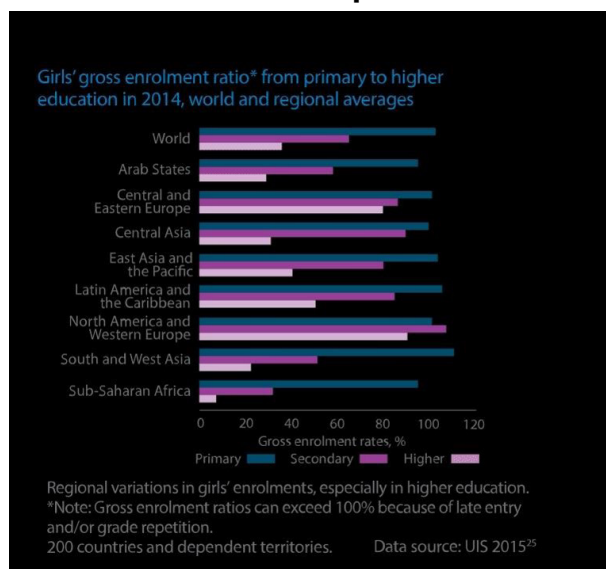

Предизвикателството

Докладът на ООН за целите за устойчиво развитие през 2019 г. подчерта три ключови области на предизвикателствата на ЦУР 4:

- 1) Децата и юношите нямат минимални познания по четене и математика;
- 2) Повече от половината училища в Субсахарска Африка нямат достъп до основни съоръжения за питейна вода, интернет и компютри;
- 3) 27% повече момичета отколкото момчета в начална училищна възраст не посещават училище.

Среден процент на учениците в основно, средно и висше образование

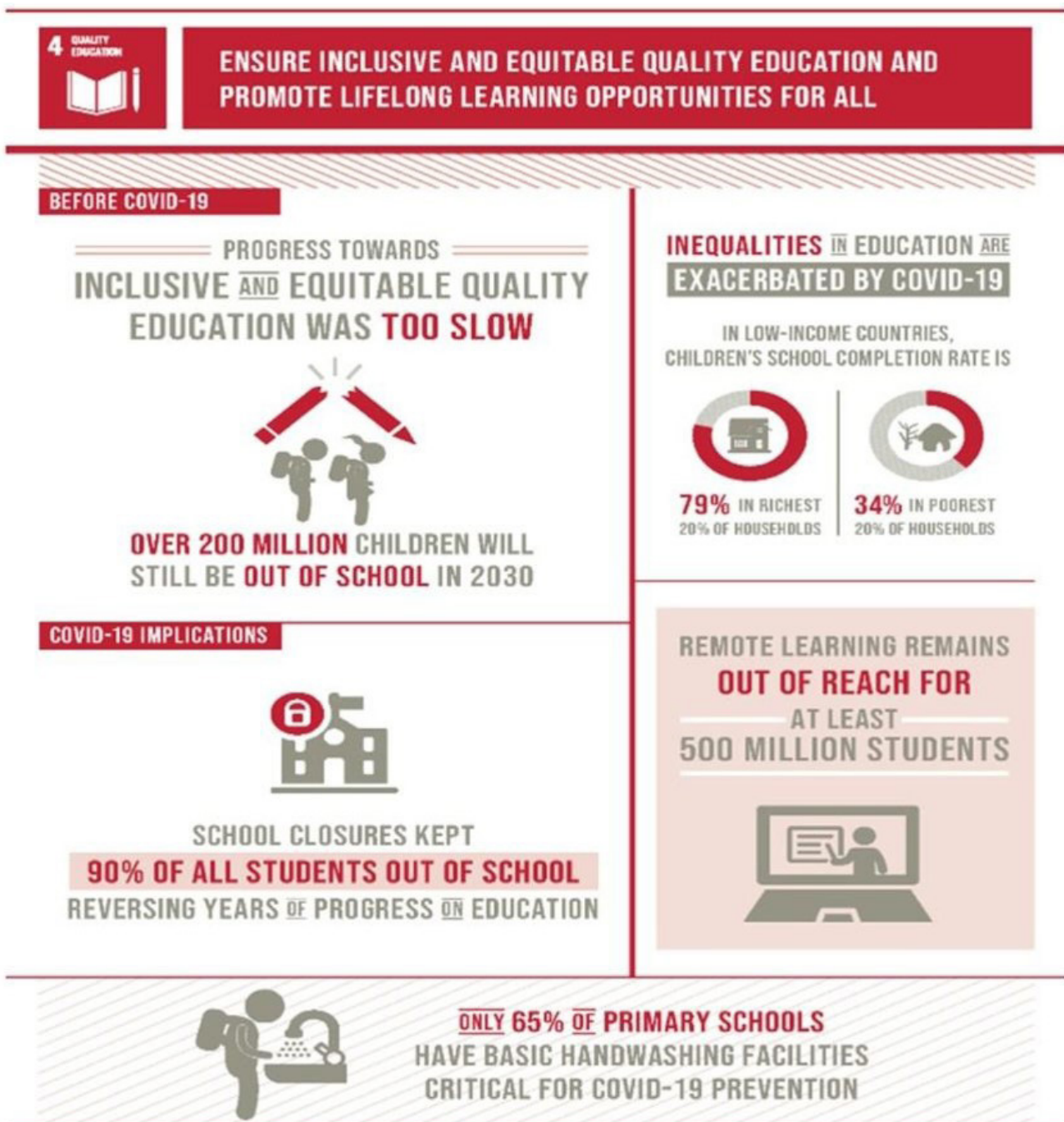

Въздействието на COVID-19 върху ЦУР 4: Качествено образование за всички

ЦУР 4 трябва да бъде постигната до 2030 г. Въпреки това, пандемията от COVID-19 повлия дълбоко на този път към развитие.

УНИЦЕФ изчислява, че 463 милиона деца (около 31 процента от децата в световен мащаб) не са имали достъп до дистанционно обучение. Повечето от тези ученици – 3 от 4 – са били в селски райони и/или са живеели в бедност.

По време на пандемията от COVID-19 образованието на жените и момичетата претърпя особено голям удар. Прекъсванията, с които се сблъскваме по време на пандемията, ще разширят съществуващата разлика между половете в образованието. Момичетата са по-склонни да носят по-голямо бреме на домакинството и грижите по време на пандемията, което им оставя малко време за училище.

Source: United Nations, *The Sustainable Development Goals Report 2020*

Как можем да се справим с това

За да се осигури качествено образование на децата, е важно да се инвестира в стипендии, увеличаване на достъпа до академични източници, обучение на учители, изграждане на училища и подобряване на достъпа до вода и електричество в училищата.

Връзки към други ЦУР

ЦУР 4 е включена в Програмата до 2030 г., като нейните цели са пряко свързани с целите в други цели. Сред тях са цели на:

ЦУР 1 (без бедност);

ЦУР 3 (Добро здраве и благополучие);

ЦУР 5 (Равенство между половете);

ЦУР 8 (Достоен труд и икономически растеж);

ЦУР 13 (Действия по климата);

ЦУР 16 (Мир, справедливост и силни институции)

Качествено образование

Цел за устойчиво развитие 4: Качествено образование

<https://youtu.be/mCU3n6y-uaU>

Препратки:

1. Цел 4, Качествено образование, ПРООН . Изтеглено на 13 април 2017 г. ,

<https://www.undp.org/sustainable-development-goals#quality-education>

2. Образование, Глобална кампания за (2020). „10-те цели на SDG4“ , https://campaignforeducation.org/en/key-frameworks/sdg-4-and-targets?gclid=CjoKCCQjwZ7BRDzARIsAGjbK2Y-h3ZtgAjpVntolB34hIGCedrJynBNgMNVmkCFoiBsn6mTgnCS5NJsaAkGEEALw_wcB /

3. Гарантиране на приобщаващо и справедливо качествено образование и насърчаване на възможностите за учене през целия живот за всички (2022 г.),

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=SDG_4_-_Quality_education

4. Въздействието на COVID-19 върху ЦУР 4: Качествено образование за всички (2022 г.),

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000253479>

<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/igo/legalcode>

На тези връзки можете да намерите повече информация за SDG 4: Качествено образование.

<https://sdgs.un.org/goals/goal4>

<https://www.un.org/development/desa/disabilities/envision2030-goal4.html>

<https://www.undp.org/sustainable-development-goals#quality-education>

<https://www.globalgoals.org/goals/4-quality-education/>

<https://www.jointsdgfund.org/sustainable-development-goals/goal-4-quality-education>

Разработване на въведението

Обща цел на цел 4 за устойчиво развитие – Качествено образование

Цел за устойчиво развитие 4 е образователната цел, която има за цел да **„осигури приобщаващо и справедливо качествено образование и да насърчи възможностите за учене през целия живот за всички“**. ЦУР 4 се определя от 10 цели и 11 индикатора. По-долу е даден списък с цели, които определят целите на ЦУР 4.

Цел 4.1: Безплатно основно и средно образование

Цел 4.2: Равен достъп до качествено предучилищно образование

Цел 4.3: Равен достъп до достъпно техническо, професионално и висше образование

Цел 4.4: Увеличаване на броя на хората с подходящи умения за финансов успех

Цел 4.5: Премахване на всякаква дискриминация в образованието

Цел 4.6: Всеобща грамотност и математическа грамотност

Цел 4.7: Образование за устойчиво развитие и глобално гражданство

Цел 4.A: Изграждане и надграждане на приобщаващи и безопасни училища

Цел 4.B: Разширяване на стипендиите за висше образование за развиващите се страни

Цел 4.C: Увеличаване на предлагането на квалифицирани учители в развиващите се страни

. Има и други ЦУР, пряко свързани с образованието. Тези ЦУР са: ЦУР 1 (Без бедност), ЦУР 3 (Добро здраве и благополучие), ЦУР 5 (Равенство между половете), ЦУР 10 (Намалени неравенства), ЦУР 8 (Достоен труд и икономически растеж), ЦУР 9 (Индустрия, иновации и инфраструктура) и ЦУР 16 (Мир, правосъдие и силни институции). Постигането на ЦУР 4 ще помогне за постигането и на тези цели.

Защо е важно за образователната общност?

Образованието предоставя средствата за предаване на знания, ценности и умения между поколенията, което позволява на обществата да поставят основата за просперитет в бъдещето. Въпреки редица действия, предприети на всички нива, обществената осведоменост относно Програмата до 2030 г. и ЦУР изглежда

все още остава сравнително скромна, особено на местно ниво и на ниво общност. Стратегиите за осведоменост и комуникация понякога страдат от липсата на устойчиви и достатъчни институционални и финансови ресурси. Необходимо е да се засилят дейностите за повишаване на осведомеността в следващата фаза на изпълнение. Насърчаването на устойчива и дългосрочна промяна в поведението на по-младите поколения, включително чрез интегриране на ЦУР в образователните програми, е важно.

Образованието е ключът, който ще позволи постигането на много други цели за устойчиво развитие. Когато хората успеят да получат качествено образование, те могат да се измъкнат от цикъла на бедността. Следователно образованието помага за намаляване на неравенствата и постигане на равенство между половете. Освен това дава възможност на хората навсякъде да живеят по-здравословен и устойчив живот. Образованието също е от решаващо значение за насърчаване на толерантността между хората и допринася за по-мирни общества.

Ключови измерения на устойчивото развитие 4 Качествено образование

Образованието за всички винаги е било неразделна част от програмата за устойчиво развитие. Световната среща на върха за устойчиво развитие през 2002 г. прие Йоханесбургския план за изпълнение, който в своя Раздел X потвърди както Цел на хилядолетието за развитие 2 за постигане на всеобщо начално образование до 2015 г., така и целта на Рамката за действие от Дакар относно образованието за всички за премахване на пола несъответствието в основното и средното образование до 2005 г. и на всички нива на образованието до 2015 г. Планът за изпълнение от Йоханесбург адресира необходимостта от интегриране на устойчивото развитие във формалното образование на всички нива, както и чрез възможности за самостоятелно и неформално образование. Налице е нарастващо международно признание на образованието за устойчиво развитие като неразделен елемент от качествено образование и ключов фактор за устойчиво развитие. Образованието за устойчиво развитие е тясно свързано с международните дискусии за устойчиво развитие, които нараснаха по мащаб и значение, откакто „Нашето общо бъдеще“ се появи през 1987 г., предоставяйки първото широко използвано определение за устойчиво развитие като „развитие, което отговаря на нуждите на настоящето, без да компрометира способността на

бъдещите поколения да задоволяват собствените си нужди." В целите за качествено образование, което означава до 2030 г. да се гарантира, че всички момичета и момчета завършват безплатно, справедливо и качествено основно и средно образование, което води до подходящи и ефективни учебни резултати, да се гарантира, че всички момичета и момчета имат достъп до качествено ранно детско развитие, грижи и предучилищно образование, така че да са готови за начално образование, да се осигури равен достъп за всички жени и мъже до достъпно и качествено техническо, професионално и висше образование, включително университет, да се увеличи броят на младежите и възрастните, които имат подходящи умения, включително технически и професионални умения, за заетост, достойни работни места и предприемачество, гарантира, че всички младежи и значителна част от възрастните, както мъже, така и жени, постигат грамотност и смятане, гарантира, че всички учащи се придобиват знанията и уменията, необходими за насърчаване на устойчивото развитие, включително, сред други, чрез образование за устойчиво развитие и устойчив начин на живот, човешки права, равенство между половете ност, насърчаване на култура на мир и ненасилие, глобално гражданство и оценяване на културното многообразие и приноса на културата за устойчивото развитие, до 2030 г. значително увеличаване на предлагането на квалифицирани учители, включително чрез международно сътрудничество за обучение на учители в развиващите се страни, особено най-слабо развитите страни и малките островни развиващи се държави.

Взаимодействието между цел 4 за устойчиво развитие Качествено образование и придобиването на умения на 21^{век}

Уменията на 21-ви век са 12 способности, от които днешните студенти се нуждаят, за да успеят в кариерата си по време на информационната ера. Тези умения имат за цел да помогнат на учениците да се справят със светкавичното темпо на днешните модерни пазари.

Дванадесетте умения на 21-ви век са:

- Критично мислене
- Творчество
- Сътрудничество
- Комуникация
- Информационна грамотност
- Медийна грамотност

- Технологична грамотност
- Гъвкавост
- Лидерство
- Инициативност
- Производителност
- Социални умения

Всяко умение е уникално по начина, по който помага на учениците, но всички те имат едно общо качество и са от съществено значение в ерата на Интернет.

Всяко умение от 21-ви век е разделено на една от три категории:

Умения за учене

Умения за грамотност

Житейски умения

Умения за учене (четирите C) учи студентите за умствените процеси, необходими за адаптиране и подобряване на съвременната работна среда.

Уменията за грамотност (IMT) се фокусират върху това как учениците могат да разпознават фактите, издателските издания и технологията зад тях. Има силен фокус върху определянето на надеждни източници и фактическа информация, за да се отдели от дезинформацията, която залива интернет.

Житейските умения (FLIPS) разглеждат нематериалните елементи от ежедневието на ученика. Тези нематериални активи се фокусират върху личните и професионалните качества.

Като цяло тези категории обхващат всичките 12 умения от 21-ви век, които допринасят за бъдещата кариера на ученика.

¹

2

---

¹<https://www.aeseducation.com/blog/what-are-21st-century-skills>

²<https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2018/09/Goal-4.pdf>

Дейност 1

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG4-SDGfP	Качествено образование
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> • учениците разбират и обясняват концепцията за образование • студенти разбира как образованието е свързано с устойчивото развитие • учениците прилагат критично мислене • учениците развиват положително отношение към изучаването на ново съдържание (Устойчиво развитие) 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> • брой ученици: 10 – 20 • групова работа, работа по двойки и индивидуална работа на учениците • времетраене: 90 минути 	
Инструкции	
<p>Дейност 1. (15 мин.)</p> <p>Учителят задава въпроси и насърчава учениците към дискусия:</p> <ul style="list-style-type: none"> - всички деца по света имат ли равни условия за образование? - какви проблеми имат децата, които живеят далеч от училище? - момчетата и момичетата имат ли еднакви образователни условия във всички страни? <p>Учителят пуска кратко видео, което показва какво означава качествено образование и какво можем да направим:</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=tJ8CMUijcLc</p> <p>Много страни постигнаха голям напредък в осигуряването на качествено образование за своите деца в началното училище, като в развиващите се страни той достигна 91%. Но все още има 57 милиона деца в начална възраст, които не посещават училище, главно в Субсахарска Африка или в страни с продължаващи конфликти. Лошото образование може да се дължи на липса на обучени учители, лоши условия в училищата без електричество и течаща вода, опасни пътувания до</p>	

училище или липса на пари в семейството, за да си позволят образованието на децата.

Дейност 2. (20 мин.)

Учителят пуска видеоклип, в който качествено образование е разделено на седем цели, които са очаквани резултати, и три цели, които са средства за постигане на тези цели. За всеки от резултатите би било добре да спрете видеото и да коментирате с учениците резултата:

<https://youtu.be/V24JzUPlR44>

Седем крайни цели

4.1 Всеобщо основно и средно образование

Гарантиране, че всички момичета и момчета завършват безплатно, справедливо и качествено начално и средно образование, водещо до подходящи и ефективни учебни резултати

4.2 Ранно детско развитие и всеобщо предучилищно образование

Гарантиране, че всички момичета и момчета имат достъп до качествено ранно детско развитие, грижи и предучилищно образование, така че да са готови за основно образование

4.3 Равен достъп до техническо/професионално и висше образование

Гарантиране, че всички момичета и момчета имат достъп до качествено ранно детско развитие, грижи и предучилищно образование, така че да са готови за основно образование

равен достъп за всички жени и мъже до достъпно и качествено техническо, професионално и висше образование, включително университетско

4.4 Подходящи умения за достоен труд

Значително увеличаване на броя на младежите и възрастните, които имат подходящи умения, включително технически и професионални умения, за заетост, достойни работни места и предприемачество

4.5 Равенство между половете и включване

Премахване на различията между половете в образованието и осигуряване на равен достъп до всички нива на образование и професионално обучение за уязвимите, включително хора с увреждания, коренно население и деца в уязвимо положение

4.6 Универсална младежка грамотност

Гарантиране, че всички младежи и значителна част от възрастните, както мъже, така и жени, постигат умения за грамотност и смятане

4.7 Образование за устойчиво развитие и глобално гражданство

Уверете се, че всички обучаеми придобиват знанията и уменията, необходими за насърчаване на устойчивото развитие, включително, наред с другото, чрез образование за устойчиво развитие и устойчив начин на живот, човешки права, равенство между половете, насърчаване на култура на мир и ненасилие, глобално гражданство и признателност на културното многообразие и на приноса на културата за устойчивото развитие

Три начина на изпълнение

4.a Ефективна учебна среда

Изградете и надградете образователни съоръжения, които са чувствителни към децата, уврежданията и пола и осигуряват безопасна, ненасилствена, приобщаваща и ефективна учебна среда за всички

4.b Стипендии

Значително разширяване в световен мащаб на броя на стипендиите, достъпни за развиващите се страни, по-специално най-слабо развитите страни, малките

островни развиващи се държави и африканските страни, за записване във висше образование, включително професионално обучение и информационни и комуникационни технологии, технически, инженерни и научни програми, в развитите страни и други развиващи се страни

4.с Учители и възпитатели

Значително увеличаване на предлагането на квалифицирани учители, включително чрез международно сътрудничество за обучение на учители в развиващите се страни, особено най-слабо развитите страни и малките островни развиващи се държави

Дейност 3. (20 мин.)

Студентите трябва да нарисуват очертанията на човек върху празен лист хартия и да напишат в очертанията няколко ползи, които имат от своето образование.

Учениците могат да четат написаното.

Дейност 4. (30 мин.)

Учениците изследват отговорите на следните въпроси с помощта на интернет:

1. В кои държави момичетата не ходят на училище (избройте няколко)?
2. В кои държави образованието се финансира от държавата (избройте няколко)?
3. В кои държави няма достатъчно училища (избройте няколко)?

Съвети за фасилитатора

- учителят задава въпроси и се опитва да включи колкото се може повече ученици в дискусия
- учителят помага, води и напътства учениците, когато имат нужда от помощ

Дебрифинг

Учениците могат да създадат родословно дърво, в което да напишат до имената на своите предци какво ниво на образование са достигнали и по този начин ще осъзнаят колко важно е било образованието за техните предци.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация на уебсайта на училището, социалните медии и местните медии.

Препратки/Допълнителна литература

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/sdgbookclub-4archive/>

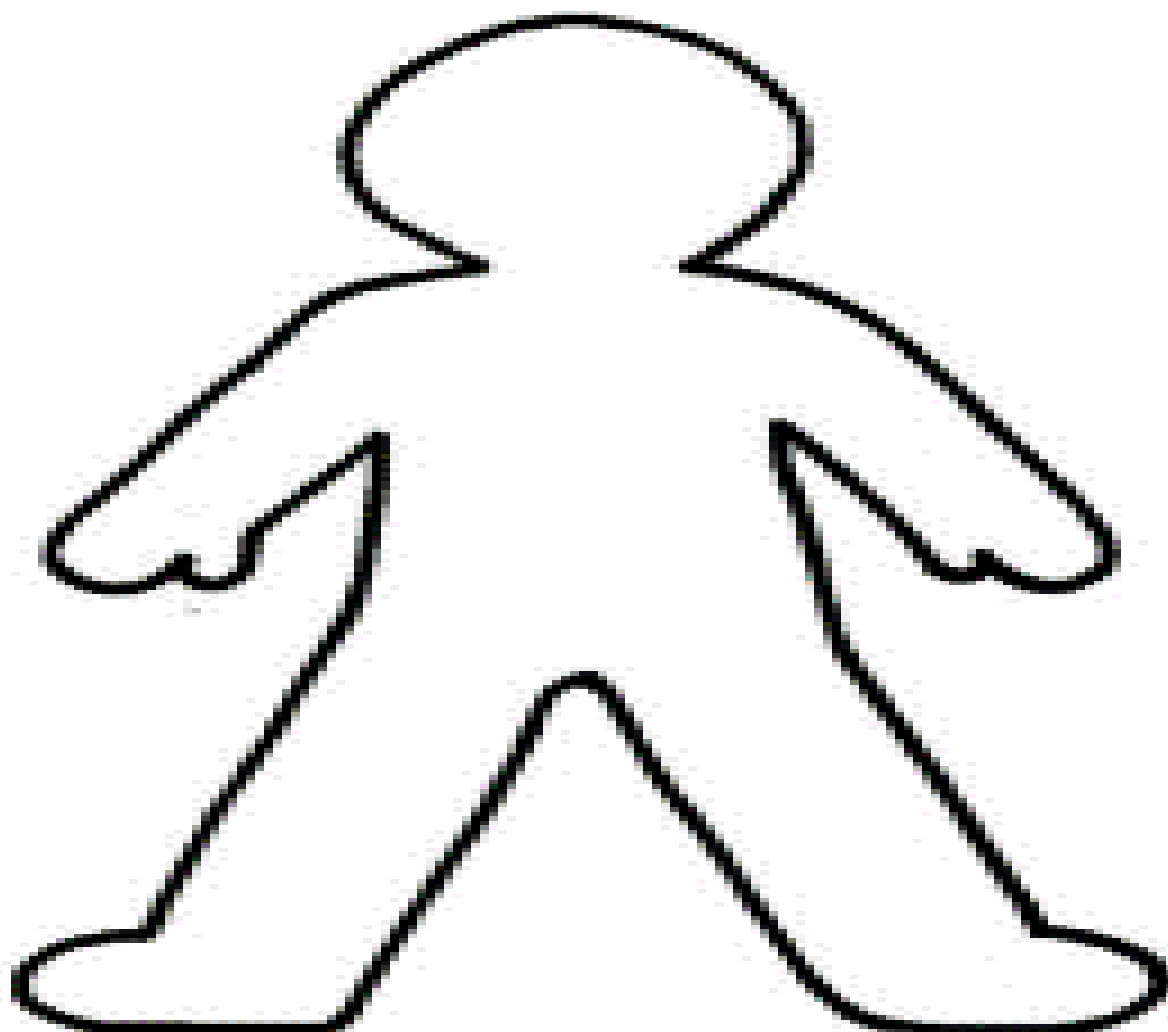
<https://www.sdg4education2030.org/the-goal>

<https://www.youtube.com/watch?v=tJ8CMUljcLc>

<https://youtu.be/V24JzUPlR44>

приложение

Дейност 3.

Дейност 2

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 4 -SDGfP	Качествено образование Успех в образованието
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> - Студентите осъзнават значението на качествено образование за по-добро бъдеще; - Студентите разбират условията и учебния процес; - Учениците разбират ученето като резултат от активно участие, а не просто като постижение; - Учениците могат уверено да изразят своите знания, възможности и потребности; - Учениците могат да идентифицират своя потенциал и да поставят цели за постигане; - Умеят да използват различни източници на информация, за да обогатят знанията си; - Може да участва в процеса на вземане на решения, важни за училищния живот; <p>Стойности на исковете, които са в съответствие с SDG4;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Отговорете положително за постигане на ЦУР 4; - Познават критериите за успех в обучението; - Те осъзнават, че личният успех води до тяхното качествено образование. 	
Подробности за дейността	
<p>Материали - вижте приложението</p> <p>Продължителност - 3 ч. 30 мин</p> <p>Брой групи -3-4 групи по 4 ученика всяка</p> <p>(5^{-ти} клас, възраст 10-11 години)</p>	

Инструкции

Първи урок (1 ч. 30 мин.)

Учителят кара учениците да направят мозъчна атака, за да изразят какво им напомня думата „успех“. След това ги насърчават да мислят и дават примери кога и в каква област са постигнали успех.

Учениците са разделени на 4 групи; две групи обсъждат успеха; две групи обсъждат неуспеха чрез въпроси, зададени от учителя под формата на работен лист (вижте приложението):

Когато постигна висок успех в училище, търся ли източници на информация за още по-качествени знания и най-често кои?

Когато се проваля в училище, споделям ли го с хората около мен и търся ли начин да си върна изгубените знания?

Учениците работят в групи, отговарят на въпроси и след това представят отговорите, обсъждат и дебатираат. Изводът е, че успехът винаги ни прави щастливи, пълноценни, удовлетворени, с по-високо самочувствие и мотивация да постигаме непрекъснато високи резултати, с цел по-добро образование.

Втори урок (2 часа)

Дейност 1:

Учениците се разделят на групи и всяка група тегли лист хартия, изрязан от работния лист за ученици „Притчи за успеха и провала“, на който е написана поговорка за успеха. Всяка група трябва да обсъди своята поговорка и след това накарайте един ученик от групата да я прочете и накратко да каже какво мисли тяхната група за поговорката. (Виж Приложение)

Дискусията е за това как дадените поговорки гледат на успеха/неуспеха на качественото образование, от какво зависи успехът, как да го постигнем.

Учениците стигат до общото заключение, че успехът е резултат от истински усилия и ангажираност, а провалът се представя като неразделна част от живота, която не трябва да ни обезсърчава и нещо, от което можем да научим много, за да имаме по-добро образование.

Дейност 2:

Учениците се разделят на двойки и всяка двойка тегли карта, изрязана от ученическия работен лист „Карти с въпроси“. (Виж Приложение)

На картата има два въпроса и всяка двойка трябва да отговори на един от въпросите и да ги прочете. Следва дискусия с въпроси:

Какво може да се счита за успех?

Как успехът влияе върху качеството на знанията и образованието ни като цяло?

Учениците стигат до извода:

- За успех се счита и когато сме успели да надхвърлим вътрешните си критерии за успех;

- Когато знаем, че сме вложили максимум от себе си, за да изпълним задачите

- Постигнатите успехи в образованието правят живота ни по-добър.

Съвети за фасилитатора

- 1) Учителят задава въпроси за постигане на висок успех в училище; въздействието и значението на успеха в образованието
- 2) Учителят насърчава дискусията относно въздействието и значението на успеха в по-нататъшното образование.
- 3) Учителят кани учениците да споделят резултатите от отговорите на картите в клас.

Дебрифинг

Учениците проектират плакати за важността на образованието и ги поставят на училищно табло. Работните листове могат да бъдат адаптирани към способностите, възрастта и опита на учениците. Учениците могат да представят своите отговори и изводи под формата на есе, книга, презентация.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация в социалните медии, уебсайт на училището.

Учениците могат да разлепят проектираните плакати из училището, за да повишат осведомеността по темата.

Препратки/Допълнителна литература

<https://education.seattlepi.com/benefits-not-quitting-school-1332.html>

<https://list25.com/25-reasons-you-should-stay-in-school/>

приложение

Урок втори - Дейност едно
Притчи за успеха и провала

ПРИТЧИЦИ ЗА УСПЕХ И НЕУСПЕХ

1. Смелостта е, когато знаеш, че може и да не успееш, но продължаваш да опитваш.

2. Единственият провал в живота е, когато не успеете да опитате.

3. Не познавам някой, който да е успял да стигне до върха без много работа.
Може да не ви отведе винаги до върха, но със сигурност ще ви доближи до него.

4. Човек се учи докато е жив.

5. Който работи, греша.

6. Не е страшно да се правят грешки.
Страшно е да не се учиш от грешките.

7. Никой не се е родил образован.

8. Успехът е чист късмет.
Всеки, който се е провалил, ще ви го каже.

Урок две -

Кarti с въпроси за дейност две

КАРТИ С ВЪПРОСИ

Ако получиш медал за храброст, за какво ще го получиш?

Кога сте се гордели със себе си, че можете да помогнете на някого?

Случвало ли ви се е да казвате НЕ на другите и да се гордеете с това?

Кое е най-голямото ви физическо постижение?

Как се забелязва, че сте творческа личност?

Кога помогнахте на двама души, които имаха спор, да се успокоят?

Кога сте се чувствали щастливи от успеха на любимия човек, сякаш е ваш?

Кога сте били доволни от това, върху което сте работили според плана, който сте имали подготвени?

Кой е първият успех, който помните, че сте постигнали като малък?

Опишете нещо, което смятате за успех, който сте постигнали в училище.

С какво особено се гордеете като член на вашето семейство?

Опишете нещо, което смятате за успех, който сте постигнали извън училище.

Какъв е последният ви успех?

Кой е най-малкият ви, но много сладък успех?

Кой е вашият идол и в какво поне малко приличате на него/нея?

Кога за последен път някой ви помогна да успеете?

От личен опит какъв съвет бихте дали на първокласник за постигане на успех в обучението?

Избройте поне три малки успеха, които сте постигнали, откакто сте се събудили днес?

Колко успеха и колко неуспеха имате средно на ден?

Колко време ви отне да преодолеете последния си провал и да опитате отново?

Цел за устойчиво развитие 5 (SDG5)

Равенство между половете и овластяване на всички жени и момичета

Равенството между половете

Както обяснява ООН: „Равенството между половете е не само основно човешко право, но и необходима основа за един мирен, проспериращ и устойчив свят. Официалната формулировка на ЦУР 5 е „Постигане на равенство между половете и овластяване на всички жени и момичета“.

Целите и показателите за ЦУР 5 са обширни и предоставят равни възможности за жените.

Цели

Цел 5.1: Прекратяване на дискриминацията срещу жените и момичетата

Цел 5.2: Прекратяване на всяко насилие и експлоатация на жени и момичета

Цел 5.3: Премахване на принудителните бракове и гениталното осакатяване

Цел 5.4: Оценяване на неплатените грижи и насърчаване на споделените домашни отговорности

Цел 5.5: Осигуряване на пълно участие в ръководството и вземането на решения

Цел 5.6: Всеобщ достъп до репродуктивни права и здраве

Цел 5.A: Равни права на икономически ресурси, собственост върху собственост и финансови услуги

Цел 5.B: Насърчаване на овластяването на жените чрез технологиите

Цел 5.C: Приемане и укрепване на политики и приложимо законодателство за равенство между половете

Защо е важно

За постигане на равенство между половете и овластяване на всички жени и момичета.

Жените и момичетата представляват половината от световното население и следователно също половината от неговия потенциал. Но днес неравенството между половете продължава да съществува навсякъде и стагнира социалния прогрес.

Жените продължават да бъдат недостатъчно представени на всички нива на политическо ръководство.

Напредването на равенството между половете е от решаващо значение за всички области на едно здраво общество, от намаляване на бедността до насърчаване на здравето, образованието, защитата и благосъстоянието на момичетата и момчетата.

По целия свят жените и момичетата извършват непропорционално голяма част от неплатената домашна работа.

Неравенството, пред което са изправени момичетата, може да започне още при раждането им и да ги следва през целия им живот. В някои страни момичетата са лишени от достъп до здравеопазване или правилно хранене, което води до по-висок процент на смъртност. Овластяването на жените и момичетата е от съществено значение за увеличаване на икономическия растеж и насърчаване на социалното развитие. Пълното участие на жените в работната сила би добавило процентни пунктове към повечето национални темпове на растеж - двуцифрени в много случаи.

Предизвикателство

В световен мащаб 35 процента от жените на възраст между 15-49 години са преживели физическо и/или сексуално насилие от интимен партньор или сексуално насилие от не-партньор. 1 от 3 момичета на възраст 15-19 години е имало някаква форма на женско генитално осакатяване/рязане в 30-те страни в Африка и Близкия изток, където вредната практика е най-често срещана с висок риск от продължително кървене, инфекция (включително ХИВ), усложнения при раждане, безплодие и смърт.

Напредък

Международните ангажименти за насърчаване на равенството между половете доведоха до подобрения в някои области: детските бракове и гениталното осакатяване на жени (FGM) е намаляло през последните години и представителството на жените на политическата сцена е по-високо от всякога. Но обещанието за свят, в който всяка жена и момиче се радва на пълно равенство между половете и където всички правни, социални и икономически бариери пред тяхното овластяване са премахнати, остава неизпълнено.

Има напредък през последните десетилетия: повече момичета ходят на училище, по-малко момичета са принудени да се омъжат по-рано, повече жени служат в парламента и на ръководни позиции, а законите се реформират за напредък в равенството между половете.

Как да решим проблема?

Ако сте момиче, можете да останете в училище, да помогнете за овластяването на вашите съученички да направят същото и да се борите за правото си на достъп до услуги за сексуално и репродуктивно здраве.

Ако сте жена, можете да се справите с несъзнателни пристрастия и имплицитни асоциации, които образуват непреднамерена и често невидима бариера пред равните възможности.

Ако сте мъж или момче, можете да работите заедно с жени и момичета, за да постигнете равенство между половете и да прегърнете здрави, уважителни взаимоотношения.

Връзка с други цели

- намаляване на бедността и изкореняване на глада: наемането на жени ще намали тяхната бедност и ще увеличи финансовата им независимост (цел 1 и цел 2)
- качествено образование за момичета (цел 4) ще им даде възможност да продължат образованието си и да присъстват на пазара на труда, което ще повлияе на икономическия растеж (цел 8), както и във всички правни и политически институции (цел 16), в които могат застъпник за равенство между половете и намаляване на неравенството (цел 10)
- имат качествени условия на живот (цел 6) и здравеопазване (цел 3)

5 GENDER
EQUALITY

GENDER EQUALITY: WHY IT MATTERS

What's the goal here?

To achieve gender equality and empower all women and girls.

Why?

Women and girls represent half of the world's population and therefore also half of its potential. But, today gender inequality persists everywhere and stagnates social progress. Women continue to be underrepresented at all levels of political leadership. Across the globe, women and girls perform

a disproportionate share of unpaid domestic work.

Inequalities faced by girls can begin right at birth and follow them all their lives. In some countries, girls are deprived of access to health care or proper nutrition, leading to a higher mortality rate.

How much progress have we made?

International commitments to advance gender equality have brought about improvements in some areas: child marriage and

In 2019,
women
only held
28 per cent
of managerial
positions
worldwide

female genital mutilation (FGM) have declined in recent years, and women's representation in the political arena is higher than ever before. But the promise of a world in which every woman and girl enjoys full gender equality, and where all legal, social and economic barriers to their empowerment have been removed, remains unfulfilled. In fact, that goal is probably even more distant than before, since women and girls are being hit hard by the COVID-19 pandemic.

How does gender inequality affect women?

Disadvantages in education translate into lack of access to skills and limited opportunities in the labour market.

Women's and girls' empowerment is essential to expand economic growth and promote social development. The full participation of women in labour forces would add percentage points to most national growth rates—double digits in many cases.

Are there any other gender-related challenges?

Yes. Worldwide, 35 per cent of women between 15-49 years of age have

experienced physical and/or sexual intimate partner violence or non-partner sexual violence. 1 in 3 girls aged 15-19 have experienced some form of female genital mutilation/cutting in the 30 countries in Africa and the Middle East, where the harmful practice is most common with a high risk of prolonged bleeding, infection (including HIV), childbirth complications, infertility and death.

The COVID-19 lockdown further caused domestic violence to increase in many countries, showing the critical importance of social protection for women and girls.

The **Spotlight Initiative**, an EU/UN partnership, is a global, multi-year initiative focused on eliminating all forms of violence against women and girls (VAWG).

But, why should gender equality matter to me?

Regardless of where you live in, gender equality is a fundamental human right. Advancing gender equality is critical to all areas of a healthy society, from reducing poverty to promoting the health, education, protection and the

well-being of girls and boys.

What can we do to fix these issues?

If you are a girl, you can stay in school, help empower your female classmates to do the same and fight for your right to access sexual and reproductive health services. If you are a woman, you can address unconscious biases and implicit associations that form an unintended and often an invisible barrier to equal opportunity.

If you are a man or a boy, you can work alongside women and girls to achieve gender equality and embrace healthy, respectful relationships.

You can fund education campaigns to curb cultural practices like female genital mutilation and change harmful laws that limit the rights of women and girls and prevent them from achieving their full potential.

To find out more about Goal #5 and other Sustainable Development Goals, visit:

<http://www.un.org/sustainabledevelopment>

5 GENDER EQUALITY

ACHIEVE GENDER EQUALITY AND EMPOWER ALL WOMEN AND GIRLS

BEFORE COVID-19

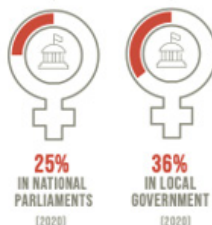
DESPITE IMPROVEMENTS, FULL GENDER EQUALITY REMAINS UNREACHED

FEWER GIRLS ARE FORCED INTO EARLY MARRIAGE
...
MORE WOMEN ARE IN LEADERSHIP ROLES

WOMEN MUST BE REPRESENTED FAIRLY IN PANDEMIC-RELATED LEADERSHIP ROLES

WOMEN REPRESENT

COVID-19 IMPLICATIONS

LOCKDOWNS ARE INCREASING THE RISK OF VIOLENCE AGAINST WOMEN AND GIRLS

CASES OF DOMESTIC VIOLENCE HAVE INCREASED BY 30% IN SOME COUNTRIES

WOMEN ARE ON THE FRONT LINES OF FIGHTING THE CORONAVIRUS

WOMEN ACCOUNT FOR 70% OF HEALTH AND SOCIAL WORKERS

WOMEN BEAR ADDITIONAL HOUSEHOLD BURDENS DURING THE PANDEMIC

WOMEN ALREADY SPEND ABOUT THREE TIMES AS MANY HOURS IN UNPAID DOMESTIC AND CARE WORK AS MEN

ACCESS MORE DATA AND INFORMATION ON THE INDICATORS AT [HTTPS://UNSTATS.UN.ORG/SDGS/REPORT/2020/](https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/)

Разработване на въведението

Обща цел на цел 5 за устойчиво развитие – Равенство между половете

Както обяснява ООН: *„Равенството между половете е не само основно човешко право, но и необходима основа за един мирен, проспериращ и устойчив свят.* Официалната формулировка на ЦУР 5 е *„Постигане на равенство между половете и овластяване на всички жени и момичета“.*

Целите и показателите за ЦУР 5 са обширни и предоставят равни възможности за жените. ЦУР 5 има девет цели и 14 индикатора.

Цел 5.1: Прекратяване на дискриминацията срещу жените и момичетата

Цел 5.2: Прекратяване на всяко насилие и експлоатация на жени и момичета

Цел 5.3: Премахване на принудителните бракове и гениталното осакатяване

Цел 5.4: Оценяване на неплатените грижи и насърчаване на споделените домашни отговорности

Цел 5.5: Осигуряване на пълно участие в ръководството и вземането на решения

Цел 5.6: Всеобщ достъп до репродуктивни права и здраве

Цел 5.A: Равни права на икономически ресурси, собственост върху собственост и финансови услуги

Цел 5.B: Насърчаване на овластяването на жените чрез технологиите

Цел 5.C: Приемане и укрепване на политики и приложимо законодателство за равенство между половете

Има напредък през последните десетилетия: повече момичета ходят на училище, по-малко момичета са принудени да се омъжват рано, повече жени служат в парламента и на ръководни позиции, и законите се реформират за напредък в равенството между половете.

Въпреки тези печалби остават много предизвикателства: дискриминационните закони и социалните норми остават всеобхватни, жените продължават да са недостатъчно представени на всички нива на политическо ръководство и 1 от 5 жени и момичета на възраст между 15 и 49 години съобщават, че са преживели физическо или сексуално насилие от интимен партньор в рамките на 12-месечен период.

Ефектите от пандемията COVID-19 биха могли да обърнат ограничения напредък, постигнат по отношение на равенството между половете и правата на жените. Коронавирусната епидемия изостря съществуващите неравенства между жените и момичетата във всяка сфера – от здравеопазването и икономиката до сигурността и социалната защита. Пандемията доведе и до рязко нарастване на насилието срещу жени и момичета. С въведените мерки за блокиране много жени са в капан у дома с насилниците си, борейки се за достъп до услуги, които страдат от съкращения и ограничения. Новите данни показват, че след избухването на пандемията насилието срещу жени и момичета – и особено домашното насилие – се е засилило.¹

Защо е важно за образователната общност?

ЦУР са идеален филтър, чрез който да разширите и обогатите плановете на уроците. Преподавателите могат да повишат ангажираността в класната стая, като демонстрират въздействието в реалния свят на предметите, които техните ученици учат. ЦУР са полезни ресурси в класната стая, които добавят дълбочина и контекст към плановете на уроците. Те са тясно съобразени с днешната учебна програма и обхващат забележителна гама от традиционни академични предмети като география, биология, социални науки, политика, икономика и др.

Преподавателите трябва да гледат на ЦУР като на възможност да добавят допълнителна дълбочина към своите плановете за уроци, вместо да бъдат нещо, което изисква работа, за да се свърже с учебната програма.

Точно както много други цели за устойчиво развитие, равенството между половете е взаимосвързано с другите цели — действията и подкрепата на всеки правят разликата в постигането на равенство между половете. Повишеното образование относно вредните практики, културните норми и формите на маргинализация ще ни помогне да разберем по-добре проблемите, пред които са изправени жените и момичетата, правата, които имат, и отговорността на нашето правителство и институции да ги защитават. Освен това, за обществото като цяло, научаването как да се премахне сексисткия, насилствен и

1

<https://unric.org/en/sdg-5/#:~:text=Goal%205%3A%20Achieve%20gender%20equality,peaceful%2C%20prosperous%20and%20sustainable%20world.>

дискриминационен език, нагласи и поведение ще допринесе за промяна на нашите социални и културни разбирания за дискриминация и пол.

Ключови измерения на устойчивото развитие 5 Равенство между половете

От създаването си преди 70 години ООН постигна важни резултати в насърчаването на равенството между половете, от създаването на Комисията за положението на жените – основният глобален междуправителствен орган, посветен изключително на насърчаването на равенството между половете и овластяването на жените – през приемането на различни забележителни споразумения като Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените и Пекинската декларация и платформа за действие. Неравенството между половете все още е дълбоко вкоренено във всяко общество. Жените страдат от липса на достъп до достоен труд и са изправени пред професионална сегрегация и различия в заплащането на жените и мъжете. В много ситуации им се отказва достъп до основно образование и здравеопазване и те са жертви на насилие и дискриминация. Те са недостатъчно представени в процесите на вземане на политически и икономически решения. С цел по-добро справяне с тези предизвикателства и идентифициране на един признат двигател, който да ръководи и координира дейностите на ООН по въпросите на равенството между половете, ООН Жени беше създадена през 2010 г.

UN Women работи за премахване на дискриминацията срещу жените и момичетата, овластяване на жените и постигане на равенство между жените и мъжете като партньори и бенефициенти на развитието, правата на човека, хуманитарните действия и мира и сигурността. Основните цели, които трябва да бъдат постигнати, са да се сложи край на всички форми на дискриминация срещу всички жени и момичета навсякъде, да се премахнат всички форми на насилие срещу всички жени и момичета в публичната и частната сфера, включително трафик и сексуална и други видове експлоатация, да се премахнат всички вредни практики, като детски, ранни и принудителни бракове и генитално осакатяване на жени, признават и оценяват неплатените грижи и домашния труд чрез предоставяне на обществени услуги, инфраструктура и политики за социална

защита и насърчаване на споделена отговорност в рамките на домакинството и семейството, както е подходящо на национално ниво, гарантиране на пълно и ефективно участие на жените и равни възможности за лидерство на всички нива на вземане на решения в политическия, икономическия и обществения живот, осигуряване на всеобщ достъп до сексуално и репродуктивно здраве и репродуктивни права, както е договорено в съответствие с програмата за действие на международната конференция относно населението и развитието и Пекинската платформа f или Действие и резултатите от техните конференции за преглед, предприемат реформи, за да дадат на жените равни права на икономически ресурси, както и достъп до собственост и контрол върху земя и други форми на собственост, финансови услуги, наследство и природни ресурси, в съответствие с националните закони, засилване на използването на базови технологии, по-специално информационни и комуникационни технологии, за насърчаване на овластяването на жените, приемане и укрепване на разумни политики и приложимо законодателство за насърчаване на равенството между половете и овластяването на всички жени и момичета на всички нива.²

Взаимодействието между цел 5 за устойчиво развитие Равенство между половете и придобиването на умения за 21^{век}

Настоящите и бъдещите граждани са изправени пред нови предизвикателства, като нарастваща сложност и несигурност; нарастваща индивидуализация и социално разнообразие; разширяване на икономическото и културното единство; влошаването на екосистемните услуги, от които те зависят, и нарастващата уязвимост и излагане на природни и технологични опасности. Справянето със сложните предизвикателства и настоящата и бъдещата несигурност са в основата на Дневен ред 2030 и следователно са във фокуса на 17-те цели за устойчиво развитие, първоначално замислени от ООН, с особен акцент върху SDG4: „Осигуряване на приобщаващо и справедливо качествено образование и насърчаване на възможностите за учене през целия живот за всички“

ЦУР се занимават с критични глобални предизвикателства и за да ги преодолеят, всички (младежи и възрастни, мъже и жени, граждани и професионалисти във всички области) се нуждаят от ключови компетенции, които им позволяват да се

² <https://sdgs.un.org/>

ангажират конструктивно и отговорно с днешния свят и да участват активно в необходимите трансформации. Целта е да се популяризират всеобхватни програми за Образование за устойчиво развитие (ESD) и Образование за глобално гражданство (EGC) чрез умения от 21-ви век, насочени към осигуряване на образование за устойчиво развитие за бъдещите поколения професионалисти. Създаването на знания, както и тяхното придобиване, валидиране и използване, трябва да бъдат общи за всички хора като част от колективно социално усилие.

Дейност 1

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG5-SDGfP	Равенството между половете
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> - учениците разбират значението на равенството между половете и значението на намаляването на стереотипите в обществото - учениците разпознават форми на неравенство между половете - учениците анализират възможните причини за неравенството между половете в обществото и възможните решения на проблема с неравенството - учениците анализират последиците от неравенството между половете върху обществото и позицията на жените в обществото - учениците предлагат начини за справяне с неравенството между половете в обществото - работа в групи и развиване на работата в екип - развиване на критично мислене и решаване на проблеми - развитие на положително отношение към равенството между половете 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> - брой ученици: 10 - 15 (7 или 8 клас; 13 - 15 години) - времетраене: 90 минути 	
Инструкции	
<p>1. Уводна част / мотивация</p> <p>- времетраене: 10 минути</p> <p>На дъската има карти с професии (професиите са изписани на мъжки и женски пол като пример): войник, учител в детска градина, учител, медицинска сестра, шивач, фризьор, автомонтьор, шофьор на автобус, бояджия, футболен съдия, миньор, пилот, капитан (кораб), стюардеса, акушерка, електротехник.</p> <p>Учениците трябва да класифицират професиите на мъжки и женски. Следва дискусия със студенти.</p> <p><i>Това наистина ли са мъжки или женски професии?</i></p> <p><i>Могат ли тези професии да се извършват еднакво от мъже и жени?</i></p>	

Защо съществува това разделение в обществото?

Какво може да се направи, за да изчезнат подобни стереотипи в обществото.

2. Дейности

Дейност 1 (продължителност: 20 минути)

Работните листове ще бъдат раздадени на учениците.

Учителят дава инструкции. След като изгледат филма, учениците решават първата задача от работния лист. Те трябва да напишат значението на равенството между половете и да дефинират концепцията за равенство между половете.

Гледане на кратък филм за разбирането на равенството между половете.

<https://www.youtube.com/watch?v=-hcokZh6CnM>

Чувствали ли са някога, че момчетата имат повече права, защото са момчета?

Равно ли са разпределени работата в техните семейства?

разчитане на значението на концепцията за равенство между половете и дискусия.

Дейност 2 (продължителност: 45 минути)

Разделете учениците на две групи.

Ще гледат заедно два кратки филма, ще обсъждат видяното и ще решават задачите от работния лист. След всеки изгледан филм учениците заедно решават задачи.

Равенството между половете

<https://www.youtube.com/watch?v=j85fGU3PeeY>

Задачи:

- Как училищното обучение се отразява на икономиката и ръста на БВП?
- Какви разлики откриха момчетата и момичетата в изследването? Момичетата четат по-добре от момчетата, 60% от завършилите са жени, в някои страни има повече жени във висше образование, отколкото мъже.

- Кои професии избират жените и кои мъжете? Жените избират професии в образованието, социалните науки, медицината, а мъжете – строителството, инженерството и занаятите.
- Каква е разликата в оценката на труда между мъжете и жените? Жените получават 16% по-ниско заплащане.
- Каква е позицията на жените в управителните съвети на фирмите? На една жена се падат по 9 мъже. В Норвегия 40% от жените са в управителните съвети, в Швеция, Франция и Финландия 20%. В Германия, Япония и Холандия само 5% от жените са в управителните съвети.

Равенство в образованието

<https://www.youtube.com/watch?v=2Oexoojpstk>

Задачи:

- Какви разлики показват момчетата и момичетата в четивната, математическата и научната грамотност? Най-слабо грамотни са били момчетата. Момичетата изпитват трудности с научните умения, момчетата пишат по-малко домашни от момичетата, четат по-малко, играят повече видео игри. Момичетата имат по-малко доверие в математиката.
- Как да засилят уменията си в областите, където са най-слаби? Уменията за четене на момчетата могат да се развият, като им се предоставят различни източници на четене (книги, списания, комикси), може би нещо, свързано с техните области на интерес (видео игри). Момичетата трябва да изградят самочувствие, за да укрепят своите математически умения.
- Какво носи равнопоставеното отношение в обучението на момчетата и момичетата? Благосъстояние на обществото, икономически растеж, равенство между половете.

3. Завършване

Дейност 3

- времетраене: 10 минути

Правене на изводи.

Той ще използва изводите, за да направи плакати или да напише проблемна статия.

Дейност 4

- времетраене: 5 минути

Игра: Задачата на ученика е да намери начини в играта да намали неравенството между половете.

<https://wordwall.net/en/resource/26988846>

Дейност 5 (след семинара)

Разработване на дигитален плакат за равенство между половете (Canva).

Писане на проблемна статия за равенството между половете.

Съвети за фасилитатора

Учителят трябва да подготви работни листове и карти с професии.

Подгответе проектора и компютъра за гледане на кратки филми.

Учителят задава въпроси на учениците и води дискусията.

Учителят дава указания за работа.

Учителят помага на учениците да стигнат до решение на проблеми и заключения.

Дебрифинг

Учениците могат да създадат дигитален плакат за равенството между половете в цифровия инструмент Canva.

Учениците могат да напишат проблемна статия за равенството между половете.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация на уебсайта на училището, социалните медии и местните медии.

Препратки/Допълнителна литература

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/gender-equality/>

https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2016/08/5_Why-It-Matters-2020.pdf

https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2019/07/E_Infographic_05.pdf

<https://www.youtube.com/watch?v=-hcokZh6CnM>

<https://www.youtube.com/watch?v=j85fGU3PeeY>

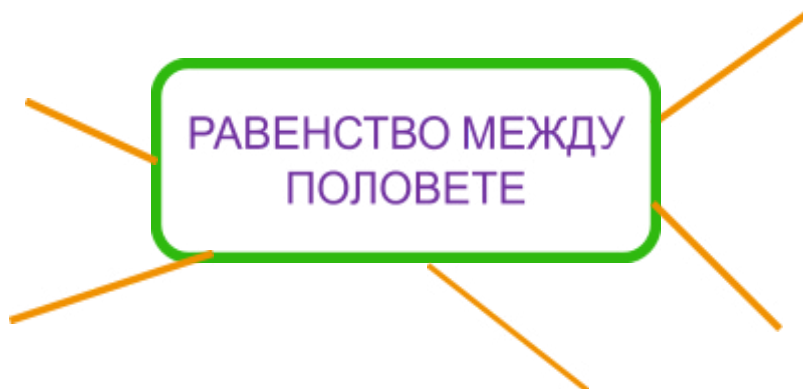
<https://www.youtube.com/watch?v=2Oexo0jpstk>

<https://wordwall.net/hr/resource/26988846>

приложение

РАБОТЕН ЛИСТ

1. Какво би означавало равенство между половете? Запишете значенията.

Равенството между половете

2. Как училищното образование влияе на икономиката и увеличава БВП?

 -----

3. Какви разлики откриха момчетата и момичетата в изследването?

 -----

4. Кои професии са избрани от жените и кои от мъжете?

 -----

5. Каква е разликата в оценката на работата между мъжете и жените?

 -----

6. Каква е позицията на жените в бордовете на компаниите?

Равенство в образованието

7. Какви разлики между момчетата и момичетата са показани в грамотността по четене, математика и научна грамотност?

-----

8. Как да засилим уменията на момчетата и момичетата в областите, където са най-слаби?

-----

9. Какво носи равнопоставеното отношение в образованието на момчетата и момичетата?

-----

10. Напишете заключение. Какво може да се направи, за да се гарантира, че момчетата и момичетата имат еднакво образование и че неравенството между половете изчезва?

МЪЖКИ
професии

Учител в
училище

ВОЙНИК

шофьор на
автобус

дамски
професии

Учител в
детска
градина

стюардеса

капитан
(кораб)

шивач

медицинска
сестра

миньор

пилот

автомонтьор

акушерка

фризьор

бояджия

Футболен
съдия

Дейност 2

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 5 -SDGfP	Равенството между половете
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> - Учениците се справят успешно с въпроси, свързани с аспектите на пола; - Учениците разбират свободата от дискриминация; - Постигане на равенство между половете и укрепване на всички жени и момичета; - Равен достъп за всички момчета и момичета до качествено образование; - Премахване на половите различия в образованието; - Да разберем, че ролите и отговорностите на жените / момичетата и мъжете / момчетата, определени в нашите семейства, имат равни възможности и ползи; - Да възприемат половите стереотипи; - Еднакво третиране както на момичетата, така и на момчетата, за достъп до ресурси и възможности; - Способност за идентифициране на проблеми, произтичащи от неравнопоставеността на половете и дискриминацията; - Предприемане на дейности за предотвратяване на пристрастия и дискриминация по полов признак с цел осигуряване на равенство между половете; - Да зачита ценностите и правата на човека, за понятия като: включване, сътрудничество, културно многообразие; - Учениците да изразяват концепции чрез рисунки, писане на текстове или драматизиране на текстове; - Да разбере значението на равенството между половете при упражняване на правото на образование на всички; - Учениците мислят критично; - Учениците работят целенасочено; - Стойности на исковете, които са в съответствие с SDG5; - Отговорете положително за постигане на ЦУР 5; 	

Подробности за дейността

Материали - вижте приложението

Продължителност – 3 ч. 30 мин

Брой на групите – 3-4 групи по 4 ученика

(5 клас, възраст 10-11 години)

Инструкции

Първи урок (1 ч. 30 мин.)

Учителят кара учениците да помислят какви задължения правят членовете на семейството у дома. Учителят поставя картинки, от които да изразят дали и как извършват тези дейности у дома (виж приложението). Учителят моли учениците да изразят какво им напомня думата „равенство между половете“.

След това ги насърчават да мислят за съвместни училищни събития за момчета и момичета.

Учениците са разделени на 4 смесени групи. Всяка група има за задача да представи чрез кратък текст и рисунки дейността на жените/момичетата и мъжете/момчетата. Те трябва да представят дейностите вкъщи, градината, училището и училищния двор. Учениците трябва да подчертаят дали дейностите могат да се изпълняват от всеки. Учениците работят в групи, след което представят отговорите, обсъждат и дебатират. Заключение е, че жените/момичетата и мъжете/момчетата могат еднакво да постигат дейности, независимо от пола, в мъжките и женските дела.

Втори урок (2 часа)

Дейност 1:

Учениците се разделят на групи от по 5 ученика и всяка получава задача да анализира героите в учебниците по роден език, математика и общество. За по-лесен анализ и идентификация те трябва да отговорят на следните въпроси:

Колко често се изобразяват мъжки и женски герои? Пример:

1. Учебникът по математика само снимки ли включва или има имена на момчета?
2. Как са изобразени мъжки и женски герои? Например: Само момичета ли са показани да вършат домакинска работа?

3. Как са изобразени ролите и взаимоотношенията между мъжете и жените?
 Например: Майката винаги ли казва на децата какво да правят? Бащата винаги ли дисциплинира децата?

4. Какви прилагателни се използват за описание на мъжки и женски герои?
 Например: Наричат ли се жените силни? Или мъжете се наричат грижовни?

Всяка група трябва да обсъди своята дейност, след което ученик от групата трябва да я прочете и накратко да каже какво мисли тяхната група.

Дискусията е, че учебниците могат или да насърчават, или да възпрепятстват равенството между половете и ние можем да признаем това.

Дейност 2:

Учителят инструктира учениците да почистят училищния двор. Изброява дейностите, които момчетата и момичетата ще извършват заедно.

Обсъждане и заключение след дейността за успех на действието, без разделяне на мъжки и женски дейности.

Съвети за фасилитатора

- 1) Учителят задава въпроси относно равните по пол дейности на учениците в дома;
- 2) Учителят насърчава дискусия за въздействието и значението на взаимопомощта и равенството между половете;
- 3) Учителят кани учениците да споделят резултатите от отговорите и рисунките в клас;

Дебрифинг

Работните листове могат да бъдат адаптирани към способностите, възрастта и опита на учениците. Студентите могат да представят своите отговори и изводи под формата на есе, фотоалбум на действието, презентация.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Учениците проектират плакати за значението на равенството между половете и ги поставят на училищно табло. Плакатите могат да бъдат дигитализирани и публикувани на уебсайта на училището или профилите в социалните мрежи.

Препратки/Допълнителна литература

Педагогика, съобразена с пола, Наръчник за учители и училища, 2-ро издание, Форум на FAWE за африкански жени в сферата на образованието, 2018 г. Наръчник с инструменти за пола в образователната мрежа в Азиатско-Тихоокеанския регион (GENIA), ЮНЕСКО 2019 г.

приложение

Урок първи
Работен лист
Работен лист за ученик

Разглеждайки следващите снимки, изразете себе си дали и как извършвате тези дейности във вашето семейство.

След това помислете и отговорете на въпроса:

Дали равното разпределение на труда в дома е от полза за това да имате повече време за общуване на цялото семейство?

Цел 6: Чиста вода и санитарно-хигиенни условия

Защо имат значение?

SDG 6

Цел 6: Осигуряване на наличност и устойчиво управление на водата и канализацията за всички, е една от 17-те Цели за устойчиво развитие, поставени от ООН през 2015 г. Официалната формулировка е: „Осигуряване на здравословен живот и насърчаване на просперитет за всички възрасти. Целите обхващат и се фокусират върху различни аспекти на устойчивото управление на водните ресурси.“

6.1 Осигуряване до 2030 г. на универсален и равен достъп за всички до безопасна питейна вода на достъпна цена.

6.2 Осигуряване до 2030 г. достъп до подходящи санитарни и хигиенни съоръжения за всички и премахване на практиката на изхождане на открито, като се обръща специално внимание на нуждите на жените и момичетата и уязвимите хора.

6.3 Подобряване на качеството на водата до 2030 г. чрез намаляване на замърсяването, премахване на изхвърлянето на отпадъци и минимизиране на отделянето на опасни химикали и материали; намаляване наполовина на дела на непречистените отпадъчни води и значително увеличаване на рециклирането и безопасното повторно използване на водата в световен мащаб.

Целите

6.4 Значително да се повиши до 2030 г. ефективността на използването на водата във всички сектори и области на дейност и да се осигури устойчиво водовземане и достъп до прясна вода с цел справяне с недостига на вода и значително намаляване на броя на хората, страдащи от недостиг на вода.

6.5 Прилагане до 2030 г. на интегрирано управление на водните ресурси на всички нива, включително чрез трансгранично сътрудничество, където е уместно.

6.6 Опазване и възстановяване до 2020 г. на свързани с водата екосистеми, включително планини, гори, влажни зони, реки, водоносни хоризонти и езера.

6.a Разширяване до 2030 г. на международното сътрудничество и подкрепа на развиващите се страни за изграждане на капацитет за дейности и програми за вода и канализация, включително събиране на вода, обезсоляване, ефективност на водата, пречистване на отпадъчни води, технологии за рециклиране и повторна употреба.

6.b Подкрепа и засилване на участието на местните общности в подобряването на управлението на водата и канализацията.

Защо е важно?

Чистата и достъпна вода е съществена част от света, в който искаме да живеем. На планетата има достатъчно прясна вода, за да постигнем това. Но поради лоша икономика или лоша инфраструктура милиони хора умират всяка година, повечето от които деца, от заболявания, свързани с недостиг на вода, канализация и хигиена.

Каква е целта? Да се осигури достъп до безопасни водоизточници и канализация за всички.

Защо? Достъпът до вода, канализация и хигиена е човешко право, въпреки че милиарди хора все още са изправени пред ежедневни предизвикателства, достъпвайки най-основните от тях. Около 1,8 милиарда души в световен мащаб използват източник на питейна вода, който е замърсен. Около 2,4 милиарда души нямат достъп до основни санитарни услуги, като тоалетни. Недостигът на вода засяга повече от 40% от световното население и се очаква да се повиши. Повече от 80% от отпадъчните води в резултат на човешка дейност се изхвърлят в реки или в морета, водещо до замърсяване.

Какви са последиците от това? Замърсените води и свързаните със санитарни условия заболявания остават сред основните причини за смърт при деца под 5 години; Повече от 800 деца умират всеки ден от заболявания, свързани с лоша хигиена. Подходящата вода и канализация е от основно значение за постигане на целите за устойчиво развитие, включително добро здраве и равенство между половете. Чрез устойчиво управление на

водата сме способни да управляваме по-добре нашето производство на храни и енергия и да допринесем за достоен труд и икономически растеж. Освен това можем да опазим нашите водни екосистеми, тяхното биоразнообразие и да предприемем действия по отношение на изменението на климата

Какво би струвало да се коригира проблемът? Проучване на групата на Световната банка, УНИЦЕФ и Световната здравна организация предвижда, че разширяването на основните услуги за вода и санитарни услуги ще струва 28,4 милиарда долара годишно от 2015 до 2030 г. или 0,10 на сто от световния продукт от 140 страни.

Какво би струвало, ако не поправим проблема? Разходите са огромни – както за хората, така и за икономиката. Навсякъде по света повече от 2 милиона души умират от диария. Лошата хигиена и опасната вода са причина за близо 90% от тези смъртни случаи и най-вече засягат деца. Икономическото въздействие от това, че не се инвестира във вода и канализация, струва 4,3% от БВП на държавите от Субсахарска Африка.

Какво можем да направим? Организациите на гражданското общество трябва да работят и да търсят отговорност от правителствата, да инвестират в изследванията и развитието на водите и да насърчават включването на жени, младежи в управлението на водните ресурси.

В България близо 24% от децата под 6 г. нямат нито баня, нито душ в домовете си, сочат данни на Евростат за 2014 г. Същият процент за страните от ЕС е 2,4%.

С политиката на сближаване на ЕС от много години силно се подкрепят усилията на държавите членки в развитието и усъвършенстването на инфраструктури, като осигуряване достъп до питейна вода и услуги относно отпадъчните води. Например, от 2007 г. насам на повече от 2,6 милиона души в девет различни държави членки е било осигурено подобро снабдяване с питейна вода благодарение на финансова подкрепа от страна на ЕС; още 5,7 милиона души, живеещи в 14 различни държави членки, са били свързани с подобро пречистване на отпадъчните води. През последните седем години (2007–2013 г.) финансовата подкрепа от ЕС за инвестиции в снабдяването с питейна вода и строителни проекти и инфраструктура относно отпадъчните води възлиза на почти 22 млрд.

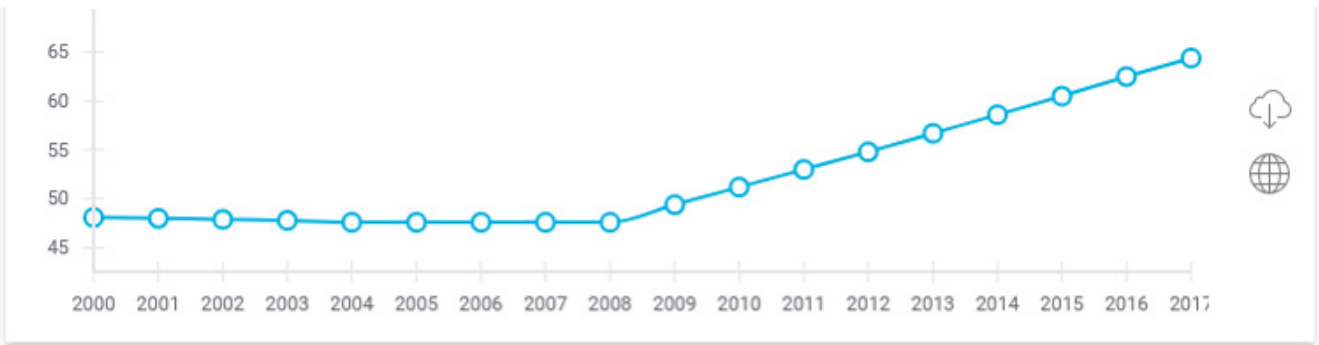

Clean Water and Sanitation

Ensure availability and sustainable management of water and sanitation for all

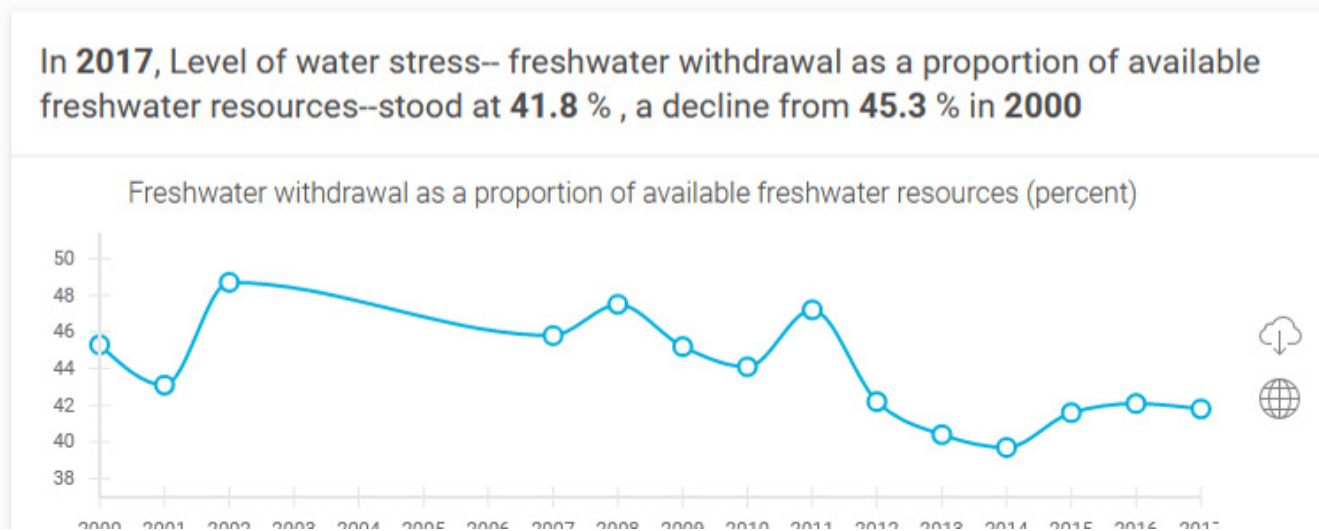
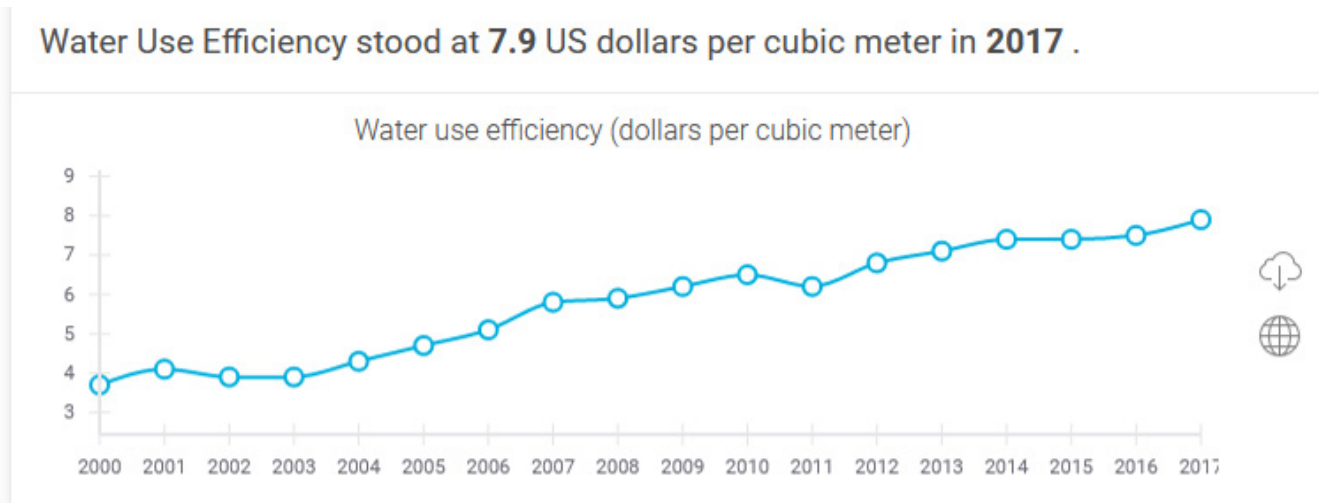
In 2017, 96.9 % of the population used a safely managed drinking water service—an improved source located on premises, available when needed and free from contamination

0% In 2017, 0.0 % of the population practiced open defecation

73.4% The proportion of safely treated domestic wastewater flows was 73.4 % in 2018.

60%

The degree of integrated water resources management implementation was **60.0 %** in **2018**.

99.6%

In **2017**, The proportion of transboundary basins (river and lake basins and aquifers) with an operational arrangement for water cooperation stood at **99.6 %**.

98%

In **2017**, The proportion of transboundary aquifers with an operational arrangement for water cooperation stood at **98.0 %**.

100%

In **2017**, The proportion of transboundary river and lake basins with an operational arrangement for water cooperation stood at **100.0 %**.

98%

In **2017**, The proportion of transboundary aquifers with an operational arrangement for water cooperation stood at **98.0 %**.

100%

In **2017**, The proportion of transboundary river and lake basins with an operational arrangement for water cooperation stood at **100.0 %**.

The permanent water body extent stood at **1.0 %** of total land area in **2018**.

Permanent water body extent as a proportion of total land area (percent)

Разработване на въведението

Като цяло Цел на целта за устойчиво развитие 6

Водата е източникът на живот на Земята, голяма природна стойност, която покрива 71% от повърхността на нашата планета, най-често срещаното химично съединение и необходимата основа за съществуването на целия живот на планетата. Високото съдържание в растенията (до 90%) Ролята на водата в човешкия живот е безценна: използва се за пиене, храна, измиване, различни битови и промишлени нужди. Водата е живот. Ролята на водата в човешкия живот може да се определи от неговия дял в тялото и органите, всяка клетка от които е богата на воден разтвор на основни хранителни вещества. Водата е едно от ефективните средства за физическо възпитание, широко използвано за лична хигиена, физическо възпитание за отпих, втвърдяване и водни спортове. Това се дължи на геофизичните условия, човешката икономическа дейност, често безразсъдна и безотговорна, което значително увеличава натоварването на водните ресурси и водата до тяхното замърсяване. Огромно количество вода отива към нуждите на градовете и промишлеността, които не само консумират, но и замърсяват водата, изхвърляйки около 2 милиона тона отпадъци във водни обекти всеки ден. Същото важи и за селското стопанство, където милиони тонове отпадъчни продукти и торове се изливат във водни пътища от ферми и полета. В Европа, от 55-те реки, само 5 се считат за чисти, докато в Азия всички реки са силно затрупани със селскостопански отпадъци и метали. В Китай 550 от 600-те града не достигат вода; поради тежко замърсяване рибите не оцеляват във водни басейни, а някои реки, които се вливат в океана, просто не достигат до него.

Защо е важно за образователната общност?

Въпросът за защита на водните източници от замърсяване и изчерпване е остър по целия свят. Бъдещето на човечеството е под въпрос по отношение на питейната вода. Чистата питейна вода ще бъде монета с висока стойност за стоки, които в момента считаме за лукс.

Запазването на чистотата на водата и осигуряването на населението на чиста питейна вода е въпрос от важно здраве, икономическо и социално значение за цялото човечество.

Важно е за развитието и образованието на учениците чрез екологични дейности и уроци за опазване на чистата вода. Философията на управлението на околната среда се фокусира върху разумното и икономичното използване на ресурсите за постигане на баланс между:

- краткосрочна / дългосрочна икономическа изгода;
- дългосрочна опазване на околната среда;
- правилно управление на екологичните структури и процеси. В този смисъл това е процес на контрол върху човешката дейност, който засяга околната среда, а крайната цел е да се намалят вредните ефекти до минимум. Когато младите хора са информирани, те започват да живеят по екологичен и екологичен начин.

Основни измерения на устойчивото развитие 6

- Осигурете достъп до питейна вода за всички хора по света.
- Осигуряване на достъп до санитарно-хигиенни условия (надеждни дренажни системи и добро управление на отпадъците) и гражданско образование по здравни и хигиенни навици за всички хора по света.
- Наблюдавайте качеството на водата, за да намалите замърсяването на водата.
- Защита и възстановяване на водни системи, включително планини, езера, влажни зони, пясъчни езера.

Взаимодействието между Цел 6 за устойчиво развитие и придобиването на умения от 21-ви век

Да се подобри и оптимизира използването на водата чрез разработване на по-добри технологии за повторното ѝ използване.

Спестяването на вода изисква малко усилия, но всичко си заслужава. Не си мислете, че вашите действия нямат значение. Всеки, който има желание, може да промени начина си на живот, за да намали консумацията на вода. Важното е всяка промяна да се превърне в устойчив навик, а не в моментно явление.

Хората от различни общности се нуждаят от повече знания, така че тези знания да играят важна роля за подобряване на управлението на водата и канализацията.

Дейност 1

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 6 -SDGfP	УЧИМ ЗА ВОДАТА С ФАКТИ И ЦИФРИ
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> • Да се затвърдят знанията на учениците за свойствата на водата, да се идентифицират причините за замърсяването на водата, да се разширят идеите за опазването на водата от хората; • Разширяване на представите на децата за света около тях чрез сравнения, сравнения, свързване на значими и значими фрагменти от вода. • Затвърдяване и обогатяване на знанията за основните замърсители на водата и начините за защита. Подобряване на уменията за работа в екип и представяне на готов продукт. Създаване на групов продукт чрез дигитални материали 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Материали - Ресурси: Всяка група разполага с мобилни телефони, набор от предварително подготвени материали по темата на предварително зададения проект, химикали, листове и др. <p>Технологична сигурност: Windows среда с Microsoft Office (PowerPoint), лаптоп, голям екран, мобилни телефони.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Продължителност – 60 минути ❖ Брой групи - няколко групи ученици - (5 клас, възраст 11-12 г.) 	
Инструкции	
<p>Учениците получават предварително домашна работа по проект. Под формата на кратък текст отговорете на въпросите:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Водата е уникална, защото... 2) Водата е необходима, защото ... 3) Водата трябва да се използва разумно, защото ... 4) Водата трябва да се поддържа чиста, защото ... 5) Илюстрирайте проекта със снимка. 	
План на урока:	

1. Учениците представят своите предварително подготвени проекти. Всеки екип определя представител, който представя готовия проект пред публиката.
2. Учителят въвежда основната тема: 22 март Световен ден на водата.
3. Зададена е темата на мултидисциплинарния урок: „Учим за водата с факти и цифри“.
4. Припомнете си основните свойства на водата.
5. Работа в групи – задача: Дайте примери за три вещества, които се разтварят и три вещества, които не се разтварят във вода.
Акцентира се върху значението и уникалността на свойството топлопроводимост.
6. Учителят по математика казва, че има две любими числа - 0 и 100 и провокира учениците да се свързват други известни свойства на водата чрез тях.
7. На мултимедията е зададена снимка на земното кълбо от космоса. Учениците мислят защо синият цвят е преобладаващ в картината.

Обща площ на Земята – 510,2 млн. кв. км		
Заета от суша – 149,0 млн. кв. км	Заета от вода – 361,2 млн. кв. км	Всичко 510,2 млн. кв. км

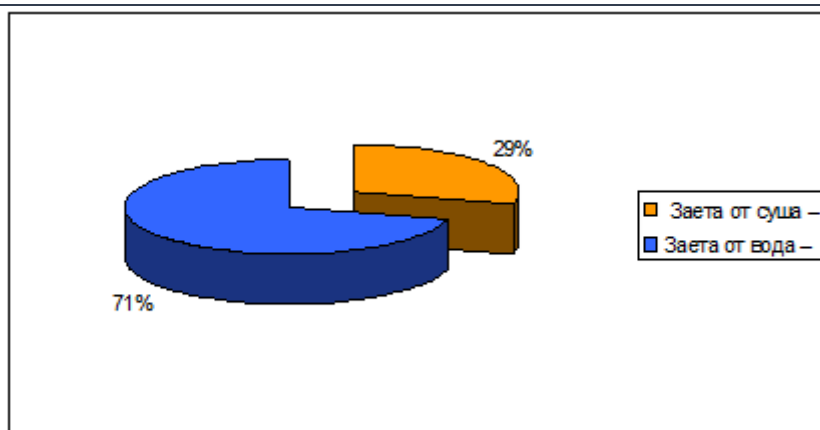
Със задача 1: Изразете в проценти водата и земята. Закръглете процентите до цяло число.

Задача 2: Колко пъти площта, заета от вода, е по-голяма от площта на сушата? (Закръглете до десета). Учениците упражняват знанията си за работа с набор от данни в таблица, изчисляване на процент и закръгляне на а десетична дроб.

На учениците се дава домашна работа: Въз основа на данните, дадени в таблицата, направете кръгова диаграма на разпределението на земята и водата на Земята.

Обща площ на Земята – 510,2 млн. кв. км	
Заета от суша – 149,0 млн. кв. км	Заета от вода – 361,2 млн. кв. км

На учениците се показва примерна кръгова диаграма за това как трябва да изглежда домашното им. Разпределението на водата и сушата по повърхността на земното кълбо.

След това разпределението на водата на земната повърхност се разглежда в следващата таблица.

	маса млн. тона	Вид вода %
Световен океан	142	Солена вода 97,5%
Реки и езера	0,05	Прясна вода 2,5%
Ледници	3,53	
Атмосфера	0,0013	

Чрез данните, дадени в таблицата, учениците стигат до извода, че човек има нужда от прясна вода, а на Земята има малко прясна вода.

Задача 3: Смърчът тежи 100 кг, от които 85% е вода. Колко килограма е водата?

Задача 4: Съомгата тежи 2 кг, от които 1 кг и 500 г е вода. Какъв процент е водата?

Задача 5: В гранита водата е около 0,5%. В един тон гранит колко килограма има вода?

Задачи 3, 4 и 5, затвърдяват знанията на учениците, свързани с основните задачи за намиране на процент. Също

от тях учениците разбират, че водата е навсякъде в живата и неживата природа и стигат до този извод.

Опазването на водите от замърсяване е политика не само на България, но и на Европейския съюз.

Работа по групи – Задача: Кои са източниците на замърсяване на водата?

Учениците работят в екипи и накрая обобщават източниците на замърсяване с учителя.

Следваща задача б: Маслото е разлято по повърхността на водата. Разливът на нефт на повърхността на водата заема правоъгълна площ. Тя е дълга 26 метра и широка 11 метра. Намерете площта на нефтеното петно.

Показва на учениците със снимки как петролното замърсяване засяга околната среда и животните. От математическа гледна точка учениците намират лицето на правоъгълник.

Урокът продължава с мозъчна атака. Как вреди замърсяването на водата:

- Растения
- Животните
- Хора

Учениците стигнаха до извода, че: Не замърсявайте водата! Мръсната вода убива всички живи организми! На учениците се подчертава, че замърсената вода съдържа много примеси, които са вредни за хората. За предотвратяване неприятни последици, е необходимо да се филтрира водата, която пият. Те гледат видео, което обобщава всичко казано дотук в урока.

След това те обобщават следното заключение: Филтрирайте водата, за да сте здрави! Учениците се запознават с концепцията за "виртуална вода" - Човек консумира огромно количество прясна вода. Водата, използвана за производство на селскостопански или промишлени стоки, се нарича „виртуална вода“, която се съдържа в стоки.

Получавам:

За 1 тон стомана ви трябва 150 тона вода

За производството на 1 тон хартия са необходими 250 тона вода

За да пригответе 1 чаша кафе са необходими 140 литра вода.

За да произведете достатъчно брашно за един хляб (400 грама), ви трябва 550 литра вода. За производството на 1 литър мляко са необходими 1000 литра вода.

За производството на 1 килограм ориз са необходими 3000 литра вода

За производството на 1 кг царевица са необходими 900 литра вода

След това решават практически проблем: Човек използва средно 6 литра вода, за да измие зъбите си. За изплакване на тоалетна чиния използвайте 2,5 пъти повече вода, отколкото за измиване на зъбите.

За къпане - 10 пъти повече, отколкото за изплакване на тоалетна чиния.

Колко литра вода ще консумира човек на ден, ако мие зъбите си два пъти на ден, изплаква тоалетната 5 пъти и се къпе веднъж на ден?

Всички мислим, че използваме водата разумно, но дали е така?

Следващата задача: Учениците трябва да подредят в полетата "ПРАВИЛНО" и "НЕПРАВИЛНО" как използват водата в ежедневието си. Работят по групи и всяка група представя своето решение (задачата на всяка група е различна и има за цел да обобщи как да използваме водата разумно в ежедневието си).

След тази задача самите ученици стигат до следния извод: Пестете водата! Не е неизчерпаема! Задача 8 е сесия за мозъчна атака и учениците се справят с нея бързо, дори без да пишат. Известно е, че 200 литри вода текат през недобре затворен фонтан на ден.

Преценете загубите, ако в дома ви има 2 незатворени крана. Каква ще е загубата за един ден? И за една седмица?

Следващата задача е практическа. Задача 9: В къщата на Петя кухненският кран се разваля и капе 12 минути и

пълни двестаграмова чаша вода. Колко литра вода изтичат за един час?

Чрез него учениците се обучават да решават текстови задачи и да ги превръщат в различни мерни единици. Те също се научават да вземат предвид семейните финанси.

След тези задачи учениците сами стигат до изводите: Поддържайте крановете в добро състояние. Пести вода! Спестявайки вода, спестявате семейни пари.

В края на урока на учениците се дава възможност да помислят какво би се случило, ако не един капка вода остана на планетата.

Време е да се замислим сериозно как да спасим всяко езерце, всяка капка чиста вода! Човечеството не е застрашено от липса на вода. Застрашен е от нещо по-лошо – липсата на чиста вода.

Презентацията завършва с това, че трябва да пестим водата!

В самия край на урока учениците участват индивидуално в интерактивен тест, който обобщава наученото.

Съвети за фасилитатора

- 1) Учителят с резюмето насочва вниманието на учениците към това какво трябва да се промени, за да опазите водата на планетата.
- 2) В края на урока на учениците се дава възможност да помислят какво би се случило, ако на планетата не остане нито една капка вода.

Дебрифинг

Учениците да създадат интерактивен тест, който обобщава наученото.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация в социалните медии, уебсайт на училището.

Препратки/Допълнителна литература

<https://www.youtube.com/watch?v=j5K5u3yCvhw>

<https://www.youtube.com/watch?v=Om42Lppkd9w>

https://www.youtube.com/watch?v=71lBbTy-_n4

Приложение

Задание по проект:

Под формата на кратък текст, отговорете на въпросите:

- 1) Водата е уникална, защото...
- 2) Водата е необходима, защото...
- 3) Водата трябва да се използва разумно, защото...
- 4) Водата трябва да се опазва чиста, защото...
- 5) Илюстрирайте проекта с рисунка.

УЧИМ ЗА ВОДАТА С ФАКТИ И ЦИФРИ

1. Водата няма цвят, тя е прозрачна
2. Водата няма мирис
3. Водата няма вкус.

Свойства на водата

Водата е разтворител, но не всички вещества се разтварят в нея.

Работа по групи

Свойства на водата

Дайте примери за три вещества, които се разтварят и три вещества, които не се разтварят във вода.

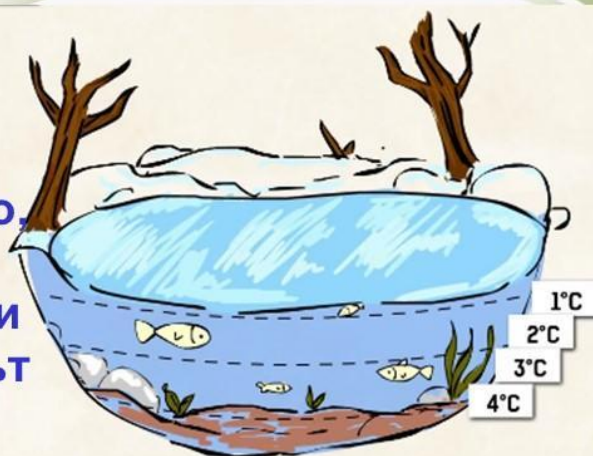

Свойства на водата

Топлопроводност

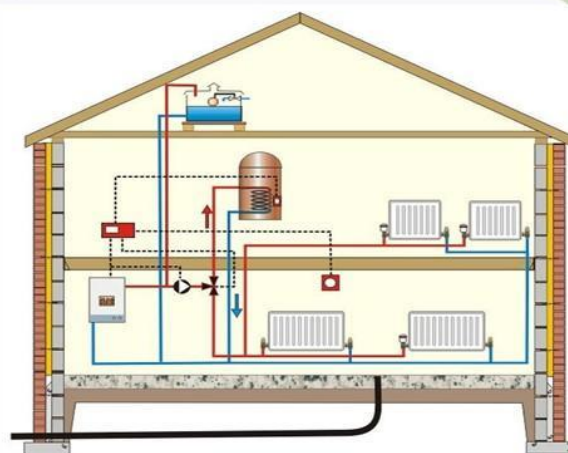
Ледът е лош топлопроводник. Благодарение на това свойство, когато през зимата замръзне езерото, то замръзва само на повърхността си. По този начин се запазва животът във водните басейни.

Свойства на водата

Топлопроводност

Течността е добър топлопроводник. Благодарение на това свойство е създадено парното отопление.

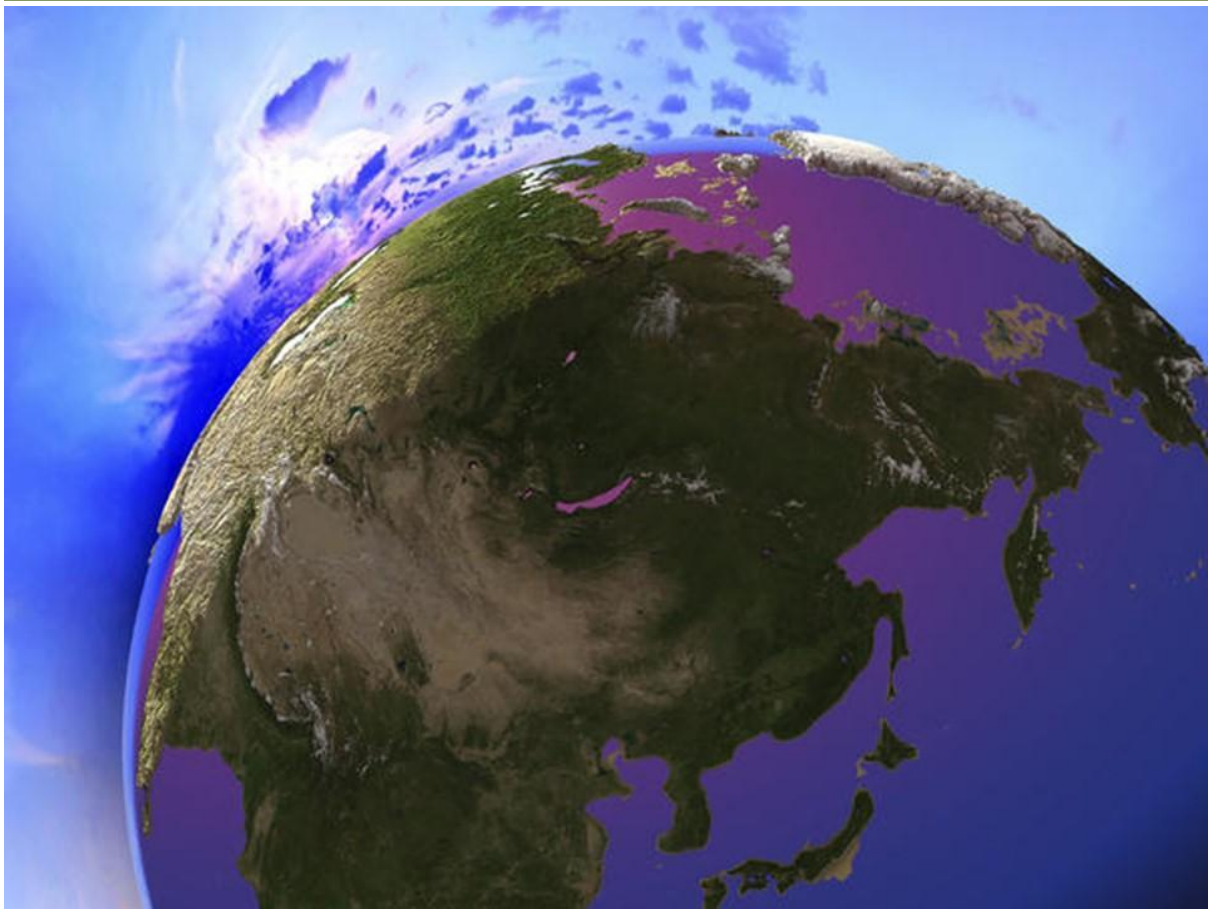

0 **100**

1) При загряване,
настъпва топене

2) При охлаждане,
настъпва замръзване

Настъпва кипене
на чистата вода.

Задача 1: Изразете в проценти водата и сушата. Закръглете процентите до цяло число.

Разпределението на водата и сушата по повърхността на земното кълбо

Задача 1: Изразете в проценти водата и сушата. Закръглете процентите до цяло число.

СУША:

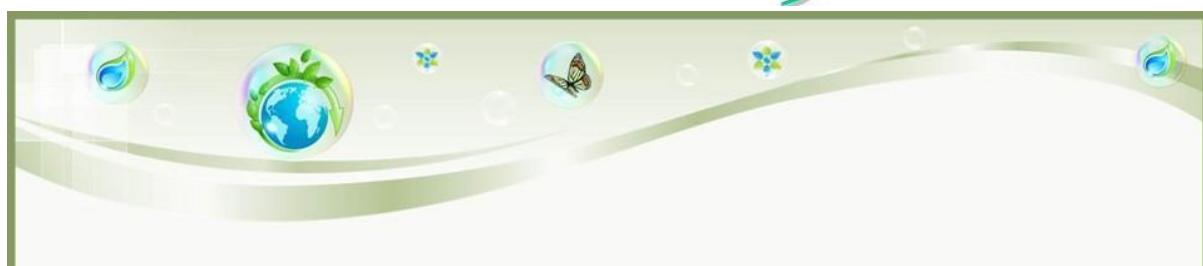
ВОДА:

Ранго Е.А.

Задача 2: Колко пъти площта, заета от вода, е по-голяма от площта на сушата? (Закръглете до десети).

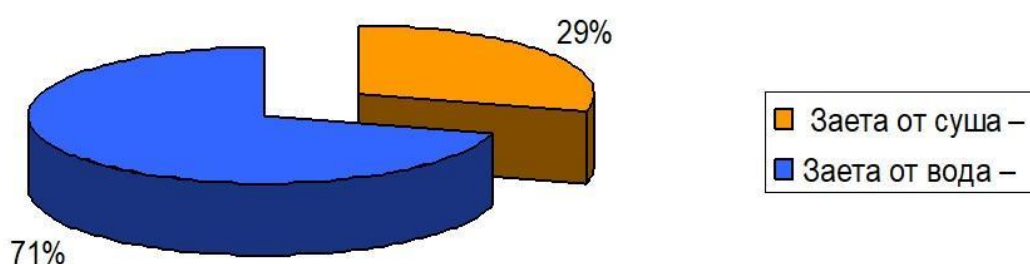
2,4

Домашна работа: На базата на данните дадени в таблицата, създайте кръгова диаграма на разпределението на сушата и водата на Земята.

Разпределението на водата и сушата по повърхността на земното кълбо

Разпределение на водата по повърхността на Земята

	Маса млн.тона	Вид вода %
Световен океан	142	Солена вода 97,5%
Реки и езера	0,05	
Ледници	3,53	
Атмосфера	0,0013	Прясна вода 2,5%

КАКЪВ ИЗВОД МОЖЕМ ДА НАПРАВИМ?

Извод:

На човек е нужна прясна вода, а прясната вода е малко на Земята.

Знаете ли, че: В растенията, в животните, в човека и дори в камъка има вода ...

Задача 3: Смърч тежи 100 кг, от които 85% е вода.

Колко килограма е водата?

Ришко Е. А.

Решение на задачата:

$$85\% \text{ от } 100 \text{ кг} = \\ = \frac{85}{100} \cdot 100 = 85 \text{ кг вода}$$

Знаете ли, че: В растенията, в животните, в човека и дори в камъка има вода ...

Задача 4: Съомгата тежи 2 кг, от които 1 кг и 500 гр. е вода.

Колко процента е водата?

Решение на задачата:

$$X \% \text{ от } 2 \text{ кг.} = 1.500 \text{ кг}$$

$$\underline{X} \cdot 2 = 1,500$$

$$100$$

$$X = 1,500 \cdot (100 : 2)$$

$$X = 75\% \text{ вода}$$

Знаете ли, че: В растенията, в животните, в човека и дори в камъка има вода ...

- **Задача 5:** В гранита, водата е около 0,5%.
- В един тон гранит, колко килограма е водата?

Решение на задачата:

$$1 \text{ тон} = 1000 \text{ кг}$$

$$0,5\% \text{ от } 1000 \text{ кг.} = \frac{0,5}{100} \cdot 1000 =$$

$$= \frac{5}{10} \cdot 1000 = 5 \text{ кг. вода}$$

Водата в организма на човека

- В света няма нищо по-ценно от прекрасната, най-обикновена, чиста вода.

Водата е около 80% от теглото на едно бебе и 70% от теглото на възрастния човек.

Ако човек изгуби 20% вода от теглото си, той умира.

КАКЪВ ИЗВОД МОЖЕМ ДА НАПРАВИМ?

**Извод: Водата се намира навсякъде.
В растенията, животните, хората,
дори в неживата природа!**

Рачко Е. А.

ДЕФИНИЦИЯ ЗА ЗАМЪРСЯВАНЕ НА ВОДАТА

Замърсяването на водите се дефинира, като замърсяване на езера, реки, океани и подпочвени води причинено от човешкото въздействие, което може да доведе до смъртта на организмите и растенията живеещи в тези среди.

Рачко Е. А.

Политика на Европейския съюз за опазване на Световния океан

- Всеки е длъжен да опазва водата и да се грижи за този безценен природен ресурс.

Работа по групи

Задача: Кои са източниците за замърсяване на водата?

Причини за замърсяване на водата

Учените са изчислили, че всяка година по целия свят толкова много вредни вещества попадат във водите, че могат да запълнят 10 000 товарни автомобили.

Рашко Е. А.

Замърсяване на околната среда

Задача 6: Нефт е разлят по повърхността на водата. Разливът на петрол по повърхността на водата заема правоъгълна зона. Дължината ѝ е 26 метра, а ширината ѝ е 11 метра. Намерете площта на нефтеното петно.

Решение на задачата:

11 м.

26 м.

$S = 26 \times 11 = 286$ кв. м.

е нефтеното петно

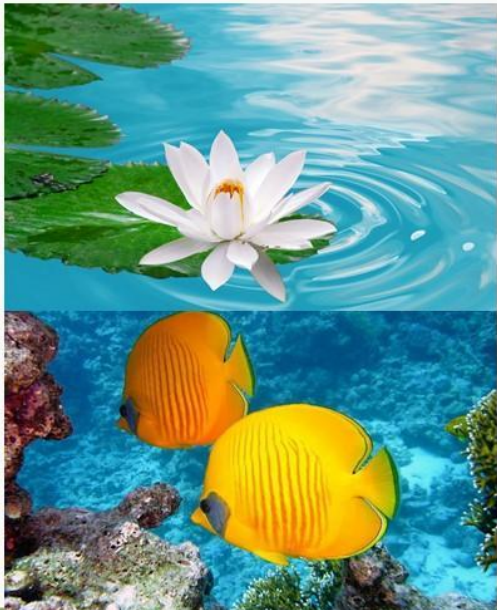
Ришкова Е. А.

Мозъчна атака

Замърсяването на водата как вреди на:

- **Растенията**
- **Животните**
- **Хората**

**ВСИЧКИ ЖИВИ СЪЩЕСТВА СТРАДАТ ОТ
ЗАМЪРСЯВАНЕТО НА ВОДАТА.**

ПАЗЕТЕ ВОДАТА!

Рицко Е. А.

**КАКЪВ ИЗВОД МОЖЕМ ДА
НАПРАВИМ?**

Извод: Не замърсявай водата! Мръсната вода убива всички живи организми!

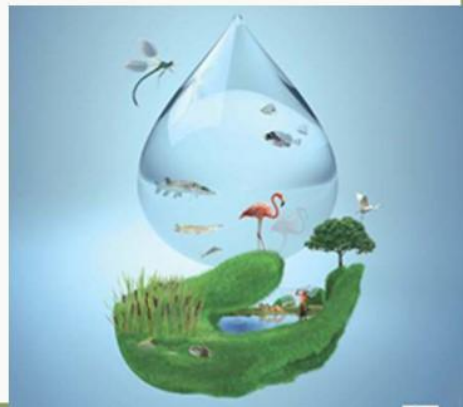

Рачко Е. А.

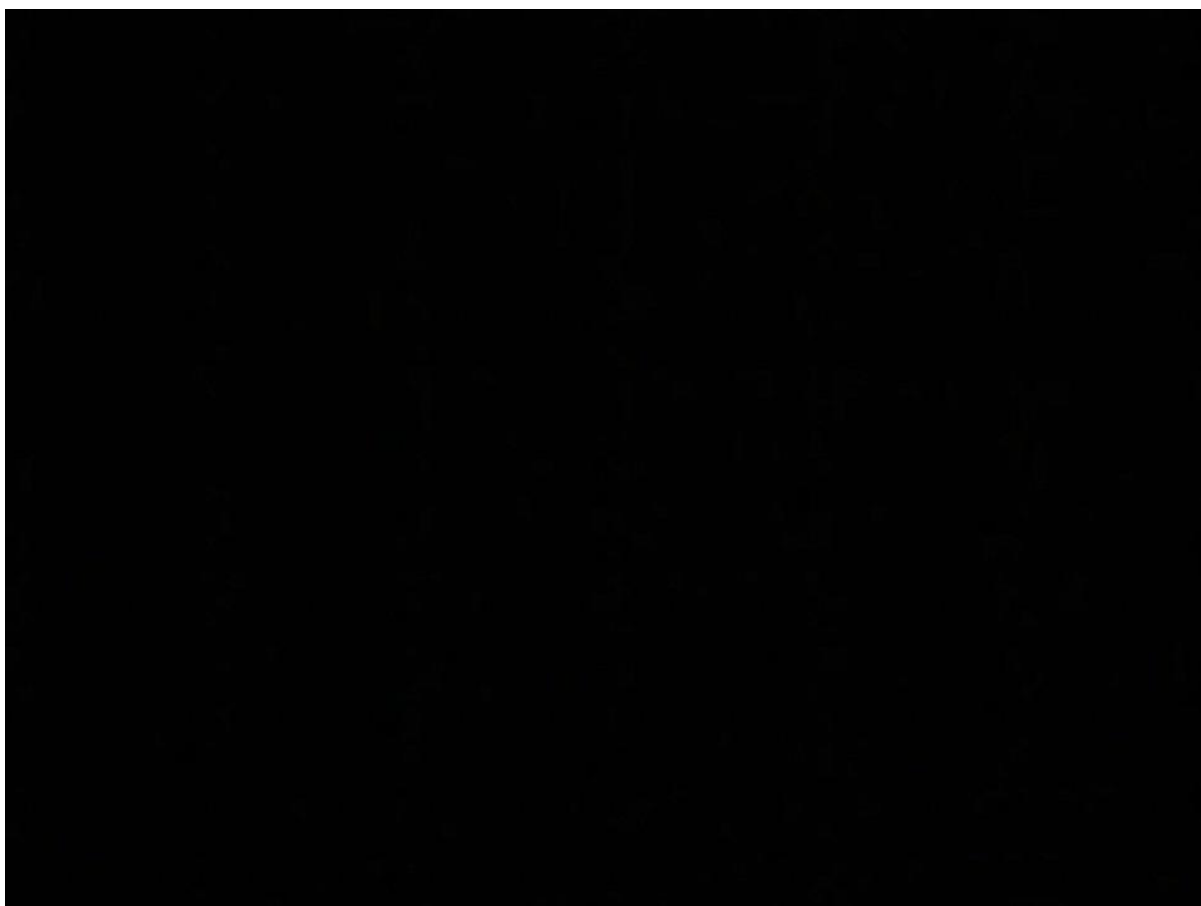
Не пийте замърсена вода

Замърсената вода съдържа много примеси, които са вредни за хората.

За да предотвратите неприятните последици, филтрирайте водата.

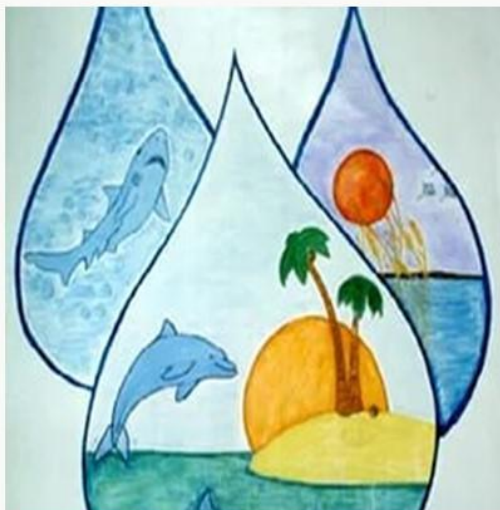

**КАКЪВ ИЗВОД МОЖЕМ ДА
НАПРАВИМ?**

Извод : Филтрирай водата, за да си здрав!

Рашко Е. А.

Знаете ли, че:

Човек консумира огромно количество прясна вода.

Водата, използвана за производството на селскостопански или промишлени стоки, се нарича „виртуална вода“, която се съдържа в стоките.

За да получите:

1 тон стомана, имате нужда от 150 тона вода
 250 тона вода са необходими за производството на 1 тон хартия
 За да пригответе 1 чаша кафе, се нуждаете от 140 литра вода.
 За производството на брашно, достатъчно за един хляб (400 грама), се нуждаете от 550 литра вода.
 Производството на 1 литър мляко изисква 1000 литра вода.
 Производство на 1 килограм ориз изисква 3000 литра вода
 Производство на 1 килограм царевица изисква 900 литра вода

Рашко Е. А.

Консумация на вода

Задача 7: Човек използва средно 6 литра вода за миене на зъбите си.

За изплакване на тоалетна чиния, използва 2,5 пъти повече вода, отколкото за миене на зъби.

За къпане - 10 пъти повече, отколкото за изплакване на тоалетна чиния.

Колко литра вода ще консумира на ден един човек, ако мие зъбите си 2 пъти за деня, изплаква тоалетната 5 пъти и се къпе веднъж дневно?

Рашко Е. А.

Решение на задачата:

2×6 литра вода за миене на зъби = 12 л. за един ден

$2,5 \times 6$ л. = 15 л. вода за едно изплакване на тоалетна чиния

5×15 л. = 75 л. вода за на ден за тоалетната

10×15 л. = 150 л. вода за къпане.

$12\text{л.} + 75\text{л.} + 150\text{л.} = 237$ л. вода за деня

Рашко Е. А.

Всички мислим, че ползваме водата разумно, но дали това е така?

Подредете в полетата “ПРАВИЛНО” и “НЕПРАВИЛНО” как използвате водата в ежедневието си.

Консумация на вода от човека

Човечеството консумира огромно количество прясна вода. До началото на XXI век потреблението на вода е повече от 200 литра на човек на ден. По последни данни в големите градове един човек използва повече от 500 литра на ден. Въпреки че според изчисленията на специалисти на човек не са необходими повече от 250 литра вода на ден.

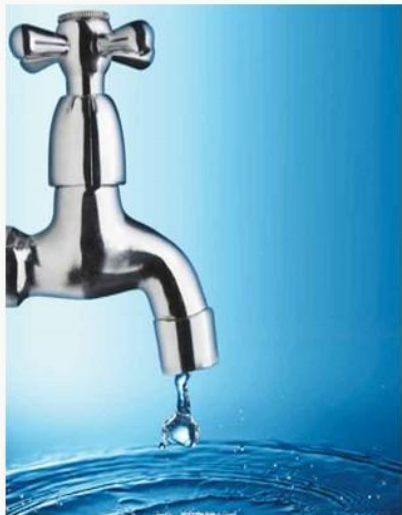
**КАКЪВ ИЗВОД МОЖЕМ ДА
НАПРАВИМ?**

**Извод: Пестете водата!
Тя не е неизчерпаема!**

Измийте ръцете си и не забравяйте да затворите крана!

Изчислено е, че 8 литра вода ще изтекат за минута от неизправен кран.

Спестете вода!
Три капки вода в секунда от недобре затворена чешма са почти 30 литра на ден.

Запомнете: Водните запаси не са безкрайни!

Рачко Е. А.

Задача 8. Известно е, че 200 литра вода изтичат през недобре затворена чешма на ден.

Оценете загубите, ако в дома Ви има 2 незатворени крана.

Каква ще бъде загубата за един ден?

А за една седмица?

Рачко Е. А.

Задача 9: В дома на Петя кранът в кухнята е развален и капе в продължение на 12 минути и напълва двеста грамова чаша с вода. Колко литра вода изтичат за един час?

Решение на задачата:

За 12 минути – 1 чаша вода = 200 гр.

1 час = 60 минути = 5 · 12 минути

5 · 200 гр. = 1000 гр. = 1 л. вода

КАКЪВ ИЗВОД МОЖЕМ ДА НАПРАВИМ?

**Извод: Дръжте
крановете в
изправност.**

Пестете водата!

**Пестейки вода,
спестявате семейни
средства.**

ПЕСТЕТЕ ВОДАТА

**Всяка капка
е от значение**

Поговорки на народите...

Водата е майка на нивите, а Вие не можете да живеете без майка.
(Китайска поговорка)

Ние не ценим водата, докато кладенецът не пресъхне.
(Английска поговорка)

Капка по капка – вир става, спре ли да капе – пустиня става.
(Узбекска поговорка).

Мартенска вода, априлска трева. Ако Бог даде дъжд, ще се роди и ръж.
(Руска поговорка)

Рашко Е. А.

Живот без вода...

Представете си, че на планетата изведнъж не е останала нито една капка вода. Какво ще се случи тогава?

Вместо океана на света - пустинята!

Целият живот на Земята ще умре, планетата ще остане без живи същества.

Учените са установили: човек без храна може да живее 3-4 седмици, и без вода 3-4 дни, тогава той ще умре.

Рашко Е. А.

Така ще изглежда нашата планета...

Неприятна картина...

Ранько Е. А.

Само суша

Дошло е време да се замислим **сериозно** как да спасим всяко езерце, всяка капка чиста вода!

Човечеството не е застрашено от липса на вода. То е заплашено от нещо по-лошо - липсата на чиста вода.

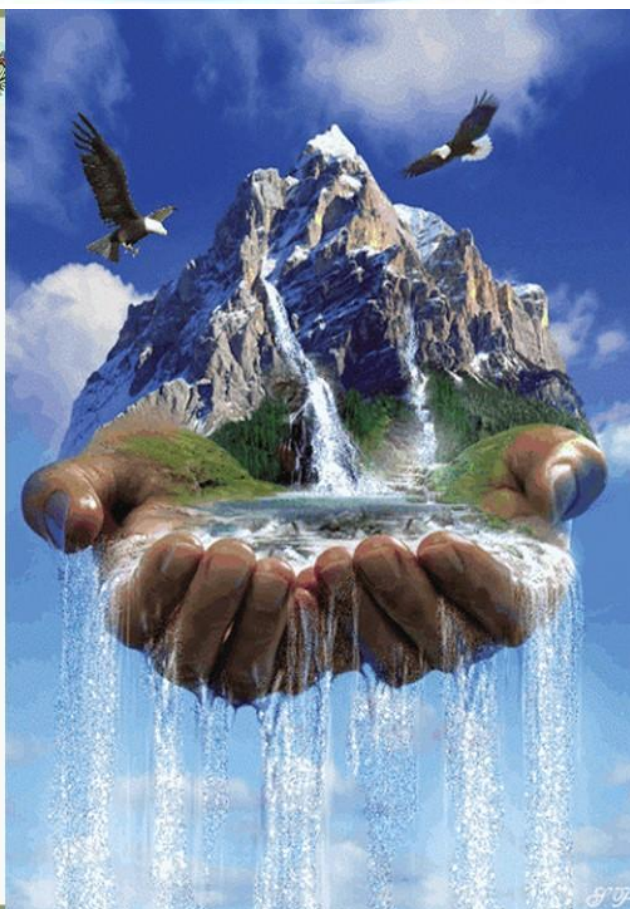
Ранько Е. А.

Промяната е в
Нашите ръце и
това е един от
начините да се
почувстваме
истински
значими.

Раньо Е. А.

Дейност 2

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 6 -SDGfP	ВОДАТА Е БЕЗЦЕНЕН ДАР ОТ ПРИРОДАТА
Цели	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Обобщение на знанията на учениците за водата като най-разпространеното вещество на Земята, водата като жизнена среда и условията на живот, получени в часовете по различни природни науки. 2. Усъвършенстване на уменията за самостоятелна работа с допълнителна литература. 3. Развитие на екологичното възпитание на учениците в часовете по човекът и природата 4. Повишаване ролята на човека в решаването на съвременните екологични проблеми. 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Материали - глобус, таблица "Потребление на вода в различни предприятия", химически бюлетин "Всичко за водата", селекция от литература за водата, плакати на тема "Пестете вода", предварително изработени от учениците. ❖ Продължителност – 72 мин. ❖ Брой групи - няколко групи ученици - (5 клас, възраст 11-12) 	
Инструкции	
<p>Урокът се провежда под формата на игрова конференция, която обединява представители на експертни групи, които изучават следните въпроси:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Източници на замърсяване на водата. 2. Работа на пречиствателна станция. 3. Качество на питейната вода. <p>Учениците влизат в ролята на експерти. Учителят започва урока с формулиране на темата на урока, неговите цели и представяне на експертните групи. /7 минути/</p> <p><i>1 експерт.</i> Водата е най-уникалното вещество в света. Водата е безценен природен дар, необходим за живота на планетата Земя. От хиляди години човекът се е възхищавал на водата и се е наслаждавал на нея. Глобусът ясно показва, че 3/4 от</p>	

нашата планета е вода, а останалата част е земя. Астронавтите, които за първи път са видели Земята от космоса, казаха, че тя изобщо не прилича на глобус, а на топка за водна топка. Проблемите с изчерпването на водните ресурси са особено актуални днес. Водата трябва да се пази за бъдещите поколения. Представете си, че водата ще изчезне от нашата планета. Мрачните, зейнали „очници“ ще се появят в изкопите на морския океан, покрити с дебел слой сол. Коритата ще пресъхнат, изворите и потоците ще замлъкнат. Скалите ще се разпаднат, тъй като съдържат химически свързана вода. На мъртвата Земя няма да има нито храст, нито цвете, нито живо същество.

Учителят провежда разговор с класа: „Ученици, какво знаете за значението на водата?“ /7 минути/

2 експерт. Водата е най-уникалното вещество на Земята. Парадоксът е, че има много вода, но има малко прясна вода. В някои райони вали често и има силни наводнения, а в други не вали с месеци, има суша.

Основните запаси от прясна вода са съсредоточени в ледниците на Антарктика и Гренландия. Сладката вода представлява само 2% от общата му маса.

Смята се, че човек използва водата предимно в бита. Всъщност по-голямата част от прясната вода се консумира в промишленото производство и селското стопанство. Водата е необходима във всички сектори на националната икономика. Най-големият консуматор на вода у нас е селското стопанство, на второ място са индустрията и енергетиката, на трето са общинските служби на града. Разход на вода при производството на определени вещества и материали. / 10 минути /

Вещества и материали	Количество	Консумация на вода
пшеница	един	1500
Ориз	един	7000
Памук	един	10000
захар	един	3
Алуминий	един	1200

Синтетични влакна	един	2000-5000
Хартия	един	250-400
Текстил	100 m	25

3 експерти. В България едно от местата, където се изразходва много голямо количество вода, е заводът за целулоза в гр. Свищов, който не изпуска достатъчно пречистена вода в река Дунав. Град Свищов е един от най-големите замърсители на река Дунав. В района на града в реката постъпват замърсители от много предприятия – дървообработване, цех за целулоза, както и от градските отпадъчни води. Заустваните води съдържат серни съединения, нитрати, фосфати, амониеви соли, тежки метали, феноли, нефтопродукти и др. Тези замърсители не са безвредни, когато попаднат във водата, те причиняват смъртта на планктона и мекотелите, които участват в самопречистването на водата. Хайверът е особено чувствителен към замърсяване на водата. Високите концентрации на замърсители засягат метаболизма на топлокръвните животни и хората, което води до повреда на всички функционални системи на живите организми. Какво да правим? Как да избегнем замърсяването на водните тела? /7 минути/

4 експерти. Във всеки град и във всяко голямо предприятие има пречиствателна станция, където се пречистват всички отпадъчни води. Методите за пречистване на отпадъчни води се разделят на механични, биологични и химични. Всеки ден през пречиствателната станция преминават стотици хиляди кубични метри вода. Първо, водата се почиства механично. Посредством решетки се задържат големи неразтворими във вода замърсители, включително битови отпадъци (хартия, найлонови торбички и др.). Отделянето на по-малки частици, неразтворими във вода, се извършва в три първични пречиствания с радиален тип, всяко с диаметър 28-30 m. За биологично третиране се използват специални конструкции - аерационни резервоари. Те се хранят със специална биологична утайка, съдържаща микроорганизми - бактерии, протозои: амеби, реснички и водорасли. I l, който съдържа всички тези микроорганизми, се нарича активен. Утайката се смесва с вода, наситена с кислород. Най-простите организми, видими само през микроскоп, връщат живот във водата: те окисляват вредните примеси, унищожават всичко, което не може да бъде отстранено от водата чрез механично почистване. Биологичното почистване отнема около 7 часа. След това водата постъпва в контактните резервоари, където се обработва химически. Едва тогава водата се влива в реката.

При залпово изхвърляне на голямо количество токсични вещества в канализацията, микроорганизмите във водата могат да загинат напълно и станцията за биологично пречистване да не работи няколко месеца. За да се предотврати това, са разработени специални стандарти за опасни отпадъчни води за промишлени предприятия. Спазването им се контролира от химическа лаборатория към пречиствателните съоръжения. / 10 минути /

Учител. Но всички тези структури не могат напълно да решат проблема с опазването на водните тела от замърсяване. За да запазим водата чиста, трябва да спрем да мислим за водните басейни като за резервоари за отпадъци. В големите предприятия този проблем може да бъде решен само чрез преминаване към затворена система за водоснабдяване или технология със затворен цикъл, при която използваната и след това пречистена вода се взема в предприятията и само попълва загубите си от външни източници. В наши дни те не само проектират, но и изграждат инсталации, където изхвърлянето на отпадъчни води е напълно елиминирано. Това е особено важно за химическата, целулозно-хартиената и металургичната промишленост. /3 минути/

5 експерт. Има специални изисквания към качеството на питейната вода. Следователно пътят до нейното пречистване е по-дълъг: механично пречистване - биологично пречистване - избистряне - дезинфекция - стабилизиране - омекотяване - връщане към потребителя. За съжаление водата у нас не винаги отговаря на изискванията. Например в нашата вода съдържанието на желязо е много по-високо от нормалното. Лекарите свързват този факт с високата честота на заболяванията на храносмилателната система и коронарната болест на сърцето сред жителите на страната. Възниква въпросът какво да се прави? Необходимо е водата да се утаи за един ден или да се превари или да се прекара през битов филтър. В този случай разтворимите желязни соли се превръщат в неразтворими съединения. Освен това водата ни е много твърда. И колкото по-голяма е сковаността, толкова по-голяма е вероятността от развитие на уролитиаза и холелитиаза и дори рак. В домашни условия водата се преварява или минава през филтър. В допълнение към вредата за тялото, твърдата вода създава много проблеми в ежедневието - перилните препарати се пенят слабо, образува се котлен камък в чайника, централните отоплителни системи се запушват. Ето защо е необходимо да добавите специални омекотители към водата. /7 минути/

Учител. Проблемите с опазването и пречистването на водите стават все по-остри всяка година. Възможно е в близко бъдеще на някой от сегашните студенти да се наложи да поеме отговорност за решаването на определени проблеми, които са

пряко свързани със състоянието на пречиствателните съоръжения. Така че днес трябва да се научите сами да вземате правилните решения. За целта ви предлагам няколко задачи:

1. Морската вода съдържа сол, пясък, дървени стърготини, бензин. Как да пречистим тази вода от всички примеси? Предложете стъпка по стъпка метод за пречистване на водата. / 4 минути/
2. Изчислете обема вода, която е изтекла безполезно поради лошо затворен кран за час и за ден, ако чаша (250 ml) се напълни за 1 минута. /4 минути/
3. След приключване на лабораторната работа вашият съученик е изсипал използваните реактиви в мивката, а не в специално приготвен съд. Какво би направил:
  - а) вие също ще излеете вашите реактиви там;
  - б) обяснете му защо не трябва да се прави това;
  - в) разкажете на учителя за своите действия. /4 минути/
4. Какво ще направите, ако видите ръждясала кофа на брега: а) почистете брега, като хвърлите кофата във водата; б) не обръщате никакво внимание; в) занесете кофата до най-близкото депо. /4 минути/
5. Обяснете факта, че хората са били отровени от ядливи миди, уловени в морската зона, замърсени с петролни продукти. /4 минути/

Резюме и изводи: Законът за опазване на околната среда, приет през 2002 г. и изменян неколккратно през годините, забранява изхвърлянето на замърсени води във водоемите, изсичането на гори около водоемите и изхвърлянето на отпадъци по бреговете.

Освен това, ако вземем много вода от природата, тогава нашите резервоари ще станат плитки и може да изчезнат напълно. Ето защо е необходимо не само да се опазва водата от замърсяване, но и да се използва икономично.

1. Водата е безценен природен дар, необходим за живота на Земята.
2. На Земята има много малко прясна вода – около 2% от общата маса.
3. Предприятията трябва да внедряват малоотпадни технологии и затворени цикли на водоползване, да осигуряват намаляване на вредните емисии във водните обекти, както и изграждане на пречиствателни съоръжения.
4. Не изхвърляйте непречистени отпадъчни води в затворени резервоари.
5. Не използвайте отпадъчни води за поливане на растения.
6. Всеки гражданин на страната трябва да носи отговорност за нарушаване на Закон за опазване на околната среда. / 5 минути /

Съвети за фасилитатора

Законът за опазване на околната среда, приет през 2002 г. и променян няколко пъти през годините, забранява изхвърлянето на замърсени води във водоемите, изсичането на гори около водоемите и изхвърлянето на отпадъци по бреговете. Освен това, ако вземем много вода от природата, тогава нашите резервоари ще станат плитки и може да изчезнат напълно. Следователно е необходимо не само да се опазва водата от замърсяване, но и да се използва икономично. Дайте вашите предложения.

Дебрифинг

Учениците да създадат интерактивен тест, който обобщава наученото.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация в социалните медии, уебсайт на училището.

Препратки/Допълнителна литература

<https://www.novatx.com/drinking-water/top-6-causes-water-pollution-reduce-risks/>

приложение

Вещества и материали	Количество	Консумация на вода
пшеница	един	1500
Ориз	един	7000
Памук	един	10000
захар	един	3
Алуминий	един	1200
Синтетични влакна	един	2000-5000
Хартия	един	250-400
Текстил	100 m	25

Цел за устойчиво развитие 7 Достъпна и чиста енергия

Цел за устойчиво развитие 7 (SDG 7 или Глобална цел 7) е една от 17 -те цели за устойчиво развитие, установени от Общото събрание на ООН през 2015 г. Тя има за цел да „Осигури достъп до достъпна, надеждна, устойчива и модерна енергия за всички. Достъп до енергия е изключително важно за благосъстоянието на хората, както и за икономическото развитие и намаляването на бедността.

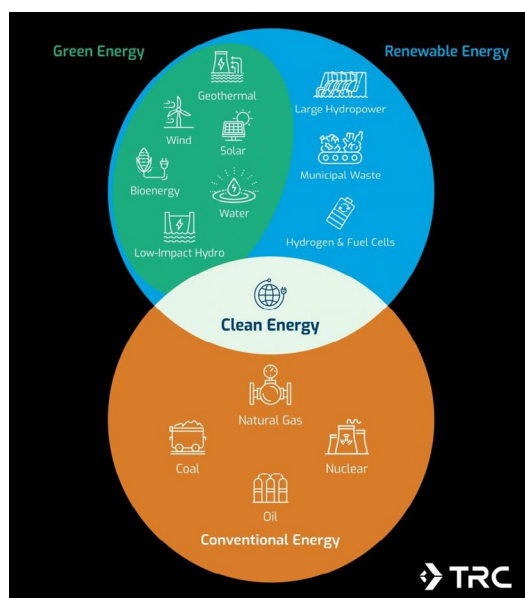
Цел 7 за устойчиво развитие (ЦУР 2) е около „Достъпна и чиста енергия”

Липсата на достъп до енергийни доставки и системи за преобразуване е ограничение за човешкото и икономическото развитие. Околната среда осигурява серия от възобновяеми и невъзобновяеми енергийни източници, т.е. слънчева, вятърна, водна енергия, геотермална енергия, биогорива, природен газ, въглища, петрол, уран.

Увеличеното използване на изкопаеми горива без действия за смекчаване на емисиите на парникови газове ще има последици за глобалното изменение на климата. Енергийната ефективност и увеличеното използване на възобновяеми енергийни източници допринасят за смекчаване на изменението на климата и намаляване на риска от бедствия. Поддържането и опазването на екосистемите позволяват използването и по-нататъшното развитие на хидроенергийните източници на електроенергия и биоенергия.

Възобновяемата и зелената енергия са фокусирани върху източника (гориво), който генерира енергията. Чистата енергия се фокусира върху резултата от генерирането на енергия.

Възобновяема енергия = Възобновяеми източници
Зелена енергия = Естествени източници
Чиста енергия = Чист въздух

Целите

ЦУР 7 има 5 цели и 6 индикатора за измерване на напредъка към целите.

7.1 До 2030 г. да се осигури всеобщ достъп до достъпни, надеждни и модерни енергийни услуги.

7.2 До 2030 г. да се увеличи значително дела на възобновяемата енергия в глобалния енергиен микс.

7.3 До 2030 г. удвоете глобалния темп на подобряване на енергийната ефективност. 7.A До 2030 г. засилване на международното сътрудничество за улесняване на достъпа до изследвания и технологии за чиста енергия, включително възобновяема енергия, енергийна ефективност и напреднали и по-чисти технологии за изкопаеми горива, и насърчаване на инвестициите в енергийна инфраструктура и технологии за чиста енергия.

7.B До 2030 г. разширяване на инфраструктурата и надграждане на технологиите за предоставяне на модерни и устойчиви енергийни услуги за всички в развиващите се страни, по-специално най-слабо развитите страни, малките островни развиващи се държави и развиващите се страни без излаз на море, в съответствие с техните съответни програми за подкрепа .

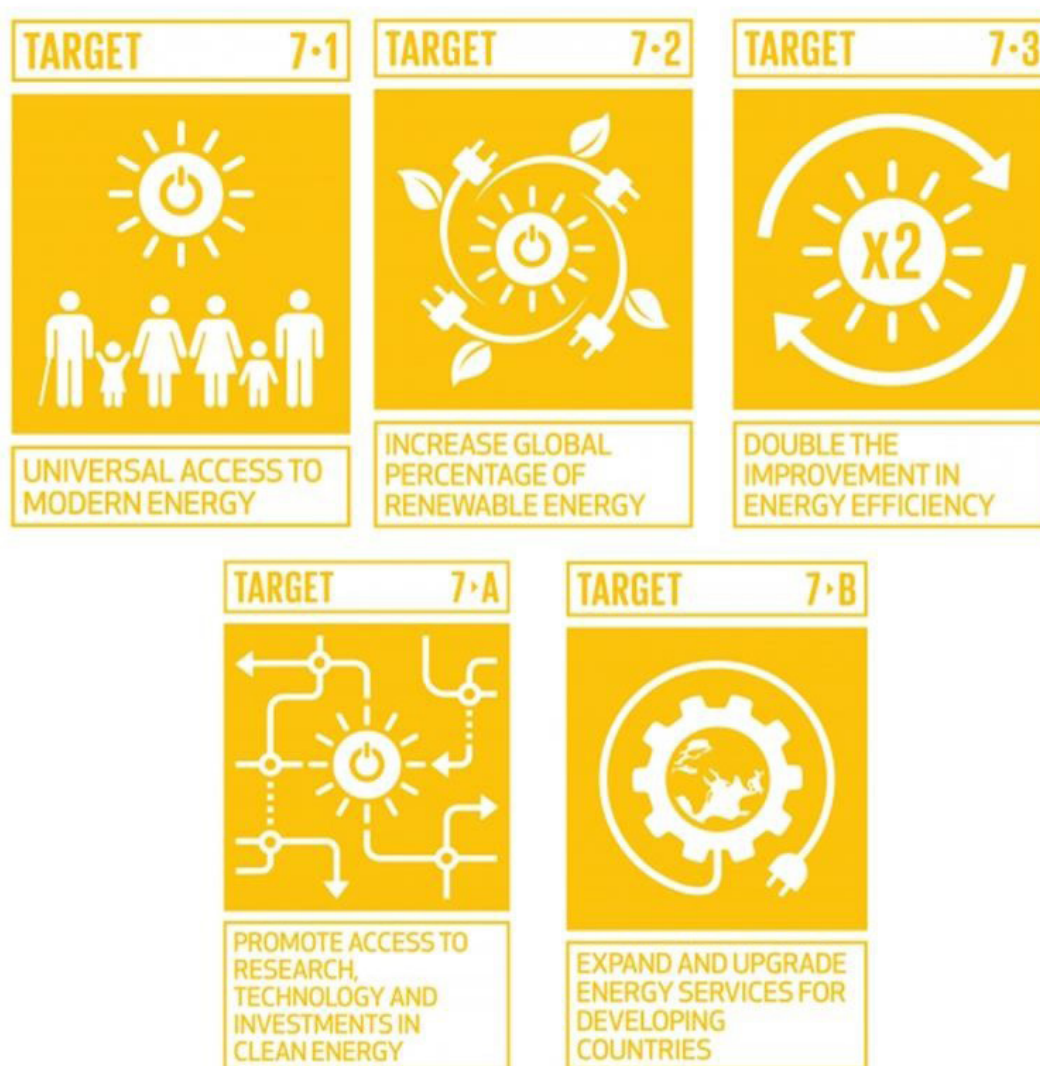

Figure 8.1. Key targets for SDG 7
Source: <https://www.globalgoals.org/>

Защо е важно?

Най-важният аспект на чистата енергия са ползите за околната среда като част от глобалното енергийно бъдеще. Въпреки че чистите, възобновяеми ресурси също запазват природните ресурси на света, те също така намаляват риска от екологични бедствия, като разливи на гориво или проблеми, свързани с изтичане на природен газ.

Той също така осигурява различни екологични и икономически ползи, включително намаляване на замърсяването на въздуха. Разнообразните доставки на чиста енергия също намаляват зависимостта от вносни горива

Работата за постигане на тази цел е особено важна, тъй като е свързана с други цели за устойчиво развитие. Фокусирането върху всеобщия достъп до енергия, повишената енергийна ефективност и увеличеното използване на възобновяема енергия чрез нови икономически възможности и възможности за работа е от решаващо значение за създаването на по-устойчиви и приобщаващи общности и устойчивост на екологични проблеми като изменението на климата.

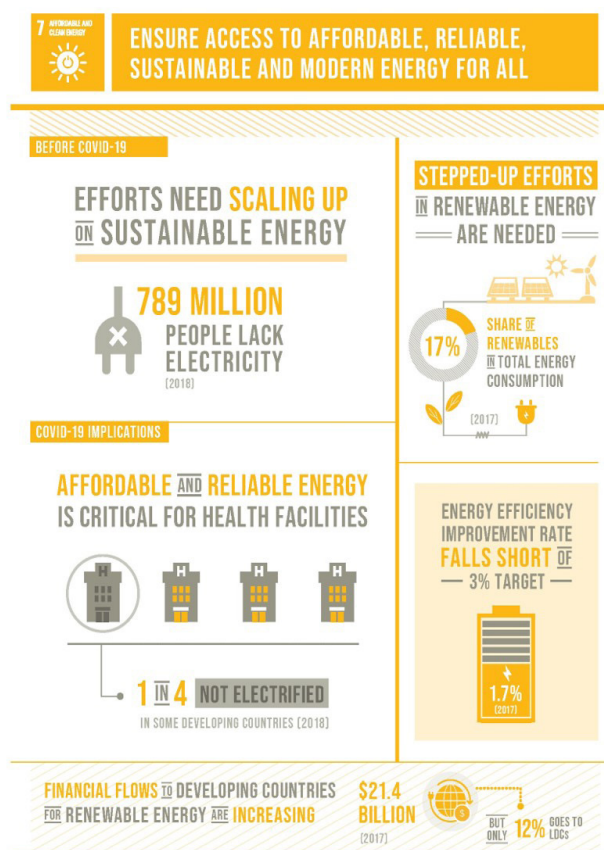
Всекидневният ни живот зависи от надеждни и достъпни енергийни услуги, за да функционираме гладко и да се развиваме справедливо. Една добре изградена енергийна система поддържа всички сектори: от бизнеса, медицината и образованието до селското стопанство, инфраструктурата, комуникациите и високите технологии.

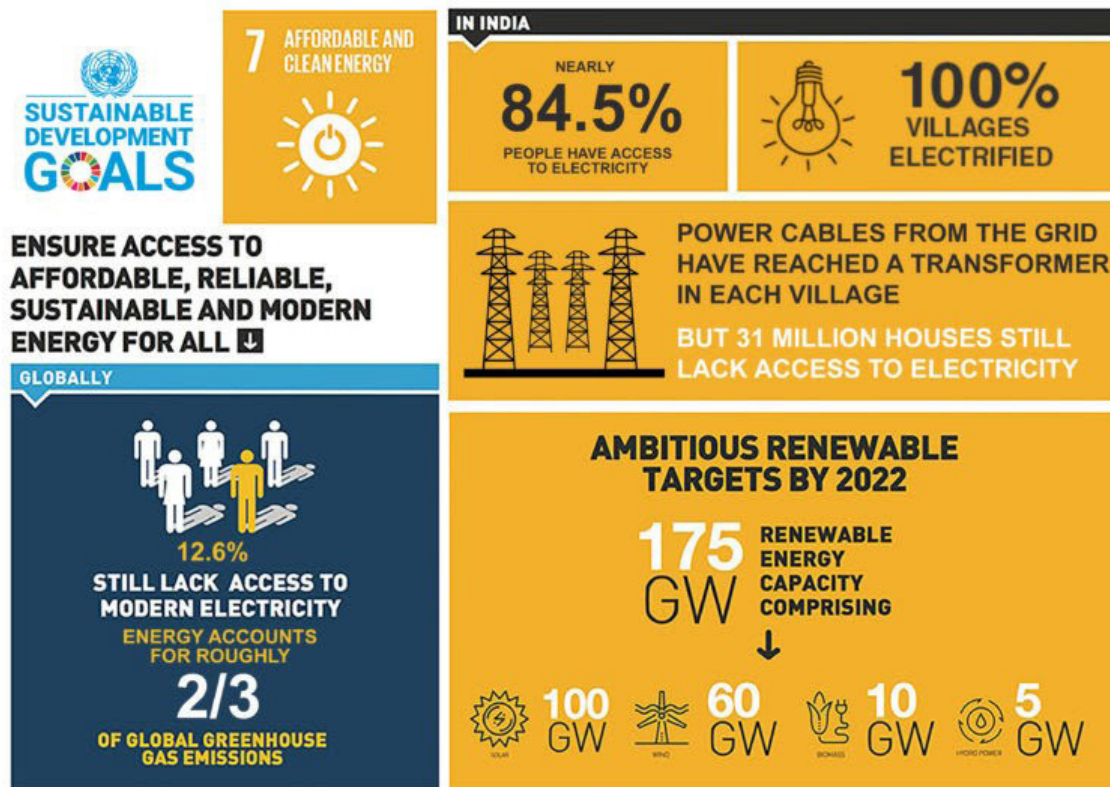
Предизвикателството

Енергията е в основата както на Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие, така и на Парижкото споразумение за изменението на климата.

Осигуряването на достъп до достъпна, надеждна, устойчива и модерна енергия за всички до 2030 г. ще отвори нов свят от възможности за милиарди хора чрез нови икономически възможности и работни места, овластени жени, деца и младежи, по-добро образование и здравеопазване, по-устойчиви, справедливи и приобщаващи общности, както и по-голяма защита от и устойчивост срещу изменението на климата.

През 2020 г. пандемията от COVID-19 подчерта необходимостта от надеждно и достъпно електричество в здравните центрове. Една четвърт от здравните заведения в редица изследвани развиващи се страни не са електрифицирани, а друга четвърт има непланирани прекъсвания.

Как можем да се справим с това?

Цел 7 от ЦУР има за цел да коригира огромния дисбаланс на достъпността на енергията, като гарантира, че всеки има достъп до достъпни, надеждни и модерни енергийни услуги до 2030 г. За да се разшири достъпът до енергия, е от решаващо значение да се подобри енергийната ефективност и да се инвестира във възобновяема енергия.

Енергията от възобновяеми източници – вятър, вода, слънце, биомаса и геотермална енергия – е неизчерпаема и чиста. Въпреки че решението на енергийната климатична криза е извън мрежата, възобновяемата енергия в момента представлява само 15% от глобалния енергиен микс. Време е за ново глобално партньорство за устойчива енергия за всички.

Връзки към други ЦУР

Очаква се цел 7 за устойчиво развитие (ЦУР 7) да гарантира, че всички домакинства ще получат достъп до достъпна, надеждна, устойчива и модерна енергия за готвене до 2030 г. Постигането на тази цел пряко допринася за постиженията на :

Цел за устойчиво развитие 1 (без бедност);

Цел за устойчиво развитие 3 (Добро здраве и благополучие);

Цел за устойчиво развитие 4 (Качествено образование);

Цел за устойчиво развитие 5 (Равенство между половете);

Цел за устойчиво развитие 15 (Живот на сушата).

Цел за устойчиво развитие 7: Достъпна и чиста енергия

<https://youtu.be/eGAtNiWgAmA>

Препратки:

1. Резолюция на Обединените нации (2015 г.), приета от Общото събрание на 25 септември 2015 г., Преобразуване на нашия свят: Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие (A/RES/70/1), https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E
2. Разговор за чистата енергия (2021), <https://www.trccompanies.com/insights/a-conversation-about-clean-energy/>
3. Резолюция на Обединените нации (2017 г.), приета от Обединените нации (2017 г.) Резолюция, приета от Общото събрание на 6 юли 2017 г., Работа на статистическата комисия, свързана с Програмата за устойчиво развитие до 2030 г. (A/RES/71/313, <https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F71%2F313&Language=E&Device-Type=Mobile&LangRequested=False>
4. ООН (2018). „Постигането на цели в енергетиката помага за постигането на други глобални цели, каза форумът на ООН . “ Устойчиво развитие на ООН . Изтеглено на 26 август 2020 г. , <https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2018/07/achieving-targets-on-energy-helps-meet-other-global-goals-un-forum-told-2/>

Ресурси

На тези връзки можете да намерите повече информация за ЦУР 7: Достъпна и чиста енергия.

1. <https://sdgs.un.org/goals/goal7>
2. <https://www.unep.org/explore-topics/sustainable-development-goals/why-do-sustainable-development-goals-matter/goal-7>
3. <https://www.globalgoals.org/goals/7-affordable-and-clean-energy/>
4. <https://www.undp.org/sustainable-development-goals#affordable-and-clean-energy>
5. https://en.m.wikipedia.org/wiki/Sustainable_Development_Goal_7

Разработване на въведението

Обща цел на цел 7 за устойчиво развитие - достъпна и чиста енергия

Липсата на достъп до енергийни доставки и системи за преобразуване е ограничение за човешкото и икономическото развитие. Околната среда осигурява серия от възобновяеми и невъзобновяеми енергийни източници, т.е. слънчева, вятърна, водна енергия, геотермална енергия, биогорива, природен газ, въглища, петрол, уран.

Увеличеното използване на изкопаеми горива без действия за смекчаване на емисиите на парникови газове ще има последици за глобалното изменение на климата. Енергийната ефективност и увеличеното използване на възобновяеми енергийни източници допринасят за смекчаване на изменението на климата и намаляване на риска от бедствия. Поддържането и опазването на екосистемите позволяват използването и по-нататъшното развитие на хидроенергийните източници на електроенергия и биоенергия .

ЦУР 7 има 5 цели:

- **Цел 7.1:** До 2030 г. да се осигури всеобщ достъп до достъпни, надеждни и модерни енергийни услуги
- **Цел 7.2:** До 2030 г. да се увеличи значително дела на възобновяемата енергия в глобалния енергиен микс
- **Цел 7.3:** До 2030 г. удвояване на глобалния темп на подобряване на енергийната ефективност
- **Цел 7.a:** До 2030 г. засилване на международното сътрудничество за улесняване на достъпа до изследвания и технологии за чиста енергия, включително възобновяема енергия, енергийна ефективност и модерни и по-чисти технологии за изкопаеми горива, и насърчаване на инвестициите в енергийна инфраструктура и технологии за чиста енергия
- **Цел 7.b:** До 2030 г. разширяване на инфраструктурата и надграждане на технологиите за предоставяне на модерни и устойчиви енергийни услуги за всички в развиващите се страни, по-специално най-слабо развитите страни, малките островни развиващи се държави и развиващите се страни

без излаз на море, в съответствие с техните съответни програми на подкрепа.

Постигането на цел за устойчиво развитие 7 (ЦУР 7) – осигуряване на достъп до достъпна, надеждна, устойчива и модерна енергия за всички – с нейните цели за всеобщ достъп, енергийна ефективност и възобновяема енергия, ще отвори нов свят на възможности за милиарди хора. Той ще постави основата за изкореняване на бедността, за действия в областта на климата и за устойчив свят. Просто казано, без напредък по ЦУР 7 ще бъде невъзможно да се постигнат Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие и Парижкото споразумение относно изменението на климата.

Екологичните въздействия на енергийните системи включват локално, регионално и глобално замърсяване от изгаряне на горива, изменение на климата и въздействия върху целостта и стабилността на различни екосистеми. Точните въздействия зависят от вида на първичния източник на енергия, технологията за преобразуване, размера и местоположението на системата и други фактори. Енергията също е основен фактор за проблемите със здравето на хората, главно от замърсяването на въздуха, причинено от изгарянето на горива.

Защо е важно за образователната общност?

SDG 7 има за цел да насърчи достъпна и чиста енергия, която използва възобновяеми енергийни източници. Важно е обществото да образова как се използват възобновяеми енергийни източници, които няма да замърсяват околната среда и са важни за бъдещето на бъдещите поколения. Също така е важно да се образуват младите поколения как да използват възобновяеми енергийни източници, да се образуват новите поколения за прилагането на съвременни технологии в производството на енергия. Умните градове ще използват възобновяеми енергийни източници и ще постигнат икономии във финансово отношение, като същевременно ще задоволят нуждите на хората. SDG 7 е важна за образователната общност, защото помага на учениците да разбере начина, по който се произвежда енергия и че производството на чиста енергия е тясно свързано с чистата околна среда.

Преподаването на SDG 7 може да разсъждава върху ролята на местните лица, вземащи решения и управлението с участието, как да се постигне производство на чиста енергия, да се запази околната среда и да се получи достъп до енергия за всички членове на местната общност.

Може също така да помогне на студентите да планират, реализират и оценят проекти за устойчиво развитие.

Ключови измерения на цел 7 за устойчиво развитие - Достъпна и чиста енергия

Енергията е в основата както на Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие, така и на Парижкото споразумение за изменението на климата.

Осигуряването на достъп до достъпна, надеждна, устойчива и модерна енергия за всички до 2030 г. ще отвори нов свят от възможности за милиарди хора чрез нови икономически възможности и работни места, овластени жени, деца и младежи, по-добро образование и здравеопазване, по-устойчиви, справедливи и приобщаващи общности и по-голяма защита от и устойчивост на изменението на климата.

Решенията за възобновяема енергия стават по-евтини, по-надеждни и по-ефективни всеки ден. Сегашната ни зависимост от изкопаемите горива е неустойчива и вредна за планетата, поради което трябва да променим начина, по който произвеждаме и консумираме енергия. Прилагането на тези нови енергийни решения възможно най-бързо е от съществено значение за противодействието на изменението на климата, една от най-големите заплахи за собственото ни оцеляване.

Въпреки значителния напредък през последното десетилетие в подобряването на достъпа до електричество, увеличаването на използването на възобновяема енергия в електроенергийния сектор и подобряването на енергийната ефективност, светът все още не успява да осигури достъпна, надеждна, устойчива и модерна енергия за всички. Чистата и устойчива енергия трябва да бъде в основата на отговора на COVID-19 и на усилията за борба с изменението на климата.

Взаимодействието между цел 7 за устойчиво развитие – достъпна и чиста енергия и придобиването на умения за 21^{век}

Меките умения са от съществено значение за съвременния живот и на работното място. Следователно преподаването на умения на 21-ви век на учениците е толкова важно, колкото и учебното съдържание. Трябва да бъдем адаптивни, трябва да сме креативни, трябва да сме технически грамотни и трябва да разрешаваме проблеми.

Имаме достъп до информация буквално по всяко време и навсякъде и трябва да научим учениците да могат да локализират проблема, да намерят данните и информацията, да проучат възможните решения, да направят изводи.

Разрешаването на проблеми е важно умение. Учениците трябва да могат да прилагат уменията за решаване на проблеми в реалния живот и реални житейски проблеми.

Днес говорим за 4C: Критично мислене, Творчество, Сътрудничество и Комуникация и тези четири умения са от съществено значение за съвременните ученици, за да успеят в училище и на работното място.

Обучението за значението на чистата и достъпна енергия чрез задачи или изследователски проекти ще допринесе за развитието на уменията на учениците „4C“ и ще насърчи интереса на учениците към STEM.

В същото време, в екипната работа на правенето, учениците ще развият емоционални и социални умения. При необходимост е важно да се приложи включване към ученици, които имат такива потребности.

Трябва да учим студентите за бъдещето и за работните места на бъдещето, защото те са тези, които ще живеят в това бъдеще.

Дейност 1

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG7-SDGfP	Достъпна и чиста енергия
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> - Учениците правят разлика между енергийни източници (възобновяеми и невъзобновяеми), описват използването на преобразуване на енергия - Учениците интерпретират ползите от възобновяемите енергийни източници (не замърсяват околната среда, по-безопасни за производство на енергия, нямат вредно въздействие върху човешкото здраве, по-евтино производство) - Обяснете термините „чиста енергия“ и „налична енергия“ - Учениците обясняват причините за възможни недостатъци при използването на възобновяеми енергийни източници (географско местоположение) - Учениците обясняват последствията от използването на изкопаеми горива - Учениците свързват използването на възобновяеми енергийни източници с опазването на околната среда - Анализирайте данни за използването на различни енергийни източници в света (таблицы, диаграми) - Те свързват потреблението на енергия в дадена страна с нейното развитие - Проучват данни за използването на енергийни източници в тяхната страна на даден уебсайт и ги сравняват с други страни - Учениците създават прости модели за събиране на енергия от възобновяеми източници - Проучване на възможностите за използване на възобновяеми енергийни източници в тяхната местна общност (Проект - брой слънчеви часове в населеното място, използване на соларни пейки в града, професии на бъдещето и др.) - Само регулиране на собственото отношение към енергията - Работа в екип и развитие на работата в екип - Приложение на критичното мислене (прилагане на източници на енергия и съвременни технологии) и решаване на проблеми - Развиване на умения за моделиране - Приложение на критичното мислене при анализ на данни от различни източници 	

- Развиване на положително отношение към значението на опазването на околната среда

Подробности за дейността

- ❖ Материал – виж приложението
- ❖ Продължителност – 135 мин
- ❖ Група 15-20 ученика

Инструкции

Първи урок (45 минути)

1. Въведение в темата:

Мотивационни въпроси за учениците:

Какво означава терминът чиста енергия?

Какво означава терминът „налична енергия“?

2. Учениците получават таблица (работен лист 1), която попълват по време на работа

Те записват в таблицата предишните си знания за тези термини (които вече знам)

(Таблица 1. вижте приложението)

3. Учениците гледат видео:

а) Възобновяема енергия

<https://www.youtube.com/watch?v=T4xKThjcKaE&t=21s>

б) Доклад за ЦУР 2021 г. – цел 7

<https://www.youtube.com/watch?v=yMB1jIGtHYE>

4 Учениците четат дадения текст. (виж Приложение)

5. Учениците решават задачи в работния лист (попълнете Таблица 1, решавайте

Таблица 2. и отговорете на въпроси) (вижте приложението)

6. Дискусия и дискусия след решаване на задачи.

Втори урок (90 мин.)

1. Учениците анализират данни в диаграми, отговарят на въпроси (работен лист 2)

2. Коментирайте данните в диаграмите

3. Потърсете в базата данни за чиста и налична енергия на интерактивната карта за своята страна и въведете в Таблица 3. (данни от 2000 г. до 2018 г.)
4. Направете изводи за промените в използването на чиста енергия за тяхната страна за периода от 2000 г. до 2018 г.
5. Сравнете данните за чиста и налична енергия на тяхната страна с Норвегия или Швеция, които имат най-висок дял на чиста и налична енергия (Таблица 4)
6. Изработват модел на вятърна мелница или по-сложен модел на вятърна мелница в сътрудничество с учител по техническа култура (вятърна мелница с електродвигател)
7. Изберете проектна задача (възможности за използване на слънчева енергия, вятърна енергия, водна енергия според географското местоположение на определено място или регион, професия на бъдещето) (виж Приложение)

Съвети за фасилитатора

- 1) Учителят задава въпроси и се опитва да зададе възможно най-много ученици.
- 2) Учителят представя урока за енергията.
- 3) Учителят подготвя задачи (работни листове – таблици, графики, въпроси, изводи).
- 4) Учителят инструктира учениците как да четат диаграми, да сравняват данни в диаграми, таблици, да търсят данните в предлагания сайт, да правят изводи, инструктира как да създават проектна задача.
- 5) Учителят насочва учениците да избират подходящи уебсайтове.
- 6) Учителят дава обратна връзка за точността на изпълнената задача.

Дебрифинг

Учениците правят макет на вятърна мелница.

Учениците изпълняват проектна задача в своето местоживееене, у дома или в училище (възможности за използване на слънчева енергия, вятърна енергия, водна енергия според географското местоположение на конкретно място или регион, проучване на бъдещи професии, свързани с чиста енергия).

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Публикуване на проектни работи и модели в училищните сайтове. Сътрудничете с техническа култура или роботика, за да създадете по-усъвършенстван модел на вятърна мелница, който ще включва електрически мотор или направете модел на слънчев панел за зареждане на просто устройство.

Препратки/Допълнителна литература

Изтеглено на 30 октомври ²⁰²¹ г.

1. <https://unstats.un.org/sdgs/report/2021/goal-07/>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=yMB1jIGtHYE>
3. <https://sdgs.un.org/topics/energy>
4. https://trackingsdg7.esmap.org/data/files/download-documents/2021_tracking_sdg7_report.pdf
5. <https://trackingsdg7.esmap.org//>

Изтеглено на 11 ноември ²⁰²¹ г.

6. <https://www.youtube.com/watch?v=T4xKThjKaE&t=21s>

Изтеглено на 5 ноември ²⁰²¹ г.

7. <https://www.youtube.com/watch?v=cFvuwMyzviQ>
8. <https://www.youtube.com/watch?v=qeVTCe8HLio>

Изтеглено на 6 ноември ²⁰²¹ г.

9. https://meteo.hr/klima.php?section=klima_hrvatska&param=k1_8
10. https://meteo.hr/klima.php?section=klima_pracenje&param=klel
11. <https://www.google.com/maps/search/geografska+karta/@45.4537404,15.5301795,11z/data=!5m1!1e4>

приложение

УРОК 1.

Работен лист 1.

Маса 1.: това, което вече знам / това, което научих

Част 1.: прави се в началото преди гледане на видеото и четене на текста

Част 2. учениците решават, след като изгледат видеото и прочетат текста

условия	Това, което вече знам	Какво съм научил
"чиста енергия"		
Възобновяеми енергийни източници		
Достъпна енергия		
Устойчива енергия		

Маса 1.

Текст:

Цел 7 на устойчивото развитие е за чиста енергия, която е енергия, която позволява устойчиво развитие, тъй като не вреди на околната среда и човешкото здраве. Част от целта е да се осигури наличието на енергия за хората, използването на модерни технологии в производството на енергия и надеждност в производството на енергия. Достъпът до „чиста, модерна и устойчива“ енергия е от ключово значение за подобряване на здравето и стандарта на живот на хората по света. Изграждането на слънчеви електроцентрали, вятърни електроцентрали, геотермални електроцентрали и водноелектрически централи ще позволи постигането на цел 7 до 2030 г. Използването на възобновяеми енергийни източници (слънце, вода, вятър, геотермални източници) изисква по-нататъшното развитие на съвременните технологии за осигуряване на все още чиста и здравословна среда.

Какво означава да имаш достъп до достъпна енергия?

Разнородността на използването на енергия в световен мащаб се дължи до голяма степен на разнообразните природни ресурси и покупателната способност на държавата. Например, страна с големи находища на въглища е вероятно да използва широко този ресурс, за да индустриализира икономиката си. Хората, живеещи в тази страна, вероятно ще го използват като основно средство за производство на енергия.

Днес приблизително 2,7 милиарда души (около 40 процента от световното население) разчитат на традиционни горива от биомаса за готвене. Такива

нискокачествени горива могат да бъдат основен източник на замърсяване на въздуха в затворени помещения. Дори с разширяването на наличността на енергия и икономическото развитие, годишният брой на смъртните случаи от замърсяването на въздуха в затворени помещения все още ще бъде над 1,5 милиона души. Ако нивото на развитие на една държава е ниско и разходите за производство на енергия са високи, тогава хората няма да имат достъп до енергия. В много части на развиващия се свят източниците на енергия често са оскъдни и доставките им несигурни. Днес 20% от населението на света все още няма достъп до електричество.

Електричеството, автоматизираният транспорт и информационните технологии са от съществено значение за икономическото развитие. Те също са основни характеристики на съвременното общество, така че енергийните източници и системи, които надеждно и достъпно отговарят на тези нужди, могат да се считат за „модерни“. Постоянният поток от енергия позволява задоволяването на основните човешки потребности, поддържането и подобряването на обществото като цяло и подобряването на жизнения стандарт.

Днес въглищата все още осигуряват около 40 процента от световната електроенергия. Въглищата не са устойчиви в световен мащаб поради приноса си към антропогенното изменение на климата, нито на местно ниво, тъй като представляват заплаха за общественото здраве и условията на околната среда (вредни продукти от горенето).

Важно е да се прехвърлят технологии за чиста енергия в развиващите се страни, но също така е важно всеки от нас да действа на местно ниво. Това означава използване на енергийни източници, които няма да бъдат вредни за околната среда и пестене на енергия.

Таблица 2.

Възобновяеми енергийни източници	Технология на производство	Преобразуване на енергия
	Вятърна ферма	
слънце		

	Геотермална електроцентрала	
вода		
	Електрическа централа на биомаса	Химическа енергия □ електричество

Отговори на въпросите.

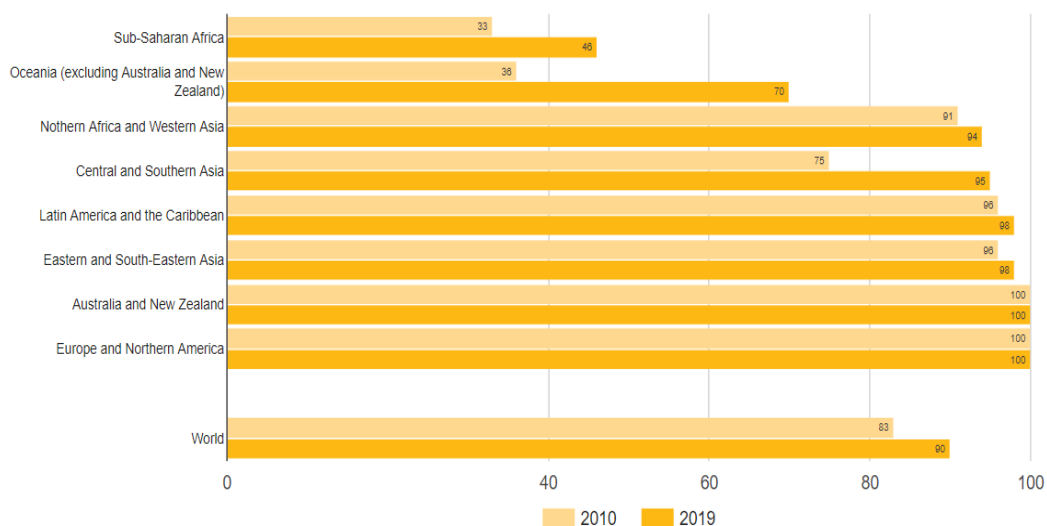
1. Обяснете значението на чистата енергия за човешкото здраве.
2. Обяснете връзката между икономическото развитие и наличието на електроенергия
3. Защо въглищата се смятат за "лош" източник на енергия?

УРОК 2.

Работен лист 2.

1. Разгледайте дадената схема и отговорете на въпросите

Диаграмата показва достъпа до електроенергия по региони в света през 2010 г. и 2019 г. в проценти. В световен мащаб се наблюдава видимо увеличение от 2010 г., когато 83% от световното население е имало достъп до електричество до 90% през 2019 г. Но въпреки това през 2019 г. 759

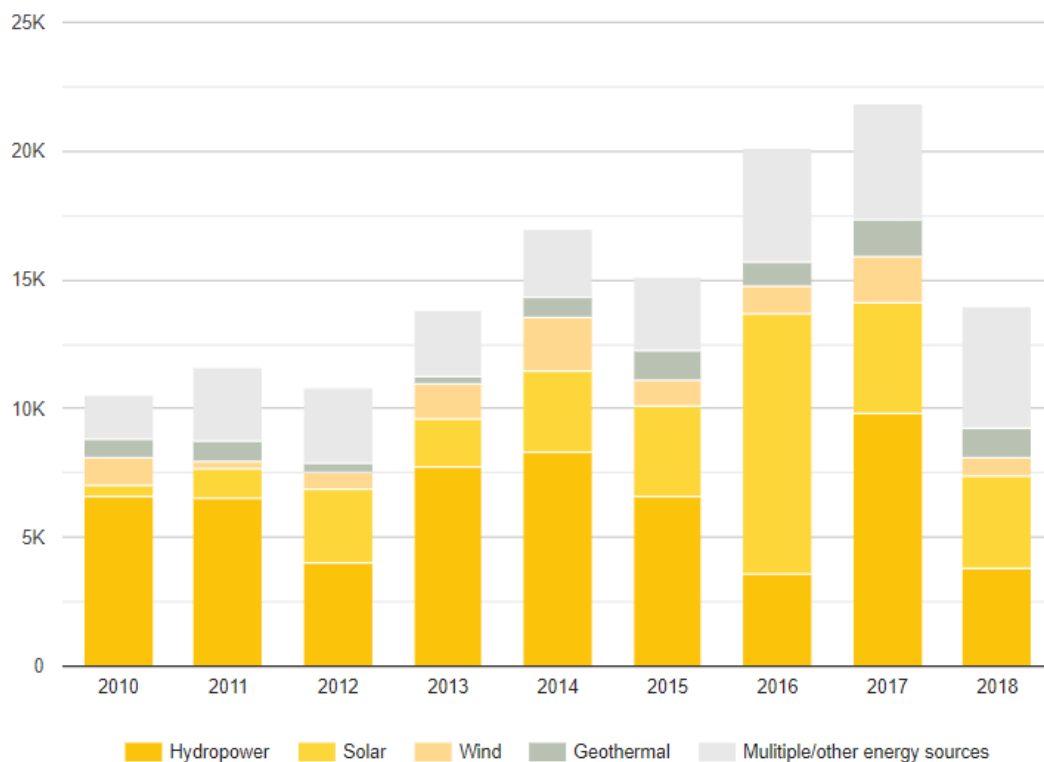
милиона души по света са били без електричество.

Отговори на въпросите:

1. В кои региони на света електричеството е 100% достъпно?
2. В кои региони на света са настъпили най-големи промени в достъпа до електроенергия за даден период?
3. Кой регион в света има най-ниската достъпност до електроенергия през 2019 г.?
4. Свържете достъпността на електроенергия с икономическото развитие на района.

2. Разгледайте дадената схема и отговорете на въпросите

Графиката показва милиарди долари финансови инвестиции в развиващите се страни в подкрепа на чиста и възобновяема енергия. През 2018 г. за тези цели са инвестирани общо 14 милиарда долара .

Отговори на въпросите:

1. Видът на финансовата инвестиция в "чиста" енергия зависи ли от географските характеристики на развиващата се страна? Обяснете.
2. Каква е възможната причина за постоянните най-малки финансови инвестиции в геотермална и вятърна енергия? Обяснете.
3. Можем ли да определим тенденцията на по-нататъшни инвестиции в чиста енергия от графиката? Обяснете.

3.а) Анализирайте енергийните данни за вашата страна и решете задачи с помощта на интерактивна карта.

<https://trackingsdg7.esmap.org/>

Прочетете следните данни на интерактивната карта, като изберете данните, посочени в таблицата в менюто:

Таблица 3.

Моята страна	Достъпна електроенергия	Подход към здравословното готвене	Енергия от възобновяеми източници
2000 г.			
2018 г.			
Промени за период от 18 години			

3б) Сравнете същите данни от вашата страна с данни от Норвегия или Швеция, като използвате същата интерактивна карта.

Таблица 4.

Швеция или Норвегия	Достъпна електроенергия	Подход към здравословното готвене	Енергия от възобновяеми източници
2000 г.			
2018 г.			
Промени за период от 18 години			

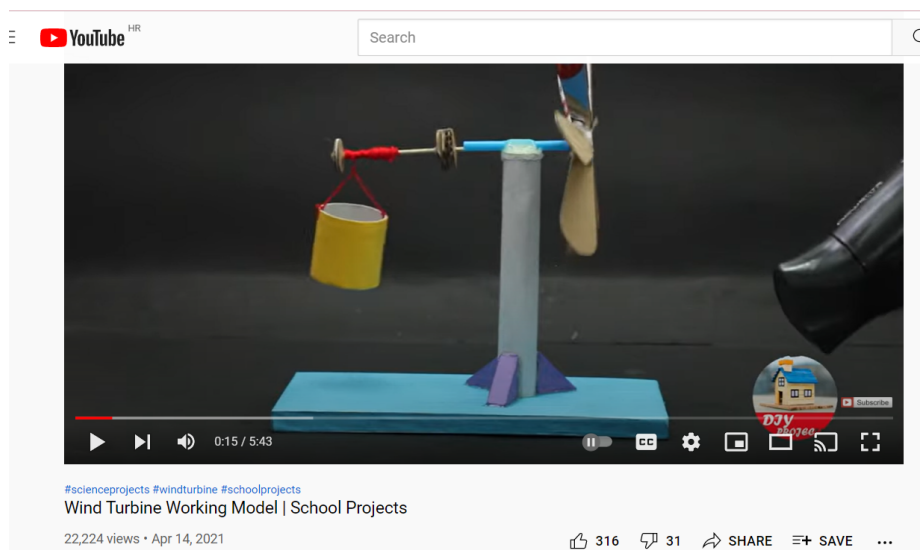
Отговори на въпроса:

Обяснете как можем да направим заключение от данните от интерактивната карта за икономическото развитие на дадена държава?

ВЪЗМОЖНИ ПРОЕКТНИ ЗАДАЧИ

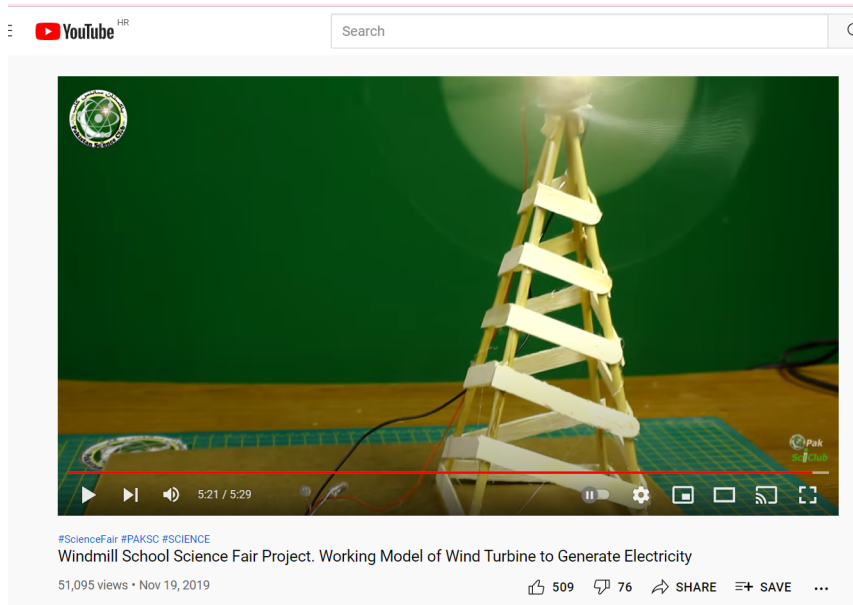
1. Направете модел на вятърна мелница (преобразуване на вятърна енергия в енергия, която позволява на тялото да се движи).

<https://www.youtube.com/watch?v=qeVTCe8HLio>

2. Направете модел на вятърна мелница с електрически двигател (преобразуване на вятърна енергия в електричество).

<https://www.youtube.com/watch?v=cFvuwMyzviQ>

3. Работни места на бъдещето

IRENA_1_Photo_by_Spielvogel_Wikimedia_Commons_Wind_farm_near_North_Sea_coast

Хора от различни професии участват в решенията за изграждането и изграждането на вятърни паркове в даден район. В допълнение към вземането на решение за строителство, определени професии следват

други дейности. Прочетете задачите и си представете себе си на някоя от бъдещите работни места. Напишете композиция за около един работен ден на такова работно място в бъдеще.

a) Учител

Да учим децата какво е вятърен парк и полза за населеното място?

b) Еколог/биолог

Как вятърните паркове влияят на околната среда и върху кои култури ще растат повърхността под тях?

c) Специализирана комуникация

Обяснете на хората в населеното място, от което ще се възползват вятърни паркове.

d) Финансов специалист

Колко пари са необходими за изграждането на вятърни паркове и колко е печалба от получената енергия?

e) Електроинженерство

Изграждане и поддръжка на вятърни паркове.

f) Електроника и изчислителна техника

Прилагане на съвременни технологии в управлението на работата на вятърни паркове.

g) Геолог/географ

Изследване на почвената основа и количеството на вятъра, определяне на географско положение, където ще бъдат построени вятърни електроцентрали.

h) лекар

Грижа за здравето на всички работници по време на строителството и след това пускането в експлоатация на всички вятърни паркове.

i) Икономист в общината

Разработване на времеви план за изграждане на вятърни паркове, свикване на строителни експерти по споразумения.

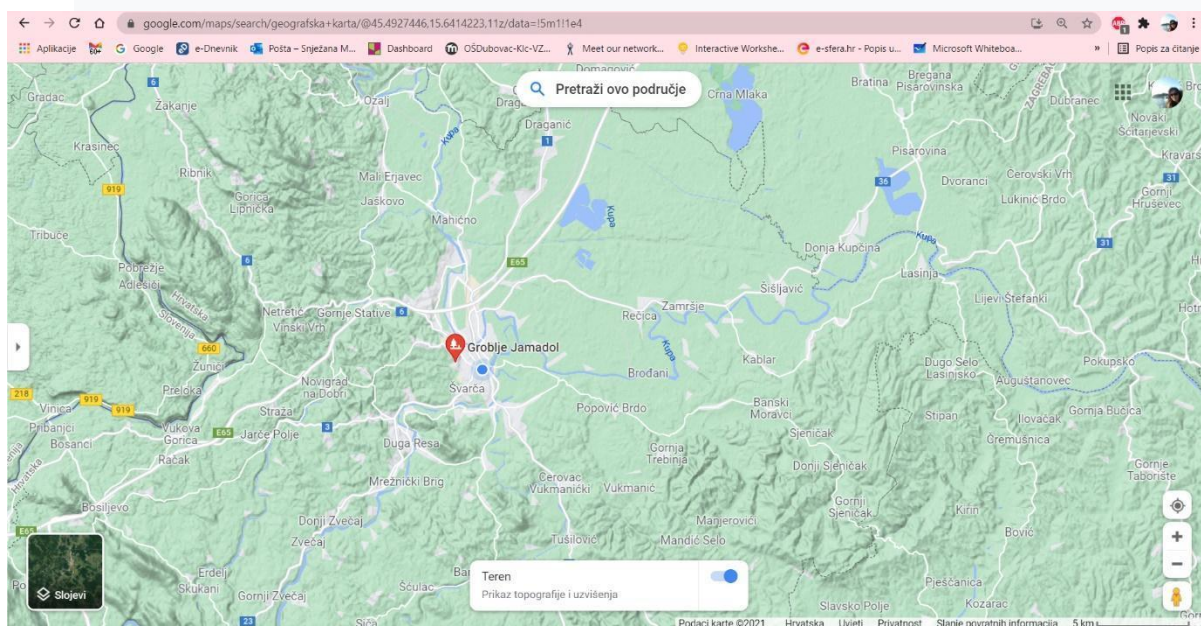
4. Проучете географските характеристики на вашето място на пребиваване и атмосферните фактори. Въз основа на събраните данни решете кои възобновяеми източници във вашия район (град, регион) хората могат да използват.

Географско местоположение:

а) Използвайки географска карта, опишете географското положение на вашето място (надморска височина, наклон, растителност, климат, течаща вода, геотермални извори).

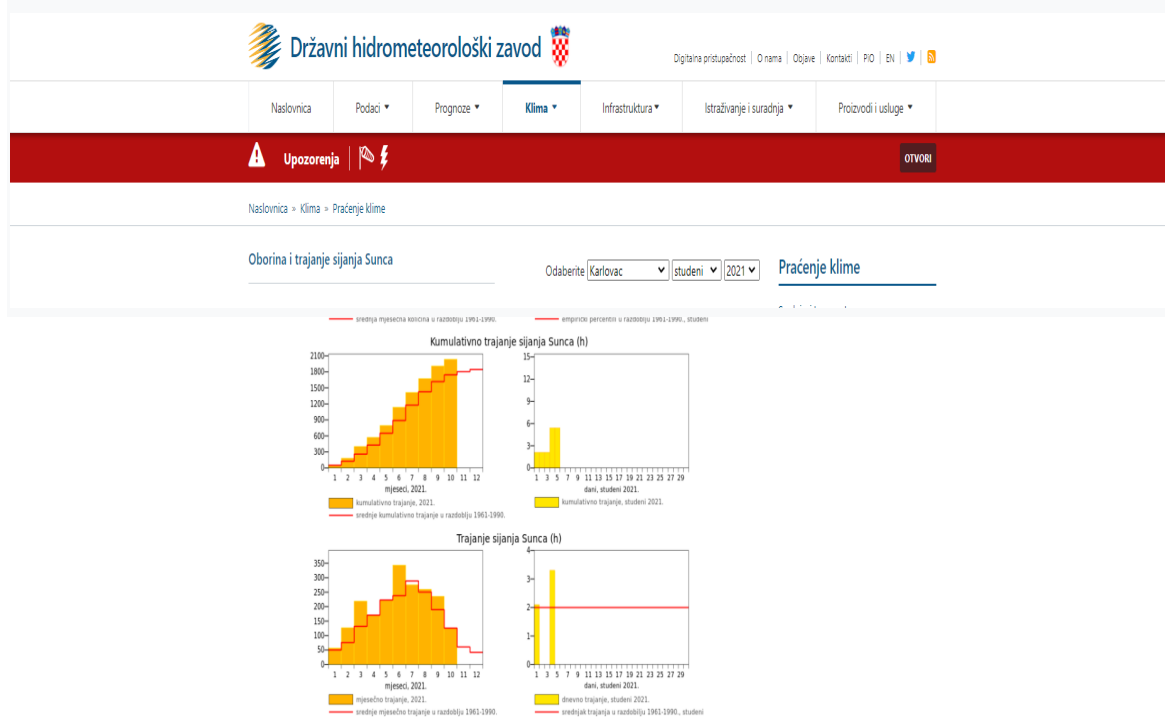
Коментар на възможността за изграждане на водноелектрически централи, геотермални електроцентрали.

(пример Карловац, Хърватия)

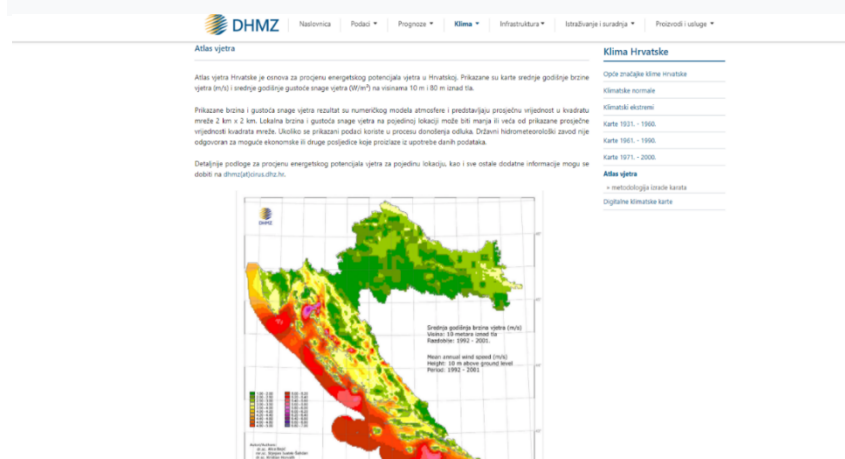
б) В данните на метеорологичния институт за вашата страна намерете данни за броя на слънчевите дни в годината и коментирайте рентабилността на инвестицията в слънчеви панели.

(пример Карловац, Хърватия)

в) В данните на метеорологичния институт за вашата страна намерете (или потърсете) данни за броя на ветровитите дни и силата на вятъра през годината и коментирайте рентабилността на инвестициите във ветърни паркове.

(пример Карловац, Хърватия)

Изтеглено на 30 октомври ²⁰²¹ г.

1. <https://unstats.un.org/sdgs/report/2021/goal-07/>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=yMB1jIGtHYE>
3. <https://sdgs.un.org/topics/energy>
4. https://trackingsdg7.esmap.org/data/files/download-documents/2021_tracking_sdg7_report.pdf
5. <https://trackingsdg7.esmap.org//>

Изтеглено на 11 ноември ²⁰²¹ г.

6. <https://www.youtube.com/watch?v=T4xKThicKaE&t=21s>

Изтеглено на 5 ноември ²⁰²¹ г.

7. <https://www.youtube.com/watch?v=cFvuwMyzviQ>
8. <https://www.youtube.com/watch?v=qeVTCe8HLio>

Изтеглено на 6 ноември ²⁰²¹ г.

9. https://meteo.hr/klima.php?section=klima_hrvatska&param=k1_8
10. https://meteo.hr/klima.php?section=klima_pracenje&param=klel
11. <https://www.google.com/maps/search/geografska+karta/@45.4537404,15.5301795,11z/data=!5m1!1e4>

Дейност 2

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 7 -SDGfP	Видове енергия и екологичен отпечатък
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> - Студентите ще се научат да правят разлика между възобновяеми и невъзобновяеми източници; - Студентите изследват глобални проблеми (използвайки дълбоко разбиране и различни ценности и светогледи); - Учениците работят целенасочено; - Учениците подобряват уменията за сътрудничество и представяне; - Учениците са способни да вземат интелигентни и информирани решения; - Учениците отговарят положително за постигането на SDG7; - Учениците споделят открито своите мнения и вярвания в клас; 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> ● Материал - виж приложението ● Продължителност – 2 ч. 10 мин ● Брой на групите – 4 групи по 4-5 ученика всяка (7 клас, 13-14 г.) 	
Инструкции	
<p>Първи урок (30 минути)</p> <p>Учителят започва урока, като задава на учениците различни въпроси.</p> <p><i>Какви видове енергия познавате?</i></p> <p><i>Какви видове енергия използвате у дома?</i></p> <p><i>Какви видове енергия мислите, че се използват във вашето училище? Подновяеми ли са или не?</i></p> <p><i>Какво е възобновяема енергия?</i></p> <p><i>Колко различни вида възобновяема енергия има?</i></p> <p><i>Как възобновяемата енергия може да е от полза за околната среда?</i></p> <p>Учителят пита възможно най-много ученици и записва техните отговори на дъската.</p> <p>Учителят пуска различни кратки видеоклипове на учениците за различни възобновяеми енергийни ресурси. (връзки в препратките)</p>	

Втори урок (1 час)

Учителят разделя учениците на 4 групи.

Група едно – енергия от вълните

Група две – вятърна енергия

Група три – слънчева енергия

Група четири – геотермална енергия

Всяка група има време да обсъди предимствата и недостатъците на всеки енергиен ресурс. След като групите обсъдят, те представят констатациите си пред целия клас.

Трети урок (40 минути)

Учителят пита учениците дали знаят термина „екологичен отпечатък“ и неговото значение. Ако учениците не са сигурни, учителят дава обяснение или пуска кратко видео. След това учителят показва на учениците следния уебсайт

<https://data.footprintnetwork.org/#/>. Учителят кара различните ученици да:

- намерят екологичния отпечатък на човек в тяхната страна
- сравнете днешния отпечатък с отпечатъка през годините на тяхното раждане и обсъдете промените
- сравняват днешния отпечатък на своята страна с днешния отпечатък на държави от три различни континента, обсъждат разликите.

Съвети за фасилитатора

- 1) Учителят задава въпроси за видовете енергия, какво използват у дома и т.н.
- 2) Учителят показва кратки видеоклипове за възобновяема енергия и разделя учениците на групи
- 3) Учителят обяснява за екологичния отпечатък и кара учениците да направят проучване и да отговорят на въпроси

Дебрифинг

Учениците могат да представят груповите си открития под формата на презентация на PowerPoint или да създадат книга Story Jumper.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Като домашна работа или допълнителна дейност преподавателят може да възложи на учениците да следят промените на уебсайта <https://data.footprintnetwork.org/#/> и да напишат кратко есе за това как да намалим нашия „екологичен отпечатък“.

Препратки/Допълнителна литература

https://www.youtube.com/watch?v=8miW/W2QyN_4&ab_channel=OurFuture.Energy

https://www.youtube.com/watch?v=BrDua3j1U3M&ab_channel=AdamDanyal

https://www.youtube.com/watch?v=xy9nj94xvKA&ab_channel=TED-Ed

https://www.youtube.com/watch?v=b7_ix42ghCQ&ab_channel=BongBajo

https://www.youtube.com/watch?v=sZuc4LMtHoY&ab_channel=Xiaflame

https://www.youtube.com/watch?v=HciKU63dLtA&ab_channel=SolarBuddy

https://www.youtube.com/watch?v=xKxrht7CpY&ab_channel=TED-Ed

https://www.youtube.com/watch?v=y_ZGBhy48YI&t=6s&ab_channel=USDepartmentofEnergy

приложение

Цел за устойчиво развитие 8

Достоен труд и икономически растеж

ЦУР 8

Цел за устойчиво развитие 8 е за „достоен труд и икономически растеж“ и е една от 17-те цели за устойчиво развитие, които бяха определени от Общото събрание на ООН през 2015 г. Пълното заглавие е: „Насърчаване на устойчив, приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълна и продуктивна заетост и достоен труд за всички“. Напредъкът към целите ще се измерва, наблюдава и оценява по 17 показателя.

Целите

ЦУР 8 има общо дванадесет цели, които трябва да бъдат постигнати до 2030 г.

Цел 8.1: Устойчив икономически растеж

Цел 8.2: Разнообразяване, иновации и надграждане за икономическа производителност

Цел 8.3: Насърчаване на политики в подкрепа на създаването на работни места и разрастващи се предприятия

Цел 8.4: Подобряване на ресурсната ефективност при потреблението и производството

Цел 8.5: Пълна заетост и достоен труд с равно заплащане

Цел 8.6: Насърчаване на младежката заетост, образование и обучение

Цел 8.7: Прекратяване на съвременното робство, трафика и детския труд

Цел 8.8: Защита на трудовите права и насърчаване на безопасна работна среда

Цел 8.9: Насърчаване на полезен и устойчив туризъм

Цел 8.10: Всеобщ достъп до банкови, застрахователни и финансови услуги

Цел 8.a: Увеличаване на помощта за подкрепа на търговията

Цел 8.b: Разработване на глобална стратегия за младежка заетост

Защо е важно?

Въпреки че развиващите се страни растат по-бързо от развитите региони, устойчивият икономически растеж навсякъде е от решаващо значение за постигане на международните цели за развитие през следващите години. Икономическият растеж – правенето на нашия свят по-проспериращ – е неразривно свързан с всички наши приоритети. По-силните икономики ще си позволят повече възможности за изграждане на по-устойчив и устойчив свят. А икономическият растеж трябва да бъде приобщаващ: растежът, който не подобрява благосъстоянието на всички слоеве на обществото, особено на най-уязвимите, е неравен и несправедлив.

Тази цел има за цел да гарантира, че икономическият сектор на всяка страна осигурява необходимата нужда на нейните граждани да имат добър живот, независимо от техния произход, раса или култура. Приблизително половината от световното население все още живее с еквивалента на около 2 щатски долара на ден. На много места наличието на работа не гарантира възможност за бягство от бедността. Този бавен и неравномерен напредък може да наложи всеки да преосмисли и преработи икономическите и социални политики, насочени към изкореняване на бедността.

За почти три десетилетия броят на работниците, живеещи в крайна бедност, е намалял драстично. Това е въпреки трайното въздействие на икономическата криза от 2008 г. и глобалната рецесия. В развиващите се страни 34 процента от общата заетост са били за средната класа, число, което се е увеличило бързо между 1991 г. и 2015 г. Въпреки това световната икономика продължава да се възстановява; светът е свидетел на по-бавен растеж и разширяване на неравенствата.

ЦУР 8 има за цел насърчаване на устойчив и справедлив икономически растеж за всички работници, независимо от техния произход, раса или пол. Това означава постигане на „по-високи нива на икономическа производителност чрез диверсификация, технологично осъвременяване и иновации, включително чрез фокусиране върху сектори с висока добавена стойност и трудоемки сектори“.

Предизвикателството

Приобщаващ и устойчив икономически растеж, технологии и структурни трансформацията е критична и трябва да се ръководи от обща стратегическа посока. Това може би по-решаващо от всякога, с оглед на безпрецедентното въздействие на новите технологии клъстери във всички области на ЦУР и по-специално относно бъдещето на работата и глобалния растеж. Високо нивата на неравенство продължават като основни пречки за напредъка на ЦУР 8.

Постигането на много от другите ЦУР зависи от напредъка по целите на ЦУР 8.

Мобилизиране на политическите приоритети, инструменти, партньорства и ресурси, които ЦУР 8- следователно свързаните интервенции могат да донесат е от решаващо значение за прекратяването на всички форми на бедност и намаляване на неравенствата, като същевременно се гарантира, че никой не е изоставен. Освен това напредък само по отношение на ЦУР 8 „не означава нищо“, ако позволява влошаване на околната среда и социалните изключване.

Няма заместител на растежа на производителността или компромис, повишената производителност растежът е необходим за създаването на работни места. Защитата на правата и работните места трябва да се осъществява в тандем с ясно създаване на политики по заетостта. В много страни водената от промишлеността икономическа трансформация все още притежава най-големия потенциал за широкообхватни подобрения на труда производителност и в резултат на това достойни работни места и достъпни продукти. Когато е поставен в рамка подкрепящо законодателство и допълнено от целеви обществени политики, то може да се справи с цел за икономически растеж, отделяне на ресурсите и приобщаване.

Как можем да се справим с това?

„Никой не е изоставен“ е в основата на програмата за устойчиво развитие за 2030 г. и ако икономическият растеж трябва да изгради по-справедлив свят, той трябва да бъде приобщаващ. Това е идеята зад цел 8, която има за цел да поддържа темп на икономически растеж от 7% за най-слабо развитите страни до 2030 г. и да постигне пълна и продуктивна заетост за всички мъже и жени навсякъде през следващите години. Човешките и трудовите права, свободата на сдружаване и колективното договаряне и социалният диалог са не само основни съставки за устойчив икономически растеж, но са и стълбовете на изграждането на демокрация. Изграждането и укрепването на демократичните процеси на свой ред е крайъгълният камък на справедливото развитие .

Връзки към други ЦУР

Постигането на ЦУР 8 зависи от успеха и напредъка на други ЦУР. Не може да има растеж в икономиката на никоя държава, ако нейните граждани не са добре образовани. Следователно ЦУР 8; Достойният труд и икономическият растеж са взаимосвързани с качествено образование (ЦУР 4), равенството между половете (ЦУР 5) за равни възможности за работа. Съществуват и силни връзки с промишлеността, иновациите и инфраструктурата (ЦУР 9) и отговорното потребление и производство (ЦУР 12).

Освен гореспоменатите взаимосвързани ЦУР, заслужава да се отбележи, че напредъкът на ЦУР 8 спомага за намаляване на процентното ниво на бедност във всяка дадена страна в ранговете на бедността. Успехът в постигането на целите на ЦУР 8 е пряко свързан с постигането на целите за Без бедност (ЦУР 1).

8

Decent work and economic growth

2015-2019
Output, Impact, Collaboration

Research supporting SDG8 has grown since 2015, with a compound annual growth rate of 9.2% compared to nearly 3.5% for research in all fields.

The US produces the most research supporting SDG7, followed by China, the United Kingdom, Russia and Germany. Six of the 10 most prolific locations are high income locations (accounting for more than 37,000 publications); three are upper-middle income locations (China, Russia and Malaysia) and one is a lower-middle income location (India). No low income locations featured in the top 50.

The top five locations for which research on SDG8 represents the largest share of their research portfolio are Ghana, Zimbabwe, Nigeria, Kazakhstan and South Africa.

International collaboration yielded 21% of research on SDG8. High income locations collaborated with low income locations on 2% of their total SDG8 research, while nearly 88% of the related output from low income locations came from collaboration with high income locations.

As a measure of academic impact measured by citation, the field weighted citation impact (FWCI) for SDG8 research was above average every year, with an average of 1.14 over the period.

This analysis builds on Elsevier's Sustainability Science in a Global Landscapes report, which was released in 2015 to coincide with the launch of the SDGs. See a 2017 update on key findings on the RELX SDG Resource Centre. Help us to provide insight into SDG research. [Click here](#) to review the research. See the methodology and definitions.

RELX and the RE symbol are trademarks of RELX Group plc, used under license. Elsevier is a registered trademark of Elsevier B.V. © 2020 RELX Sources: Scopus®

89,498
Publications in period

9.2%
Compound Annual Growth Rate in the period

61.0%
Publications from high-income locations

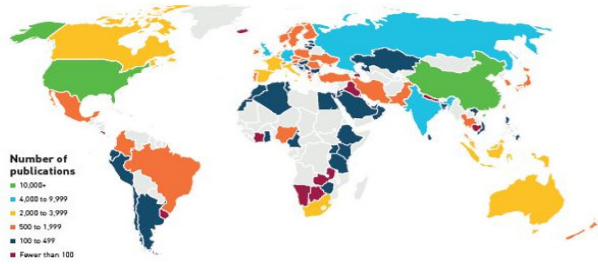
1.1%
Academic corporate collaboration

0.3%
Publications from low-income locations

1.14
Field-Weighted Citation Impact

20.8%
Publications with international collaboration

What is FWCI?
Field-weighted citation impact is an indicator of scholarly impact based on the number of times the publication was cited in other research. An FWCI of above 1.0 indicates the impact is above the normalised average.

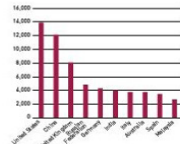
Key themes in SDG8 Research

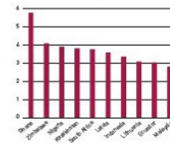
International collaboration between income groups by location

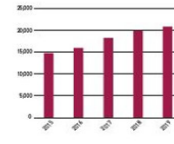
Top 10 locations by publication

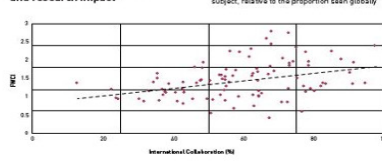
Top 10 locations by RAI

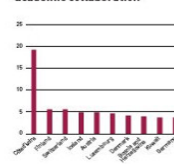
Volume of publications supporting SDG8

International collaboration and research impact

Top 10 locations for corporate-academic collaboration

Goal 8: Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all

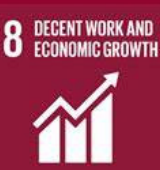
The global annual growth rate of real GDP per capita increased by 1.3 per cent in 2014, a significant slowdown compared to 2010 (2.8 per cent growth) and 2000 (3.0 per cent growth).

The global unemployment rate stood at 6.1 per cent in 2015, down from a peak of 6.6 per cent in 2009, mostly owing to a decline in unemployment in the developed regions.

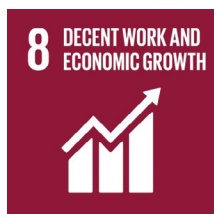
Developing regions grew far faster than developed regions, with average annual growth rates in 2014 of 3.1 per cent and 1.4 per cent, respectively.

How can you act?

1. Teach as many people as you can to read and write, and help them acquire skills that make them employable
2. Educate yourself in financial literacy and teach others
3. Help as many people as you can to acquire bank accounts, and to start saving as much money as possible.

Разработване на въведението

Обща цел на цел 8 за устойчиво развитие: Достоен труд и икономически растеж

Цел за устойчиво развитие 8 Без Достоен труд и икономически растеж е една от 17-те цели за устойчиво развитие, установени от ООН през 2015 г.

ЦУР насърчават устойчив икономически растеж, по-високи нива на производителност и технологични иновации. Насърчаването на предприемачеството и създаването на работни места са ключови за това, както и ефективните мерки за изкореняване на принудителния труд, робството и трафика на хора. Имайки предвид тези цели, целта е да се постигне пълна и продуктивна заетост и достоен труд за всички жени и мъже до 2030 г.

Цел 8 има следните цели:

- **8.1** Поддържане на икономически растеж на глава от населението в съответствие с националните обстоятелства и по-специално най-малко 7 процента растеж на брутния вътрешен продукт годишно в най-слабо развитите страни
- **8.2** Постигане на по-високи нива на икономическа производителност чрез диверсификация, технологично осъвременяване и иновации, включително чрез фокусиране върху сектори с висока добавена стойност и трудоемки сектори
- **8.3** Насърчаване на политики, ориентирани към развитието, които подкрепят продуктивните дейности, създаването на достойни работни места, предприемачеството, творчеството и иновациите и насърчават формализацията и растежа на микро-, малките и средните предприятия, включително чрез достъп до финансови услуги
- **8.4** Постепенно подобряване до 2030 г. на глобалната ефективност на ресурсите в потреблението и производството и полагане на усилия за отделяне на икономическия растеж от влошаването на околната среда в съответствие с 10-годишната рамка от програми за устойчиво потребление и производство, като развитите страни поемат водеща роля

- **8.5** До 2030 г. постигане на пълна и продуктивна заетост и достоен труд за всички жени и мъже, включително за младите хора и хората с увреждания, и равно заплащане за труд с еднаква стойност
- **8.6** До 2020 г. значително намаляване на дела на младежите, които не работят, не учат или не се обучават
- **8.7** Предприемане на незабавни и ефективни мерки за изкореняване на принудителния труд, прекратяване на модерното робство и трафик на хора и гарантиране на забраната и премахването на най-лошите форми на детски труд, включително набирането и използването на деца войници, и до 2025 г. прекратяване на детския труд във всичките му форми
- **8.8** Защита на трудовите права и насърчаване на безопасна и сигурна работна среда за всички работници, включително работници мигранти, по-специално жени мигранти, и тези с несигурна заетост
- **8.9** До 2030 г. разработете и приложете политики за насърчаване на устойчив туризъм, който създава работни места и насърчава местната култура и продукти
- **8.10** Укрепване на капацитета на националните финансови институции за насърчаване и разширяване на достъпа до банкови, застрахователни и финансови услуги за всички
- **8.A** Увеличаване на подкрепата на Помощ за търговията за развиващите се страни, по-специално за най-слабо развитите страни, включително чрез Разширената интегрирана рамка за свързана с търговията техническа помощ за най-слабо развитите страни
- **8.B** До 2020 г. да се разработи и приведе в действие глобална стратегия за младежка заетост и да се приложи Глобалният пакт за работни места на Международната организация на труда

Защо е важно за образователната общност?

Едно от основните предимства на изучаването на ЦУР е, че то отваря съзнанието на учениците за различни общности и опит извън техните собствени. Това помага за развитието на учениците в по-добре закръглени граждани на света и им показва начините, по които могат да направят разлика в бъдещето.

Обществото печели, когато повече хора са продуктивни и допринасят за растежа на страната си. Продуктивната заетост и „достойният труд“ са ключови елементи за постигане на справедлива глобализация и намаляване на бедността. Освен това безработицата може да доведе до безредици и да наруши мира, ако не ѝ се обърне внимание.

Ключови измерения на устойчивото развитие 8: Достоеен труд и икономически растеж

Осмата цел за устойчиво развитие (SDG8) има за цел да осигури приобщаващ и устойчив икономически растеж по света, по-специално чрез:

- постигане на пълна заетост, достоен и продуктивен труд за всички и равно заплащане за равен труд до 2030 г.
- прекратяване на принудителния и детския труд до 2025 г. и справяне с неформалната работа, на която жените и децата са най-изложени
- подкрепа на инвестициите, предприемачеството и иновациите за насърчаване на създаването на работни места

Според ООН близо 2,2 милиарда души живеят под прага на бедността и винаги става все по-трудно да се намери достойна работа. В световен мащаб 200 милиона души са безработни и 1,4 милиарда души имат уязвими работни места, като 783 милиона работят бедни. Глобалната разлика в заплащането на жените и мъжете възлиза на 23% и без значителни усилия ще са необходими още 68 години, за да се постигне равно заплащане. Освен това неофициалната работа, свързана с лоши условия на заетост, често е норма, когато става дума за заетост в страни партньори, и остава важно предизвикателство за справяне.

Колко хора са безработни днес?

Пандемията Covid-19 ще има опустошителен ефект върху световната безработица. Международната организация на труда изчисли, че работното време може да бъде намалено с 14% през втората половина на 2020 г. Възможно увеличение на безработицата след 2020 г. ще зависи от усилията на отделните страни да запазят работните места чрез мерките, които прилагат. Светът е изправен пред рецесия, която е по-тежка от тази, която удари света през 2009 г.

Повече от един на всеки шестима млади хора е спрял да работи след пандемията Covid-19, а тези, които са успели да запазят работата си, са намалели с 23%.

От всички отрасли на икономиката туризмът е най-засегнат от световната пандемия поради затваряне на граници, забрани за пътуване и епидемиологични мерки. Международните пътувания могат да бъдат намалени с 60-80% през 2020 г. в сравнение с 2019 г.

Пандемията от Covid-19 удари тежко 1,6 трилиона работници в неформалната икономика. Много от тях не могат да разчитат на спестявания. За тях Covid-19 кризата и оставането вкъщи поради епидемиологичните мерки означава загуба на работа.

Какво можем да направим, за да подобрим ситуацията?

Осигуряване на младите хора с образование и развитие на умения, отговарящи на изискванията на пазара на труда. Осигурете им адекватни здравни грижи и безопасна работна среда (защита на работното място). На младите хора трябва да се осигури продуктивна заетост, независимо от техния пол и ниво на доходи. Държавите трябва да подкрепят развитието на устойчиви и иновативни икономики, които да поставят човека в центъра. Също така трябва да се обърне специално внимание на заетостта на младите хора и овластяването на жените в икономиката.

Взаимодействието между цел 8 за устойчиво развитие и придобиването на умения за 21^{век}

Уменията на 21-ви век са 12 способности, от които днешните студенти се нуждаят, за да успеят в кариерата си по време на информационната ера.

Дванадесетте умения на 21-ви век са:

1. Критично мислене
2. Творчество
3. Сътрудничество
4. Комуникация
5. Информационна грамотност
6. Медийна грамотност
7. Технологична грамотност
8. Гъвкавост
9. Лидерство
10. Инициативност
11. Производителност
12. Социални умения

Тези умения имат за цел да помогнат на учениците да се справят със светкавичното темпо на днешните модерни пазари. Всяко умение е уникално по начина, по който помага на учениците, но всички те имат едно общо качество. Те са от съществено значение в ерата на интернет.

Всяко умение от 21-ви век е разделено на една от три категории:

1. Умения за учене
2. Умения за грамотност
3. Житейски умения

Умения за учене (четирите C) учи студентите за умствените процеси, необходими за адаптиране и подобряване на съвременната работна среда.

Уменията за грамотност (IMT) се фокусират върху това как учениците могат да разпознават фактите, издателските издания и технологията зад тях. Има силен фокус върху определянето на надеждни източници и информация, за да се отдели от дезинформацията, която наводнява Интернет.

Житейските умения (FLIPS) разглеждат нематериални елементи от ежедневието на ученика. Тези нематериални активи се фокусират върху личните и професионалните качества.

Дейност 1

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 8 -SDGfP	Достоен труд и икономически растеж
Цели	
<ol style="list-style-type: none"> 1. ученикът разбира и обяснява термина "достоен труд" 2. ученикът разбира какво означава понятието икономически растеж 3. Ученикът обяснява понятието рецесия 4. ученикът забелязва връзката между понятието рецесия и световната пандемия covid 19 5. ученикът предлага възможни мерки за излизане от кризата 6. ученикът се научава да си сътрудничи в екип 7. Ученикът прилага критично мислене и решаване на проблеми 8. ученикът развива положително отношение към изучаването на ново съдържание (Устойчиво развитие) 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> - материали - в приложението - продължителност на заниманията -90мин - група от 20-25 ученика 	
Инструкции	
<p>Дейност 1. (20 мин.)</p> <p>а) учениците отговарят на въпросите:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Какво означава, когато за един човек се каже, че има "прилична" работа? - Какво означава една държава или човек да има добър стандарт на живот? - Какво означава икономически растеж на една държава? <p>б) Учениците се опитаха да дадат своите отговори на поставените въпроси. След това учителят пуска кратко видео, което обяснява какво означава понятието „достоен труд“ и каква е връзката му с целите на Устойчивото развитие.</p> <p>https://youtu.be/mZpyJwevPqc</p> <ul style="list-style-type: none"> - Какво дава възможност за добър икономически растеж на жителите на една държава? - Защо е важно хората да имат достойна работа? 	

Дейност 2. (50 мин.)

Учениците четат текст от приложението и след това гледат друго видео, което обяснява приликите и разликите между Голямата рецесия, която удари света през 2008 г. и пандемията Covid-19 от 2019 г. След като прочетат текста и изгледат видеото, те ще да може да отговори на следните въпроси:

<https://www.youtube.com/watch?v=feOwzi5EKa4&t=102s>

- Обяснете понятието световна пандемия?
- избройте някои други световни пандемии, за които сте учили в училище?
- Дайте няколко примера за това как пандемията от Covid 19 доведе до загуба на работни места?
- Кой пол беше по-засегнат от пандемията Covid-19 и защо?
- Кой бранш на икономиката страда най-много от Covid кризата и защо?

Дейност 3. (10 мин.)

В края учениците ще решат кратък тест. Целта на викторината е да се определи как учениците са разбрали и усвоили резултатите от днешния час. Във викторината учениците трябва да свържат термина с точно обяснение на същия.

<https://learningapps.org/display?v=pckmtz44c21>

Съвети за фасилитатора

- учителят задава въпроси и се опитва да включи възможно най-много ученици в отговора
- след като учениците изучават самостоятелно работния материал от прикачения файл, те се опитват да играят на игра, която им иска отговорите, които са били в работните материали
- учителят има ролята на помощник, лидер и насочва учениците, когато имат нужда от помощ

Дебрифинг

Учениците представят резултатите от своите изследвания пред целия клас, четат отговорите от своите въпросници и ги обясняват допълнително.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация в социалните медии, уебсайт на училището.

Препратки/Допълнителна литература

<https://youtu.be/mZpyJwevPqc>

<https://www.youtube.com/watch?v=feOwzi5EKa4&t=102s>

<https://learningapps.org/display?v=pckmtz44c21>

приложение

Въпросник

1. Обяснете понятието световна пандемия?

 -----

2. Избройте някои други световни пандемии, за които сте учили в училище?

 -----

3. Дайте няколко примера за това как пандемията от Covid 19 доведе до загуба на работни места.

 -----

4. Кой пол беше по-засегнат от пандемията Covid-19 и защо?

 -----

5. Кой отрасъл на икономиката страда най-много от Covid кризата и защо?

ДОСТОЕН ТРУД И ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ

Цел 8 Устойчиво развитие цели:

- насърчаване на устойчив икономически растеж, заетост и достоен труд за всяко човешко същество

Какво означава устойчив икономически растеж?

Устойчивият икономически растеж води до прогрес, създаване на работни места и подобряване на жизнения стандарт. Още преди началото на глобалната пандемия от Covid-19 се очакваше всяка пета страна с милиарди хора, живеещи в бедност, да отчете спад в доходите на глава от населението през 2020 г. Финансови сътресения, причинени от пандемията, прекъсване на индустриалното производство и обща несигурност, отхвърлиха и без това хладкия и слаб икономически растеж.

Международният валутен фонд прогнозира, че поради кризата с Covid-19 светът ще бъде ударен от рецесия, по-висока от тази през 2008 г., която е известна като Голямата рецесия.

Тази криза беше криза на банките и парите. Той започна в САЩ и беше причинен от бързия спад на цените на недвижимите имоти, който се разви в нереалистични мащаби след дълъг период на растеж. Все по-голям брой хора не успяха да изплатят вноските по заеми, които теглиха за недвижими имоти, отчасти поради нарастващите лихви и отчасти защото банките дадоха заеми на хора, които имаха по-малка възможност да изплатят заема (по-нисък кредитен рейтинг).

Какво означава „достоен труд“?

Използваме термина, за да дадем на всички хора шанс за работа, която е продуктивна и печели индивида. Това също означава, че работното място е безопасно за работа. Достойният труд означава възможност за учене и напредък, възможност за напредък, но и социална защита на индивида и неговото семейство .

Какво означава терминът пандемия?

Разпространението на болестта на големи територии е в няколко страни, целия континент или света. В миналото е имало пандемии от чума и холера, последвани от грип. От епидемиите през 20 век най-смъртоносна е т.нар. Испанският грип 1918-1919 г., който зарази около 500 милиона души и почти всички части на света и уби 17 до 50 милиона, според някои до 100 милиона. Нарича се испанска, защото пресата в неутрална Испания не е подложена на цензура (за разлика от страните, участващи в Първата световна война), така че е свободно да съобщава за епидемията, което създава впечатлението, че Испания е особено засегната.

През 20-ти век Световната здравна организация обяви пандемии от така наречения свински грип (2009 г.) и болестите Covid-19 (2020 г.). Терминът пандемия обикновено се използва за инфекциозни заболявания.

Колко хора са безработни днес?

Пандемията Covid-19 ще има опустошителен ефект върху световната безработица. Международната организация на труда изчисли, че работното време може да бъде намалено с 14% през втората половина на 2020 г. Възможно увеличение на безработицата след 2020 г. ще зависи от усилията на отделните страни да запазят работните места чрез мерките, които прилагат. Светът е изправен пред рецесия, която е по-тежка от тази, която удари света през 2009 г.

Повече от един на всеки шестима млади хора е спрял да работи след пандемията Covid-19, а тези, които са успели да запазят работата си, са намалели с 23%.

От всички отрасли на икономиката туризмът е най-засегнат от световната пандемия поради затваряне на граници, забрани за пътуване и епидемиологични мерки. Международните пътувания могат да бъдат намалени с 60-80% през 2020 г. в сравнение с 2019 г.

Пандемията от Covid-19 удари тежко 1,6 трилиона работници в неформалната икономика. Много от тях не могат да разчитат на спестявания. За тях Covid-19 кризата и оставането вкъщи поради епидемиологичните мерки означава загуба на работа.

Какво можем да направим, за да подобрим ситуацията? Осигуряване на младите хора с образование и развитие на умения, отговарящи на изискванията на пазара на труда. Осигурете им адекватни здравни грижи и безопасна работна среда (защита на

работното място). На младите хора трябва да се осигури продуктивна заетост, независимо от техния пол и ниво на доходи. Държавите трябва да подкрепят развитието на устойчиви и иновативни икономики, които да поставят човека в центъра. Също така трябва да се обърне специално внимание на заетостта на младите хора и овластяването на жените в икономиката.

- Доход на глава от населението - среден доход (печалби, парична сума), спечелен на човек в даден район всяка година
- Рецесия – фаза на спад в рамките на бизнес цикъла, при която има общ спад в икономическата активност. То е придружено от общо влошаване на икономическия климат (спад на реалните доходи, нарастваща безработица, ниско използване на производствения капацитет ...)
- Международен валутен фонд - международна агенция в рамките на ООН, която има за цел да осигури стабилна финансова система и международна платежна система
- Неформална икономика - набор от различни работни места, работници и компании, които не се контролират (не се облагат с данъци) от държавата, но които дори не са под държавна закрила. Терминът може да се отнася и за самостоятелна заетост в нерегистрирани фирми.

Дейност 2

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 8 -SDGfP	Достоен труд
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> - Учениците разбират какво означава достоен труд; - Саморегулация в социалното поведение; - Емпатия и способност за грижа за другите; - Да се учим от другите и да допринасяме за ученето на други хора; - Способност за издигане на иновативни идеи и нетрадиционни решения; - Приложете критично мислене и решаване на проблеми, за да оцените различни източници на информация и аргументи, свързани с SDG8; - Отговорете положително за постигане на ЦУР8; 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> ● Материал – виж приложението ● Продължителност – 2 ч. 30 мин ● Брой групи 15-20 ученици няколко групи 4-5 ученици (6 - ^{ти} клас, възраст 12-13) 	
Инструкции	
<p>Първи урок (30 минути)</p> <p>Учителят обяснява на учениците за цел 8 от целите за устойчиво развитие (може да се покаже и кратко видео, връзка в препратките) и за цялата цел и продължава да задава различни въпроси на учениците.</p> <p><i>Какво е работа?</i></p> <p><i>Защо хората се нуждаят от работа?</i></p> <p><i>Как разбирате термина „достоен труд“?</i></p> <p><i>Какво смятате за добро работно място?</i></p> <p>Учителят пита колкото се може повече ученици и учениците споделят различни мнения.</p> <p>Урок втори (2ч.)</p> <p>Първа дейност (1ч)</p> <p>Учителят кара учениците да помислят <i>какво прави човек</i></p>	

прилична работа? Учителят оставя учениците да помислят и след това моли няколко ученици да споделят мнението си. След като дискусиата приключи, учителят разделя учениците на двойки и дава на всяка двойка лист хартия (вижте приложението) с твърдения, описващи различни сценарии и няколко въпроса, които да обмислят и обсъдят с партньора си. За всеки сценарий учениците трябва да обсъдят:

Достойни ли са тези работни места?

Какво харесваш?

Какво би се променило?

Коя от тези професии бихте избрали?

След разговор с партньорите си, класът обсъжда:

Чували ли сте за подобни ситуации?

Мислите ли, че тези ситуации са справедливи?

Как подобни ситуации могат да повлияят на хората?

Втора дейност (1ч)

Учителят пита учениците *Какво е предприемач?*

(за тази част от урока е необходимо учителят да е предварително подготвен, за да обясни на учениците какво е предприемачество и предприемач)

След като учителят обясни на учениците за предприемача, той/тя продължава с работните инструкции. Учителят разделя учениците на няколко групи и всяка група има задача.

1. Да помислите за уменията и качествата, които трябва да притежава човек, за да бъде успешен.

2. На лист всяка група трябва да напише 5 изречения, започвайки с изречението „Успешният предприемач е някой, който...“

Учениците разговарят с групите си и по-късно споделят откритията си с целия клас. Констатациите могат да бъдат представени под формата на PowerPoint презентация или видео за StoryJump.

Съвети за фасилитатора

- 1) Учителят обяснява Цел 8 или показва кратко видео.
- 2) Учителят пита възможно най-много ученици.
- 3) Учителят раздава листове със сценарии и задава въпроси, за да създаде дискусия.
- 4) Учителят разделя учениците на групи и им дава задача.

Дебрифинг

Резултатите могат да бъдат представени под формата на PowerPoint презентация или StoryJump видео.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Учениците могат да направят кратък въпросник и да направят кратко анонимно проучване за условията на труд на родителите (анкетата може да бъде и в електронен формат (напр. Google форма)). След това те могат да обобщат получените резултати под формата на PowerPoint презентация.

Препратки/Допълнителна литература

https://www.youtube.com/watch?v=xcZamDv2DZQ&ab_channel=Участвайте

<https://www.globalgoals.org/goals/8-decent-work-and-economic-growth/>

<https://www.investopedia.com/terms/e/entrepreneur.asp>

приложение

Урок втори - Дейност едно
Длъжностни характеристики

Прочетете длъжностните характеристики и помислете за:

Достойни ли са тези работни места?

Какво харесваш?

Какво би се променило?

Коя от тези професии бихте избрали?

Мария работи на място, където заплащането е на час . Тя няма договор за пълно работно време ; понякога тя трябва да работи 10 часа седмично , понякога 40 часа седмично . __ Когато се разболява, тя не получава болнични.

На Александър заплатата е много добра , но той трябва да работи много дълги часове - често късно през нощта и през почивните дни. Няколко седмици , той натрупва повече от 80 часа на работа на седмица . Той не може да прекара много време с неговите съпруга и деца .

Петър е често помолен да изпълнява задачи, които са твърде трудни - той не го прави, защото няма необходимите умения за попълване на тези задачи добре и не е получил правилно обучение.

Анна не получава толкова пари, колкото някои от нейните приятели, но работата ѝ харесва. Това е важно за нея, защото може да помогне на други хора в своята общност. Тя вярва, че това е важно нещо.

Цел за устойчиво развитие 9

Индустрия, иновации и инфраструктура

Цел 9: Изграждане на устойчива инфраструктура, насърчаване на устойчива индустриализация и насърчаване на иновациите

Приобщаващата и устойчива индустриализация, заедно с иновациите и инфраструктурата, може да отприщи динамични и конкурентни икономически сили, които генерират заетост и доходи. Те играят ключова роля при въвеждането и насърчаването на нови технологии, улеснявайки международната търговия и позволявайки ефективно използване на ресурсите.

Иновациите и технологичният прогрес са от ключово значение за намирането на трайни решения както на икономическите, така и на екологичните предизвикателства, като увеличени ресурси и енергийна ефективност.

По отношение на комуникационната инфраструктура, повече от половината от световното население сега е онлайн и почти цялото световно население живее в зона, покрита от мобилна мрежа.

Целите на цел 9 :

9.1 Да се изгради качествена, надеждна, устойчива и издръжлива инфраструктура, включително регионална и трансгранична инфраструктура, в подкрепа на икономическото развитие и благосъстоянието на хората, с акцент върху достъпна инфраструктура с равен достъп за всички.

9.2 Да насърчава приобщаващата и устойчива индустриализация и до 2030 г. да увеличи значително заетостта в промишления сектор и нейния дял в общия брутен вътрешен продукт, в съответствие с националните условия, и да удвои дела си в най-слабо развитите страни.

9.3 Да се увеличи достъпът на малки промишлени и други предприятия, особено в развиващите се страни, до финансови услуги, включително благоприятни кредити, и тяхното интегриране във веригите на стойността и пазарите.

9.4 До 2030 г. да се подобри инфраструктурата и да се модернизират индустриите, за да станат устойчиви, чрез повишена ефективност при използването на ресурсите и по-голямо възприемане на чисти екологични технологии и промишлени процеси, както и всички държави да предприемат действия в съответствие с възможностите си.

9.5 Да се подобрят научните изследвания, да се надградят технологичните възможности в промишлените сектори във всички страни, особено в развиващите се страни, и до 2030 г. да се насърчат иновациите и значително да се увеличи броят на хората, работещи в областта на научните изследвания и развитието на всеки 1 милион души, както и увеличаване на средствата, предназначени за научноизследователска и развойна дейност от публични и частни фондове.

9.a Да се даде възможност за развитие на устойчива и устойчива инфраструктура в развиващите се страни чрез увеличена финансова, технологична и техническа подкрепа за африканските държави, най-слабо развитите страни, развиващите се страни без излаз на море и развиващите се малки острови.

9.b Подпомагане на развитието на вътрешни технологии, научни изследвания и иновации в развиващите се страни, както и осигуряване на среда, която насърчава, наред с други неща, разнообразието в индустриалните сектори и добавената стойност на стоките.

9.c До 2020 г. значително увеличаване на достъпа до информационни и комуникационни технологии и стремеж към осигуряване на всеобщ достъп до интернет в най-слабо развитите страни.

Защо е важно?

Каква е целта тук?

За изграждане на устойчива инфраструктура, насърчаване на приобщаваща и устойчива индустриализация и насърчаване на иновациите.

Защо?

Икономическият растеж, социалното развитие и действията в областта на климата са силно зависими от инвестициите в инфраструктура, устойчивото индустриално развитие и технологичния прогрес.

Та какъв е проблема?

Дори преди избухването на пандемията от COVID-19, глобалното производство непрекъснато намалява поради тарифите и търговското напрежение.

Основната инфраструктура като пътища, информационни и комуникационни технологии, канализация, електричество и вода остава недостатъчна в много развиващи се страни.

Защо трябва да ми пука?

Приобщаващата и устойчива индустриализация, заедно с иновациите и инфраструктурата, може да отприщи динамични и конкурентни икономически сили, които генерират заетост и доходи.

Как можем да помогнем?

Помислете как индустрията влияе на живота и благосъстоянието ви и използвайте социалните медии, за да насърчите политиците да дадат приоритет на ЦУР.

9 INDUSTRY, INNOVATION AND INFRASTRUCTURE

Just **54%** of the global population use the Internet. In the least developed countries only **19%** have online access

INDUSTRY, INNOVATION AND INFRASTRUCTURE: WHY IT MATTERS

What's the goal here?
To build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation

Why?
Economic growth, social development and climate action are heavily dependent on investments in infrastructure, sustainable industrial development and technological progress. In the face of a rapidly changing global economic landscape and increasing inequalities, sustained growth must include industrialization that first of all, makes opportunities accessible to all people, and second, is supported by innovation and resilient infrastructure.

So what's the problem?
Even before the outbreak of the COVID-19 pandemic,

global manufacturing – considered an engine of overall economic growth – has been steadily declining due to tariffs and trade tensions. The manufacturing decline caused by the pandemic has further caused serious impacts on the global economy. In addition, the airport industry, also an important driver of economic development, faced the steepest decline in its history in the first five months of 2020, with a 51 per cent drop in airline passengers due to the global lockdowns. Basic infrastructure like roads, information and communication technologies, sanitation, electrical power and water remains scarce in many developing countries. In 2019, some 87 per cent of people in developed countries used the Internet, compared with just 19 per cent in the least developed countries.

How much progress have we made?
Investment in research and development globally – as well as financing for economic infrastructure in developing countries – has increased, and impressive progress has been made in mobile connectivity with almost the entire world population (97 per cent) living within reach of a mobile cellular signal.

Why should I care?
Inclusive and sustainable industrialization, together with innovation and infrastructure, can unleash dynamic and competitive economic forces that generate employment and income. They play a key role in introducing and promoting new technologies, facilitating international trade and enabling the efficient use of resources. The growth of new industries means improvement in the standard of living for many of us. If industries pursue sustainability, this approach will have a positive effect on the environment.

What is the price of inaction?
The price is steep. Ending poverty would be more difficult, given the industry's role as a core driver of the global development agenda to eradicate poverty and advance sustainable development. Additionally, failing to improve infrastructure and promote technological innovation could translate into poor health care, inadequate sanitation and limited access to education.

How can we help?
Establish standards and promote regulations that ensure company projects and initiatives are sustainably managed. Collaborate with NGOs and the public sector to help promote sustainable growth within developing countries. Think about how industry impacts on your life and well-being and use social media to push for policymakers to prioritize the SDGs. To find out more about Goal #9 and other Sustainable Development Goals, visit: <http://www.un.org/sustainabledevelopment>

BUILD RESILIENT INFRASTRUCTURE, PROMOTE INCLUSIVE AND SUSTAINABLE INDUSTRIALIZATION AND FOSTER INNOVATION

BEFORE COVID-19

MANUFACTURING GROWTH WAS DECLINING
DUE TO TARIFFS AND TRADE TENSIONS

COVID-19 IMPLICATIONS
THE AVIATION INDUSTRY HAS SUFFERED THE STEEPEST DECLINE IN HISTORY
AIR PASSENGER NUMBERS FELL BY 51% FROM JANUARY TO MAY 2020 (COMPARED TO THE SAME PERIOD IN 2019)

FINANCING FOR SMALL-SCALE INDUSTRIES IS NEEDED FOR THEIR SURVIVAL THROUGH THE CRISIS
ONLY 35% HAVE ACCESS TO CREDIT IN DEVELOPING COUNTRIES (2019)

INVESTMENT IN R&D IS GROWING BUT NEEDS TO ACCELERATE
\$1.4 TRILLION (2019)
\$2.2 TRILLION (2020)

FEWER THAN 1 IN 5 PEOPLE USE THE INTERNET IN LDCs (2019)

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

ACCESS MORE DATA AND INFORMATION ON THE INDICATORS AT SDG.DATASOURCE.ORG/IND9

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/infrastructure-industrialization/>

https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2019/07/9_Why-It-Matters-2020.pdf

https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2019/07/E_Infographic_09.pdf

Разработване на въведението

Обща цел на цел 9 за устойчиво развитие - индустрия, иновации и инфраструктура

Общата цел на цел 9 за устойчиво развитие е изграждане на устойчива инфраструктура, насърчаване на приобщаваща и устойчива индустриализация и насърчаване на иновациите. Цел 9 за устойчиво развитие изрично посочва, че „Приобщаващата и устойчива индустриализация, заедно с иновациите и инфраструктурата, може да отприщи динамични и конкурентни икономически сили, които осигуряват заетост и доходи. Те играят важна роля при въвеждането и насърчаването на нови технологии, улеснявайки международната търговия и позволявайки ефективното използване на ресурсите.“

Неговите 8 цели са следните:

9.1

Разработване на качествена, надеждна, устойчива и издръжлива инфраструктура, включително регионална и трансгранична инфраструктура, подкрепяща икономическото развитие и благосъстоянието на хората, с акцент върху достъпен и справедлив достъп за всички.

9.2

Насърчаване на приобщаваща и устойчива индустриализация, значително увеличаване на дела на индустрията в заетостта и брутния вътрешен продукт до 2030 г., в съответствие с националните обстоятелства, и удвояване на дела им в най-слабо развитите страни.

9.3

Увеличаване на достъпа на дребните индустрии и други предприятия, особено в развиващите се страни, до финансови услуги, включително достъпни кредити и тяхното интегриране във веригите на стойността и пазарите.

9.4

До 2030 г. надстройте инфраструктурата и промишлеността, за да ги направите устойчиви, с увеличено и ефективно използване на ресурсите и по-голямо възприемане на чисти и екологосъобразни технологии и промишлени процеси, с участието на всички страни в съответствие с техните съответни възможности.

9.5

Подобряване на научните изследвания, надграждане на технологичния капацитет на индустриалните сектори във всички страни, особено в развиващите се страни, включително до 2030 г. и насърчаване на иновациите и значително увеличаване на броя на научните изследвания и броя на работниците на 1 милион души и публичните и частните разходи за научноизследователска и развойна дейност .

9.a

Улесняване на развитието на устойчива и устойчива инфраструктура в развиващите се страни чрез засилена финансова, технологична и техническа подкрепа за африканските страни, най-слабо развитите страни без излаз на море и малките островни развиващи се страни.

9.б

Подпомагане на вътрешното технологично развитие, научни изследвания и иновации в развиващите се страни, включително осигуряване на благоприятна политическа среда за, *inter alia*, промишлена диверсификация и добавяне на стойност на стоките.

9. с

Значително увеличен достъп до информационни и комуникационни технологии в опит да се осигури всеобщ и достъпен достъп до интернет в най-слабо развитите страни до 2020 г.

<https://sdgs.un.org/goals/goal9>

Защо е важно за образователната общност?

Както бе споменато, цел 9 за устойчиво развитие се фокусира върху изграждането на устойчива инфраструктура, насърчаване на приобщаваща и устойчива индустриализация и насърчаване на иновациите. Много е важно да се разбере ролята, която инфраструктурата играе в ежедневието на хората. Едва след оценка на текущото състояние на инфраструктурата можем да преминем към начини за нейното подобряване.

Цел 9 за устойчиво развитие е важна за образователната общност, защото учи учениците да разбират инициативи, разработени на глобално ниво, и след това да ги прилагат в собствените си общности. Учене Цел 9 за устойчиво развитие може да повлияе на процесите на вземане на решения от учениците и да им помогне да ги подготвят да окажат голямо влияние на местно ниво в собствената си общност или роден град.

Ключови измерения на цел 9 за устойчиво развитие – промишленост, иновации и инфраструктура

www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2019/07/9_Why-It-Matters-2020.pdf

Тъй като инвестициите в инфраструктура, устойчивото промишлено развитие и технологичния прогрес пряко влияят върху икономическия растеж, социалното развитие и действията в областта на климата, ние трябва да установим стандарти и да насърчаваме регулации, които ще гарантират, че проектите и фирмените инициативи се управляват устойчиво.

Иновациите и устойчивата инфраструктура заедно с еднакво достъпни възможности за хора от всички сфери на живота трябва да бъдат предоставени чрез индустриализация и устойчив икономически растеж.

Световното производство отбеляза рязък спад през последните няколко години и с това икономическият растеж се задушава. Динамичната и конкурентна икономика, която създава заетост и доходи, се нуждае от приобщаваща и устойчива индустриализация, заедно с иновации и инфраструктура.

Растежът на новите индустрии означава подобряване на стандарта на живот за всички засегнати и не повече от хората, живеещи в развиващите се страни по света. Основна инфраструктура като пътища, информационни и комуникационни технологии, канализация, електричество и вода са лишени от много развиващи се страни. През 2019 г. около 87 процента от хората в развитите страни са използвали интернет, в сравнение със само 19 процента в най-слабо развитите страни. Промислеността е основен компонент, движещ устойчивото развитие, и като такава е ключова за премахването на бедността. В допълнение, качествено здравеопазване и санитарни условия, както и подобреният достъп до образование са пряко повлияни от подобрената инфраструктура и технологичните иновации. Сътрудничеството с неправителствени организации и публичния сектор е необходимо, за да се подпомогне насърчаването на устойчив растеж в развиващите се страни.

Взаимодействие между цел 9 за устойчиво развитие – индустрия, иновации и инфраструктура и придобиване на умения за 21-ви век

В днешно време информационната грамотност се превръща в едно от важните умения, които ученикът трябва да притежава. Независимият и свободен достъп до информация, оценката на източниците на информация, ефективното използване на информацията и включването ѝ в съществуващите знания трябва да бъдат от голямо значение както за учителите, така и за учениците. И учениците, и учителите могат да бъдат посъветвани да се научат как да се адаптират към бързо променящите се ситуации в днешното общество. Това включва развитие на критично мислене и известна доза креативност от тяхна страна.

Също така е жизненоважно да се свържат теоретичните сценарии за решаване на проблеми с тяхното реално приложение в конкретни ситуации. Учениците трябва да могат да вземат със себе си уменията за решаване на проблеми, които ние им внушаваме в безопасна и сигурна среда, и да прилагат тези умения по-късно в живота като лидери на общността и активно допринасящи за подобряването на обществото.

Дейност 1

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG9-SDGfP	Индустрия, иновации и инфраструктура
Цели	
<p>След урока учениците ще могат:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да разбират значението на термина инфраструктура - да назовават и разпознават различни обекти и системи, които попадат в категорията инфраструктура - да се запознаят с видовете инфраструктура, които в момента присъстват в родния им град - да различават плюсовете и минусите на няколко съоръжения и системи в техния роден град - те прилагат критично мислене, за да предложат предложения как да се подобри инфраструктурата в родния им град - те правят паралели и отговарят положително на целите и индикаторите, определени от SDG9 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> - Материали → виж Приложението - Продължителност: 180 – 225 минути - Размер на класа: 20 – 28 ученици (6 клас, 12 години) 	
Инструкции	
<p>ЗАНЯТИЕ 1</p> <p>Въведение / Ангажираност на учениците (10 – 15 мин.)</p> <p>Учителят започва, като задава въпроси като <i>Как идваш на училище?</i> или <i>Покрай какви сгради минавате на път за училище?</i> да ги мотивира да участват в разговор с него/нея. Допълнителен въпрос може да включва <i>Това предимно нови или стари сгради са?</i></p> <p>След първия кръг от отговори учителят продължава да споменава местни компании с въпроси като <i>Има ли фирми във вашия район? А ти кой си?</i></p> <p>След това учителят се фокусира върху самия роден град с въпроси като <i>Смятате ли, че вашият град е добре развит или не? и какво бихте променили, ако можехте?</i></p>	

След това учителят завършва въведението, като дава на учениците празен лист с инструкции да отговорят на въпросите и да попълнят листа с помощта на Интернет:

Име на ученика:

Какво е **надеждна инфраструктура**? Дайте няколко примера:

Какво е **устойчива индустриализация**? Дайте няколко примера:

Проучване (5 – 10 мин.)

След като учениците приключат с писането на отговорите си, учителят призовава няколко от тях да прочетат какво са измислили. Други ученици могат да добавят допълнителни коментари или кратка дискусия.

Накрая учителят въвежда една от целите на днешния урок, като казва: *Днес ще направим презентация, в която ще действате като крепостен селянин от родния си град.*

Подготовка за задачата (15 – 20 мин.)

Учителят разделя учениците на двойки или групи от по трима и им дава инструкции как да направят качествена презентация (инструкциите обикновено

включват приетия размер на шрифта, подходящ брой редове, разстояние и позиция на текста и изображенията). Учителят им дава и няколко примера за заглавия, които могат да включват:

- Местоположение на града
- Индустрията в моя град
- Примери за иновации в моя град
- Как изменението на климата засяга моя град
- Покритие на мобилната мрежа
- Това, от което моят град все още има нужда

Учителят ги информира, че тяхната презентация трябва да включва тест в края и че най-добрата двойка или група ще представи работата си пред останалата част от класа две седмици по-късно. След това учениците могат да започнат работата си.

Работа по двойки/групи (45 мин.)

Студентите използват предишни знания, за да измислят идеи и да изградят своя собствена презентация. Междувременно учителят преминава от група в група и дава съвети как да се подходи към определена тема, избрана от учениците, или помага за изграждането на определен слайд. Учителят отбелязва часовете и 5 минути преди края на часовете им напомня да си пазят своите работят, за да могат да продължат следващата седмица.

ЗАНЯТИЕ 2

Въведение (5 – 10 мин.)

Учителят пита учениците дали си спомнят най-важните теми от предходната седмица и им напомня какво правят и защо.

След това учителят проверява двойките/групите от предходната седмица и им позволява да се върнат към работата си и да продължат с презентацията.

Работа по двойки/групи (35 мин.)

Учителят отново преминава от група в група и дава съвети как да се прецизират слайдовете и да се направят последните щрихи на презентацията.

Инструкции за приготвяне на тестото (5 – 10 мин.)

Учителят пита учениците дали си спомнят как да включат интерактивен тест в презентация и им напомня за структурата и как трябва да бъдат подредени слайдовете. Учителят също така показва на учениците как правилните и грешните отговори са свързани със съответните слайдове.

Работа по двойки/групи (30 мин.)

Учениците използват предишни знания, за да проектират подходящи въпроси и слайдове, използвани за предоставяне на обратна връзка. Междувременно учителят преминава от група в група и дава съвети как да се формулират определени въпроси и проверява дали слайдовете са свързани правилно.

Заклучение (5 мин.)

Учителят отбелязва часовете и 5 минути преди края на часа напомня на всички да запазят работата си и също така определя коя двойка/група е най-добра. Избраната двойка/група получава допълнителни инструкции как да представи презентацията през следващата седмица.

ЗАНЯТИЕ 3

Въведение (5 – 10 мин.)

Учителят пита учениците дали си спомнят най-важните теми от предходните две седмици и им напомня, че техните съученици са подготвили презентация за тях. Той/тя ги инструктира активно да слушат и да записват всеки потенциален въпрос, който могат да имат.

Презентация по двойки/групи (20 – 25 мин.)

Най-добрата двойка/група представя работата си пред останалата част от класа. Те използват теста в края на презентацията като забавен начин да проверят дали учениците са обърнали внимание.

Заклучение (10 мин.)

Учителят моли няколко ученици от останалата част от класа да прочетат въпросите си на групата. Той/тя също ги моли да коментират презентацията и теста, благодарение на най-добрата двойка/група и напомня на всички за най-важните теми, които са научили през предходните три седмици.

Съвети за фасилитатора

Студентите трябва да имат предварителни познания за създаване на качествена презентация, проектиране на собствен главен слайд и свързване на подходящи слайдове за свързаната с теста част от презентацията. Вижте приложението за повече подробности.

Дебрифинг

Учителят може да провери колко добре учениците помнят темата, като създаде тест въз основа на презентацията, която са гледали. Дейността може да бъде планирана за седмицата след презентацията, но е напълно незадължителна.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Учениците могат да използват знанията, получени от предишните три урока, за да създадат плакат или инфографика в своя час по изкуство.

Препратки/Допълнителна литература

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/infrastructure-industrialization/>

<https://unstats.un.org/sdgs/report/2019/goal-09/>

<https://sdgs.un.org/goals/goal9>

<https://en.unesco.org/sites/default/files/resources-sdgg.pdf>

приложение

Допълнителни документи, включени в учебния план:

- Напомняне за качествено представяне

РЪКОВОДСТВО ЗА ИЗРАБОТКА НА ПРЕЗЕНТАЦИЯ

Презентацията трябва да бъде ясна и кратка:

Направи ли скалата на шрифта между 24 или 28 ?

Ако не , коригирай го...

1) В слайда трябва да има между 4 и 6 реда текст ?

само най-важните бележки

бъда внимателен при подбора на текст

2) Направи ли твоя слайд ?

- ☒ всеки слайд трябва да съдържа между 1 и 4 изображения
- ☒ бъда внимателен при подбора на снимките, внимавайте да не покриват текста

3) Направи ти имаш празен простор На пързалката ?

- ☒ Необходимо е разстоянието между редовете да бъде 1,5 или 2,0 и използвайте по-големи текстови рамки
- ☒ Не използване по-голям шрифт, защото слайда ще изглежда пренаселен

4) Можеш да използваш анимации в своята презентация ?

- ☒ текстът е по-важен от анимацията, следователно трябва да се появи първи
  - ☒ картините онагледяват текста, по тази причина не използвайте слайдове само с текст
  - ☒ анимираните записи се четат трудно и това затруднява възприемането на слайда
- ☒ **Направи различни слайдове в своята презентация ?**
- ☒ презентацията ще бъде скучна, ако постоянно използваш едни и същи слайдове. Нека слайдовете за твоята презентация са свежи и интересни

РЕД НА СЛАЙДОВЕТЕ

Има различни начини за проектиране на реда на слайдове, те се отнасят до позицията на текста и изображенията.

Например можем да поставяме текста под или над снимките :

Podnaslov

- Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.
- Nulla vitae blandit porta, nunc non eros massa, aliquam rhoncus risus quis mi volutate, ac elementum magna lectus.
- Sed e pellentesque magna, fames fringilla odio tortor, ut porta libero tristique quis.

Podnaslov

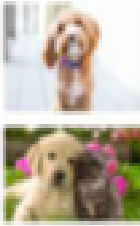

- Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.
- Nulla vitae blandit porta, nunc non eros massa, aliquam rhoncus risus quis mi volutate, ac elementum magna lectus.
- Sed e pellentesque magna, fames fringilla odio tortor, ut porta libero tristique quis.

Същото така, че можем да сложим текстът отляво или отдясно на снимките :

Podnaslov

- Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.
- Nulla vitae blandit porta, nunc non eros massa, aliquam rhoncus risus quis mi volutate, ac elementum magna lectus.
- Sed e pellentesque magna, fames fringilla odio tortor, ut porta libero tristique quis.

Podnaslov

- Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.
- Nulla vitae blandit porta, nunc non eros massa, aliquam rhoncus risus quis mi volutate, ac elementum magna lectus.
- Sed e pellentesque magna, fames fringilla odio tortor, ut porta libero tristique quis.

Ние можем да използваме слайдове с две различни текстови рамки :

Podnaslov

- Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

elementum

- Nulla vitae blandit porta, nunc non eros massa, aliquam rhoncus risus quis mi volutate, ac elementum magna lectus.

Podnaslov

- Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.
- Nulla vitae blandit porta, nunc non eros massa, aliquam rhoncus risus quis mi volutate, ac elementum magna lectus.

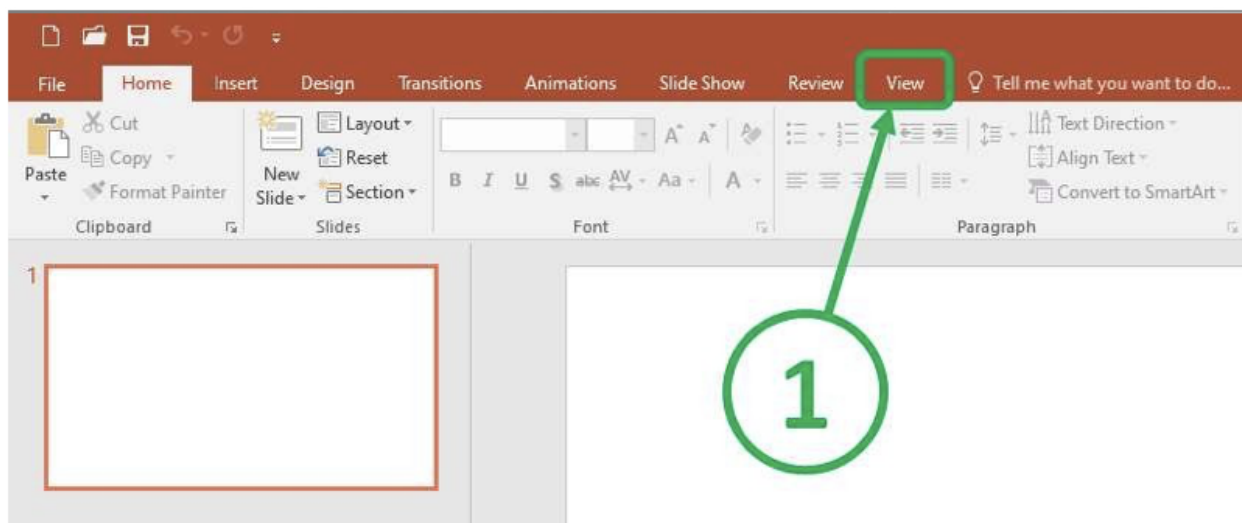
- Sed e pellentesque magna, fames fringilla odio tortor, ut porta libero tristique quis.

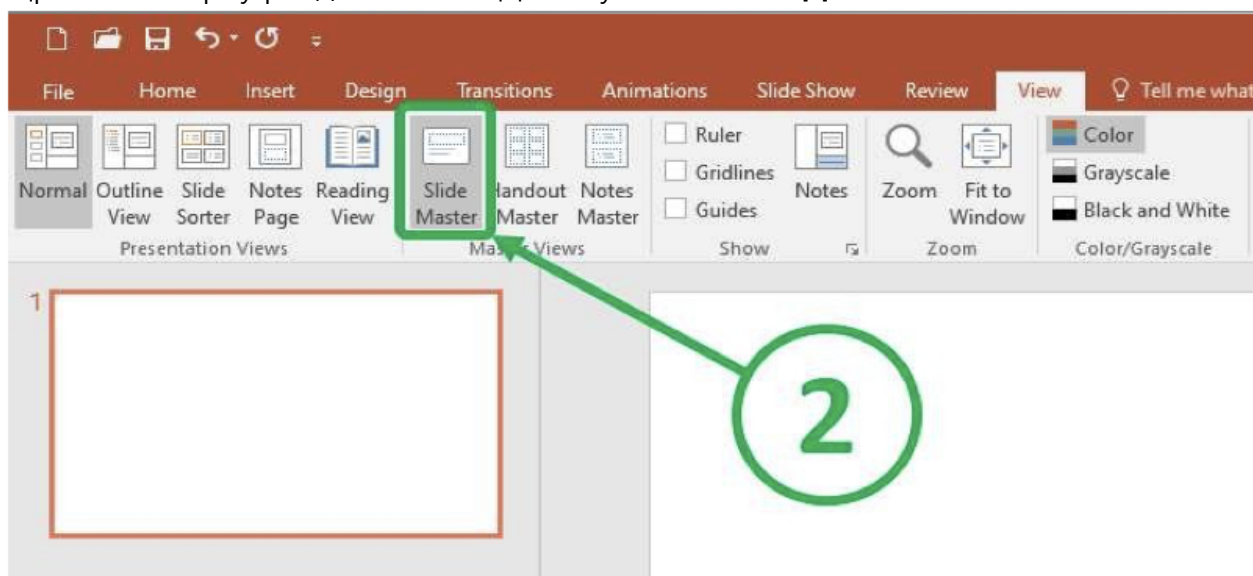
- Използване на основния слайд

Как да използваме слайд мастер за да добавим собствен заден план

Създайте нова презентация и щракнете върху **раздела ВЪНШЕН ОБЛИК (1)**.

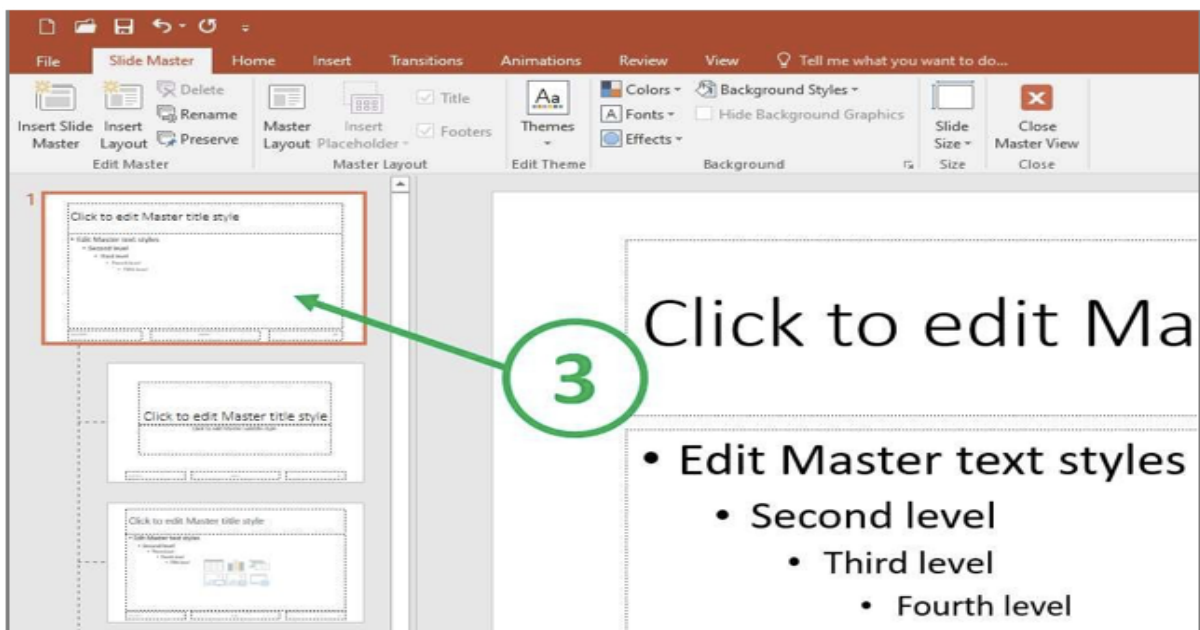

Щракнете върху раздела ИЗГЛЕД На бутонът **СЛАЙД МАСТЕР (2)**.

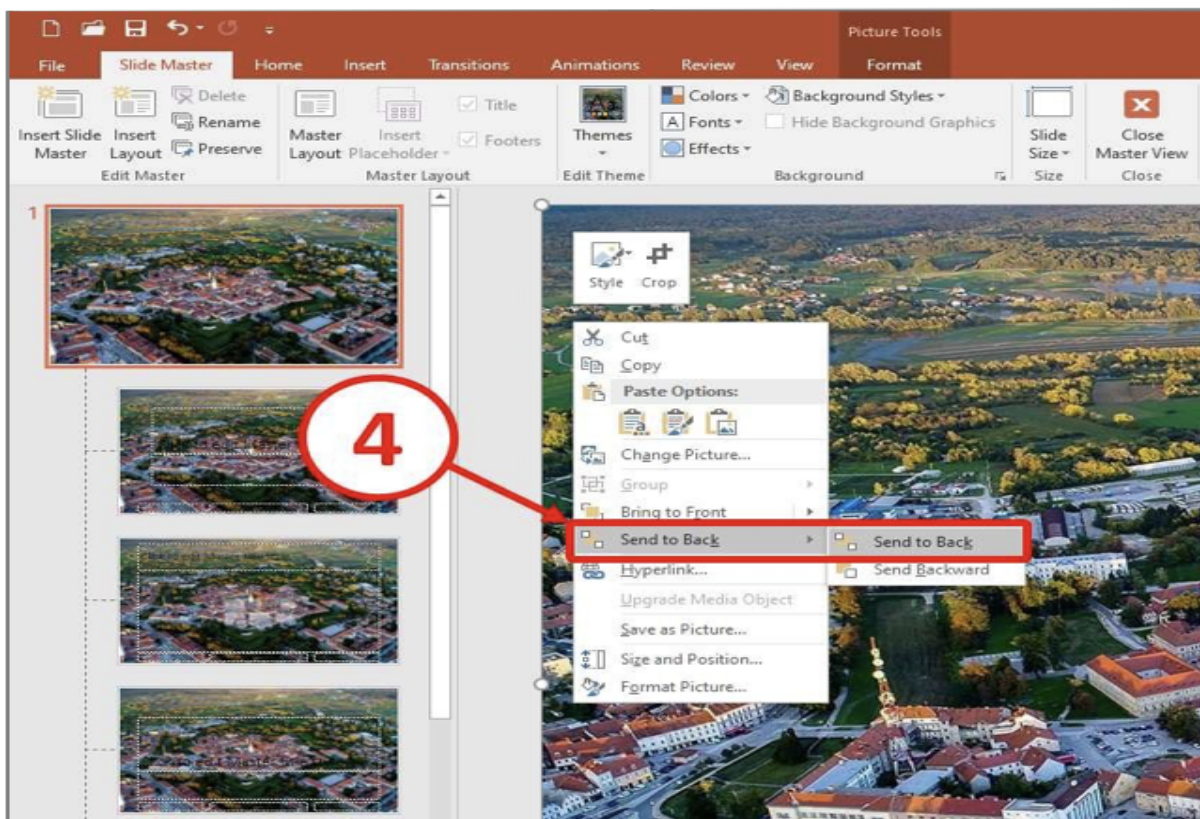

ВНИМАНИЕ: Ние не използваме Slide Master за създаване на самата презентация. Използваме го само за настройка на фона и текстовите рамки.

Кликнете върху слайд в горната част на панела със слайдове (3). Въпросният слайд е по-голям от всички останали слайдове.

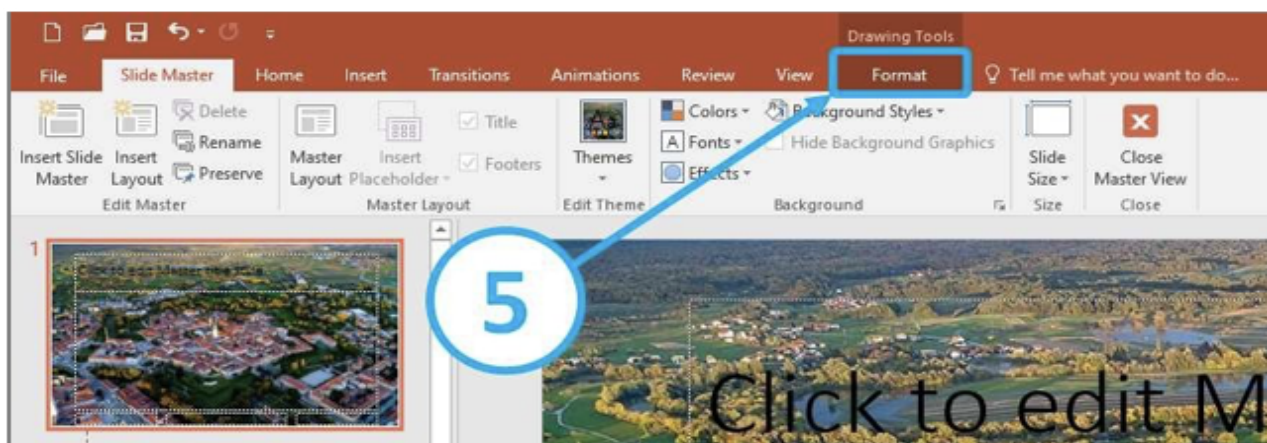

Залепи го за изображението Използвай каквото ти искаш. Кликнете с десния бутон на изображение и изберете опцията (4) за да се получи изображението като фон .

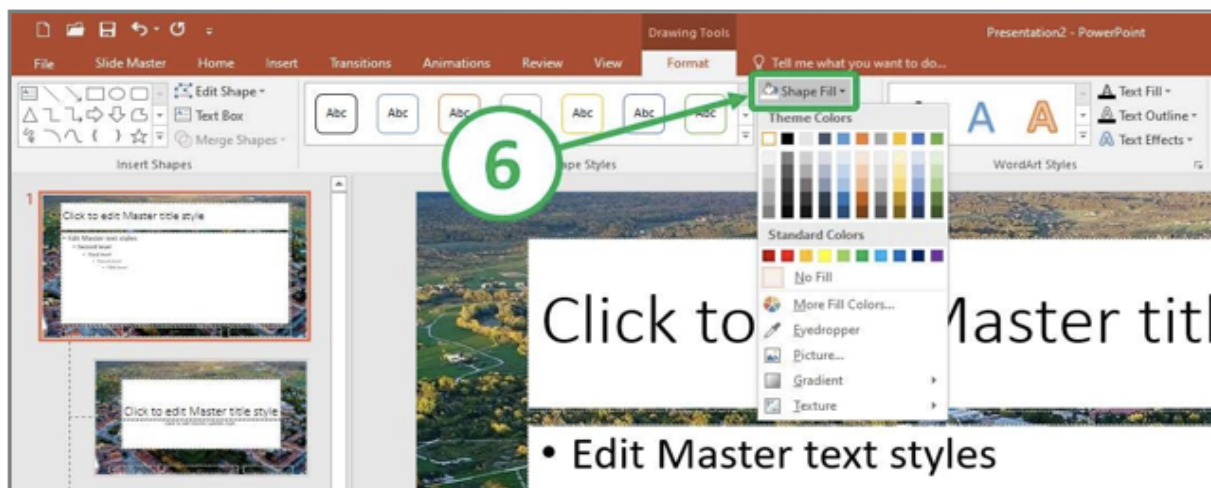

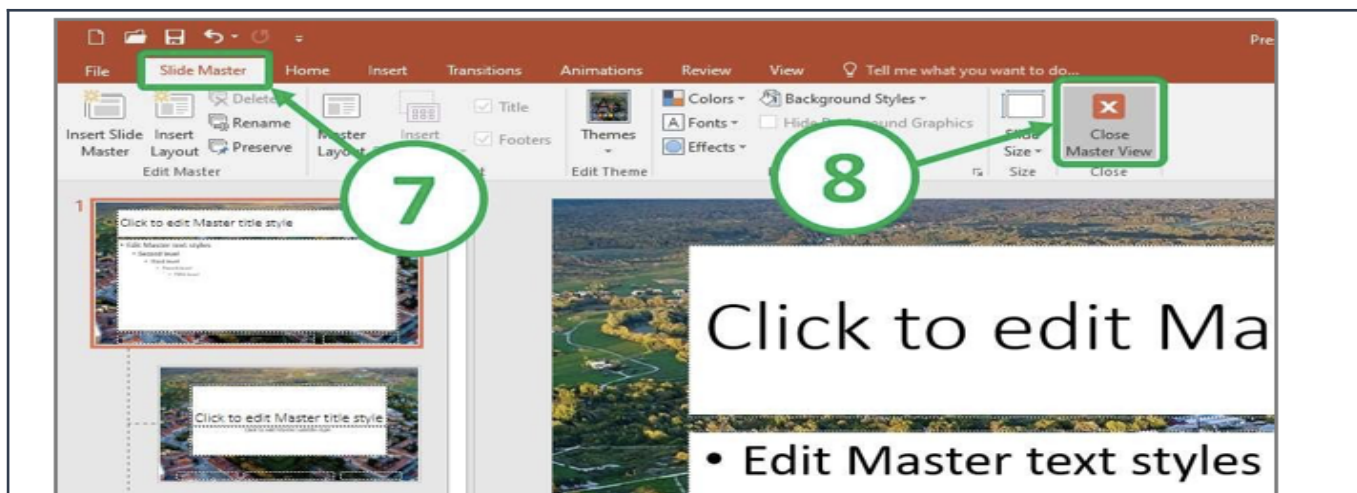
Просто трябва да поставим цветовете на фона на текстовите рамки и това е всичко. Щракнете върху текстова рамка и изберете **раздела ФОРМАТ (5)**.

В секцията ФОРМАТ щракнете върху бутона ПОПЪЛВАНЕ НА ФОРМУЛЯР (6) и изберете цвета, който искате да използвате. Повторете стъпки (5) и (6) за други текстови рамки.

Щракнете върху **раздела МАСТЕР НА СЛАЙД (7)** и изберете бутона **ЗАТВОРИ ИЗГЛЕД НА МАСТЕР (8)**.

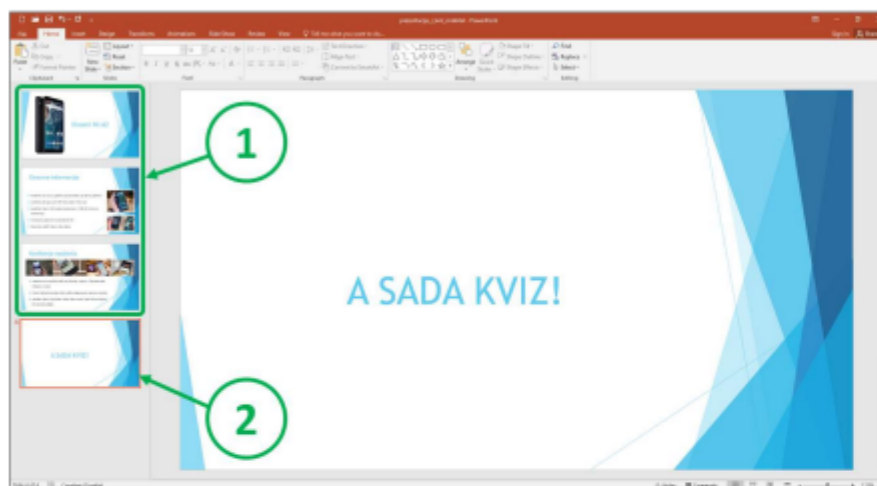

Тапетът е готов! Това са Първи стъпки в оформлението на твоята презентация .

- Създайте тест

КАК ДА НАПРАВИТЕ ТЕСТА

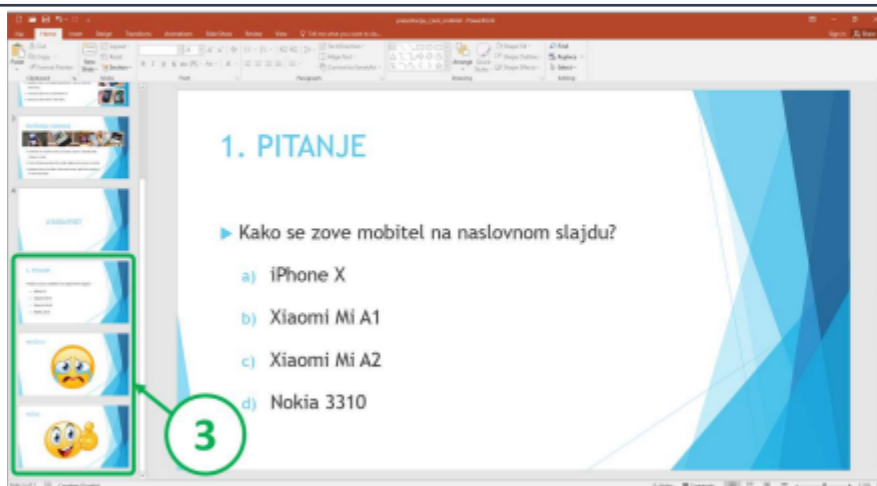
Създайте нова презентация и изградете няколко слайда с темата по ваш избор (1) . Добавете нов заглавен слайд в края (2) .

Имате нужда от три слайда със следните заглавия за всеки въпрос (3) :

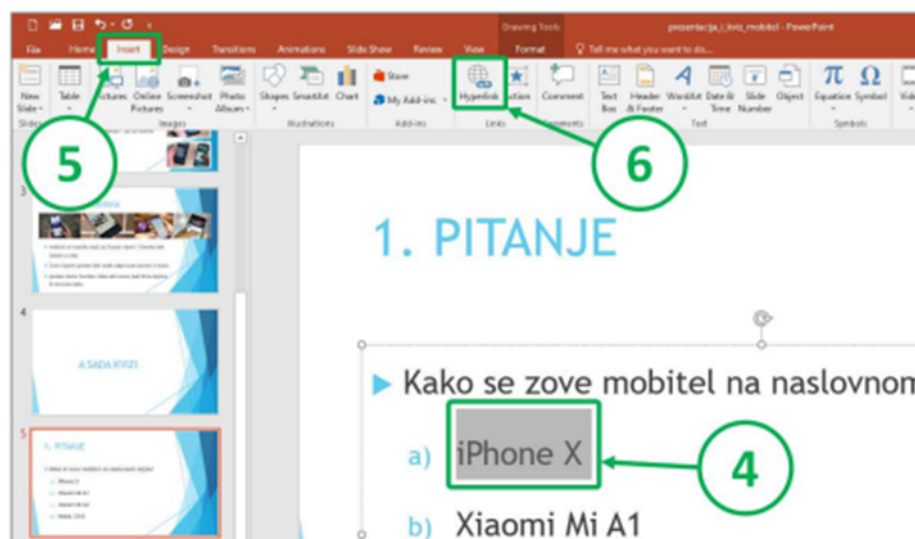
ВЪПРОС → НЕВЯРНО → ВЯРНО.

Не забравяйте да използвате заглавки , за да можете лесно да свържете слайдовете по-късно.

Защо точно този ред? ГРЕШЕН слайд ще ви върне към въпроса, докато ПРАВИЛЕН слайд ще ви позволи да продължите.

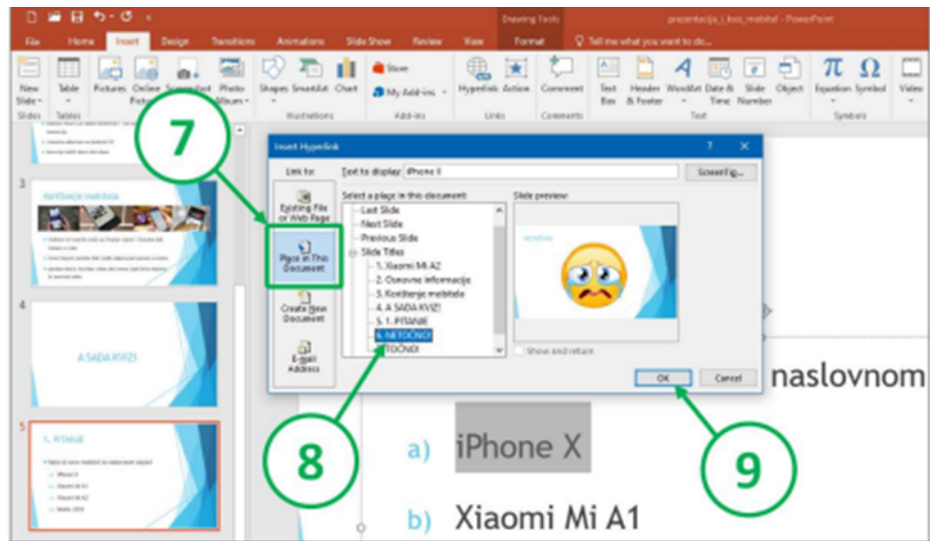
Трябва да свържа ГРЕШНИЯ и ВЕРНИЯ отговор със съответните слайдове. Изберете един от отговорите (4) , щракнете върху раздела INSERT (5) и използвайте бутона HYPERLINK (6) :

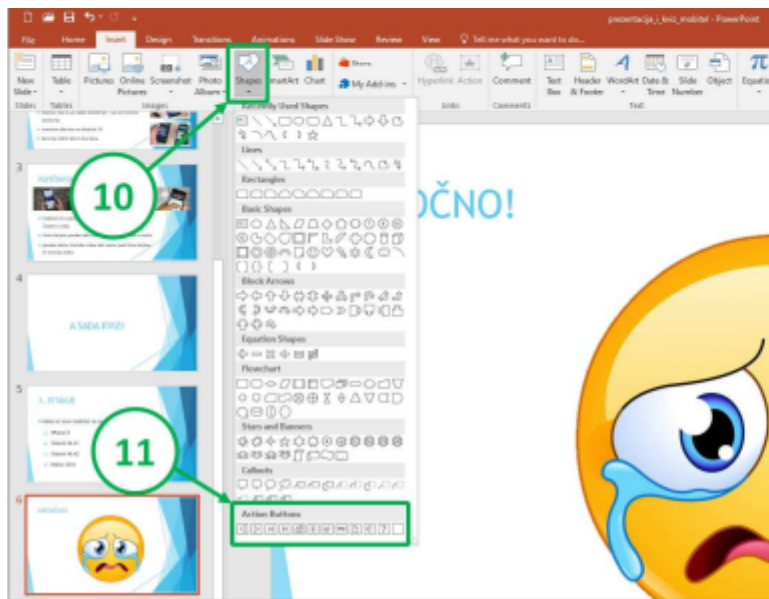
Когато се появи изскачаш прозорец, щракнете върху бутона ВМЪКНЕТЕ В ТОЗИ ДОКУМЕНТ (7) ,изберете слайд, към който искате да се свържете (8) и щракнете върху ОК (9) .

Повторете стъпки (4) до (9) за всички други отговори.

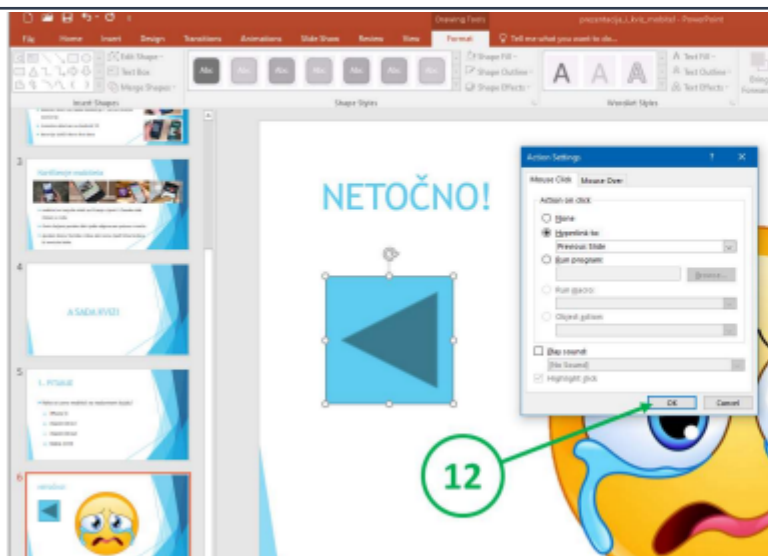
Трябва да добавим бутон за действие на грешния слайд, така че участниците да могат да се върнат към въпроса. Кликнете върху раздела ВМЪКВАНЕ и изберете бутона ФОРМИ (10) . Изберете бутона за действие НАЗАД ИЛИ ПРЕДИШЕН (11) в долния ред:

Поставете бутона за действие върху слайд и щракнете върху ОК (12) в появилото се меню:

И това е! Можете да добавите слайд БЛАГОДАРЯ ЗА ИГРАТА като последен.

- Ако бях кмет... (примерно представяне)

Ако съм кмет на Карловац...
(име на ученик, клас)

Местоположение на Карловац

- Карловац се намира в централна Украйна между украинските и полските планини, Полутие и Кордон.
- Отрядан е от четри реки - Жупа, Корана, Добра и Мравица
- Той е само на 50 километра от Славония и Босна и Херцеговина и като такава има важно транспортно и икономическо значение

Карловацка индустрия

- индустриалната на Карловац различа главно на няколко частни компании като:
  - oHS Produkt (оръжарска промишленост)
  - oPPK (метална индустрия)
  - oHeineken (бирена индустрия)
  - oGeneral Electric (инженерна индустрия)

Новатори в Карловац

- за щастие Карловац не страда от липса на илюстрирана с видео, най-известният от които е **Adrijet Galaxia** - собственик на спортния автомобил Scuderia Maserati
- и много от най-успешните му изобретения включват киноаплата за игра MAKERBulho и съвременната кола Betmobile за деца

Ефектите от изменението на климата в Карловац

- тъй като Карловац е намира близо до четри различни реки, най-голямата заплаха за самия град са случайните **наводнения**
- наличието е да изградят речни защитни съоръжения като **диги** по най-застрашените райони на реките Мравица и Корана

5G мобилна мрежа в Карловац

- Украинските интернет доставчици са на път да изградят стабилна 5G мобилна мрежа
- последното поколение позволява по-голям брой достъп до интернет, по-голям брой свързани устройства и по-надеждна комуникация с много ниска закъснение

Това, което липсва на Карловац

- въпроси за по-големи инвестиции във транспортника през Карловац, все още има какво да се подобри
- необходими са по-чести автобусни и велосипедни линии, особено тези, които свързват селските райони с центъра на града

Време за викторина!
(надавам се, че сте обрнали внимание)

ГРЕШНО!

За съжаление отговорът е неправилен. Върнете се и опитайте с различен отговор!

Въпрос 1

Къде се намира Карловац:

- a) Централна Украйна
- b) Далмация
- c) Италия
- d) Славония

ТОЧНО!

Отговорите правилно! Много добре!

Въпрос #2

Намерете изправените! Кои от тези компании НЕ се намират в Карловац?

- a) [Вансара Електрик](#)
- b) [Вансара](#)
- c) [HS Produkt](#)
- d) [PPK](#)
- e) [Vince Automobile](#)

<p>ТОЧНО!</p> <p>Отговорите правилно! Много добре!</p> 	<p>Въпрос #3</p> <p>• Какво е изобретил Алберт Ейнщайн?</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Слънчев панел b) Играва коняка МАКЕДОНСКО c) Вреген двигател d) Маслото от НАСА 	<p>ПРАВИЛНО!</p> <p>Отговорите правилно! Много добре!</p> 	<p>Въпрос #4</p> <p>• Как е най-голямата опасност за Карловоц през есента?</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Замръзване b) Улице c) Наводнения d) Горски пожари
<p>ТОЧНО!</p> <p>Отговорите правилно! Много добре!</p> 	<p>Въпрос #5</p> <p>• Каква е типичната скорост на изтегляне за 5G мобилна мрежа?</p> <ul style="list-style-type: none"> a) 10 Mb/s b) 4 Mb/s c) 30 Mb/s d) 150 Mb/s 	<p>ТОЧНО!</p> <p>Отговорите правилно! Много добре!</p> 	<p>Въпрос #6</p> <p>• Какъв вид транспорт може да използва повече Карловоц?</p>
<p>ТОЧНО!</p> <p>Отговорите правилно! Много добре!</p> 	<p>Ти си готов!</p> <p>Поздравления с много уважение!</p>	<p>Източници</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.karlovac.hr • www.sportnet.hr • www.glasteire.hr • www.helcom.hr • www.karlovac-tips.com 	

Дейност 2

Код на дейност	Име на дейността
SDG 9 -SDGfP	Пътят до училище
Цели на дейността	
<ul style="list-style-type: none"> • Да се учим от другите и да допринасяме за ученето на други хора; • Способност за разработване на иновативни идеи и нетрадиционни решения; • Прилагане на критично мислене и решаване на проблеми за разглеждане на различни източници на информация и аргументи, свързани с цел 9; • Той се стреми положително към постигането на цел 9 	
Описание на дейността (подробно)	
<ul style="list-style-type: none"> • Материали – всички необходими материали са посочени в описанията на дейностите • Продължителност – 3 ч. 40 мин • Брой на групите – 3-4 групи по 5-6 ученика • (5-ти клас, възраст 10-11 г.) 	
Инструкции за възпитателя	
<p>Първи урок (1 час)</p> <p>Първа дейност (30 мин.)</p> <p>Учениците стоят в 3 или 4 редици (по 5-6 ученици с навигатора (навигаторът е ученикът, който стои отпред и им дава инструкции)), като в щафетна игра, в единия край на класната стая и се хващат един друг талията или раменете. Първият ученик в колоната е със завързани очи. Пред всяка колона са поставени препятствия: пръчки, картонени кутии, ученически чанти и др. Те са поставени на различни места, а не в права линия. Срещу всеки ред е техният навигатор, който ги води през препятствията. По сигнал на учителя всички ученици в колоната затварят очи, а един ученик (навигаторът) им говори, например направи две крачки напред, направи три крачки надясно, пет крачки напред, една наляво и т.н. . Целта е да доведете цялата опашка до края, като избягвате всички препятствия. Групата, която пристига първа, печели и е групата, която не докосва никакви препятствия. След две или три итерации навигаторът се променя.</p> <p>Втора дейност (30 мин.)</p>	

След като заниманието приключи, учителят моли учениците да си представят тази игра като отиване на училище в мъглив ден. Въз основа на този опит учителят задава въпроси. Различни ученици отговарят на въпросите, обсъждат и сравняват отговорите.

- *Има ли много препятствия по пътя към училище всеки ден?*
- *Как бихте се чувствали, ако ходехте на училище по този начин всеки ден?*
- *Мислите ли, че пътят ви до училище е лесен или труден?*
- *Какво бихте променили?*

Втори урок (2 часа 40 минути)

Дейност едно (20 мин.)

Учителят започва дискусия за града, в който живеят.

Някои от въпросите, които задава са:

- *Колко хора живеят във вашия град?*
- *Градът само за хора ли е?*
- *Какви опции имат?*
- *Как получават храна, вода, енергия и т.н.?*
- *Каква работа имат?*
- *Кой е отговорен? Кой управлява града и взема решения?*
- *Как се поддържа мирът и редът?*
- *Как се третира отпадъците и отпадъчните води?*
- *Как се осигурява здравето на всички?*
- *Какъв е достъпът до образование?*

Учителят насърчава няколко ученици да отговорят на едни и същи въпроси и да сравнят отговорите.

Втора дейност (50 мин.)

След това учителят разделя учениците на няколко групи (по 5-6 ученици). След като учениците са разделени, учителят ги кара да помислят в група как изглежда градът (къде са училищата, полицейските участъци, болниците) и дали са лесно достъпни за всички. След това да помислят за зелените площи и парковете в града и дали са достатъчни.

Трябва да помислят и какво биха променили в своя град, ако имаха възможност. Учениците говорят в продължение на 20-30 минути в групи и когато приключат, всяка група представя своите открития и идеи.

Трета дейност (1 ч. 30 мин.)

(Учениците трябва да бъдат предварително информирани да носят различни материали за нуждите на тази дейност)

След като всички презентации са готови, учителят кара групите да направят модел на град. Всяка група получава голям хамър, за да "построи" града. Моделът ще бъде изработен от различни материали, картонени кутии, дърво, пластмаса, капачки за бутилки, различни видове рециклирани материали, които могат да намерят и използват. Те ще начертаят пътищата на хартия и ще поставят сградите и произведенията, направени от донесените от тях материали. Те проектират града с предложените промени, които са предложили в предишната дейност.

Съвети (трикове) за възпитателя

- 1) Учителят обяснява правилата на играта.
- 2) Учителят задава въпроси и насърчава дискусията.
- 3) Учителят кани учениците да споделят резултатите от груповата работа.

Оценка

Студентите обясняват идеите си за идеални градове, след като моделите са направени. Те изразяват какво не им харесва и какви промени са направили в моделите си.

Идеи/ Вдъхновение за бъдещето

Учениците могат да изработят плакати или брошури на тема „Да направим града зелен“. Проектите могат да бъдат публикувани в училището и училищния сайт или споделени на уебсайта на училището или в социалните медии.

Преpratки/Ресурси за използване

<https://sdgs.un.org/goals/goal9>

<https://en.unesco.org/sites/default/files/resources-sdgg.pdf>

<https://www.bookwidgets.com/blog/2019/12/10-ready-to-use-lesson-plans-on-the-sustainable-development-goals>

приложение

Втори урок - Първо занимание

Въпросник

ВЪПРОСНИК

- Колко души живеят във вашия град?

- Градът само за хора ли е?

- Какви опции имат?

- Как получават храна, вода, енергия и т.н.?

- Каква работа имат?

- Кой отговаря? Кой ръководи града и взема решения?

- Как се поддържа мирът и редът?

- Как се обработват отпадъците и отпадните води?

- Как е гарантирано здравето на всички?

- Какво ще кажете за достъпа до образование?

Цел за устойчиво развитие 10

Намаляване на неравенството

ЦУР 10

Цел 10 за устойчиво развитие (SDG 10) е за намаляване на неравенството и е една от 17-те цели за устойчиво развитие, определени от ООН през 2015 г. Пълното заглавие е: „Намаляване на неравенството в и между държавите“.

Целите

Целта има десет цели, които трябва да бъдат постигнати до 2030 г. Напредъкът към целите ще се измерва чрез индикатори.

Цел 10.1: Намаляване на неравенствата в доходите

Цел 10.2: Насърчаване на всеобщо социално, икономическо и политическо включване

Цел 10.3: Осигуряване на равни възможности и премахване на дискриминацията

Цел 10.4: Приемане на фискални и социални политики, които насърчават равенството

Цел 10.5: Подобро регулиране на световните финансови пазари и институции

Цел 10.6: Засилено представителство на развиващите се страни във финансовите институции

Цел 10.7: Отговорни и добре управлявани миграционни политики

Цел 10.a: Специално и различно третиране на развиващите се страни

Цел 10.b: Насърчаване на помощта за развитие и инвестициите в най-слабо развитите страни

Цел 10.c: Намаляване на транзакционните разходи за паричните преводи на мигранти

Защо е важно?

Неравенството е пречка пред напредъка, когато лишава хората от възможности и поставя много хора в условия на крайна бедност. Цел 10.1 е „поддържане на растеж на доходите на най-бедните 40 процента от населението със скорост, по-висока от средната за страната“. Тази цел, известна като „споделен просперитет“, допълва ЦУР 1, изкореняването на крайната бедност, и е от значение за всички страни по света.

В 73 държави през периода 2012–2017 г. доходите на бедните 40% от населението са се увеличили. И все пак във всички страни с данни най-долните 40 процента от населението са получили по-малко от 25 процента от общия доход или потребление.

Неравенството съществува в различни форми, като икономическа, пол, увреждане, раса,

социално неравенство и различни форми на дискриминация.

Проблемите, свързани със здравето, замърсяването и екологичните справедливости, често са неразделни от неравенството. Понякога тези проблеми се свързват и с местни и аборигенски общности, етнически малцинства и общности с нисък социално-икономически статус. Проучванията на екологичната справедливост показват, че има нередовна вероятност тези общности да живеят в среда с по-висок риск от излагане на замърсяване и токсично замърсяване, които представляват дългосрочна заплаха за здравето и околната среда.

Глобализацията също е придружена от миграция, разселване и лишаване от собственост и това често увеличава уязвимостта на маргинализираните общности и групи, което оформя негативно техните перспективи за глобализация и еманципация и междувременно разширява неравенството.

Предизвикателството

Международната общност постигна значителни крачки в изваждането на хората от бедността. Най-уязвимите нации – най-слабо развитите страни, развиващите се страни без излаз на море и малките островни развиващи се държави – продължават да си проправят път към намаляване на бедността. Въпреки това остават големи различия в достъпа до здравни и образователни услуги и други активи в тези страни. Въпреки че неравенството в доходите между държавите може да е намаляло, неравенството вътре в държавите се е увеличило.

През 2017 г. най-богатият 1% от световното население притежава 50,1% от световното богатство, докато най-бедните 70% от населението в трудоспособна възраст на света заедно държат само 2,7% от световното богатство. Дисбалансът се представя ясно, когато се вземе предвид, че общо 36 милиона милионери, които представляват 0,7% от възрастното население на света, контролират 46% от общото световно богатство, което сега възлиза на 280 трилиона долара.

През 2021 г. Организацията на обединените нации направи доклад за напредъка на Целите за устойчиво развитие, който показва колко зле е повлияла пандемията от Covid-19 върху напредъка на Цел за устойчиво развитие 10. Предвижда се, че пандемията е причинила най-слабо развитите страни по света да се забави постигането на целите за устойчиво развитие с цели 10 години.

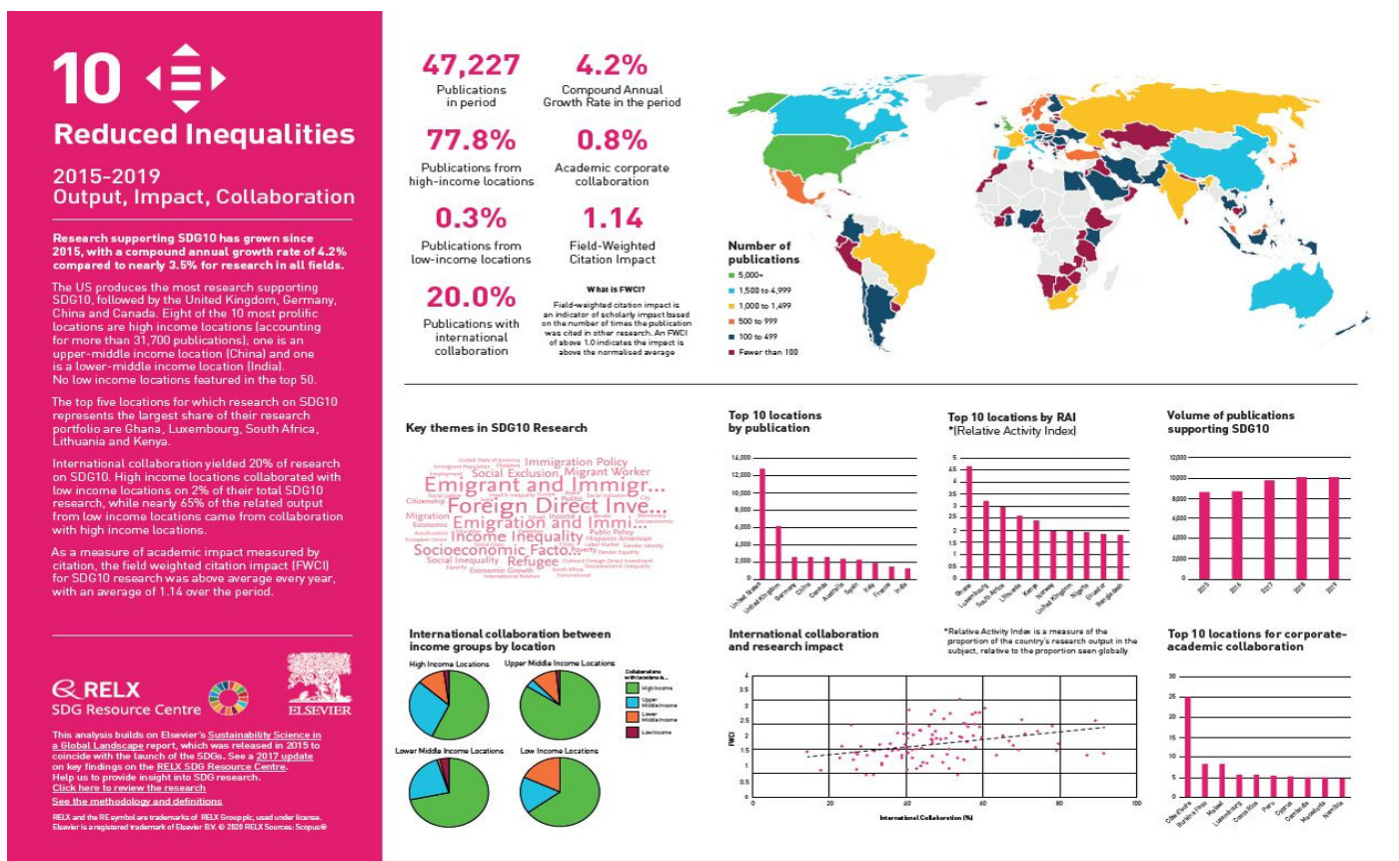
До средата на 2020 г. броят на хората, които са се опитали да избягат от страната си, се е увеличил до 24 милиона, което е най-високият брой досега. Поради граничните ограничения и ограниченията на мобилността, причинени от пандемията с голям брой бежанци за всички времена, тя доведе до голям скок на смъртни случаи и изчезвания на бежанци през 2020 г., възлизащи на общо 4186 души.

Как можем да се справим с това?

ЦУР 10 представя на международната общност следната задача: да се гарантира, че растежът на доходите на бедните 40% от населението им е по-висок от средния за страната до 2030 г. За да се намали неравенството, политиките трябва да бъдат универсални по принцип, като се обръща внимание на нуждите на групите в неравностойно положение и маргинализираните групи. Включването трябва да се насърчава активно, както в социалните, така и в политическите сфери, за всички възрасти, полове, раси, религии и етноси, за да се създадат условия за равенство в рамките на държавите. За да се създаде по-справедлива международна система в световен мащаб, глобалните финансови пазари ще изискват подобро регулиране и развиващите се страни ще трябва да имат по-голям глас при вземането на международни решения.

Връзки към други ЦУР

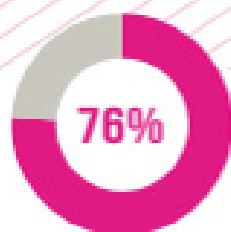
ЦУР 10 е свързана с много от другите ЦУР, като мирни и приобщаващи общества (ЦУР 16), равенство между половете (ЦУР 5), бедност (ЦУР 1), нулев глад (ЦУР 2), добро здраве и благополучие (ЦУР 3), чиста вода и канализация (ЦУР 6), устойчиви градове и общности (ЦУР 11).

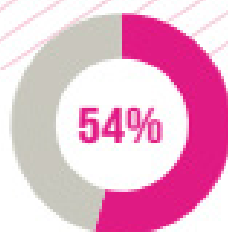
MOST COUNTRIES

HAVE POLICIES TO FACILITATE SAFE AND ORDERLY MIGRATION, BUT MORE WORK REMAINS TO BE DONE TO PROTECT MIGRANTS' RIGHTS AND SOCIOECONOMIC WELL-BEING

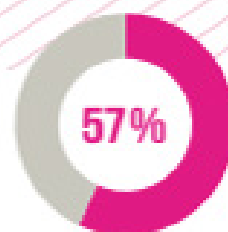
OUT OF 105 COUNTRIES SURVEYED

 HAD POLICIES ON **SAFE, ORDERLY AND REGULAR MIGRATION**

 HAD POLICIES ON **MIGRANTS' RIGHTS**

 HAD POLICIES ON **MIGRANTS' SOCIOECONOMIC WELL-BEING**

Разработване на въведението

Обща цел на цел 10 за устойчиво развитие – Намаляване на неравенствата

Цел 10 за устойчиво развитие цели намаляване на неравенството в и между държавите. Тази ЦУР призовава за намаляване на неравенствата в доходите, както и на тези, основани на възраст, пол, увреждане, раса, етническа принадлежност, произход, религия или икономически или друг статус в рамките на дадена страна. Целта също така се занимава с неравенствата между държавите, включително тези, свързани с представителството, миграцията и помощта за развитие.

Международната общност постигна значителни крачки в изваждането на хората от бедността. Най-уязвимите нации - най-слабо развитите страни, развиващите се страни без излаз на море и малките островни развиващи се държави - продължават да си проправят път към намаляване на бедността. Въпреки това неравенството все още продължава и остават големи различия в достъпа до здравни и образователни услуги и други активи.

Целите са:

10.1 До 2030 г. прогресивно постигане и поддържане на растеж на доходите на бедните 40 процента от населението със скорост, по-висока от средната за страната

10.2 До 2030 г. овластяване и насърчаване на социалното, икономическо и политическо включване на всички, независимо от възраст, пол, увреждане, раса, етническа принадлежност, произход, религия, икономически или друг статус

10.3 Осигуряване на равни възможности и намаляване на неравенството в резултатите, включително чрез премахване на дискриминационните закони, политики и практики и насърчаване на подходящо законодателство, политики и действия в това отношение

10.4 Приемане на политики, особено фискални политики, политики за заплати и социална защита, и постепенно постигане на по-голямо равенство

10.5 Подобряване на регулирането и наблюдението на световните финансови пазари и институции и засилване на прилагането на такива разпоредби

10.6 Осигурете засилено представителство и глас на развиващите се страни при вземането на решения в глобалните международни икономически и финансови институции, за да осигурите по-ефективни, надеждни, отговорни и легитимни институции

10.7 Улесняване на организирана, безопасна, редовна и отговорна миграция и мобилност на хора, включително чрез прилагане на планирани и добре управлявани миграционни политики

10.A Прилагане на принципа на специално и диференцирано третиране на развиващите се страни, по-специално на най-слабо развитите страни, в съответствие със споразуменията на Световната търговска организация

10.B Насърчаване на официална помощ за развитие и финансови потоци, включително преки чуждестранни инвестиции, към държави, където нуждата е най-голяма, по-специално най-слабо развитите страни, африканските страни, малките островни развиващи се държави и развиващите се страни без излаз на море, в съответствие с техните национални планове и програми

10.C До 2030 г. намалете до по-малко от 3 процента транзакционните разходи за паричните преводи на мигранти и премахнете коридорите за парични преводи с разходи, по-високи от 5 процента

Неравенствата, основани на доходи, пол, възраст, увреждане, сексуална ориентация, раса, класа, етническа принадлежност, религия и възможности, продължават да съществуват по целия свят, в рамките на и между държавите. Неравенството заплашва дългосрочното социално и икономическо развитие, вреди на намаляването на бедността и унищожава чувството за пълноценност и

самооценка на хората. Това от своя страна може да породи престъпност, болести и влошаване на околната среда.

Най-важното е, че не можем да постигнем устойчиво развитие и да направим планетата по-добра за всички, ако хората са изключени от възможностите, услугите и шанса за по-добър живот.

Защо е важно за образователната общност?

Намаляването на неравенството изисква трансформираща промяна . Необходими са по-големи усилия за изкореняване на крайната бедност и глада и повече инвестиции в здравеопазване, образование, социална защита и достойни работни места, особено за младите хора, мигрантите и бежанците и други уязвими общности.

В рамките на държавите е важно да се даде възможност и да се насърчи приобщаващ социален и икономически растеж. Можем да осигурим равни възможности и да намалим неравенството в доходите, ако премахнем дискриминационните закони, политики и практики.

Сред държавите трябва да гарантираме, че развиващите се страни са по-добре представени при вземането на решения по глобални въпроси, така че решенията да бъдат по-ефективни, надеждни и отговорни.

Правителствата и другите заинтересовани страни могат също така да насърчават безопасна, редовна и отговорна миграция, включително чрез планирани и добре управлявани политики, за милионите хора, които са напуснали домовете си в търсене на по-добър живот поради война, дискриминация, бедност, липса на възможности и други стимули на миграцията.

Може и трябва да се постигне, за да се осигури достоен живот за всички.

Политическите, икономическите и социалните политики трябва да бъдат универсални и да обръщат особено внимание на нуждите на общностите в неравностойно положение и маргинализираните общности. Последните статистики показват, че това е възможно. Между 2010 г. и 2016 г. в 60 от 94 държави с данни доходите

на най-бедните 40 процента от населението са нараснали по-бързо от тези на цялото население.

Ключови измерения на устойчивото развитие 10 Намалени неравенства

- Без бедност.
- Нулев глад.
- Много здраве и благополучие.
- Качествено образование.
- Равенството между половете.
- Чиста вода и канализация.
- Достъпна и чиста енергия.
- Достоеен труд и икономически растеж.

ЦУР 10 призовава за увеличаване на доходите на най-долните 40 % от населението и намаляване на неравенствата въз основа на доходи, пол, възраст, увреждане, раса, класа, етническа принадлежност, религия и възможности чрез приемане на съответните политики и законодателство. Освен това има за цел да подобри регулирането и наблюдението на финансовите пазари и институции.

ЦУР 10 се занимава с неравенствата между държавите, като насърчава помощта за развитие и преките чуждестранни инвестиции в регионите с най-голяма нужда, като насърчава прилагането на принципа на специално и диференцирано търговско третиране на развиващите се страни и представителството на развиващите се страни при вземането на решения в глобален мащаб икономически и финансови институции.

ЦУР 10 се стреми да насърчи социалното приобщаване в световен мащаб чрез улесняване на безопасна, организирана и редовна миграция и намаляване на транзакционните разходи за парични преводи на мигранти.

Мониторингът на ЦУР 10 в контекста на ЕС се фокусира върху напредъка, постигнат в намаляването на неравенствата между и вътре в държавите и в постигането на социално включване и безопасна миграция.

Взаимодействието между цел 10 за устойчиво развитие

Намаляване на неравенствата и придобиването на умения за 21^{век}

Образованието е основен приоритет на ЮНЕСКО, защото е основно човешко право и основата, върху която да се гради мир и да се движи устойчивото развитие.

Поемането по пътя на устойчивото развитие ще изисква дълбока трансформация на начина, по който мислим и действаме. За да се създаде по-устойчив свят и да се ангажират с проблемите, свързани с устойчивостта, както е описано в ЦУР, хората трябва да станат създатели на промени в устойчивостта. Те изискват знания, умения, ценности и нагласи, които им дават възможност да допринесат за устойчивото развитие. Следователно образованието е от решаващо значение за постигането на устойчиво развитие.

Учебни цели за ЦУР 10 Намаляване на неравенството:

1. Обучаемият познава различни измерения на неравенството, техните взаимовръзки и приложими статистики.
2. Обучаемият знае индикатори, които измерват и описват неравенствата и разбира тяхната значимост за вземане на решения.
3. Обучаемият разбира, че неравенството е основен двигател за обществени проблеми и индивидуално неудовлетворение.
4. Обучаемият разбира местни, национални и глобални процеси, които едновременно насърчават и възпрепятстват равенството (фискални политики, политики за заплати и социална защита, корпоративни дейности и т.н.).
5. Обучаемият разбира етичните принципи относно равенството и е наясно с психологическите процеси, които насърчават дискриминационно поведение и вземане на решения.

Цели на социално-емоционалното обучение:

1. Обучаемият е в състояние да повиши осведомеността относно неравенствата.
2. Обучаемият е в състояние да изпитва съпричастност и да показва солидарност с хората, които са дискриминирани.
3. Обучаемият може да преговаря за правата на различни групи въз основа на споделени ценности и етични принципи.
4. Обучаемият започва да осъзнава неравенствата в заобикалящата ги среда,

както и в света по-широко, и е в състояние да разпознае проблемните последици.

5. Обучаемият е в състояние да поддържа визия за справедлив и равен свят. Цели на поведенческото обучение:

1. Обучаемият може да оцени неравенствата в своята местна среда по отношение на качество (различни измерения, качествено въздействие върху индивидите) и количество (показатели, количествено въздействие върху индивидите).
2. Обучаемият е в състояние да идентифицира или разработи обективен индикатор за сравняване на различни групи, нации и т.н. по отношение на неравенствата.
3. Обучаемият е в състояние да идентифицира и анализира различни видове причини и причини за неравенствата.
4. Обучаемият може да планира, прилага и оценява стратегии за намаляване на неравенствата.
5. Обучаемият може да се включи в разработването на обществени политики и корпоративни дейности, които намаляват неравенствата.

Дейност 1

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG10-SDGfP	Неравенство
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> - учениците разпознават форми на неравенство в света (пазар на труда, неравенство между половете, възрастово неравенство, човешки права на хората с увреждания, различия в сексуалната ориентация, расово неравенство, социални различия, национални различия, религиозно многообразие) - учениците разпознават възможните последици от неравенството върху икономическото развитие, намаляването на бедността, развитието на социалната емпатия и самочувствието на индивида - учениците описват и обясняват неприемливи форми на поведение: обиди, омаловажаване, срам и реч на омразата - учениците използват приемливи начини за комуникация в реалния и виртуалния свят - учениците да мислят критично и да развият положително отношение към намаляване на неравенствата между хората, между страните и вътре в страната 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> - материал – виж приложение/даден чрез дейностите - брой ученици: 12 - 15 ученици (5 или 6 клас; 11 - 12 години) - времетраене: 60 минути 	
Инструкции	
<p>1. Уводна част / мотивация</p> <p>- времетраене: 10 минути</p> <p>Игра: Счупен телефон</p> <p>- учениците играят игра, за да се отпуснат и да се опознаят по-добре</p> <p>Учениците стоят в кръг. Първият ученик прошепва дума или изречение на ученика до него. Задачата е да предаде съобщението на последния ученик в кръга. Накрая последният ученик произнася съобщението на глас.</p> <p>Учителят задава въпроси:</p> <p>Дали това е същото съобщение, изпратено от първия ученик?</p>	

Какво се случи в нашето общуване?

Заклучаваме, че можем да чуем и разберем съобщението по различен начин и че може да има неразбиране в комуникацията.

Темата на днешния семинар е неравенството между хората, което застрашава основните човешки права. Неравенството между хората трябва да бъде намалено, но съществуващите неравенства се задълбочават, засягайки най-много най-бедните и уязвими общности и нараства речта на омразата, насочена към уязвимите групи.

Учениците ще гледат кратък филм, за да разберат какво означава неравенството между хората. След като гледат филма, те споделят своите впечатления.

Учителят задава въпроси:

Какви са формите на неравенство между хората?

Какви са последствията от неравенството?

<https://www.youtube.com/watch?v=XWgE6D7ejtg>

2. Дейност

- времетраене: 40 минути

Разделете учениците на четири или пет групи. Всяка група избира по един човек за ролята: старец, сляп човек, момиче, което не ходи на училище, емигрант, ЛГБТ човек. Той носи хартиена шапка с името на ролята. Други ученици задават въпроси, докато лицето, което играе ролята, познае кой е.

След играта се провежда разговор с участниците в ролята и учениците, които задаваха въпроси.

Въпроси към ролевите играчи:

Какво си помислихте, когато отговаряхте на въпросите?

Как се почувствахте?

Приятно ли е чувството, когато те смятат за различен от другите?

Някакви въпроси бяха ли неудобни?

Въпроси към другите студенти:

Как се почувствахте, задавайки въпросите?

Имаше ли въпроси, които те караха да се чувстваш неудобно?

С какви предразсъдъци се сблъскват тези хора в живота си?

Какво можем да направим, за да намалим неравенството и речта на омразата към определени групи хора?

3. Завършване

- времетраене: 10 минути

Игра: Огледало

Учениците се разделят на двойки. Първият ученик е мъж, а вторият ученик е огледало. Първият ученик изпълнява движения и мимики, които вторият ученик имитира. След няколко минути играчите си сменят ролите.

Задачи: създаване на едноминутен филм с послания за намаляване на неравенството (расово, национално, социално).

Съвети за фасилитатора

Преди работилницата: Направете шапки с надписи: старец, сляп човек, момиче, което не ходи на училище, емигрант, ЛГБТ човек.

Учителят задава въпроси на учениците, за да ги мотивира за работа.

Учителят дава инструкции за работа, помага на учениците по време на работа.

Дебрифинг

Учениците могат да направят едноминутен филм с послания за намаляване на неравенството и речта на омразата (Stop Animation или Powtoon).

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Известия на уебсайта на училището, социалните медии и местните медии.

Препратки/Допълнителна литература

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/inequality/>

https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2018/01/10_Why-It-Matters-2020.pdf

https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2019/07/E_Infographic_10.pdf

<https://www.youtube.com/watch?v=XWgE6D7ejtg>

<https://www.youtube.com/watch?v=OCJvzSuVT6Q>

приложение

Направете шапки с надписи: старец, сляп човек, момиче, което не ходи на училище, емигрант, ЛГБТ човек.

Как да си направим шапка: <https://www.youtube.com/watch?v=OCJvzSuVT6Q>

Дейност 2

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 10 -SDGfP	Различни хора също могат да излизат заедно!
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> - Учениците научават колко е важно да бъдат равни; - Учениците мислят критично; - Учениците работят целенасочено; - Учениците могат да дефинират алтернативи за действие и да определят приоритети; - Учениците са способни да вземат интелигентни и информирани решения; - Стойности на исовете, които са в съответствие с SDG10; - Отговорете положително за постигане на ЦУР 10; - Разбиране значението на равенството между хората; 	
Подробности за дейността	
<p>Материал - виж приложението</p> <p>Продължителност – 24.45мин</p> <p>Брой групи - няколко групи от по 4-5 ученика (5 клас, 10-11 години)</p>	
Инструкции	
<p>Първи урок (45 минути)</p> <p>Столовете са поставени в кръг. Всички ученици и учителят седят в кръг. Учителят казва: „Сега ще прочета някои твърдения. "Всеки път, когато чуete твърдение, което се отнася за вас, ще трябва да смените местата."</p> <p>Пример: <i>Всеки, който иска да играе футбол, смени мястото си.</i></p> <p><i>Всеки, който иска да скача с ластик, смени местата си.</i></p> <p><i>Всеки, който има домашен любимец, смени местата си.</i></p> <p><i>Всеки, който иска да яде спанак, смени мястото си.</i></p> <p><i>Всеки, който е студент, смени местата си.</i></p> <p><i>Всеки, който носи пособия за писане днес, смени местата си.</i></p> <p>След играта следва дискусия.</p>	

1. Имаше ли някой, който седеше през цялото време? Защо?
2. Имаше ли ситуация, в която всички сменихме местата си? Защо?

Урок втори (1 час)

Учителят чете приказка на учениците (вижте приложението)

* Историята е адаптирана версия от Kave, K. & Ridell, Ch. (1994). Нещо друго. Лондон: Puffin Books

https://www.youtube.com/watch?v=SyxlKXc167g&ab_channel=LivKoleji

Дискусия

1. Как се чувства нещо друго в тази история? Защо?
2. Нещо друго опитваше ли се да бъде като другите?
3. Защо мислите, че Something Else се опитваше да бъде като другите?
4. Защо Нещо Друго не позволи на създаването да остане при него?
5. Как се е почувствало съществото, когато е напуснало дома на нещо друго? Защо?
6. Какво накара Something Else да промени решението си и да върне създаването обратно?
7. В крайна сметка, въпреки че създаването и Something Else бяха различни, те се съгласиха. Как мислите, че са го направили?

Трети урок (1 час)

Учениците се разделят на групи от по 4-5 ученика. Всяка група получава лист хартия, на който трябва да отговори писмено на един от следните въпроси.

1. Кога сте се чувствали като нещо друго в училище?
  2. Кога сте се чувствали като нещо друго у дома?
  3. Какво бихте направили, ако нещо друго се появи във вашата класна стая?
- (Ако има повече групи, въпросите се повтарят)

След като приключат с писането, едно дете от всяка група представя резултатите от групата, които се обсъждат.

Съвети за фасилитатора

- 1) Учителят задава въпроси след края на играта, за да направи заключение.
- 2) Учителят насърчава дискусия, за да се направят изводи от прочетения текст.
- 3) Учителят кани учениците да споделят резултатите от груповата работа.

Дебрифинг

Учениците обсъждат мненията си между членовете на групата и след това представят резултатите от групата на останалата част от класа.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Учениците проектират плакати с рисунки и послания за равенство и ги поставят в цялото училище.

Препратки/Допълнителна литература

Каве, К. и Ридел, гл. (1994). Нещо друго. Лондон: Puffin Books

https://www.youtube.com/watch?v=GnQOGL1C-vE&t=3s&ab_channel=Home-StartAWA

приложение

Връзката с историята е в препратки.

Цел за устойчиво развитие 11

Устойчиви градове и общности

Цел 11: Направете градовете и населените места приобщаващи, безопасни, устойчиви и устойчиви

- ЦУР 11 се стреми да направи градовете по-приобщаващи, безопасни, устойчиви и устойчиви .
- Това означава гарантиране на достъп за всички до подходящо жилище и основни услуги; осигуряване на достъпна и устойчива урбанизация и транспорт и опазване на световното културно и природно наследство , наред с други цели.
- Днес повече от половината население на света живее в градовете.
- До 2030 г. се прогнозира, че 6 от 10 души ще бъдат градски жители.
- Въпреки многобройните предизвикателства при планирането, градовете предлагат по-ефективни икономии от мащаба на много нива, включително предоставянето на стоки, услуги и транспорт.
- Със стабилно, информирано за риска планиране и управление градовете могат да се превърнат в инкубатори за иновации и растеж и двигатели на устойчивото развитие. Почти цялото световно население живее в зона, покрита от мобилна мрежа.

Списък на градовете А 2021

- С приключването на COP26 – една от най-важните климатични конференции в историята – се появи ново поколение градове, водещи отпред по изменението на климата.
- 95 града (спрямо 88 града през 2020 г.) са посочени в тазгодишния списък А като смели лидери в екологичната прозрачност и действия, като почти половината (46 града) са нови за 2021 г.
- За да получи оценка А, наред с други действия, градът трябва да оповести публично и да има инвентаризация на емисиите за целия град, да си постави цел за намаляване на емисиите и цел за възобновяема енергия за бъдещето; и са публикували план за действие в областта на климата.
- Град от списък А трябва също така да завърши оценка на климатичния риск и уязвимост и да има план за адаптиране към климата, за да демонстрира как ще се справи с климатичните опасности.
- И трябва да напредва към постигането на своите амбициозни, но реалистични цели.

Цели :

11.1. БЕЗОПАСНО И ДОСТЪПНО ЖИЛИЩЕ

До 2030 г. гарантирайте достъп за всички до адекватен , безопасен и достъпни жилища и основен услуги и подобряване на бедни квартали .

11.2. ДОСТЪПЕН И УСТОЙЧИВ ТРАНСПОРТ СИСТЕМИ

До 2030 г. осигурете достъп до безопасно, достъпно и достъпно и устойчиви транспортни системи за всички, подобряване път безопасност, особено от разширяване градски транспорт, с специален внимание на – потребности на тези в уязвими ситуации, жени, деца, хора с увреждания и по-стари лица.

TARGET 11.2

11.3. ВКЛЮЧВАЩА И УСТОЙЧИВА УРБАНИЗАЦИЯ

До 2030 г. подобрете включително и устойчиви урбанизация и капацитет за участие, интегриран и устойчив човек селище планиране и управление в всичко държави.

TARGET 11.3

11.4. ЗАЩИТЕТЕ КУЛТУРНОТО И ПРИРОДНОТО НА СВЕТА НАСЛЕДСТВО

Укрепване усилия за защита и запазване на на света културни и естествено наследство.

TARGET 11.4

11.5. НАМАЛЯВА НЕБЛАГОПРИЯТНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ПРИРОДНИ БЕДСТВИЯ

До 2030 г. значително намалявам на номер на смъртни случаи и на номер на хората засегнати и по същество намаляване на директен икономически загуби спрямо глобалния брутен домашни продукт причинени от бедствия, включително свързани с водата бедствия, с акцент върху защитата – на бедни и хората в уязвими ситуации.

TARGET 11.5

11.6. НАМАЛЯВА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ГРАДОВЕТЕ ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА

До 2030 г. намалете на неблагоприятно на глава от населението околната среда въздействие на градове, включително от плащайки специален внимание на въздуха качество и общински и друго управление на отпадъците.

TARGET 11.6

11.7. ОСИГУРЕТЕ ДОСТЪП ДО БЕЗОПАСНО И ПРИКЛЮЧВАЩО ЗЕЛЕНО И ПУБЛИЧНИ ПРОСТРАНСТВА

До 2030 г. осигурете универсален достъп до сейф, включително и достъпен, зелен и публичен пространства, в специално за жените и деца, по-големи лица и лица с увреждания.

TARGET 11.7

11.8. СИЛНО НАЦИОНАЛНО И РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ ПЛАНИРАНЕ

поддържа положителен икономически, социални и околната среда връзки между градски, извънградски и селски области от укрепване национален и планиране на регионалното развитие.

TARGET 11.8

11.9. ПРИЛАГАНЕ НА ПОЛИТИКИ ЗА ВКЛЮЧВАНЕ, РЕСУРС ЕФЕКТИВНОСТ И НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

До 2020 г. значително нараства на номер на градове и човешки селища осиновяване и прилагане интегриран политики и планове към включване, ресурс ефективност, смекчаване и адаптация към климата промяна, устойчивост на бедствия и _ развиват се и внедри, в съответствие с на Сендайска рамка за бедствия Риск Намалване 2015–2030 г., цялостен бедствие управление на риска изобщо нива.

TARGET 11.9

11.10. ПОДКРЕПЕТЕ НАЙ-СЛАБО РАЗВИТИТЕ СТРАНИ В УСТОЙЧИВА И УСТОЙЧИВА СГРАДА

поддържа най-малко развити държави, включително през финансови и технически помощ, в сграда устойчиви и издръжлив сгради използвайки местен материали.

TARGET 11.A

НЕЩА ЗА ПРАВЕНЕ

- Намерете благотворителна цел 11 _ ти искате да подкрепите. Всякакви дарение, голямо или малък, може да има значение!
- Подкрепете проект _ в бедняшки квартали за безопасно жилище. Вие можете доброволец в бедняшките квартали да помогнат с сграда къщи, ремонт съществуващ такива, настройка нагоре публичен или зелено пространства.
- Пазарувайте, яжте и питие локално. Поддържащ квартал предприятия запазва хората заети и циркулира пари обратно в Вашият общност _
- Възползвайте се на Вашият право на избор на лидери в Вашият местен общност _
- Заменям в устойчиво _ път – колело, пеша или вземете обществен транспорт. Запазете пътуванията с кола за кога имаш получи голямо _ група.
- Погрижете се за публичен пространства. Започнете сами и вдъхновяват други да допринесат за по-добро публичен пространства – поливайте зеленина, подстригване и растение дървета, ремонт спорт области и детски площадки, организирайте почистване.

11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES

5 billion people are projected to live in cities by 2030

SUSTAINABLE CITIES: WHY THEY MATTER

What's the goal here?

To make cities inclusive, safe, resilient and sustainable

Why?

Half of humanity—3.5 billion people—live in cities today, and this number will continue to grow. Because the future will be urban for a majority of people, the solutions to some of the greatest issues facing humans—poverty, climate change,

healthcare, education—must be found in city life.

What are some of the most pressing challenges that cities face today?

Inequality is a big concern. 833 million people live in slums and this number keeps rising. The levels of urban energy consumption and pollution are also worrying. Cities occupy just 3 per cent of the Earth's land, but account for 60-80 per cent of energy consumption and 75 per

cent of carbon emissions. Many cities are also more vulnerable to climate change and natural disasters due to their high concentration of people and location so building urban resilience is crucial to avoid human, social and economic losses.

I live in a city but I'm not affected by any of these issues. Why should I care?

All these issues will eventually affect every citizen. Inequality can lead to unrest and insecurity, pollution deteriorates everyone's health and affects workers' productivity and therefore the economy, and natural disasters have the potential to disrupt everyone's lifestyles.

What happens if cities are just left to grow organically?

The cost of poorly planned urbanization can be seen in some of the huge slums, tangled traffic, greenhouse gas emissions and sprawling suburbs all over the world. Slums are a drag on GDP, and lower

life expectancy. By choosing to act sustainably we choose to build cities where all citizens live a decent quality of life, and form a part of the city's productive dynamic, creating shared prosperity and social stability without harming the environment.

Is it expensive to put sustainable practices in place?

The cost is minimal in comparison with the benefits. For example, there is a cost to creating a functional public transport network, but the benefits are huge in terms of economic activity, quality of life, the environment, and the overall success of a networked city.

What can I do to help achieve this goal?

Take an active interest in the governance and management of your city

Take notice of what works, and what doesn't in your community

Advocate for the kind of city you believe you need

Develop a vision for your building, street, and neighbourhood, and act on that vision. Are there enough jobs? Are you close to healthcare? Can your children walk to school safely? Can you walk with your family at night? How far is the nearest public transport? What's the air quality like? What are your shared public spaces like? The better the conditions you create in your community, the greater the effect on quality of life.

To find out more about Goal #11 and other Sustainable Development Goals, visit:

<http://www.un.org/sustainabledevelopment>

"It is important for cities to talk to each other about the different phases of SDG implementation because there is not one right way to do this."

- Alex Hinkler, Executive Fellow for Sustainability Initiatives, Carnegie Mellon University

"The SDG dashboard enables us to pose questions out to citizen-led data gathering groups who can help us crowdsource publicly available datasets to create new measures or new indicators within the SDG framework that are particularly relevant to LA"

- Erin Bromaghin, Los Angeles Mayor's Office of International Affairs

"The mapping of our local government program to the global agenda is giving the possibility of engaging in to a dialogue with a larger set of partners, most importantly, private investors."

- Diana Alarcón González, Chief Advisor, and Foreign Affairs Coordinator, Mexico City Government

"The Voluntary Local Review is a process to get to a city strategic report and then find a space to put it into the international level."

- Beryl Mphahathi, Deputy City Manager for Human Settlements, Engineering and Transport, Durban (Ethekwini Municipality)

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

<https://www.globalgoals.org/goals/11-sustainable-cities-and-communities/>

<https://unstats.un.org/sdgs/report/2016/goal-11>

<https://www.cdp.net/en/cities/cities-scores>

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2018/09/Goal-11.pdf>

<https://www.cities.fund/sdg-11>

Разработване на въведението

Обща цел на цел 11 за устойчиво развитие – Устойчиви градове и общности

ЦУР 11 има за цел да обнови и планира градове и други населени места по начин, който предлага възможности за всички, с достъп до основни услуги, енергия, жилища, транспорт и зелени обществени пространства, като същевременно намалява използването на ресурси и въздействието върху околната среда. ЦУР 11 е да **„направи градовете приобщаващи, безопасни, устойчиви и устойчиви“**. Целите на ЦУР 11 включват инвестиции в обществен транспорт, създаване на зелени обществени пространства и подобряване на градското планиране и управление по начини на участие и приобщаване.

ЦУР 11 има 10 цели:

Цел 11.1: Безопасни и достъпни жилища

Цел 11.2: Достъпни и устойчиви транспортни системи

Цел 11.3: Приобщаваща и устойчива урбанизация

Цел 11.4: Защита на световното културно и природно наследство

Цел 11.5: Намаляване на неблагоприятните последици от природните бедствия

Цел 11.6: Намаляване на въздействието на градовете върху околната среда

Цел 11.7: Осигуряване на достъп до безопасни и приобщаващи зелени и обществени пространства

Цел 11.a: Силно национално и регионално планиране на развитието

Цел 11.b: Прилагане на политики за приобщаване, ефективност на ресурсите и намаляване на риска от бедствия

Цел 11.c: Подкрепа на най-слабо развитите страни за устойчиво и устойчиво изграждане

ЦУР 11 има 10 цели, които трябва да бъдат постигнати и това се измерва с 15 показателя. Седемте „цели за резултат“ включват безопасни и достъпни жилища, достъпни и устойчиви транспортни системи, приобщаваща и устойчива урбанизация, защита на световното културно и природно наследство, намаляване на неблагоприятните последици от природни бедствия, намаляване на въздействието на градовете върху околната среда и осигуряват достъп до безопасни и приобщаващи зелени и обществени пространства. Трите „средства за постигане“ на целите включват силно планиране на национално и регионално

развитие, прилагане на политики за приобщаване, ефективност на ресурсите и намаляване на риска от бедствия в подкрепа на най-слабо развитите страни за устойчиво и устойчиво изграждане.

Защо е важно за образователната общност?

ЦУР 11 има за цел да насърчава приобщаващи, безопасни, устойчиви и устойчиви градове и населени места. Тази цел е свързана изцяло с управлението на градското развитие. Добре управляваните градове могат да бъдат средища на иновации и просперитет. Идентифицирайте и адресирайте основните физически, социални и психологически човешки нужди във връзка с населените места като градове и малки градове.

SDG 11 е важен за образователната общност, защото помага на учениците да прилагат основните принципи на устойчиво планиране и строителство и да идентифицират възможности да направят своята общност по-устойчива и приобщаваща.

Преподаването на SDG 11 може да разсъждава върху ролята на местните лица, вземащи решения и управлението на участието, и как да представляват устойчив глас в планирането и политиката за тяхната общност.

Може да помогне на учениците да се ангажират с общностни групи и местни системи за планиране за устойчиви бъдещи визии за тяхната общност. Може също така да помогне на учениците да планират, реализират и оценят приобщаващи устойчиви проекти в общността.

Ключови измерения на устойчивото развитие 11 Устойчиви градове и общности

Намаляването на риска от бедствия е неразделна част от социалното и икономическо развитие и е от съществено значение, ако искаме развитието да бъде устойчиво в бъдеще. Това е признато от няколко глобални документа за намаляване на риска от бедствия и устойчиво развитие. Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие признава и потвърждава спешната необходимост от намаляване на риска от бедствия. В допълнение към преките препратки към резултатите от Третата конференция на ООН за намаляване на риска от бедствия (Сендайска рамка), съществуват конкретни възможности за постигане на намаляване на риска от бедствия. Например чрез намаляване на излагането и

уязвимостта на бедните към бедствия или чрез изграждане на устойчива инфраструктура. Има и няколко цели, които могат да допринесат за намаляване на риска от бедствия и изграждане на устойчивост, дори когато намаляването на риска от бедствия не е изрично. Цели, свързани с насърчаване на образованието за устойчиво развитие по ЦУР № 4, като изграждане и модернизиране на образователни съоръжения и осигуряване на здравословен живот, както и цели по ЦУР № 11 (градове) и по ЦУР № 9 (изграждане на устойчива инфраструктура) потвърждават взаимовръзката между намаляване на риска от бедствия и устойчиво развитие, наред с други могат да бъдат цитирани.

Ролята на транспорта в устойчивото развитие беше призната за първи път на срещата на върха на ООН за Земята през 1992 г. и подсилена в нейния заключителен документ – Дневен ред 21. При предприемане на петгодишен преглед на изпълнението на Дневен ред 21 по време на своята деветнадесета специална сесия през 1997 г., ООН Освен това Генералната асамблея отбеляза, че през следващите двадесет години се очаква транспортът да бъде основната движеща сила зад нарастващото световно търсене на енергия. Световното внимание към транспорта продължава през последните години. Устойчивият транспорт може да засили икономическия растеж и да подобри достъпността. Устойчивият транспорт постига по-добра интеграция на икономиката, като същевременно зачита околната среда, подобрява социалното равенство, здравето, устойчивостта на градовете, връзките градско-селски и производителността на селските райони. В Програмата за устойчиво развитие до 2030 г. устойчивият транспорт е интегриран в няколко ЦУР и цели, особено тези, свързани с продоволствената сигурност, здравето, енергията, икономическия растеж, инфраструктурата и градовете и населените места. Човешки селища – Градовете са центрове за идеи, търговия, култура, наука, производителност, социално, човешко и икономическо развитие. Градско планиране, транспортни системи, вода, канализация, управление на отпадъците, намаляване на риска от бедствия, достъп до информация, образование и изграждане на капацитет са важни въпроси за устойчивото градско развитие. През 2008 г., за първи път в историята, световното градско население превъзхожда селското население. Този

историята, световното градско население превъзхожда селското население. Този крайъгълен камък бележи настъпването на новото „градско хилядолетие“ и до 2050 г. се очаква две трети от световното население да живее в градски райони. Тъй като повече от половината от човечеството живее в градовете и броят на градските жители нараства с близо 73 милиона всяка година, изчислено е, че градските райони представляват 70 процента от световния брутен вътрешен продукт и следователно са генерирали икономически растеж и просперитет за мнозина. Устойчивото развитие на населените места беше обсъдено и на втората и третата сесия на Комисията по устойчиво развитие. „Насърчаване на устойчивото развитие на населените места“ е предмет на глава 7 от Дневен ред 21, която призовава за 1) осигуряване на подходящ подслон за всички; 2) подобряване на управлението на населените места; 3) насърчаване на устойчивото планиране и управление на земеползването; 4) насърчаване на интегрираното осигуряване на екологична инфраструктура: вода, канализация, дренаж и управление на твърди отпадъци; 5) насърчаване на устойчиви енергийни и транспортни системи в населените места; 6) насърчаване на планирането и управлението на населени места в райони, застрашени от бедствия; 7) насърчаване на устойчиви дейности в строителната индустрия; и 8) насърчаване на развитието на човешките ресурси и изграждането на капацитет за развитие на населените места.

Взаимодействието между цел 11 за устойчиво развитие Устойчиви градове и общности и придобиването на умения за 21^{век}

Меките умения са от съществено значение за съвременния живот и на работното място. Следователно преподаването на умения на 21-ви век на учениците е толкова важно, колкото и учебното съдържание. Трябва да бъдем адаптивни, трябва да сме креативни, трябва да сме технически грамотни и трябва да разрешаваме проблеми. Нуждаем се от тези умения, защото светът винаги се развива, и то с бързи темпове. На наше разположение има огромно количество информация. Навремето не „гугълвахме“ нищо. Ако се нуждаехме от отговор на въпрос, трябваше да проследим енциклопедия или да посетим библиотека. По това време имаше малко повече смисъл да се запаметява информация. От време на време беше полезно.

Сега имаме достъп до информация буквално по всяко време и навсякъде. Това, което е от значение сега, е да можете да навигирате в изобилието от информация там; това е способността да локализира, организира и използва достоверна и точна информация. Решаването на проблеми само по себе си е

достоверна и точна информация. Решаването на проблеми само по себе си е стая, и да ги прилагат към реални проблеми, които изплуват в живота им, и да, ще има много. Възможностите на двадесет и първи век за изграждане на умения помагат на учениците да изградят характер. Като сътрудничеци и социални същества е важно децата да имат емпатия, състрадание, да са етични, да имат почтеност, да работят добре с другите и много повече.

Дейност 1

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG11-SDGfP	Устойчиви градове и общности
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> • учениците разбират и обясняват понятието планирано строителство • учениците разбират какво означава терминът устойчива общност • учениците се научават да работят в екип • учениците прилагат критично мислене и решаване на проблеми • учениците развиват положително отношение към изучаването на ново съдържание (Устойчиво развитие) 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> • материали – виж приложението/ посочени в дейностите • времетраене: 90 минути • брой ученици: 10 – 20 (групова работа, работа по двойки и индивидуална работа на учениците) 	
Инструкции	
<p>Дейност 1. (15 мин.)</p> <p>Повече от половината от нас живеят в градовете. До 2030 г. две трети от цялото човечество (6,5 милиарда души) ще живее в градовете. Устойчивото развитие не може да бъде постигнато без значително да трансформираме начина, по който изграждаме и управляваме нашите градски пространства.</p> <p>Бързият растеж на градовете, резултат от нарастващото население и увеличаващата се миграция, доведе до бум на мегаградовете, особено в развиващия се свят, а бедните квартали стават все по-значима характеристика на градския живот.</p> <p>Да направим градовете устойчиви означава да създадем възможности за кариера и бизнес, безопасни и достъпни жилища и изграждане на устойчиви общества и икономики. Той включва инвестиции в обществен транспорт, създаване на зелени обществени пространства и подобряване на градското планиране и управление по начини на участие и приобщаване.</p> <p>Учителят задава въпроси и насърчава учениците към дискусия:</p> <p>- Какво означава, когато градът е построен по план?</p>	

- Какви проблеми имат хората с увреждания или възрастните хора в града?
- Какви са проблемите на градовете с много хора?

Учителят пуска кратко видео, което обяснява какво означава терминът „устойчива общност“ и каква е връзката му с целите на Устойчивото развитие:

<https://youtu.be/r2myzbWQIJA>

Дейност 2. (40 мин.)

Всеки може да помогне, за да сме сигурни, че постигаме глобалните цели. Можем да използваме тези десет цели, за да създадем действия, които да направят градовете и общностите устойчиви.

11.1. БЕЗОПАСНО И ДОСТЪПНО ЖИЛИЩЕ

До 2030 г. осигурете достъп на всички до подходящи, безопасни и достъпни жилища и основни услуги и обновите бедняшките квартали.

11.2. ДОСТЪПНИ И УСТОЙЧИВИ ТРАНСПОРТНИ СИСТЕМИ

До 2030 г. да се осигури достъп до безопасни, достъпни, достъпни и устойчиви транспортни системи за всички, като се подобри пътната безопасност, по-специално чрез разширяване на общественя транспорт, със специално внимание към нуждите на хората в уязвимо положение, жените, децата, хората с увреждания и възрастните хора .

11.3. ВКЛЮЧВАЩА И УСТОЙЧИВА УРБАНИЗАЦИЯ

До 2030 г. засилване на приобщаващата и устойчива урбанизация и капацитета за интегрирано и устойчиво планиране и управление на човешките селища с участие във всички страни.

11.4. ЗАЩИТЕТЕ СВЕТОВНОТО КУЛТУРНО И ПРИРОДНО НАСЛЕДСТВО

Засилване на усилията за защита и опазване на световното културно и природно наследство.

11.5. НАМАЛЕТЕ НЕБЛАГОПРИЯТНИТЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ОТ ПРИРОДНИ БЕДСТВИЯ

До 2030 г. значително намаляване на броя на смъртните случаи и броя на засегнатите хора и значително намаляване на преките икономически загуби спрямо глобалния брутен вътрешен продукт, причинени от бедствия, включително бедствия, свързани с водата, с акцент върху защитата на бедните и хората в уязвимо положение .

11.6. НАМАЛЯВА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ГРАДОВЕТЕ ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА

До 2030 г. да се намали неблагоприятното въздействие на градовете върху околната среда на глава от населението, включително като се обърне специално внимание на качеството на въздуха и управлението на битови и други отпадъци.

11.7. ОСИГУРЕТЕ ДОСТЪП ДО БЕЗОПАСНИ И ПРИКЛЮЧВАЩИ ЗЕЛЕНИ И ОБЩЕСТВЕНИ ПРОСТРАНСТВА

До 2030 г. осигурете всеобщ достъп до безопасни, приобщаващи и достъпни зелени и обществени пространства, по-специално за жени и деца, възрастни хора и хора с увреждания.

11.8. СИЛНО НАЦИОНАЛНО И РЕГИОНАЛНО ПЛАНИРАНЕ НА РАЗВИТИЕТО

Подкрепете положителните икономически, социални и екологични връзки между градските, крайградските и селските райони чрез укрепване на националното и регионалното планиране на развитието.

11.9. ПРИЛАГАНЕ НА ПОЛИТИКИ ЗА ВКЛЮЧВАНЕ, ЕФЕКТИВНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИ И НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

До 2030 г. значително увеличаване на броя на градовете и населените места, които приемат и прилагат интегрирани политики и планове за приобщаване, ефективно използване на ресурсите, смекчаване и адаптиране към изменението на климата, устойчивост на бедствия и разработване и прилагане в съответствие с Рамката от Сендай за риска от бедствия Намаляване 2015–2030 г., цялостно управление на риска от бедствия на всички нива.

11.10. ПОДКРЕПА НА НАЙ-СЛАБО РАЗВИТИТЕ СТРАНИ ЗА УСТОЙЧИВО И УСТОЙЧИВО ИЗГРАЖДАНЕ

Подпомагане на най-слабо развитите страни, включително чрез финансова и техническа помощ, в изграждането на устойчиви и издръжливи сгради с използване на местни материали.

Учениците в екипа разработват визия за част от населеното място, която е самоустойчива, което означава, че хората, живеещи в това селище, ще имат:

1. Достатъчно работни места във фабрики, които не замърсяват въздуха
2. училище и детска градина
3. Безопасен път до училище за всяко дете
4. безопасен транспорт до работа, училище и детска градина
5. пространства за качествено и безопасно забавление

Учениците могат да начертаят план за селище на хартия или могат да направят 3D план за селище.

Визията може да се реализира с помощта на компютърната игра Minecraft или нещо подобно:

<https://www.minecraft.net/en-us/get-minecraft>

Дейност 3. (35 мин.)

С приключването на COP26 – една от най-важните климатични конференции в историята – се появи ново поколение градове, водещи отпред по изменението на климата. 95 града (спрямо 88 града през 2020 г.) са посочени в тазгодишния списък А като смели лидери в екологичната прозрачност и действия, като почти половината (46 града) са нови за 2021 г.

За да получи оценка А, наред с други действия, градът трябва да оповести публично и да има инвентаризация на емисиите за целия град, да си постави цел за намаляване на емисиите и цел за възобновяема енергия за бъдещето; и са публикували план за действие в областта на климата. Град от списък А трябва също така да завърши оценка на климатичния риск и уязвимост и да има план за адаптиране към климата, за да демонстрира как ще се справи с климатичните

опасности. И трябва да напредва към постигането на своите амбициозни, но реалистични цели.

Учителят пуска кратко видео, което показва как някои градове по света предприемат екологични действия: <https://www.cdp.net/en/cities>

Учениците в екипа се опитват да потърсят в интернет дали градът им е в списъка А. Ако техният град е град от списък А, учениците представят екологични действия, които се извършват в техния град, и за действия, които се планират в бъдеще. Ако техният град не е град от списък А, учениците представят екологични действия, които трябва да бъдат извършени в техния град, за да може той да бъде град от списък А.

Съвети за фасилитатора

- учителят задава въпроси и се опитва да включи колкото се може повече ученици в дискусия
- учителят помага, води и напътства учениците, когато имат нужда от помощ

Дебрифинг

НЕЩА ЗА ПРАВЕНЕ

- ✓ Намерете благотворителна цел 11, която искате да подкрепите. Всяко дарение, голямо или малко, може да промени нещата!
- ✓ Подкрепете проект в бедните квартали за безопасно жилище. Можете да станете доброволец в бедните квартали, за да помогнете при строежа на къщи, поправянето на съществуващи, организирането на обществени или зелени площи.
- ✓ Пазарувайте, яжте и пийте на местно ниво. Подпомагането на кварталния бизнес поддържа хората на работа и връща парите обратно във вашата общност.
- ✓ Възползвайте се от правото си да избирате лидерите във вашата местна общност.
- ✓ Пътувайте до работното място по устойчив начин – карайте колело, ходете пеша или обществен транспорт. Запазете пътуванията с кола, когато имате голяма група.
- ✓ Погрижете се за обществените пространства. Започнете сами и вдъхнете другите да допринесат за по-добри обществени пространства – поливайте зеленината, подрязвайте и засаждайте дървета, реновирайте спортни зони и площадки, организирайте почистване.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация на уебсайта на училището, социалните медии и местните медии.

Препратки/Допълнителна литература

<https://www.jointsdgfund.org/sustainable-development-goals/goal-11-sustainable-cities-and-communities>

<https://sdgimpact.asu.edu/sdg-11-sustainable-cities-and-communities>

<https://www.cdp.net/en/cities>

<https://www.globalgoals.org/goals/11-sustainable-cities-and-communities/>

приложение

<https://youtu.be/r2myzbWQIJA>

<https://www.cdp.net/en/cities>

Дейност 2

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 11 -SDGfP	Да опазва природното и културно наследство
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> - Учениците да научат за SDG 11; - Учениците мислят критично ; - Студентите работят целенасочено; - Учениците могат да вземат интелигентни решения 	
Подробности за дейността	
<p>Материали - вижте приложението</p> <p>Продължителност - 1ч</p> <p>Брой групи – 2-3 групи по 5-7 ученика всяка (5-ти клас, възраст 10-11 години)</p>	
Инструкции	
<p>Първи урок (1 час)</p> <p>Учителят започва часа, като показва снимки на различни културни наследства в страната и насърчава разговор с учениците за това дали местата са им известни, с какво са известни и какво значение имат за нас и дали някога са ги посещавали. (предложени снимки в приложението, вижте също съвети за фасилитатора) Ако не знаят място, учителят им дава обяснение за важността му. Учениците участват активно в дискусията и споделят други познати места, които познават.</p> <p>Учителят пита учениците за културното наследство на техния град и какво ги прави известни и важни. Учителят разделя учениците на три групи и всяка група получава задачата да обясни значението на културното наследство и да измисли идеи как можем да го съхраним. Групите обсъждат около 20 минути и след това представят заключенията си на другите ученици.</p> <p>Урок втори</p> <p>Учителят обяснява на учениците целите на устойчивото развитие с акцент върху SDG11 и целите с акцент върху опазването на културното наследство. Учениците се разделят на няколко групи, които имат за задача да посетят близък обект на културното наследство и да прегледат състоянието на същото. След като са</p>	

определили ситуацията, учениците имат задачата да направят презентация за съществуването и значението на мястото, както и за ситуацията, в която се намира, и техните идеи как може да бъде подобро и съхранено.

Учениците представят заключенията си пред останалата част от групата.

Съвети за фасилитатора

1) Учителят насърчава разговор за различни културни наследства в страната.

2) Учителят обяснява за SDG 11

3) Учителят кани учениците да споделят резултатите от изследването.

Учителите могат да използват различни снимки от представените в приложението.

Те могат да показват снимки на места, които са важни в тяхната страна.

Дебрифинг

Учениците могат да представят заключенията си под формата на PowerPoint презентация или да използват Story Jumper.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Учениците създават плакати, за да опазят културното наследство и ги показват в училище.

Препратки/Допълнителна литература

https://mk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA_%D0%BD%D0%Bo_%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%BE_%D0%BD%D0%Bo%D1%81%D0%B%D0%B5%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D0%BD%D0%Bo_%D0%9C%D0%Bo%D0%BA%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D1%98%D0%Bo

приложение

Първи урок

Снимки на културното наследство в Северна Македония

(Музей на водата „Заливът на костите” - Пестани)

(Паметник Илинден-Крушево)

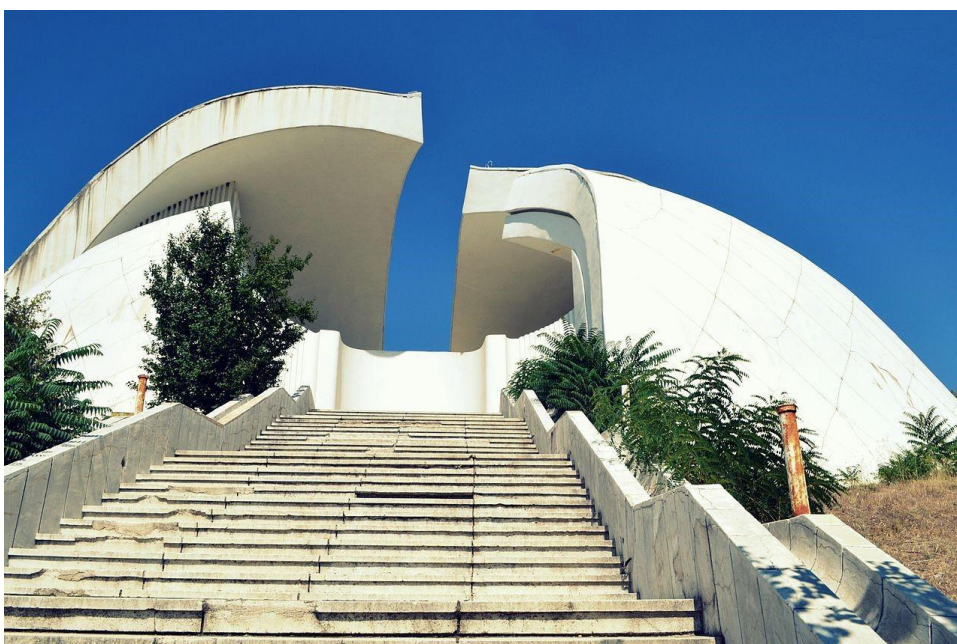

(Къщата на Глигор Пърличев - Охрид)

(Паметна костница - Велес)

(Стоби-Градско)

(Винишка крепост - Винаца)

(Паметник на свободата - Кочани)

(Средновековна кула - Кочани)

(Моробиздон - с. Мородвис, Кочани)

Цел за устойчиво развитие 12

Отговорно потребление и производство

Световното потребление и производство се основават на използването на природната среда и ресурси по начин, който продължава да има разрушително въздействие върху планетата. Икономическият и социален прогрес през последното столетие беше придружен от влошаване на околната среда, което застрашава самите системи, от които зависи нашето бъдещо развитие.

Цел за устойчиво развитие 12 (ЦУР 12 или Глобална цел 12), озаглавена „отговорно потребление и производство“, е една от 17-те цели за устойчиво развитие, установени от Обединените нации през 2015 г. Официалната формулировка на ЦУР 12 е „Гарантиране на устойчиво потребление и производствени модели“.

ЦУР 12 има за цел да гарантира добро използване на ресурсите, подобряване на енергийната ефективност, устойчива инфраструктура и осигуряване на достъп до основни услуги, зелени и достойни работни места и осигуряване на по-добро качество на живот за всички.

ЦУР 12 има 11 цели, които трябва да бъдат постигнати най-малко до 2030 г., а напредъкът към целите се измерва с помощта на 13 показателя:

12.1 Прилагане на 10-годишната рамка от програми за устойчиво потребление и производство, като всички страни предприемат действия, като развитите страни поемат водеща роля, като се вземат предвид развитието и възможностите на развиващите се страни.

12.2 До 2030 г. постигане на устойчиво управление и ефективно използване на природните ресурси.

12.3 До 2030 г. намаляване наполовина на глобалните хранителни отпадъци на глава от населението на ниво търговия на дребно и потребители и намаляване на загубите на храна по веригите за производство и доставка, включително загубите след прибиране на реколтата.

12.8 By 2030, ensure that people everywhere have the relevant information and awareness for sustainable development and lifestyles in harmony with nature.

12.4 До 2020 г. постигане на екологосъобразно управление на химикали и всички отпадъци през целия им жизнен цикъл в съответствие с договорените международни рамки и значително намаляване на изпускането им във въздуха, водата и почвата, за да се сведе до минимум неблагоприятното им въздействие върху човешкото здраве и околната среда.

12.5 До 2030 г. значително намаляване на генерирането на отпадъци чрез предотвратяване, намаляване, рециклиране и повторна употреба.

12.6 Насърчавайте компаниите, особено големите и транснационалните компании, да приемат устойчиви практики и да интегрират информация за устойчивостта в своя цикъл на отчитане.

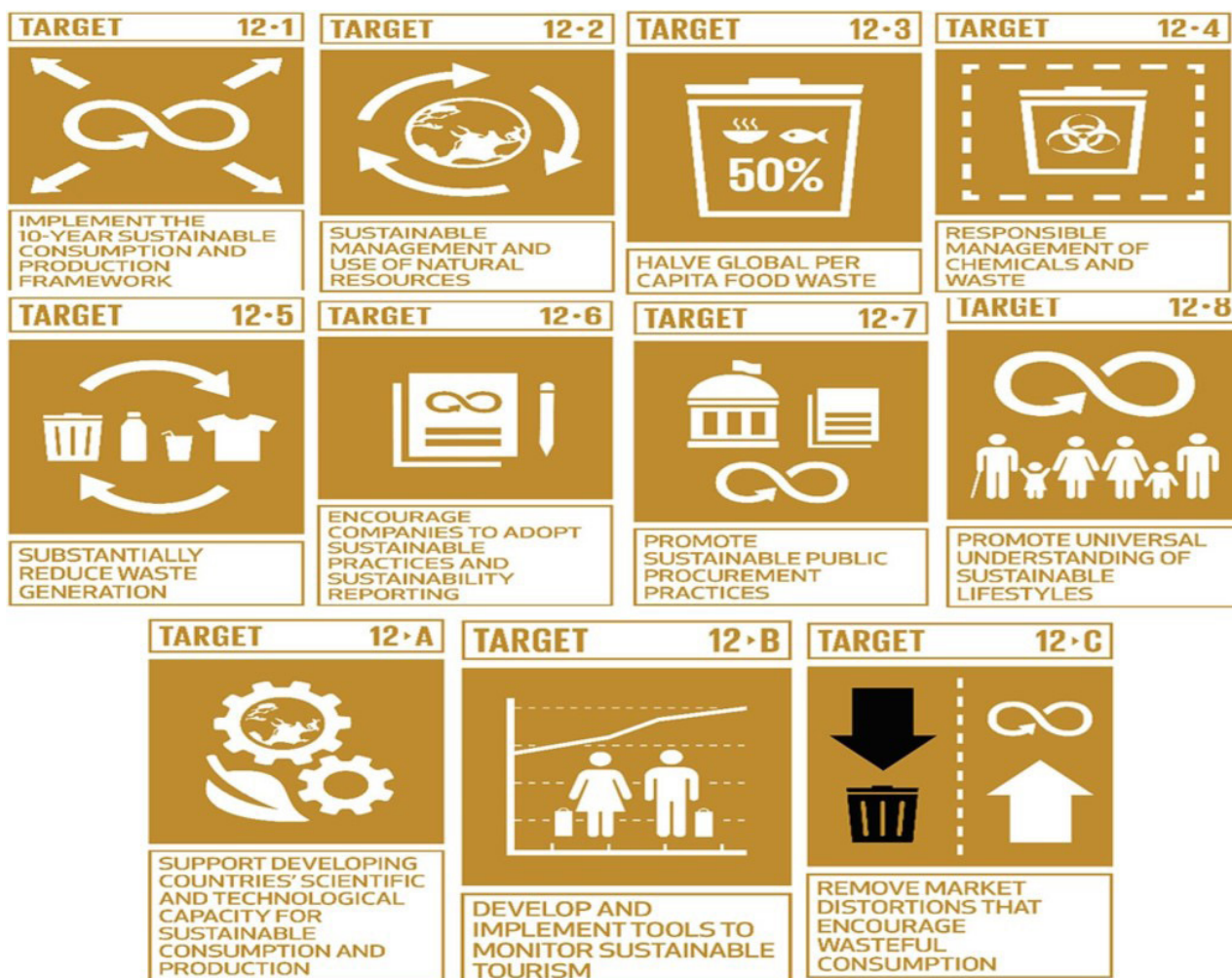
12.7 Насърчаване на практики за обществени поръчки, които са устойчиви, в съответствие с националните политики и приоритети.

12.8 До 2030 г. да се гарантира, че хората навсякъде имат съответната информация и осведоменост за устойчиво развитие и начин на живот в хармония с природата.

12.A Подпомагане на развиващите се страни за укрепване на техния научен и технологичен капацитет за преминаване към по-устойчиви модели на потребление и производство.

12.B Разработване и прилагане на инструменти за наблюдение на въздействието върху устойчивото развитие за устойчив туризъм, който създава работни места и насърчава местната култура и продукти.

12.C Рационализирайте неефективните субсидии за изкопаеми горива, които насърчават разточителното потребление, като премахнете изкривяванията на пазара, в съответствие с националните обстоятелства, включително чрез реструктуриране на данъчното облагане и постепенно премахване на тези вредни субсидии, където съществуват, за да отразят въздействието им върху околната среда, като изцяло вземат предвид специфичните нужди и условията на развиващите се страни и минимизиране на възможните неблагоприятни въздействия върху тяхното развитие по начин, който защитава бедните и засегнатите общности.

Защо е важно?

Устойчивото потребление и производство има за цел „да прави повече и по-добре с по-малко“, увеличавайки нетните печалби от икономическите дейности чрез намаляване на използването на ресурси, деградацията и замърсяването, като същевременно повишава качеството на живот.

Постигането на устойчиви модели на потребление и производство осигурява ефективност и печалби в производителността, като гарантира, че човешките дейности остават в рамките на капацитета на планетата, като същевременно зачитат правата на бъдещите поколения.

Какво трябва да се промени?

Намаляването на загубата на храна и отпадъците може да допринесе за устойчивостта на околната среда чрез намаляване на производствените разходи и повишаване на ефективността на хранителните системи.

Как мога да помогна като бизнес?

В интерес на бизнеса е да намерят нови решения, които позволяват устойчиви модели на потребление и производство. Иновациите и дизайнерските решения могат едновременно да дадат възможност и да вдъхновят хората да водят по-устойчив начин на живот, намалявайки въздействията и подобрявайки благосъстоянието.

Как мога да помогна като потребител?

Има два основни начина да помогнете: да намалите отпадъците си и да внимавате какво купувате и да изберете устойчив вариант, когато е възможно. Уверете се, че не изхвърляте храна и намалете консумацията на пластмаса.

Предизвикателства

COVID-19

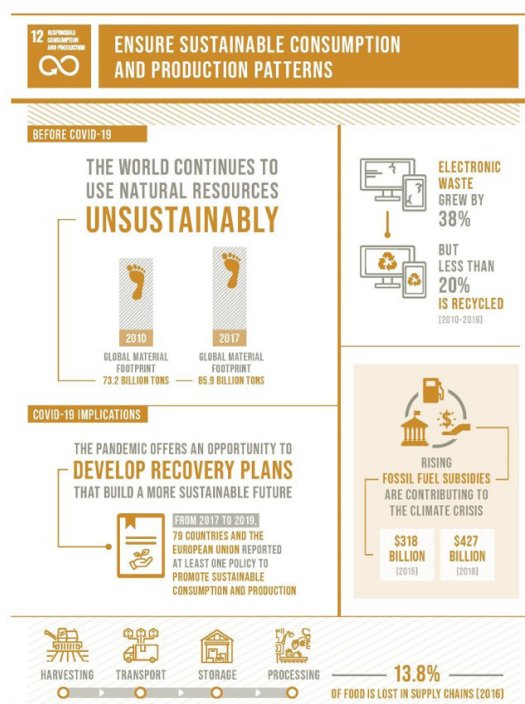
Глобализация

Все повече се признава ролята на глобализацията в постигането на устойчиво развитие.

Първо, глобализацията промени хранителните навици и модели на хранене на хората.

Второ, веригата за доставки на храни се удължава значително при глобализацията, следователно проблемите с управлението на веригата за доставки на храни продължават да нарастват и значително допринасят за загубата на храна.

Трето, глобализацията направи международната търговия по-конкурентоспособна и оказва огромно влияние върху местната икономика и начина на производство

Как можем да се справим с това?

Устойчивото потребление и производство е за насърчаване на ресурсната и енергийна ефективност, устойчива инфраструктура. Това изисква системен подход и сътрудничество между участниците във веригата на доставки, от производителя до крайния потребител.

Това включва ангажиране на потребителите чрез повишаване на осведомеността и образование относно устойчивото потребление и начин на живот, предоставяне на адекватна информация на потребителите чрез стандарти и етикетиране и ангажиране в устойчиви обществени поръчки.

То ще включва ново глобално партньорство между бизнеса, потребителите, политиките, изследователите, учените, търговците на дребно, медиите и агенциите за сътрудничество за развитие.

Връзки към други цели за устойчиво развитие

Постигането на ЦУР 12 ще допринесе за постигането на другите ЦУР по пряк или косвен начин. ЦУР 12 има цели, свързани с ЦУР 2, ЦУР 3, ЦУР 4, ЦУР 8, ЦУР 9, ЦУР 13, ЦУР 14 и ЦУР 15.

С подходяща политическа подкрепа нарастващото многообразие е основата за диетичното разнообразие и следователно здравето и храненето (ЦУР 2, 3), за устойчивост на биотични и абиотични стресови фактори (ЦУР 13 и ЦУР 15) и следва да допринесе за достойната заетост (ЦУР 8) и селските райони поминък (ЦУР 1). Освен това постигането на ЦУР 12 изисква ограничаване на индустриалното селско стопанство поради отрицателното му въздействие върху други ЦУР, включително ЦУР 6, тъй като то е най-големият потребител на сладководни ресурси; ЦУР 2 и ЦУР 15, тъй като те са главните двигатели на загубата на биологично разнообразие; SDG 7 поради зависимостта си от изкопаеми горива; ЦУР 14 поради оттичането на пестициди и торове, замърсяване на земята и водата и създаване на мъртви зони в моретата; и SDG 13, защото е основен фактор за емисиите на парникови газове.

https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/18777Interlinkages_EGM_Summary_Report_2018.pdf

Цел за устойчиво развитие 12: Отговорно потребление и производство

Цел за устойчиво развитие 12: Отговорно потребление и производство

<https://youtu.be/cklPNGZBrtl>

Препратки

United Nations (2017) Resolution adopted by the General Assembly on 6 July 2017 Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development, <https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2F71%2F313&Language=E&Device-Type=Mobile&LangRequested=False>

"Sustainable Consumption and Production: A Crucial Goal for Sustainable Development—Reflections on the Spanish SDG Implementation Report", Journal of Sustainability Research. 1 (2). 2019, https://sustainability.hapres.com/htmls/JSR_1120_Detail.html

Environment, U. N. (2017-10-02). "GOAL 12: Sustainable consumption and production". UNEP - UN Environment Programme. Retrieved 2020-09-05, <https://www.unep.org/explore-topics/sustainable-development-goals/why-do-sustainable-development-goals-matter/goal-12>

Thyberg, Krista L.; Tonjes, David J. (January 2016). "Drivers of food waste and their implications for sustainable policy development". Resources, Conservation and Recycling. 106: 110–123, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0921344915301439?via%3Dihub>

Industrial Ecology in Support of Sustainable Development Goals (2022) Part of the Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals book series (ENUNSDG), Usama Awan, https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007/978-3-319-95726-5_18

"Advancing the 2030 Agenda: Interlinkages and Common Themes at the HLPF 2018" (PDF). UN Sustainable Development. P. 30. Retrieved 15 September 2020.

Ресурси:

На тези връзки можете да намерите повече информация за SDG 12:

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-consumption-production/>

<https://www.unep.org/explore-topics/sustainable-development-goals/why-do-sustainable-development-goals-matter/goal-12>

<https://sdg-tracker.org/sustainable-consumption-production>

<https://www.globalgoals.org/goals/12-responsible-consumption-and-production/>

<https://www.undp.org/tag/goal-12-responsible-consumption-and-production>

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/responsible-consumption-and-production>

Разработване на въведението

Обща цел на цел 12 за устойчиво развитие – Отговорно потребление и производство

Цел за устойчиво развитие 12 Отговорно потребление и производство е една от 17-те цели за устойчиво развитие, установени от Организацията на обединените нации през 2015 г. Официалната формулировка на SDG 12 е „**Осигуряване на устойчиви модели на потребление и производство**“. ЦУР 12 има за цел да гарантира добро използване на ресурсите, подобряване на енергийната ефективност, устойчива инфраструктура и осигуряване на достъп до основни услуги, зелени и достойни работни места и осигуряване на по-добро качество на живот за всички. ЦУР 12 има 11 цели, които трябва да бъдат постигнати най-малко до 2030 г., а напредъкът към целите се измерва с помощта на 13 показателя.

Целите са:

Цел 12.1: Прилагане на 10-годишната рамка за устойчиво потребление и производство

Цел 12.2: Устойчиво управление и използване на природните ресурси

Цел 12.3: Намаляване наполовина на глобалните хранителни отпадъци на глава от населението

Цел 12.4: Отговорно управление на химикали и отпадъци

Цел 12.5: Значително намаляване на генерирането на отпадъци

Цел 12.6: Насърчаване на компаниите да приемат устойчиви практики и докладване за устойчивост

Цел 12.7: Насърчаване на устойчиви практики за обществени поръчки

Цел 12.8: Насърчаване на всеобщото разбиране на устойчивия начин на живот

Цел 12.a: Подпомагане на научния и технологичен капацитет на развиващите се страни за устойчиво потребление и производство

Цел 12.b: Разработване и прилагане на инструменти за наблюдение на устойчивия туризъм

Цел 12.c: Премахване на изкривяванията на пазара, които насърчават разточителното потребление

Според Програмата на ООН за околната среда, устойчивото потребление и производство се отнася до „използването на услуги и свързани продукти, които отговарят на основните нужди и осигуряват по-добро качество на живот, като

същевременно минимизират използването на природни ресурси и токсични материали, както и емисиите на отпадъците и замърсителите през жизнения цикъл на услугата или продукта, така че да не се застрашават нуждите на бъдещите поколения"¹

Защо е важно за образователната общност?

Образованието за устойчиво развитие е цялостно и трансформиращо образование, което се фокусира върху съдържанието и резултатите от обучението, педагогиката и учебната среда. Това означава, че гражданите се нуждаят от знания, умения, ценности и нагласи, които ще им позволят да си сътрудничат в устойчивото развитие. ОУР изисква трансформираща, ориентирана към действие педагогика, която насърчава автономното учене, участие и сътрудничество, решаване на проблеми, интердисциплинарност и трансдисциплинарност и свързване на формалното и неформалното обучение. Само тези педагогически подходи ще позволят развитието на ключовите компетентности, необходими за насърчаване на устойчивото развитие през 21 век.

Концепция, тясно свързана с образованието за устойчиво развитие и образованието за глобално гражданство, е тази на педагогиката на устойчивостта, но това почти не се споменава в настоящите дискурси за образование и учене в контекста на социално-екологичната устойчивост и устойчивото развитие. Преподаването на проблемите на устойчивото развитие е предизвикателство, защото включва знания в множество дисциплини, а уменията от 21-ви век са критична отправна точка за развитието на тези амбициозни профили на знания и умения в учениците (а също и в учителите), очаквайки, че те ще станат бъдещи "решаващи проблеми", „агенти на промяната“ и „мениджъри на прехода“. В този контекст използването на ИКТ е основно във всяка от рамките на уменията на 21-ви век. Концепцията за учене включва значението на отделния обучаем в процеса, фокус върху задълбочено обучение и трансформиращата сила на ИКТ, като всичко това води до концепцията за персонализирано обучение. Персонализираното обучение изисква свързващата сила на ИКТ за

¹<https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-consumption-production/>

разработване на начини на мислене и учене, които освобождават и дават възможност на обучаемия.

Ключови измерения на устойчивото развитие 12 Отговорно потребление и производство

От десетилетия учените обясняват начините, по които човечеството движи трите планетарни кризи на климата, биоразнообразието и замърсяването, всички от които са свързани с неустойчиво производство и потребление. Промените в моделите на потребление и производство могат да помогнат за насърчаване на отделянето на икономическия растеж и благосъстоянието на хората от използването на ресурсите и въздействието върху околната среда. Те могат също така да предизвикат трансформациите, предвидени в глобалните ангажименти относно биоразнообразието, климата и устойчивото развитие като цяло. От 2017 г. до 2020 г. 83 държави, територии и Европейският съюз споделиха информация за приноса си към изпълнението на 10-годишната рамка от програми за модели на устойчиво потребление и производство. През 2020 г. бяха докладвани 136 политики и 27 дейности за изпълнение, с което общият им брой надхвърли 700. Въпреки че са предприети конкретни действия за подобряване на ефективността на използване на ресурсите в конкретна индустрия или област, това не е довело до широкото им приемане в сектори и индустрии. Въпреки че има ограничени данни, към 2016 г. почти 14 процента от храната, произведена в световен мащаб, е била загубена, преди да достигне до сектора на търговията на дребно. Прогнозите варират в различните региони - от 20,7 процента в Централна и Южна Азия до 5,8 процента в Австралия и Нова Зеландия. През 2019 г. количеството генерирани електронни отпадъци е 7,3 кг на глава от населението, като само 1,7 кг на глава от населението е документирано, че се управляват по екологично устойчив начин. Очаква се генерирането на електронни отпадъци да нараства с 0,16 кг на глава от населението годишно, за да достигне 9 кг на глава от населението през 2030 г.

Годишният темп на нарастване на рециклирането на електронни отпадъци през последното десетилетие беше 0,05 kg на глава от населението, което ще трябва да се увеличи повече от десет пъти, ако всички електронни отпадъци трябва да бъдат рециклирани до 2030 г. Към декември 2020 г. 40 държави и територии са имали докладвани политики и планове за действие за устойчиви обществени поръчки или еквивалентни правни разпоредби, насочени към насърчаване на доставките на екологично чисти, енергийно ефективни продукти и насърчаване на по-социално отговорни практики за закупуване и устойчиви вериги за доставки. Надяваме се, че всичко това ще: до 2030 г. постигне устойчиво управление и ефективно използване на природните ресурси, намали наполовина глобалните хранителни отпадъци на глава от населението на ниво търговия на дребно и потребители и намали загубите на храна по веригите за производство и доставка, включително загубите след прибиране на реколтата, постигне екологосъобразно управление на химикали и всички отпадъци през целия им жизнен цикъл, в съответствие с договорените международни рамки, и значително намаляване на изпускането им във въздуха, водата и почвата, за да се сведе до минимум неблагоприятното им въздействие върху човешкото здраве и околната среда, значително намаляване на генерирането на отпадъци чрез предотвратяване, намаляване, рециклиране и повторна употреба, насърчаване на компаниите, особено големи и транснационални компании, да възприемат устойчиви практики и да интегрират информация за устойчивостта в своя цикъл на отчитане, насърчаване на практики за обществени поръчки, които са устойчиви, в съответствие с националните политики и приоритети, гарантира, че хората навсякъде имат съответната информация и осведоменост за устойчиво развитие и начин на живот в хармония с природата, подкрепя на развиващите се страни за укрепване на техния научен и технологичен капацитет за преминаване към по-устойчиви модели на потребление и производство, разработване и прилагане на инструменти за наблюдение на въздействието върху устойчивото развитие за устойчив туризъм, който създава работни места и насърчава местната култура и продукти, рационализира неефективните субсидии за изкопаеми горива, които насърчават разточителното потребление чрез премахване на изкривяванията на пазара, в съответствие с националните

обстоятелства, включително чрез реструктуриране на данъчното облагане и постепенно премахване на тези вредни субсидии, където съществуват, за да отразят тяхното въздействие върху околната среда, като се вземе изцяло отчитане на специфичните нужди и условия на развиващите се страни и минимизиране на възможните неблагоприятни въздействия върху тяхното развитие по начин, който защитава бедните и засегнатите общности.

Взаимодействието между цел 12 за устойчиво развитие Отговорно потребление и производство и придобиването на умения за 21 век

Създаването на знания, както и тяхното придобиване, валидиране и използване, трябва да бъдат общи за всички хора като част от колективно социално усилие. От друга страна, някои от тези умения е трудно да се преподават само чрез традиционни методи, които все още са ефективни за насърчаване на ученето. Тези умения трябва да бъдат развити от самите индивиди чрез действия, основани на личен опит и размисъл. Включването на ЦУР в учебната програма изисква системно мислене и интердисциплинарни подходи и изисква педагогически иновации, които осигуряват интерактивно, преживяващо, трансформиращо и реално учене. Уменията от двадесет и първи век се различават от уменията от 20-ти век, главно поради появата на високо сложни информационни и комуникационни технологии. Организациите, които се застъпват за уменията на 21-ви век, имат до голяма степен последователни рамки по отношение на това какво трябва да се добави към учебната програма, въпреки че различните групи наблягат на различни области в рамките на общия набор от умения. Използвайки рамката Р21 като отправна точка, например, могат да бъдат намерени групи, фокусирани върху техническите умения, заедно с тези, които насърчават дигиталната грамотност, подчертавайки плавността на информацията и комуникацията чрез технологиите като най-важни. За ОИСР постигането на целите на целите за устойчиво развитие, особено тези, свързани със свързаността и цифровата достъпност, ще гарантира умения на 21-ви век. По този начин в доклада на ОИСР за перспективите за умения за 2019 г. се посочва, че тези умения могат да бъдат подсилени от цифрови среди, като се улесни изграждането от учениците на техни собствени учебни процеси с тяхно собствено темпо. Р21 също подчертава житейски и кариерни умения, умения за

учене и иновации, информационни умения, медии и технологии, както и основни предмети от учебната програма и теми от 21-ви век. Ключов елемент в прилагането на дигиталните технологии е гъвкавостта на дизайна, която отговаря на необходимостта от насърчаване на ориентирани към ученика педагогически методологии. .

Дейност 1

Код на дейност	Име на дейността
SDG12-SDGfP	Отговорно потребление и производство
Цели на дейността	
<p>След урока учениците ще могат</p> <ul style="list-style-type: none"> - да разбират значението на понятията потребление и производство - да назовават и разпознават различни видове отпадъци като битови/битови отпадъци, опасни отпадъци, радиоактивни отпадъци, отпадъчни води и др. - да научат за различни начини за подбор на различни видове отпадъци - да изследват положителни примери за повторна употреба и рециклиране на материали, вместо да ги игнорират - да прилагат критично мислене, за да предложат предложения как ефективно да намалят техния материален отпечатък - да правят паралели и да реагират положително на целите и индикаторите, определени от SDG 12 	
Описание на дейността (подробно)	
<p>Материјали → види Анекс</p> <p>Продължителност: 180 – 225 минути</p> <p>Размер на класа: 20 – 28 ученици (6 клас, 12 години)</p>	
Инструкции за възпитателя	
<p>УРОК 1</p> <p>Въведение / Ангажираност на учениците (10 – 15 мин.)</p> <p>Учителят започва, като задава въпроси като кое беше последното нещо, което изхвърлихте? или какъв тип</p> <p>Често ли изхвърляме материали? за да ги мотивира да участват в а</p>	

разговор с него/нея. Следващият въпрос може да включва Какво ще кажете за кухненските уреди? Нали ние дори да се опитате да ги поправите днес?

След първия кръг от отговори учителят продължава да споменава сортирането на отпадъци с въпроси като Как да отделим материалите, които не ни трябва? и какво показват цветните кофи за боклук? А последващ въпрос може да включва На какви материали отговарят различните цветове?

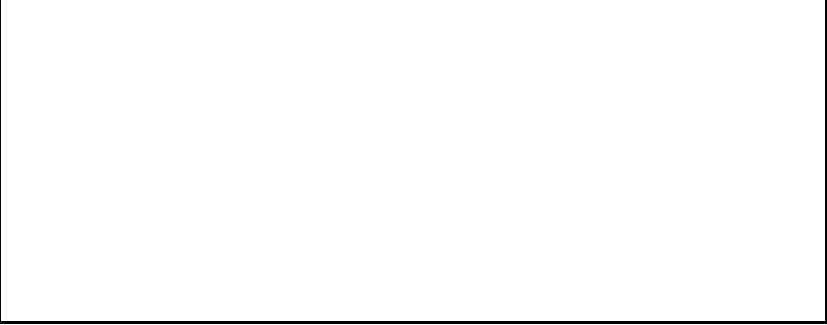
След това учителят се фокусира върху материалния отпечатък на всеки човек с въпроси като Има ли начин да повторно използване на някои от материалите по различен начин? и кои материали са най-подходящи за повторна употреба?

След това учителят завършва въведението, като дава на учениците празна таблица с инструкции за отговор на въпросите и попълване на таблицата с помощта на интернет:

Име на ученика:

Какво представляват устойчивото потребление и производство? Дай ми малко примери:

Какви са природните ресурси на планетата? Класифицирайте основните и дайте няколко примера:

Проучване (5 – 10 мин.)

След като учениците приключат с писането на отговорите си, учителят призовава няколко от тях да прочетат какво те намериха. Други ученици могат да се включат с допълнителни коментари или кратка дискусия.

Накрая учителят въвежда една от целите на днешния урок, като казва Today you will make a

презентация, в която ще разграничите основните видове отпадъци, които създаваме и предлагаме

начини да намалите материалния си отпечатък.

Подготовка за задачата (15 – 20 мин.)

Учителят разделя учениците на двойки или групи от по трима и им дава инструкции като а

трябва да се направи качествена презентация (инструкциите обикновено включват приетия размер на шрифта,

подходящ брой редове, разстояние и позиция на текста и изображенията). Учителят също

им дава някои примери за заглавия, които могат да включват: - Какво е отпадък

- Основните видове отпадъци (отпадъчна хартия и картон, отпадъчна пластмаса, отпадъчно стъкло, метални отпадъци,

батерии, електрическо оборудване, тежки битови отпадъци и др.)

- Предотвратяване образуването на отпадъци

- Повторно използване

- Сортиране и рециклиране

Учителят ги уведомява, че тяхната презентация трябва да включва тест в края и че най-добрата двойка или

групата ще представи работата си пред останалата част от класа две седмици по-късно. След това учениците могат да започнат тяхната работа.

Работа по двойки/група (45 мин.)

Студентите използват предишни знания, за да измислят идеи и да изградят своя собствена презентация. Учителят междувременно той се движи от група в група и дава съвети как да се подходи към дадена тема

учениците са избрали или да помогнат за изграждането на определен слайд.

Учителят отбелязва часа и 5 минути преди края на урока им напомня да запазят своя работят, за да могат да продължат следващата седмица.

УРОК 2

Въведение (5 – 10 мин.)

Учителят пита учениците дали си спомнят най-важните теми от предходната седмица и

това им напомня какво правят и защо.

След това учителят проверява двойките/групите от предходната седмица и ги оставя да се върнат към техните записвания работа и продължете с презентацията.

Работа по двойки/групи (35 мин.)

Учителят отново се движи от група в група и дава съвети как да се настройат финалните щрихи на презентацията.

Инструкции за създаване на теста (5 – 10 мин.)

Учителят пита учениците дали си спомнят как да изградят интерактивен тест в презентация

и им напомня за структурата и как трябва да бъдат разположени слайдовете.

Учителят също го показва

ученици, като правилните и грешните отговори са свързани към съответните слайдове.

Работа по двойки/групи (30 мин.)

Студентите използват предварителни знания, за да проектират подходящите въпроси и слайдове, използвани за предаване

обратна връзка. Междувременно учителят се движи от група в група и дава съвети как да

формулирайте определени въпроси и проверете дали слайдовете са свързани правилно.

Заклучение (5 мин.)

Учителят отбелязва часа и 5 минути преди края на урока напомня на всеки да си запише своя

работи и също така определя коя двойка/група е най-добра. Дадена е въпросната двойка/група

допълнителни инструкции как да изнесете презентацията следващата седмица.

УРОК 3

Въведение (5 – 10 мин.)

Учителят пита учениците дали си спомнят най-важните теми от предходните две седмици

и им напомня, че техните колеги са подготвили презентация за тях. Той/тя ги инструктира

активно слушат и записват всеки потенциален въпрос, който могат да имат.

Презентация по двойки/групи (20 – 25 мин.)

Най-добрата двойка/група представя работата си пред останалите от класа. Те използват теста в края на а

презентация като забавен начин да проверят дали колегите им обръщат внимание.

Заклучение (10 мин.)

Учителят моли няколко ученици от останалата част от класа да прочетат въпросите си на групата.

Той/тя също ги моли да коментират презентацията и викторината, благодари на най-добрата двойка/група и

напомня на всички за най-важните теми, които са научили през предходните три седмици.

Съвети (трикове) за възпитателя

Студентите трябва да имат предварителни познания за изграждане на качествена презентация, проектиране на собствен мастер тема на слайда и връзка към подходящи слайдове за частта с теста на презентацията. Вижте приложението за повече подробности.

Оценка

Учителят може да провери доколко учениците помнят темата, като създаде тест въз основа на презентацията, която са гледали. Дейността може да се планира за седмицата след презентацията, но е напълно по избор.

Идеи/ Вдъхновение за бъдещето

Учениците могат да използват знанията, получени от предишните три урока, за да създадат плакат или инфографика за своя час по изкуство.

Препратки/Ресурси за използване

<http://idop.hr/hr/dop-trendovi/ciljevi-odrzivog-razvoja/o-ciljevima-odrzivog-razvoja-i-primjeri-dobre-prakse/sdg12-cilj-odrzivog-razvoja-12-odgovorna-potrosnja-i-production/>

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-consumption-production/>

<https://unstats.un.org/sdgs/report/2019/goal-12/>

<https://sdgs.un.org/goals/goal12>

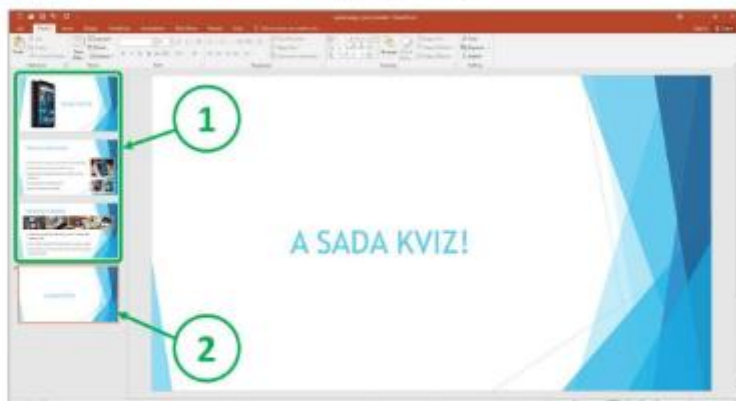
<https://en.unesco.org/sites/default/files/resources-sdg12.pdf>

приложение

Допълнителни документи, включени в плана на урока:

- Напомняне за качествено представяне

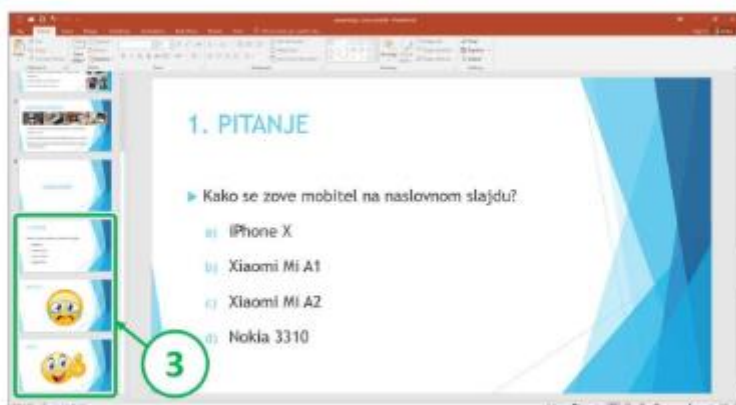
Създайте нова презентация и изградете няколко слайда с темата по ваш избор (1). Добавете нов заглавен слайд в края (2).

Имате нужда от три слайда със следните заглавия за всеки въпрос (3):

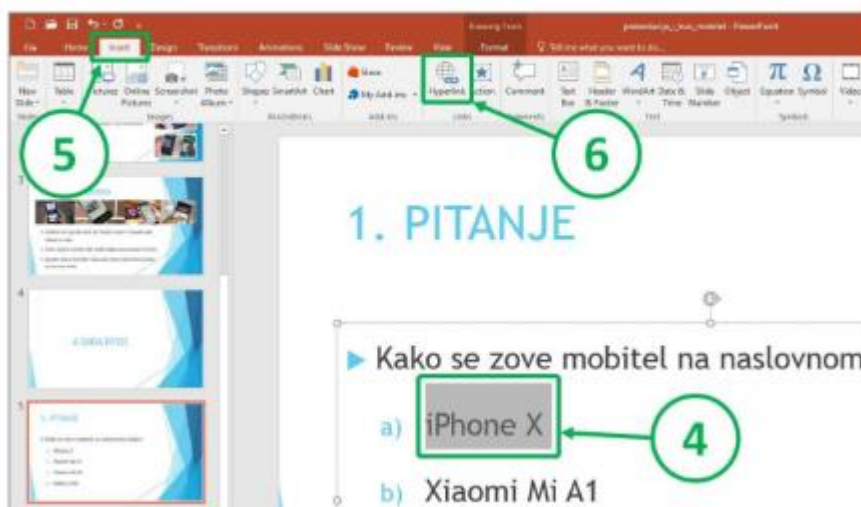
ВЪПРОС ГРЕШНО ПРАВИЛНО.

Не забравяйте да използвате заглавията, така ще бъде по-лесно да свържете слайдовете по-късно.

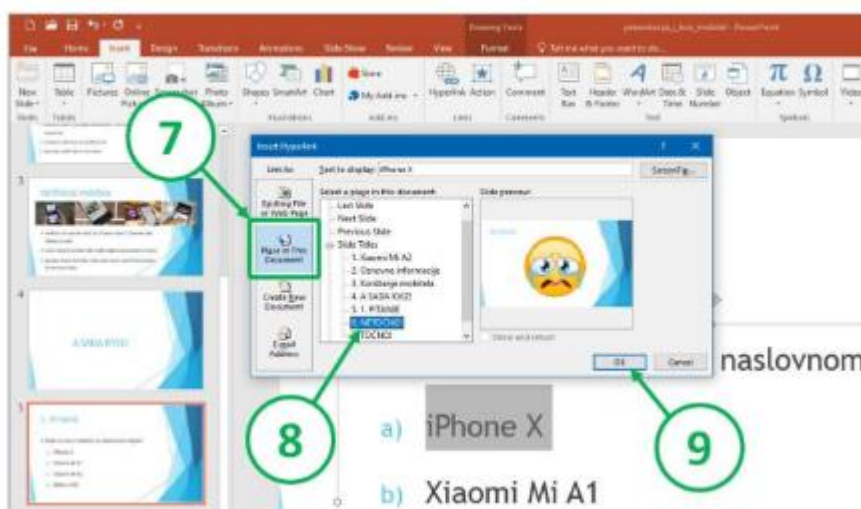

Защо точно тази поръчка? ГРЕШНИЯТ слайд ще ви върне към въпроса, докато ПРАВИЛНИЯ слайд ще ви позволи да продължите.

Трябва да свържем ГРЕШНИЯ и ПРАВИЛНИЯ отговор със съответните слайдове. Изберете един от отговорите (4), щракнете върху раздела INSERT (5) и използвайте бутона HYPERLINK (6):

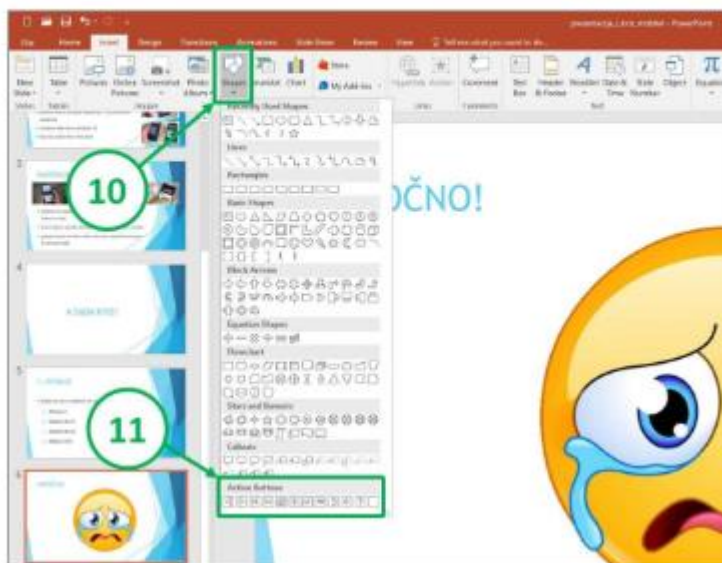

Когато се появи изскачащ прозорец, щракнете върху бутона ПОСТАВЯНЕ В ТОЗИ ДОКУМЕНТ (7), изберете слайда, с който искате да го свържете (8) и щракнете върху ОК (9).

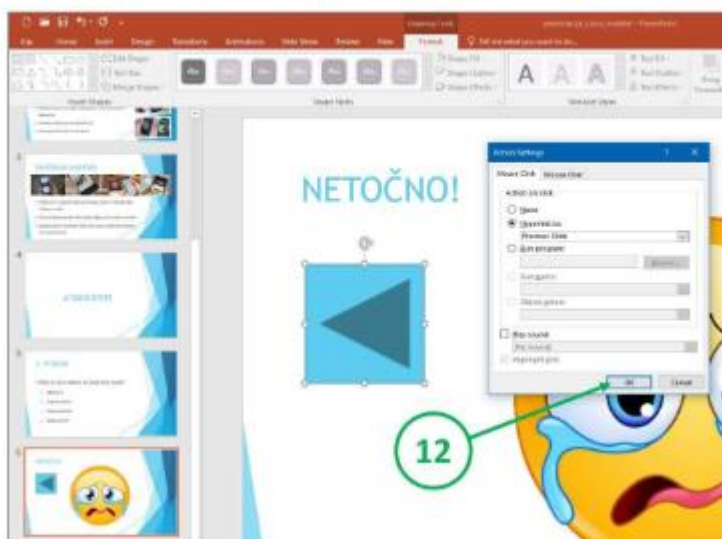

Повторете стъпки (4) до (9) за всички останали отговори.

Трябва да добавим бутон за действие към ГРЕШНИЯ слайд, за да могат участниците да се върнат към въпроса. Щракнете върху раздела ВМЪКВАНЕ и изберете бутона ФОРМИ (10). Изберете бутона за действие НАЗАД ИЛИ ПРЕДИШЕН (11) в долния ред:

Поставете бутона за действие върху слайда и щракнете върху ОК (12) в изскачащото меню:

И това е! Можете да добавите слайд БЛАГОДАРЯ ЗА ИГРАТА като последен.

- Използване на главния слайд

Презентацията трябва да е ясна и кратка, така че си задайте следното, докато създавате слайд:

- 1) **Размерът на шрифта между 24 и 28 ли е?** Ако не, коригирайте го; увеличете текста, ако е твърде малък и обратно
- 2) **Имате ли между 4 и 6 реда текст?**
само най-важните бележки отиват на слайд; премахнете всички не съществени думи
бъдете внимателни: три реда или по-малко са твърде малък текст
- 3) **Вашият слайд съдържа ли изображения?**
всеки слайд трябва да съдържа между 1 и 4 изображения **внимавате:**
изображенията не трябва да покриват текст или да са твърде големи
- 4) **Имате ли празно място на слайда?** Увеличете разстоянието между редовете до 1,5 или 2,0 и използвайте по-големи текстови рамки. Вместо това не използвайте по-голям шрифт, защото слайдът може да стане разяврян
- 5) **Използвате ли анимации в презентацията си?**
текстът е по-важен от изображенията, така че трябва да се появи първи
изображенията идват с текста или след него; не използвайте слайдове с изображения само
анимираните изображения не трябва да пречат на текста
- 6) **Използвате ли различни слайдове в презентацията си?**
презентацията бързо ще стане оучна, ако използвате същата слайдове през цялото време, можете да промените оформлението на слайдовете, така че вашата презентация да остане свежа и интересна

Имаме много различни начини за проектиране на оформлението на слайдовете, но те се отнасят най-вече до позицията на текста и изображенията върху слайда. Например, можем да поставим текста под или над изображенията:

Можем също да позиционираме текста отляво или отдясно на изображенията:

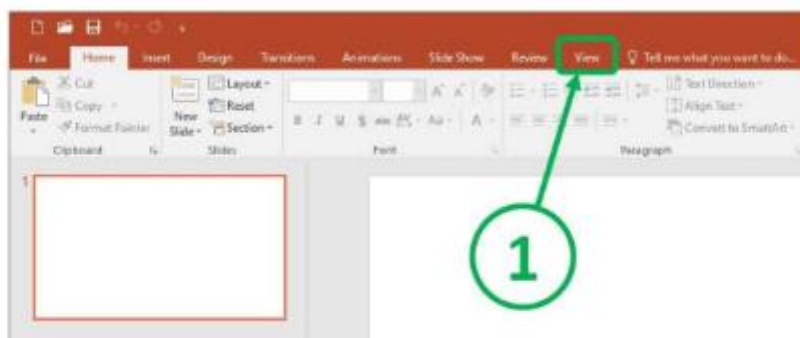

Можем също да използваме слайдове с две различни текстови рамки:

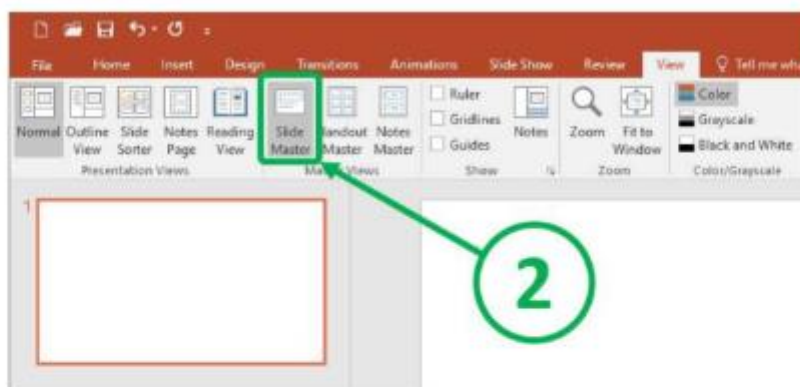

- Създаване на тест

Създайте нова презентация и щракнете върху раздела ИЗГЛЕД (1).

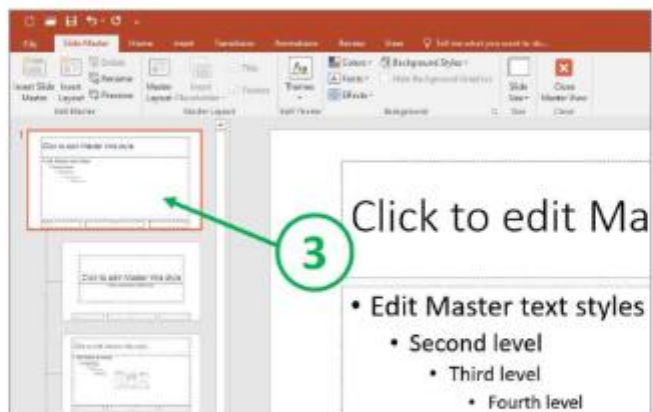

Под раздела VIEW щракнете върху бутона SLIDE MASTER (2).

ВНИМАНИЕ: ние не използваме Slide Master за създаване на самата презентация. Използваме го само за настройка на фона и настройка на текстовите рамки.

Щракнете върху слайда в горната част на панела със слайдове (3). Въпросната пързалка е по-голяма от всички останали.

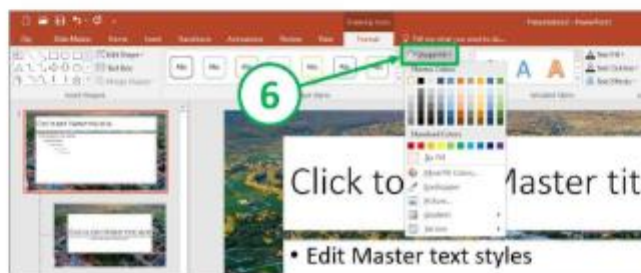
Копирайте и поставете изображението, което искате да използвате. Частите извън рамката на слайда няма да се появят на самия слайд. Щракнете с десния бутон върху изображението и изберете опцията ИЗПРАЩАНЕ НА ЗАД (4), за да зададете изображението като фон по подразбиране.

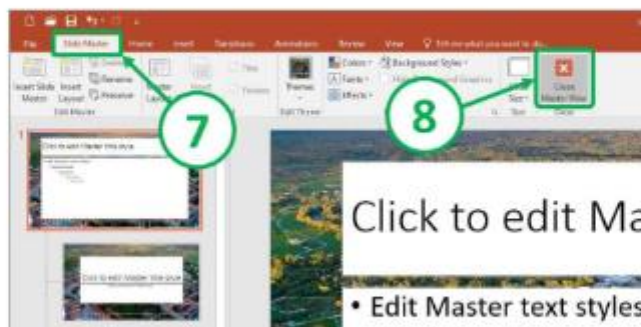
Остава само да зададем цвета на фона на текстовите рамки и сме готови. Щракнете върху текстова рамка и изберете раздела ФОРМАТ (5).

В раздела ФОРМАТ щракнете върху бутона ЗАПЪЛНЕНИЕ НА ФОРМА (6) и изберете цвета, който искате да използвате. Повторете стъпки (5) и (6) за други текстови рамки.

Щракнете върху раздела МАСТЕР НА СЛАЙД (7) и изберете бутона ЗАТВОРИ ИЗГЛЕД НА МАСТЕР (8).

Фонът е готов! Можете да започнете с изграждането на вашата презентация.

- Намаляване на моя материален отпечатък (примерна презентация)

Намаляване моя материален отпечатък

име на ученик , клас

Какво е отпадък ?

- Това е всяко вещество или предмет, който хвърляме далеч, но не всички отпадъци са боклуци !
- Правилното управление на отпадъците спестява и енергия и природни ресурси

Хартия и картон

- Хартията и картонът съставляват най-големия процент от отпадъците, генерирани в домакинствата, училищата и офисите и основно се състои от офис хартия, вестници, списания, книги, опаковъчни продукти и картонени кутии
- то може да се рециклира четири до шест пъти, като по този начин пести вода, енергия и предотвратява обезлесяването

Отпадъчна пластмаса

- пластмасата се използва в почти всички индустрии, особено като суровина за опаковки и други продукти, които използваме всеки ден
- са нужни между 100 и 1000 години , за да се разградят, така че чрез рециклирането на пластмаси помагаме за опазването на околната среда

Стъклени отпадъци

- Стъклото може да бъде напълно рециклирано безброй пъти и трябва рециклирането да бъде приоритет
- Рециклирането на 1 тон стъкло спестява 700 кг кварцов пясък, 200 кг варовик и спестява до 950 kWh електроенергия

Метални отпадъци

- метал се произвежда от природни суровини – руди, които съставляват значителна част от природните ресурси
- резервите на металите са на изчерпване

- металните отпадъци имат голям потенциал за повторна употреба
- събиране на метални отпадъци намалява консумацията на електроенергия, химикали и вода в производствените процеси

Батерии

- Стари и използвани батерии с битовите отпадъци на едно място са много опасни, тъй като съдържат опасни тежки метали като живак, олово и кадмий, които могат да замърсят околната среда и да навредят на човешкото здраве.

Електрическо оборудване

- електронните отпадъци съдържат много вещества , вредни за хората и околната среда
- Не е позволено да го изхвърляте заедно с други битови отпадъци
- Той също така съдържа ценни компоненти като рециклируеми метали и пластмаса

Разделно събиране на отпадъци

- трябва да се събира отделно, тъй като съдържа опасни вещества, които могат да застрашат здравето на хората и животните, и защото представлява опасност за околната среда
- то се състои от отпадъци като киселини , разтворители , пестициди, масла, лекарства, бои, лепила, почистващи продукти и др.

Как мога да намаля отпадъците?

- ето няколко съвета за постигане това цел :
  1. аз вместо да печатаме върху хартия можем изпрати имейл или използвайте PDF документ
  2. можем да използваме чанти от плат, вместо от пластмаса или хартия
  3. Не трябва да го правим - да купуваме прекомерно много храна, която се разваля

Какво мога да използвам повторно ?

• Как да използвам отново?

– ето няколко идеи :

1. Старият вестник може да се използва за опаковане на чупливи вещи при преместване в друг дом
2. памучните тениски могат да се превърнат в кърпи за почистване
3. отпечатания лист хартия може да се използва за бележки и чертане

Готови ли сте за викторина !

(Надяваме се , че ще ви хареса!)

ГРЕШНО!

Съжалявам , това е неправилно _
Отидете обратно и опитайте друг
отговор !

Въпрос #1

- Кое е правилния начин за изхвърляне на отпадъци ?
- a) [горене](#)
- b) [кошчета](#)
- c) [рециклиране](#)
- d) [компостиране](#)

ПРАВИЛНО!

Вие имате правилен
отговор ! Браво!

Въпрос #2

- Колко пъти могат да бъдат рециклирани отпадъци от хартия и картон?
  - a) [само веднъж](#)
  - b) [10 до 20 пъти](#)
  - c) [за неопределено време](#)
  - d) [4 до 6 пъти](#)

ПРАВИЛНО!

Вие имате правилен
отговор ! Браво!

Въпрос #3

- Колко време е необходимо за разлагането на пластмасата ?
  - a) [2 седмици](#)
  - b) [между 100 и 1000 години](#)
  - c) [около 6 месеца](#)
  - d) [никога](#)

ПРАВИЛНО!

Вие имате правилен
отговор ! Браво!

Въпрос #4

- Кои са основните компоненти на стъклото ?
- a) [предимно метални сплави](#)
- b) [огън и сяра](#)
- c) [кварц пясък и варовик](#)
- d) [захар , подправка и всичко хубаво](#)

ПРАВИЛНО!

Вие отговорихте
правилно ! Браво !

Въпрос #5

• Кои тежки метали правят батериите опасни ?

- a) [Цирконий и Волфрам](#)
- b) [Водород и Кислород](#)
- c) [йод и Силиций](#)
- d) [Меркурий, Олово и Кадмий](#)

ПРАВИЛНО!

Вие имате правилен
отговор ! Браво!

Въпрос #6

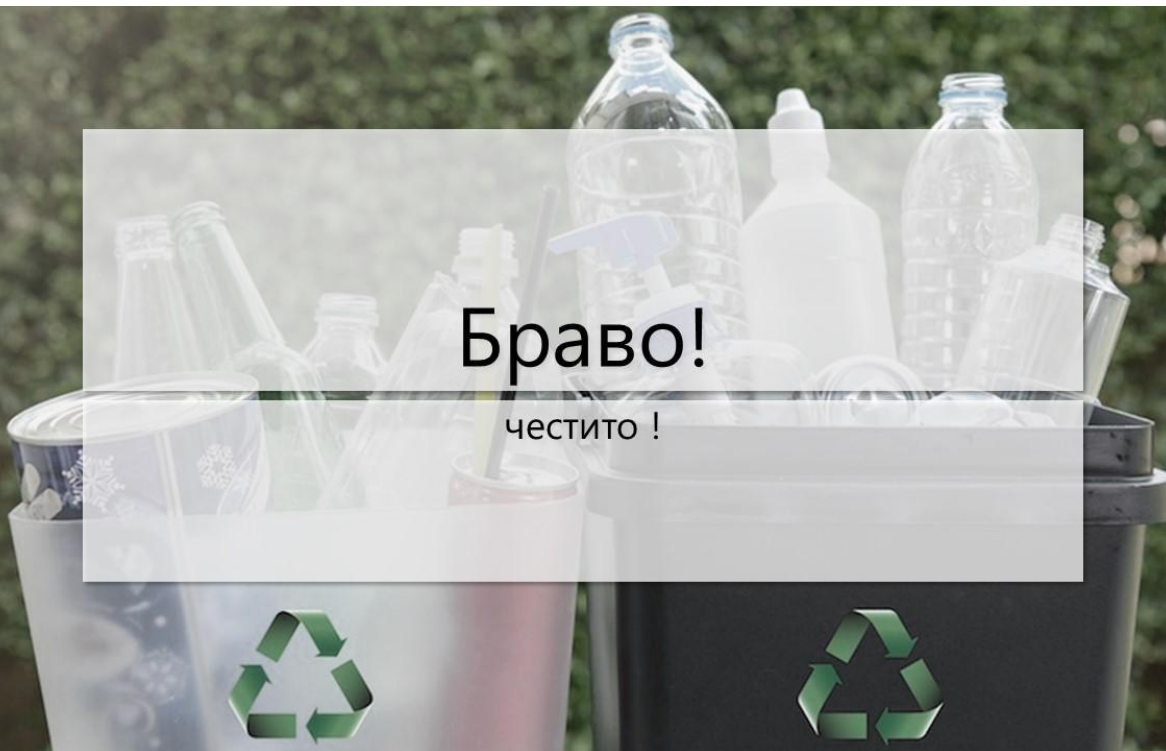
- Какво можем ли да рециклираме от електрическо оборудване ?
  - a) [метали и пластмаса](#)
  - b) [световната мрежа](#)
  - c) [електрически](#) елемент
  - d) [Нищо](#)

ПРАВИЛНО!

Браво!

честито !

ИЗТОЧНИЦИ

- www.cistocarijeka.hr
- www.lotus91.hr
- www.cistoca.hr
- www.zcgo.hr
- www.tehnoeko.com.hr

Дейност 2

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 9 -SDGfP	Пътят до училище
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> - Да се учим от другите и да допринасяме за ученето на други хора; - Способност за издигане на иновативни идеи и нетрадиционни решения; - Приложете критично мислене и решаване на проблеми, за да оцените различни източници на информация и аргументи, свързани с SDG9; - Отговорете положително за постигане на ЦУР9 	
Подробности за дейността	
<p>Материали – всички необходими материали са посочени в описанията на дейностите</p> <p>Продължителност - 3 ч. 40 мин</p> <p>Брой групи -3-4 групи по 5-6 ученика всяка (5^{-ти} клас, възраст 10-11 години)</p>	
Инструкции	
<p>Първи урок (1 час)</p> <p>Дейност едно (30 минути)</p> <p>Учениците застават в 3 или 4 редици (по 5-6 ученици с навигатора), като в щафетна игра, в единия край на класната стая и се държат един друг около кръста или рамене. Първият ученик в колоната носи превръзка на очите. Пред всяка колона са поставени препятствия: пръчки, картонени кутии, ученически чанти и др. Те са поставени на различни места, а не в права линия. Срещу всеки ред е техният навигатор, който ги води между препятствията. По знак на учителя всички ученици в колоната затварят очи, а един ученик им говори, например направи две крачки напред, три крачки надясно, пет крачки напред, една наляво и т.н. Целият смисъл е да доведете целия ред до края, като заобикаляте всички препятствия. Групата, която пристигне първа, печели и няма да докосне никакви препятствия. След две-три повторения навигаторът се сменя.</p>	

Дейност две (30 минути)

След като дейността приключи, учителят моли учениците да помислят за тази игра, тъй като отиват на училище в мъглив ден. Въз основа на този опит учителят задава въпроси. Различни ученици отговарят на въпросите и те обсъждат и сравняват отговорите.

- *Има ли много препятствия по пътя, които изминавате до училище всеки ден?*
- *Как бихте се почувствали, ако ходите до училище по този начин всеки ден?*
- *Мислите ли, че пътят ви до училище е лесен или труден?*
- *Какво бихте променили?*

Урок 2 (2 часа 40 минути)

Дейност едно (20 минути)

Учителят започва дискусия в класната стая за града, в който живеят.

Някои от въпросите, които задават, са:

- *Колко хора живеят във вашия град?*
- *Градът само за хора ли е?*
- *Какви опции имат?*
- *Как получават храна, вода, енергия и т.н.?*
- *Каква работа имат?*
- *Кой отговаря? Кой ръководи града и взема решения?*
- *Как се поддържат мирът и редът?*
- *Как се обработват отпадъците и отпадните води?*
- *Как се осигурява здравето на всички?*
- *Какво ще кажете за достъпа до образование?*

Учителят насърчава повече ученици да отговарят на едни и същи въпроси и да сравняват отговорите.

Дейност две (50 минути)

След това учителят разделя учениците на няколко групи (5-6 ученици във всяка).

Когато учениците са разделени, учителят ги кара да помислят в групата как е градът (къде се намират училищата, полицейските участъци, болниците) и да помислят дали са лесно достъпни за всички. След това да помислим за зелените площи и парковете

в града и дали са достатъчни.

Те също трябва да помислят какво биха променили в своя град, ако имаха възможност. Учениците обсъждат 20-30 минути в групите и когато приключат, всяка група представя своите открития и идеи.

Дейност три (1 ч. 30 мин.)

(Учениците трябва да бъдат информирани да носят различни материали за нуждите на тази дейност предварително)

След като всички презентации са готови, учителят кара групите да създадат модел на град. Всяка група получава голяма твърда хартия, върху която да „построи“ града. Моделът ще бъде направен от различни материали, картонени кутии, дърво, пластмаса, капачки за бутилки, различни видове рециклирани материали, които те могат да намерят и използват. Те ще начертаят пътищата на хартия и ще поставят сградите и предметите, направени от донесените от тях материали. Те проектират града с предложените промени, които са измислили в предишната дейност.

Съвети за фасилитатора

- 1) Учителят обяснява правилата на играта.
- 2) Учителят задава въпроси и насърчава дискусия.
- 3) Учителят кани учениците да споделят резултатите от груповата работа.

Дебрифинг

Студентите обясняват идеите си за идеални градове, след като моделите са направени. Те изразяват какво не им харесва и какви промени са направили в своите модели.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Учениците могат да проектират плакати или брошури на тема „Да направим града зелен“. Проектите могат да бъдат публикувани в училището и на училищната площадка или споделени на уебсайта на училището или в социалните медии.

Препратки/Допълнителна литература

<https://sdgs.un.org/goals/goal9>

<https://en.unesco.org/sites/default/files/resources-sdgg.pdf>

<https://www.bookwidgets.com/blog/2019/12/10-ready-to-use-lesson-plans-on-the-sustainable-development-goals>

приложение

Урок втори - Дейност едно

Въпросник

ВЪПРОСНИК

- Колко души живеят във вашия град?
.....
.....
- Градът само за хора ли е?
.....
.....
- Какви опции имат?
.....
.....
- Как получават храна, вода, енергия и т.н.?
.....
.....
- Каква работа имат?
.....
.....
- Кой отговаря ? Кой ръководи града и взема решения ?
.....
.....
- Как се поддържат мирът и редът?
.....
.....
- Как се обработват отпадъците и отпадъчните води?
.....
.....
- Как се осигурява здравето на всички?
- Какво ще кажете за достъпа до образование?

Цел 13: Борба с климатичните промени

Генералният секретар на ООН предложи шест положителни за климата действия, които правителствата трябва да предприемат, след като започнат да изграждат обратно своите икономики и общества:

Зелен преход и декарбонизация: Инвестициите трябва да ускорят декарбонизацията на всички аспекти на нашата икономика.

Зелени работни места и устойчив и приобщаващ растеж

Зелена икономика: прави обществата и хората по-устойчиви чрез преход, който е справедлив за всички и не оставя никого назад.

Инвестиране в устойчиви решения: субсидиите за изкопаеми горива трябва да приключат и замърсителите трябва да платят за тяхното замърсяване.

Изправяне срещу всички климатични рискове

Сътрудничество – никоя държава не може да успее сама.

За да се справят с извънредната ситуация в климата, плановете за възстановяване след пандемия трябва да предизвикат дългосрочни системни промени, които ще променят траекторията на нивата на CO₂ в атмосферата.

През последните години правителствата по света са отделили значително време и усилия за разработване на плановете за очертаване на по-безопасно и по-устойчиво бъдеще за своите граждани. Вземането им на борда сега като част от планирането на възстановяването може да помогне на света да се възстанови по-добре от настоящата криза.

Подцели

13.1 Засилване на устойчивостта и способността за приспособяване към свързаните с изменението на климата опасности и природни бедствия във всички страни.

13.2 Интегриране на мерки срещу изменението на климата в националните политики, стратегии и планиране.

13.3 Подобряване на образованието, повишаване на осведомеността и на човешкия и институционален капацитет относно смекчаване на последиците от изменението на климата и приспособяването към него, намаляване на въздействията и ранно предупреждение.

13.a Изпълнение на поетия ангажимент от развитите страни, подписали Рамковата конвенция на ООН по изменението на климата, за съвместно мобилизиране на 100 милиарда долара годишно до 2020 г. от всички източници за посрещане нуждите на развиващите се страни в контекста на подходящи действия за смекчаване на последиците и прозрачност относно изпълнението, и пълно привеждане в действие на Зеления фонд за климата чрез капитализирането му във възможно най-кратък срок.

13.b Насърчаване на механизмите за увеличаване на капацитета в най-слабо развитите страни и развиващите се малки островни държави за ефективно планиране и управление, свързано с изменението на климата, като се обръща особено внимание на жените, младежите, местните и маргинализираните общности.

Факти и статистика

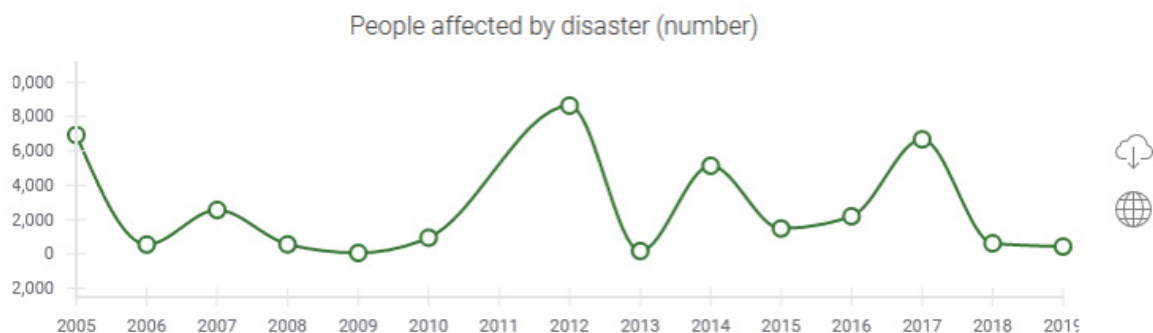
- Към април 2018 г. 175 страни са ратифицирали Парижкото споразумение, а 168 страни са съобщили първия си национално определен принос към Рамковата конвенция на ООН за изменението на климата.
- Към април 2018 г. 10 развиващи се страни успешно завършиха и представиха първата си итерация на своите национални планове за адаптиране в отговор на изменението на климата.
- Страните от развитите страни продължават да постигат напредък към целта за съвместно мобилизиране на 100 милиарда долара годишно до 2020 г. за действия за смекчаване на последиците.
- Благодарение на Междуправителствената комисия по изменението на климата знаем:
  - От 1880 до 2012 г. средната глобална температура се е увеличила с $0,85^{\circ}\text{C}$. За да се постави това в перспектива, за всеки 1 градус на повишаване на температурата добивите от зърно намаляват с около 5%. Царевицата, пшеницата и други основни култури са претърпели значително намаляване на добива на глобално ниво от 40 мегатона годишно между 1981 и 2002 г. поради по-топъл климат.
  - Океаните са се затоплили, количествата сняг и лед са намалели, а морското равнище се е повишило. От 1901 до 2010 г. средното глобално морско ниво се е повишило с 19 см, тъй като океаните са се разширявали поради затопляне и ледът се е стопил. • Размерът на морския лед в Арктика намалява през всяко следващо десетилетие от 1979 г. насам, с 1.07 милиона km^2 загуба на лед на всяко десетилетие
  - Като се имат предвид текущите концентрации и текущите емисии на парникови газове, вероятно е до края на този век увеличението на глобалната температура да надвиши $1,5^{\circ}\text{C}$ в сравнение с 1850 до 1900 за всички сценарии с изключение на един. Световните океани ще се затоплят и ледът ще се топи. Средното покачване на морското равнище се прогнозира като 24 – 30 см до 2065 г. и 40-63 см до 2100 г. Повечето аспекти на изменението на климата ще продължат в продължение на много векове, дори ако емисиите бъдат спрени
  - Глобалните емисии на въглероден диоксид (CO_2) са се увеличили с почти 50% от 1990 г. Насам
  - Емисиите нарастват по-бързо между 2000 и 2010 г., отколкото през всяко от трите предходни десетилетия

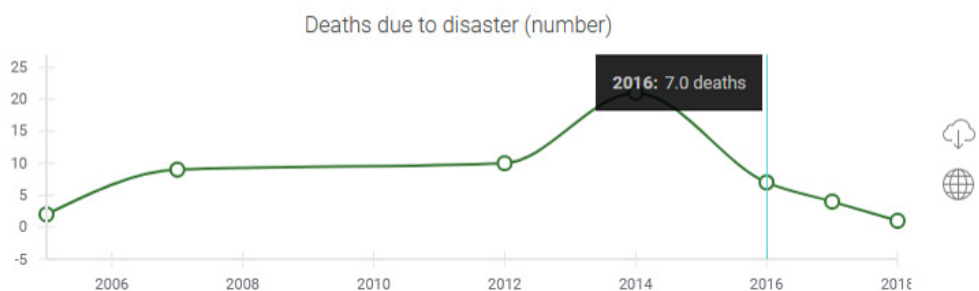
Climate Action

Take urgent action to combat climate change and its impacts.

In 2019, there were **432.0** people affected by disasters.

In 2018, there were **1.0** deaths due to disasters.

Deaths and missing persons attributed to disasters (per 100,000 population)

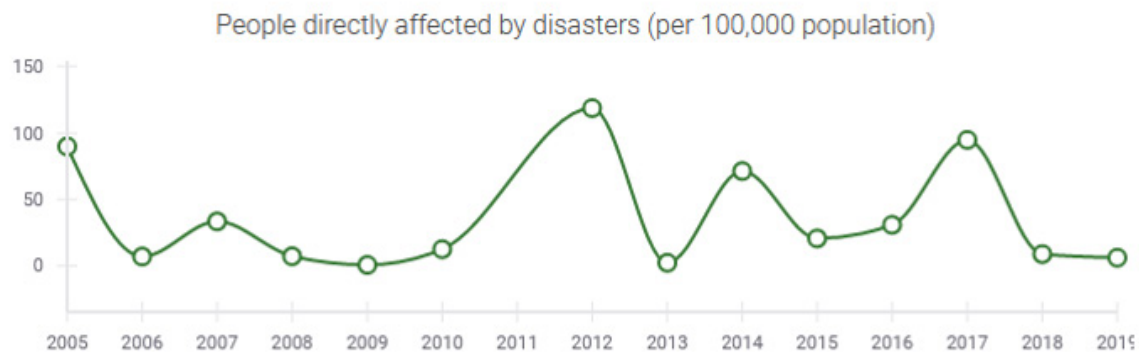

In 2018, there were a total of **1.0** deaths and missing persons attributed to disasters.

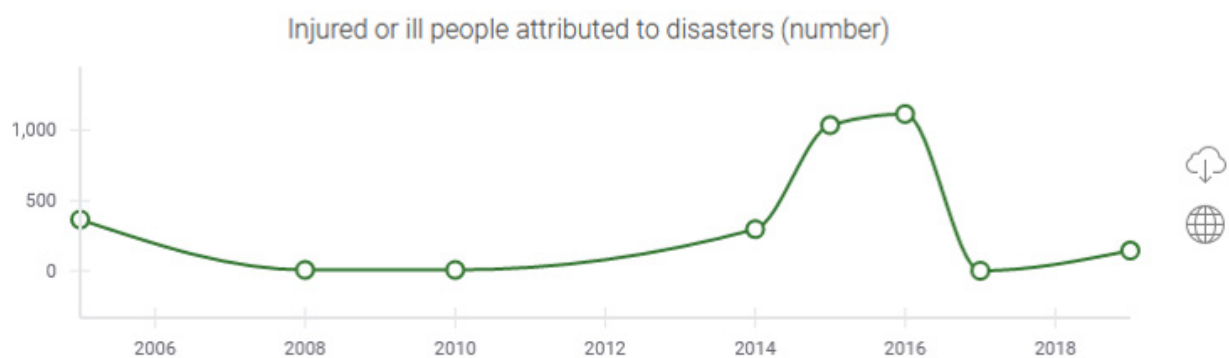
Deaths and missing persons attributed to disasters (number)

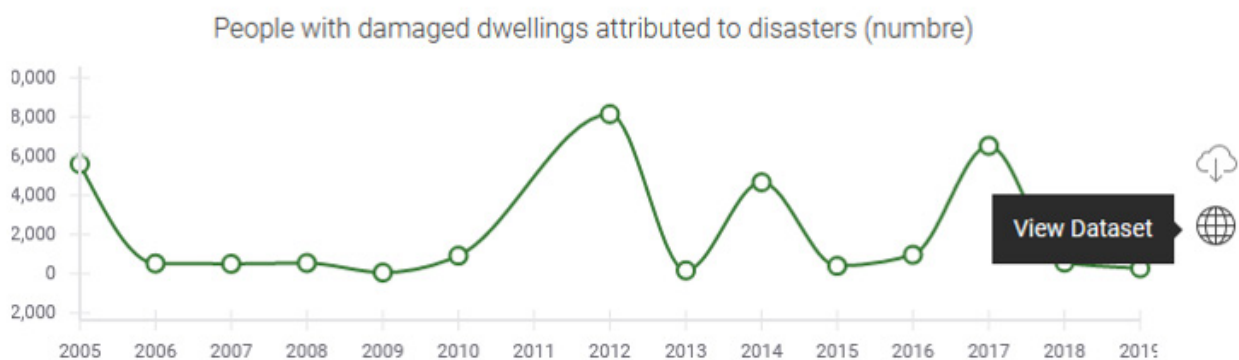
In 2019, there were **6.2** people affected by disasters per 100,000 population.

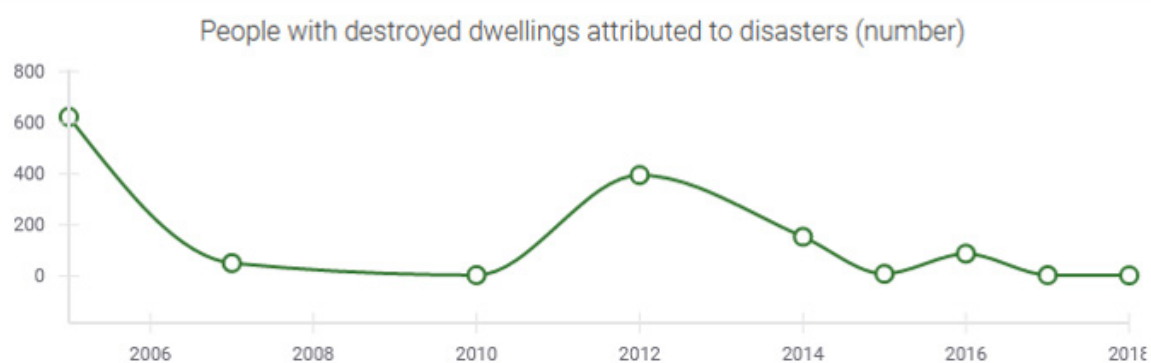
In 2019, there were **145.0** people injured or ill due to disasters.

In 2019, there were **285.0** people with damaged dwellings due to disasters.

In 2018, there were **2.0** people with destroyed dwellings due to disasters.

Разработване на въведението

Обща цел на цел 13 за устойчиво развитие

Предприемете спешни действия за борба с изменението на климата и неговото въздействие

Днес най-големите предизвикателства пред човечеството са изменението на климата и намаляващото биоразнообразие. През последните години всички вече усещаме ефекта от постепенно нарастващата средна атмосферна температура. За съжаление има вероятност тези тенденции да се засилят в бъдеще.

Учените са на мнение, че за целта трябва да спрем затоплянето на Земята под 1,5°C спрямо началото на индустриалната революция. За тази цел вредните емисии, отговорни за парниковия ефект, трябва да бъдат намалени наполовина до 2030 г.

Климатът винаги е бил обект на природни процеси, които са го променили. Това е напълно естествено и се дължи на фактори като промени в морските течения, вулканична активност, силата на слънчевата енергия, природни бедствия, причинени от урагани или земетресения.

В крайна сметка изменението на климата е резултат от дългосрочни промени в климатичните условия - от няколко десетилетия до милиони години. Когато говорим за изменение на климата за хиляди или милиони години, причината за глобалното затопляне или охлаждане на планетата се дължи на променящата се орбита на Слънцето. Той се движи според така наречените цикли на Миланкович, които исторически са причинили ледникови периоди и изключително горещо глобално затопляне. Необичайното в нашия случай обаче е, че за сравнително кратък период от последните 150 години климатът на Земята се е променил доста значително. Поради тази причина е много важно да разберем добре защо причините за глобалното затопляне драстично са се натрупали толкова бързо.

Редица проучвания недвусмислено доказват, че средната глобална температура се е повишила рязко от средата на XX век. Това явление се нарича глобално затопляне и е причинено от човешката дейност. Основният виновник е

отделяният въглероден диоксид, резултат от изгарянето на изкопаеми горива като нефт или въглища.

Човешката дейност е основната причина за глобалното затопляне с приблизително един градус по Целзий в сравнение с ерата преди индустриализацията. Между 2030 и 2050 г. покачването вероятно ще се увеличи до 1,5 ° C. За мнозина тази стойност интуитивно няма да изглежда толкова скандална, но изследванията показват, че подобно глобално затопляне има много сериозни последици.

Защо е важно за образователната общност?

Систематизирано върху знания за десетилетие в училищна възраст за свойства и ефекти върху различни предшества във времето от гледна точка на светлината и осветителните устройства, разпознаваеми от историята до електрическото смазване, дузина и така ще преподават и оценяват резултата от развитието на цивилизация към реалността и разбирането.

- Разгръщане на хоризонта за енергийните ресурси и културата на енергоспестяването, формиране на уменията за енергийно поведение на средата, ученика и родителите.
- Развитие на любопитство, креативност, когнитивна активност и способност на ученик да използва знанията, да свиква с различни дейности и поведение.

Ключови измерения на устойчивото развитие 13

Изменението на климата засяга всяка страна на всеки континент.

- Хората изпитват значителното въздействие на изменението на климата, което включва промяна на климатичните модели, покачване на морското равнище и повече екстремни метеорологични явления. Емисиите на парникови газове от човешка дейност водят до изменение на климата и продължават да нарастват. Сега те са на най-високото си ниво в историята. Без предприемане на действия се очаква средната повърхностна температура на света да се повиши през 21-ви век и е вероятно да надхвърли 3 градуса по Целзий през този век - някои части на света се очаква да се затоплят още повече. Най-бедните и най-уязвимите хора са най-засегнати.

- Каква е целта тук?
- Предприемете спешни действия за борба с изменението на климата.
- Защо?
- Изменението на климата е причинено от човешката дейност и заплашва начина, по който живеем и бъдещето на нашата планета. Като се справим с изменението на климата, можем да изградим устойчив свят за всички. Но трябва да действаме сега.
- Животът на хората наистина ли е засегнат от изменението на климата?
- Да. Лошото време и покачващите се морски нива засягат хората и тяхната собственост както в развитите, така и в развиващите се страни. От дребен фермер във Филипините до бизнесмен в Лондон, изменението на климата засяга всички, особено бедните и уязвимите, както и маргинализираните групи като жени, деца и възрастни хора.

Ако пренебрегнем проблема с изменението на климата, ще обърнем гръб на голяма част от постигнатия напредък. Проблеми като недостиг на храна и вода също ще се задълбочат, което от своя страна може да доведе до конфликти.

- Можем ли да решим този проблем или е твърде късно да действаме?
- Със сигурност можем да се справим с изменението на климата, но нашите усилия трябва да се увеличат значително. Светът трябва да трансформира своята енергия, промишленост, транспорт, храна, селско и горско стопанство в системи, които да ограничат покачването на глобалната температура с максимум 2 градуса, може би дори 1,5. Ние също трябва да предвиждаме, адаптираме и създаваме устойчиви предприятия за настоящите и бъдещи въздействия на изменението на климата.

Взаимодействието между цел 13 за устойчиво развитие и придобиването на умения за 21-ви век

Предлагат се достъпни, мащабируеми решения, които позволяват на страните да преминат към по-чисти и по-устойчиви икономики. Темпото на промяната се ускорява, тъй като все повече хора се фокусират върху възобновяемата енергия и редица други мерки, които ще намалят емисиите и ще увеличат усилията за адаптиране.

• За съжаление изменението на климата е глобално предизвикателство, което не зачита националните граници. Емисиите засягат хората навсякъде. Това е проблем, който изисква решения, които трябва да бъдат координирани на международно ниво, и изисква международно сътрудничество, за да се помогне на развиващите се страни да преминат към нисковъглеродна икономика.

Дейност 1

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 13 -SDGfP	ИЗМЕНЕНИЕ НА КЛИМАТА
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> • да се подчертаят факторите, които характеризират климата, да се даде представа на учениците за неговата ритмична промяна в историята на нашата планета, да се определят природните и антропогенните причини и последствия от тези промени; • да характеризира климата на Старозагорска област въз основа на данни от различни източници, за да идентифициране на процеса на изменение на климата в нашия регион; • идентифициране на възможни мерки за решаване на проблеми; • развитие на креативност и комуникативни умения. 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Материали - таблица "Развитие на живота на Земята", ръководство - "Часовник на еволюцията", карта на България. Табели с надпис "Охлаждане" и "Затопляне", карти за групова работа, материали за играта "Парников ефект". ❖ Продължителност – 80 минути ❖ Брой групи - няколко групи ученици - (5 клас, възраст 11-12) 	
Инструкции	
<p>1. Актуализация на знанията.</p> <p>Ученици, сега ще играем играта "Да - не":</p> <ul style="list-style-type: none"> - Климатът е състоянието на атмосферата на място в определен момент от времето (не); / 1 минута / - Времето е състоянието на атмосферата на място в определен момент от време (да); / 1 минута / - Климатът е географска характеристика на дадена област, дългосрочен метеорологичен режим (да); / 1 минута / - Климатът на района се определя предимно от географската ширина (да). / 1 минута / <p>2. Поставяне на проблемната ситуация.</p> <p>Спомнихме си, че "климат" по дефиниция е географска характеристика на дадена област,</p>	

дългосрочен метеорологичен режим. Това означава ли, че климатът е постоянна, непроменлива характеристика? Какво знаете за глобалното затопляне и изменението на климата? Какви са последствията от тези процеси? (Учениците представят своите хипотези, като цитират доказателства като примери). / 10 минути /

3. Определяне на темата на урока.

Днес в урока ще си припомним факторите, които определят климата на Старозагорска област, и ще се опитаме да разберем има ли проблем с изменението на климата в нашия регион. За да потвърдим нашите предположения и да стигнем до общи заключения, ще работим в групи (6 души)

Група 1 разглежда изменението на климата и неговото въздействие върху миналото на нашата планета. Група 2 ще идентифицира естествените причини за изменението на климата.

Група 3 ще покаже зависимостта на изменението на климата от човешката дейност.

Група 4 ще характеризира климата на Старозагорска област.

/7 минути/

4. Съвместно откриване на знания и прилагането им на практика.

Ученици, започваме представянето на вашата групова работа. По време на презентацията ще отговорим на вашите въпроси. С течение на времето климатът на Земята бавно се променя.

За да разберем какви промени могат да настъпят в бъдеще, трябва да проучим климата на миналото.

Представяне на работата на 1-ва група. Задача: Използвайки таблицата, отбележете хронологията на изменението на климата: затопляне, охлаждане, ледникови периоди със символи. Направете заключение. (Пример за референтна таблица.)

№	Месечен цикъл	Характеристики на периода	Изменението на климата
1.	девонски	Появяват се първите земноводни, мъхове и хвоцове	Горещ, сух климат
2.	Карбон	Появяват се влечуги.	Застудяване

	(въглища)	Гори от огромни плауни и папрати.	
3.	пермски	Около половината от групите живи организми изчезват. Появяват се иглолистни дървета.	Северното полукълбо става все по-сухо и по-студено
4.	триас	Доминиране влечугите. Появата на първите бозайници	Затопляне
5.	Юра	Появата на първите птици. Доминацията на динозаврите.	Влажен климат
6.	Креда	Появата на цъфтящи растения. Динозаврите и други животни измират.	Застудяване. Затопляне.
7.	неоген	Развитие на бозайниците. Появата на хуманоидни същества	Застудяване
8.	Периоди на кватернер	Бозайници: носорози, мамути. Появата на първите хора	Застудяване, ледников период, постоянно затопляне

Учениците поставят карти на изменението на климата върху времевата линия. Затопянето е обозначено с червен полукръг, охлаждането със син триъгълник, а ледниковият период със снежинка.

Заклучение: в историята на нашата планета е имало промени в климата - затопяне, охлаждане, ледникови периоди. Тези промени са повлияли на съществуването на жителите на нашата планета. (История на таблица с демонстрация на времевата линия). Учителят може да използва ръководството Evolution Clock. 1 час - 150 милиона години, 1 минута - 2,5 милиона години.

/ 10 минути /

Разказ на учителя: Изследването на климата е започнало преди 300 години. Ето защо учените са принудени да търсят различни начини за дешифриране на неговите промени.

Например: изследване на фосили на растения и животни; изследване на дървесни пръстени; Помагат и записите в корабните дневници, снимки и др. Охлаждането на Земята се наблюдава на всеки 100 000 години (на нашите часовници - на всеки 2,5 секунди).

Много периоди от историята на Земята през последните 2 милиона години се характеризират със силно охлаждане и образуване на ледници. Последното залеждане приключи

преди 10 000 години. Живеем в междуледникова ера.

Например: преди 18 000 години Северна Европа, част от Сибир, Канада, северните райони на САЩ и др. са покрити с ледени покривки с дебелина до 1000 m. Ледникът е погълнал толкова много вода, че Британските острови са били свързани с Европа по суша (демонстрация на карта на Евразия).

Защо се промени климатът на нашата планета? Втората група ще отговори на този въпрос.

/ 5 минути /

Представяне на работата на 2-ра група. Задача: идентифицирайте естествените причини за изменението на климата, попълнете таблицата, направете заключение. Курсивът се изписва от учениците. (Пример за референтна таблица.)

№	Причини за застудяване	Бележки (редактиране)	Причини за затопляне
1.	Промяна на земната орбита.		Нова промяна в земната орбита
2.	Промяна на наклона на земната ос.		Нова промяна в наклона на земната ос.
3.	Вулканично изригване.	1991 г. Изригване на връх Пинатубо (Филипините). Средната температура на Земята с 5 градуса по-ниска от обичайната.	Намалена вулканична активност
4.	Слънцето е по-малко активно.	Честотата на поява на петна на Слънцето (11 години).	Слънцето е активно.

5.	Падащи астероиди.	Тунгуски метеорит (1908 г.)	
----	--------------------------	--------------------------------	--

Вмъкнати думи: нова промяна в орбитата на Земята, промяна в наклона на земната ос, намаляване на вулканичната активност, Слънцето е по-малко активно.

Картите с ключови думи са поставени на дъската под думите „Охлаждане“ и „Затопляне“.

Заклучение: Климатичните промени могат да възникнат без човешка намеса поради промени в природата. / 10 минути /

Представяне на работата на 3-та група. Задача: да се покаже влиянието на човешката дейност върху изменението на климата. Попълнете таблицата, разгледайте диаграмите, направете заключение. Курсивът се изписва от учениците. (Пример за референтна таблица.)

№	Причини за затопляне	Парникови газове	Решение
1	Добив и използване на енергия		Използването на възобновяем енергийни източници.
2	Индустрия.	Въглероден диоксид, фреони, метан, озон.	Използване на нови технологии материали
3	Селско стопанство		
4	Обезлесяване.		Възстановяване на горите.

Думи за поставяне: производство и използване на енергия, въглероден диоксид, промишленост, CFC, селско стопанство, метан, обезлесяване, озон.

На таблото под думата "Затопляне" има карти с ключови думи, указващи причините за затопянето.

Замърсяването на околната среда е свързано с човешката дейност и едната страна на тази дейност е свързана с отоплението на хората. Ето защо, за да се намали замърсяването на природата от тази дейност, хората търсят и намират нови технологии и материали за отоплението им. Пример за това е отоплението с пелети от слънчогледова люспа.

Енергията, получена от слънчогледовите люспи, е много висока. Последните научни изследвания показват, че тази енергия може да бъде още по-висока, ако люспите са компресирани с висока плътност и без влага в състава си. Това несъмнено прави пелетите от слънчогледова люспа биогориво на бъдещето. За сравнение, изгарянето на два килограма пелети от слънчогледова люспа е еквивалентно на изгарянето на литър течно гориво.

Как се произвеждат пелети от слънчогледова люспа? Слънчогледовите люспи се изсипват и обработват в буферен силос с обем 300 куб.м., откъдето отиват в палетизиращия сектор. Там люспите се пресоват в цилиндрични еко пелети със средна дължина от 10 до 30 милиметра и диаметър от 6 до 10 милиметри. Средната производителност на една палетизираща машина е 1500 кг на час. Пелетите от слънчогледова люспа имат висок индекс на концентрирана мощност: 4,3-4,5 kw/kg. Тази цифра е сравнима с въглищата и 1,6 пъти по-висока от тази на дървесината. При изгарянето на 1000 кг пелети от слънчогледова люспа се отделя толкова топлина, колкото при изгаряне на 685 л мазут / 500 л дизелово гориво / 479 куб. м природен газ или 1600 кг дърва; Пелетите са безопасни и екологични горива. При изгаряне количеството CO₂, отделено във въздуха, е същото като при естественото разлагане на биомасата, използвана за тяхното създаване;

Заклучение: Човешката дейност оказва значително влияние върху изменението на климата.
/ 10 минути /

Представяне на работата на 4-та група. Задача: да характеризира климата на област Стара Загора. Свържете началото и края на фразата с линии.

- 1 Средна зимна температура От +2 градуса.
- 2 Летни дъждове. 650 мм.
- 3 Средна температура през лятото. +27 до +42 градуса

Учениците измислят разказ за климата на нашия край.

Извод: Стара Загора се намира в преходноконтинентална област с влияние от Средиземно море. През зимата времето е по-меко и топло от градовете в Тракийската низина, тъй като Средна гора предпазва от студените северни и североизточни ветрове.

/ 10 минути /

Обобщение на урока. Според различни изследвания от средата на 19 век средната годишна температура започва да се повишава. Повишение на температурите е отбелязано и в Стара Загора. Нашата планета е на път да навлезе в следващия ледников период. Може би това ще се случи през следващото хилядолетие. Заради парниковия ефект обаче се наблюдава затопляне. Какво означава нашата планета и нашата земя очаквайте в бъдеще?

/3 минути/

Поставяне на домашни задачи. Учениците се разделят на групи:

1-ва група - еколози, ще определят възможните последици от затоплянето;

2-ра група – географи, ще разкрият особеностите на географското положение на нашия край;

3-та група - икономисти, ще говорят за развитието на Старозагорска област;

4-та група - физици - изобретатели на нови технологии.

Всяка група получава разширена задача (търсене и анализ на информация, правене на изводи). Учителят координира работата на децата, учениците се подготвят за презентация – защита на своите проекти.

/ 5 минути /

Съвети за фасилитатора

Според различни изследвания от средата на 19 век средната годишна температура започва да се повишава. Повишение на температурите е отбелязано и в Стара Загора. Нашата планета е на път да навлезе в следващия ледников период. Може би това ще се случи през следващото хилядолетие. Заради парниковия ефект обаче се наблюдава затопляне. Какво очаква нашата планета и нашата земя в бъдеще?

Дебрифинг

Поставяне на домашни задачи. Учениците се разделят на групи:

1-ва група - еколози, ще определят възможните последици от затоплянето;

2-ра група – географи, ще разкрият особеностите на географското положение на нашия край;

3-та група - икономисти, ще говорят за развитието на Старозагорска област;

4-та група - физици - изобретатели на нови технологии.

Всяка група получава разширена задача (търсене и анализ на информация, правене на изводи). Учителят координира работата на децата, учениците подготвят се за презентация – защита на своите проекти.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация в социалните медии, уебсайт на училището.

Препратки/Допълнителна литература

<https://www.youtube.com/watch?v=LxgMdjyw8uw>

приложение

№	Месечен цикъл	Характеристики на периода	Изменението на климата
1	девонски	Появяват се първите земноводни, мъхове и хвощове	Горещ, сух климат
2	Карбон (въглища)	Появяват се влечуги. Гори от огромни плауни и папрати.	Застудяване
3	пермски	Около половината от групите живи организми изчезват. Появяват се иглолистни дървета.	Северното полукълбо става все по-сухо и по-студено
4	триас	Доминиране влечугите. Появата на първите бозайници	Затопляне
5	Юра	Появата на първите птици. Доминацията на динозаврите.	Влажен климат
6	Креда	Появата на цъфтящи растения. Динозаврите и други животни измират.	Застудяване. Затопляне.
7	неоген	Развитие на бозайниците. Появата на хуманоидни същества	Застудяване

8	Периоди на кватернер	Бозайници: носорози, мамути. Появата на първите хора.	Застудяване, ледников период, постоянно затопляне
---	----------------------	--	---

№	Причини за застудяване	Бележки (редактиране)	Причини за затопляне
1	Промяна на земната орбита.		Нова промяна в земната орбита.
2	Промяна на наклона на земната ос.		Нова промяна в наклона на земната ос.
3	Вулканично изригване.	1991 г. Изригване на връх Пинатубо (Филипините). Средната температура на Земята с 5 градуса по-ниска от обичайната.	Намалена вулканична активност.
4	Слънцето е по-малко активно.	Честотата на поява на петна на Слънцето (11 години).	Слънцето е активно.
5	Падащи астероиди.	Тунгуски метеорит (1908 г.)	

№	Причини за затопляне	Парникови газове	Решение
1	Добив и използване на енергия		Използването на възобновяеми енергийни източници.
2	Индустрия.	Въглероден диоксид, фреони, метан, озон.	Използване на нови технологии и материали
3	Селско стопанство		
4	Обезлесяване.		Възстановяване на горите.

Дейност 2

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 13 -SDGfP	Смяна на лампата – промяна на света
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> ● Да развият интерес към дузина проблеми за пестене върху енергийните ресурси и формирането на началото на уменията за рационалното им използване. ● Форма, присъстваща в продължение на десетилетие в предучилищна възраст за електричество, където е "оживено", като да влезеш в домакия и да изпълзиш от хората. ● Да, помнете десет минути от миналото и наистина осветете устройството, от процеса до тяхното, трансформирано от човека. ● Активизиране на основата и познавателна дейност, интелектуална способност, способност за обективизиране на факти, явления, съчиняване и анализиране, умствена дейност, творчески способности. ● Включете десетилетие в предучилищна възраст в полезността на енергийната дейност. ● Поишаване на нивото на професионална компетентност, обогатено със знания по настоящето въпрос за енергийния пазар. ● Засилване на умения за организиране на проектиране на ефективност от дете до предучилищна възраст. ● Изработено при условия за признаване на ученик с енергийни ресурси чрез обогатяване на предметно-развиваща среда и система от убиване от ученик, технически родители и социални организации ● Насърчавани проявиха интерес към изграждането на енергийни източници за работа с деца, за участието им в съвместни дейности. ● Да, възлагане на педагогическа компетентност на родителя и обогатяване на технологията, образователен опит и подготовка за хармонизиране на връзката родител-дете. ● Попалване на знанията за енергийните ресурси, възпиращото отношение към потреблението е на енергийните ресурси. 	

Подробности за дейността

- ❖ **Материали**- чартърни цветя, ножове, изваяни, материали
- ❖ **Продължителност** – 56 минути
- ❖ **Брой групи** - няколко групи ученици
- (5 клас, възраст 11-12)

Инструкции

Здравейте мили приятели! Огледай се около себе си. Колко познати и удобни неща ви заобикалят! Събудихте се тази сутрин - запалихте осветлението в стаята и на печката вече се приготвя вкусна закуска. Ако е необходимо, включете телевизора или компютъра, слушайте пералнята в банята или мама приготвя вкусен омлет с миксер. Вечер къщата ви ще свети с крушки! И всичко това благодарение на електричеството!

Днес много хора все още използват лампи с нажежаема жичка, компактни флуоресцентни и LED лампи за осветяване на помещенията. Знаете ли, че крушките с нажежаема жичка карат хората да изгарят въглища? Факт е, че лампите с нажежаема жичка консумират много електроенергия. И колкото повече електроенергия е необходима, толкова повече въглища трябва да се изгорят в една топлоелектрическа централа, за да се получи електроенергия. Колкото повече въглищни електроцентрали изгарят, толкова повече парникови газове (въглероден диоксид) се отделят в атмосферата и толкова по-силен ще бъде парниковият ефект.

Вероятно знаете, че парниковият ефект е явление, при което въглеродният диоксид, заедно с други газове, създава плътно "одеяло" над земята. Слънчевите лъчи лесно проникват през него, затопляйки нашата планета, но тази топлина трудно се връща. Така Земята се затопля все повече и повече, което води до промени във времето: суши, урагани, наводнения, а именно - глобално затопляне.

/ 5 минути /

Нашият град – Стара Загора се намира в близост до ТЕЦ – Марица Изток, който е един от източниците на замърсяване на въздуха и глобално затопляне. Затова решихме да кажем на жителите на града как замяната на стари лампи с нажежаема жичка с нови компактни флуоресцентни и LED лампи може да помогне за намаляване на разрушаването на атмосферата.

Първо, направихме наши собствени брошури за екологични кампании.

/ 2 минути /

Проблемът с парниковия ефект ни вълнува толкова много, че заедно създадохме истинска екологична приказка „Свитлик и Лумик бързат на помощ“:

Свитлик е малка LED лампа, а Лумик е флуоресцентна лампа. Те наистина искат хората да спрат да използват крушки с нажежаема жичка. За целта те посетиха учениците:

1-ученик:

- В коридора звънна силен звънец за всички,
- Екологията води нашите ученици на урок. неизвестен:
- Какво изучава тази наука?

2-ри ученик:

- Организмите на Земята. Как живеят, взаимодействат на нашата синя планета?
- Как е необходимо да живеем в света, за да не загубим околната среда. За да дишаме свободно и да пием чиста вода!

3-ти ученик:

- Сега в Стара Загора, България и на цялата планета почти няма място, което човек да не промени. Чрез своята дейност той безмилостно унищожава атмосферата,

благодарение на която съществува животът.

4-ученик:

К-Колкото повече въглища горят хората, толкова повече въглероден диоксид ще се отделя в атмосферата. Този газ, заедно с други газове, създава плътно "одеяло" над Земята.

неизвестен:

- Разбира се! Така че нека поговорим сега. Какво знаят децата? Шофиране:

-Героите от приказката вече бързат да ни посетят и наистина искат да помогнат на всички хора да спасят Земята от глобалното затопляне.

/ 10 минути /

Лампи с нажежаема жичка:

1-лампа: -И какво ще правим? Топли сме, докосни се!

Не ни карай в двора, успокой се, опомни се!

2-лампа: -Ние живеем много мирно с вас в училище толкова дълго. Даваме светлина от сутрин до обяд в мрачен ден.

Научна екология:

-Хитри лампи, не ставайте глупави! Затопляте страните си! Атмосферата ви притеснява не една, не две години!

Хората горят въглища, губят света за ваша радост.

И замърсявайте планетата - отсега нататък няма да ви позволя!

атмосфера:

-Аз, атмосферата на планетата, няма да пострадам от теб, защото нови предпазни лампи вече ще осветяват класната стая!

6-ти ученик:

- Светлик с Лумик приятели! Нашият клас ще живее с вас.

Ще ви използваме единадесет поредни години!

Светлина:

- Благодаря ви искрено, ние ще ви помогнем.

Така че нека и възрастните, и децата да живеят безопасно!

Лумик:

-Ще блестим дълго, обещаваме на всички. Разкажете ни за нас у дома - ще посетим всяка къща! шофиране:

-Скъпи, Свитлик и Лумик, толкова сте полезни. Жителите на нашия град трябва да знаят за вас.

Лампи с нажежаема жичка:

-И какво да правя? Кой има нужда от нас?

7-ми ученик:

А на вас, лампи с нажежаема жичка, можем да предложим още една интересна работа! Ще те облечем хубаво и ще те окачим на елхата. Отсега нататък всяка година ще украсявате зимните празници на хората.

Лампи с нажежаема жичка:

-Ура, съгласни сме, съгласни сме! Свитлик и Лумик:

Деца, благодаря ви за помощта. Обещаваме ви, че ще служим във вашите домове дълго време и няма да причиняваме разрушения на атмосферата.

Svitlyk и Lumik ни помогнаха да направим различни промени от стари лампи с нажежаема жичка!

/12 минути/

А за вас Светлик и Лумик са подготвили задачи:

1. Решаване на екологичния проблем.

Замяната на 1 лампа с нажежаема жичка с 1 LED лампа е еквивалентна на засаждане на дървета. Колко дървета ще бъдат еквивалентни на замяна на 2 лампи с нажежаема жичка с 2 LED лампи? ОТГОВОР:90 ДЪРВЕТА

/ 5 минути /

Съвети за фасилитатора

Днес обществото е изправено пред много важна задача – да промени стереотипа в съзнанието на всеки гражданин, че природните енергийни ресурси са неизчерпаеми. Трудно е да промениш начина на мислене на възрастните. Но на детето в предучилищна възраст може да се помогне да научи основите на екологичната култура, внимателното и грижовно отношение към богатството на земята, към всичко, което го заобикаля. Дайте идеи за промяна на мисленето на хората.

Дебрифинг

Изработване на брошури и картички за екологичната кампания.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация в социалните медии, уебсайт на училището.

Препратки/Допълнителна литература

https://www.youtube.com/watch?v=yiw6_JakZFc

приложение

Цел 14: Живот под водата

Цел 14: Опазване и устойчиво използване на океаните, моретата и морските ресурси за устойчиво развитие.

Океанът задвижва глобални системи, които правят Земята обитаема за човечеството. Нашата дъждовна вода, питейна вода, времето, климатът, бреговете линии, голяма част от храната ни и дори кислородът във въздуха, който дишаме, в крайна сметка се осигуряват и регулират от морето.

Внимателното управление на този основен глобален ресурс е ключова характеристика на устойчивото бъдеще. Налице е непрекъснато влошаване на крайбрежните води поради замърсяване, а окисляването на океана има разрушаващ ефект върху функционирането на екосистемите и биологичното разнообразие. Това също се отразява отрицателно на дребния риболов.

Спасяването на нашия океан трябва да остане приоритет. Морското биоразнообразие е от решаващо значение за здравето на хората и нашата планета. Защитените морски зони трябва да се управляват ефективно и да разполагат с достатъчно ресурси и да се въведат разпоредби за намаляване на прекомерния риболов, морското замърсяване и подкисляването на океана.

Факти и статистика

- Океаните покриват три четвърти от земната повърхност, съдържат 97 процента от земната вода и представляват 99 процента от жизненото пространство на планетата по обем.

Подцели

14.1 Предотвратяване и значително намаляване до 2025 година на замърсяването на морската среда от всякакъв вид, по-специално от наземни източници и дейности, в това число намаляване на морските отпадъци и биогенното замърсяване.

14.2 Постигане до 2020 година на устойчиво управление и защита на морските и крайбрежните екосистеми с оглед предотвратяване на значителни неблагоприятни въздействия, включително чрез засилване на устойчивостта им и предприемане на действия за тяхното възстановяване, с цел превръщането им в здрави и продуктивни морета и океани.

14.3 Намаляване до минимум и справяне с въздействията от увеличаването на киселинността на океанските води, включително чрез засилено научно сътрудничество на всички равнища.

14.4 Постигане до 2020 година на ефективно регулиране на добива на риба и ликвидиране на свръхулова, незаконния, недеклариран и нерегулиран риболов, и на разрушителните риболовни практики, прилагане на научно обосновани планове за управление на рибарството с оглед възстановяване на рибните запаси във възможно най-кратък срок поне до равнищата, позволяващи максимален устойчив улов, определени от биологичните характеристики на съответните видове.

14.5 Опазване до 2020 година на поне 10% от крайбрежните и морски райони в съответствие с националната правна уредба и международното право и въз основа на най-добрата налична научна информация.

14.6 Въвеждане до 2020 година на забрана за определени форми на субсидии за сектора на рибарството, които допринасят за свръхкапацитет на риболовните флоти и свръхулов, премахване на субсидиите, допринасящи за незаконен, недеклариран и нерегулиран риболов, и въздържане от въвеждане на нови такива субсидии, като се отчита, че подходящото и ефективно, специално и диференцирано третиране на развиващите се и най-слабо развитите страни трябва да е неразделна част от преговорите в рамките на Световната търговска организация относно субсидиите за сектора на рибарството.

4.7 Увеличаване до 2030 година на икономическите ползи за малките островни развиващи се държави и най-слабо развитите страни от устойчивото използване на морските ресурси, включително чрез устойчиво управление на рибарството, аквакултурите и туризма.

14.a Увеличаване обема на научните знания, развитие на научноизследователския капацитет и трансфер на морски технологии, като се отчитат критериите и насоките на Междуправителствената океанографска комисия относно трансфера на морски технологии, с оглед подобряване здравето и управлението на океаните и засилване приноса на морското биологично разнообразие за развитието на развиващите се страни, по-специално малките островни развиващи се държави и най-слабо развитите страни.

14.b Осигуряване на достъп до морските ресурси и пазари за рибарите, извършващи традиционен риболов в малки количества и за прехрана.

14.c Засилване на опазването и устойчивото използване на океаните и техните ресурси чрез прилагане на международното право, отразено в Конвенцията на ООН по морско право (КООНМП), предоставяща правната рамка за опазване и устойчиво използване на океаните и техните ресурси, както е припомнено в параграф 158 от документа „Бъдещето, което искаме“.

Life Below Water

Conserve and sustainably use the oceans, seas and marine resources for sustainable development

2.9 thousand square km

The extension of protected marine area was **2.9** thousand square km in **2018**.

8.1 %

In **2018**, **8.1 %** of the marine environment under national jurisdiction (up to 200 nautical miles from shore) was under protection .

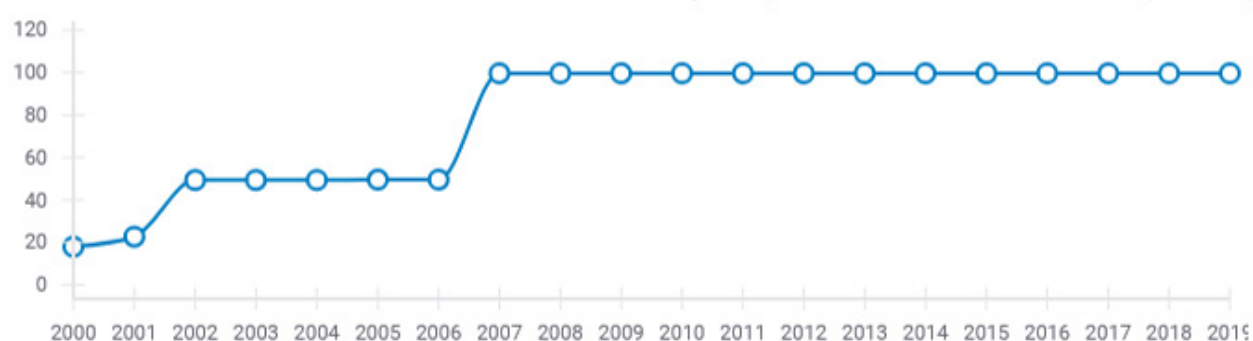
8.1 %

In **2018**, **8.1 %** of the marine environment under national jurisdiction (up to 200 nautical miles from shore) was under protection .

The average proportion of Marine Key Biodiversity Areas (KBAs) covered by protected areas increased from **18.0 %** in **2000** to **99.7%** in **2019**.

Average proportion of Marine Key Biodiversity Areas (KBAs) covered by protected areas (percent)

0.1 %

The share of national ocean science expenditure in total research and development fundings was **0.1 %** in **2017**.

Разработване на въведението

Обща цел за постигане на цел за устойчиво развитие 14

Подводен живот - Устойчиво опазване и използване на океаните, моретата и морските ресурси за устойчиво развитие.

Замърсяването с пластмаси отдавна е не само на повърхността на земята, но и във вода и въздух. Моретата и океаните обаче са най-засегнати от милиони тонове човешки отпадъци. Случаите на мъртви животни стават все по-чести, а при огромни морски бозайници намират ужасно количество пластмаса, което е в вероятността за смъртта им.

С течение на времето рибата и сухоземните животни, които ядат риба, също ще умрат от глад и ще умрат, тъй като запасите от риба спадат. Толкова повече вода е засегната от замърсяването, толкова по-вероятно е тя да има ефект върху цялата хранителна верига. Скоро водостоци като пеликани и други те ще започнат да умират и сухоземните животни като алигатори също ще започнат да умират. Има толкова много други същества, които разчитат на водни източници, отколкото само на рибите, които живеят там, че понякога може да е трудно да се мисли за всички тях. Цели местообитания и екосистеми се унищожават от този вид замърсяване

Замърсяването на водите сега унищожават цели екосистеми по света. Влажните зони изчезват поради замърсяване с утайки, а океаните са силно замърсени, защото всички видове отпадъци и боклук се изхвърлят. Колкото повече замърсяваме водните си източници, толкова по-малко вероятно е да продължим да виждаме всички различни местообитания и екосистеми, съществували някога на планетата. И когато местообитанията изчезнат, животните, които някога са живели там, също ще изчезнат - или трябва да бъдат преместени. Отпадъците, похитени от водни същества, могат да убиват или причиняват сериозни щети много бързо. Някои същества, които обитават вода, дори са известни, че имат отломки в телата или черупките си с течение на времето. Това е тъжната истина за замърсената с вода свят, в който живеем.

Защо е важно за образователната общност?

Човешката дейност обикновено води до замърсяване на водни басейни - океани, морета, езера, реки, подземни води и други водни обекти. Замърсяването на водата е всяка промяна във физическите, химичните или биологичните свойства на водата, която ще има вредно въздействие върху всеки жив организъм.

Тежки метали от промишлени процеси могат да се натрупват в близките езера и реки. Те са токсични за морския живот като рибата и мидите и могат да повлияят на останалата хранителна верига. Това означава, че цели животински общности могат да бъдат силно засегнати от този вид замърсители.

Промислените отпадъци често съдържат много токсични съединения, които увреждат здравето на водните животни и тези, които ги ядат. Някои токсини влияят върху възпроизводството на морски животни и следователно могат да нарушат структурата на водната среда.

Каналните микробни замърсители често водят до инфекциозни заболявания, които заразяват подводния и сухоземния живот чрез питейна вода. Това често увеличава броя на смъртните случаи, наблюдавани в околната среда.

Органичната материя причинява увеличаване на аеробните водорасли и изчерпва кислорода от водната колона. Това се нарича еутрофикация и причинява задушаване на риба и други водни организми.

Сулфатните частици от киселинния дъжд променят рН на водата, което го прави по-кисел, увреждайки морския живот в реките и езерата и често води до смъртта на живи организми в околната среда.

Суспендираните частици често могат да намалят количеството слънчева светлина, влизащо във водата, нарушавайки растежа на фотосинтетични растения и микроорганизми. Това има последващ отрицателен ефект върху останалите водни обитатели, които от своя страна зависят от оцеляването на тези организми.

Важно е за развитието и образованието на студентите чрез екологични дейности и уроци за спасяване на океаните и моретата от замърсяване и защита на тяхната

флора и фауна. Учениците трябва да знаят кои човешки дейности водят до замърсяването на т той морета, океани, реки.

Ключови измерения на устойчивото развитие 14

Ускоряване на екологичния преход

Пандемията от COVID-19 ни напомни, че благосъстоянието на хората – и в по-широк смисъл на всички живи същества – зависи от природата. Биоразнообразието, екосистемите и техният крехък баланс трябва да бъдат запазени. Дейностите в областта на водите, отпадъците и енергията са пряко свързани с природната среда (въздух, вода и почва) и допринасят за опазването на околната среда, особено чрез пречистване на водата от реките и ограничаване на замърсяването на почвата.

Пречистване на водата в естествената среда чрез пречистване на отпадъчни води и опазване на растенията и дивата природа.

Повторно използване на отпадъчните води с цел защита на ресурсите и водната среда: в региони, където има недостиг на вода, рециклирайте отпадъчните води, за да осигурите дългосрочно снабдяване с питейна вода;

След пречистване тази вода се използва в производствените процеси на местната промишленост.

Събиране и повторна употреба на пластмаси в борбата срещу замърсяването на земята и водата и климатичните аномалии, превръщайки отпадъците в ресурси.

Рециклиране на опасни отпадъци, за да се предотврати замърсяването на околната среда (въздух, вода и почва) от най-силните замърсители: производителите да ограничат възможно най-много въздействието си върху околната среда, например при затваряне на мини.

Използвайте нисковъглеродни решения, за да намалите емисиите на парникови газове, които подхранват климатичните аномалии и унищожават биоразнообразието.

Разработване на компостиране на органични отпадъци за обогатяване на почвата по екологичен начин: компост от градски отпадъци, за да направи почвите по-плодородни.

Възстановяване на екосистемите за опазване на природната среда, адаптиране към последствията от климатичните аномалии (като наводнения или суши) и защита на ресурсите, които природата ни предлага (вода, въздух, храна и др.): качеството на водата се подобрява и биоразнообразието е възстановен .

Проектиране на екологични зони за решаване на екологични и социални проблеми и допринасяне за благосъстоянието на общностите.

Взаимодействието между цел 14 за устойчиво развитие и придобиването на умения за 21-ви век

Директивата за водите на Европейския съюз гласи, че реките, езерата и другите водни басейни трябва да бъдат защитени и състоянието им да бъде подобро количествено и качествено. Сред най-важните задачи, определени в Рамковата директива за водите, са премахването на замърсяването, опазването на ресурсите на питейна вода чрез устойчиво управление, намаляването на отрицателните последици от наводненията и сушите, предотвратяването на бъдещо влошаване и подобряването на текущата вода и състоянието на влажните зони. зони. За постигането на тези цели са необходими координирани усилия на глобално и национално ниво: от страна на правителствата, общините и бизнеса. Ако не предприемем никакви действия, ще оценим стойността на екосистемните услуги едва когато вече не можем

да се възползват от тях. Пример в това отношение е пресъхването на влажните зони и отделянето им от реките, за да бъдат превърнати в земеделски земи.

Дейност 1

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 14 -SDGfP	В царството на златната рибка
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> ● Развитие и възпитание на учениците чрез екологични дейности. ● Да се обобщят и систематизират знанията на учениците за представителите на водните животни; ● Затвърдяване на уменията за екологично поведение, докато сте на реката (язовир); ● Развиване на екологичната култура на учениците, креативност и художествен вкус, памет, внимание, способност за самостоятелна работа с литература, способност за анализиране и намиране на изход от проблемни ситуации; обучава съвместна и самостоятелна работа; способността да слушате другите; развиват емоционалната и сетивна сфера; артистични способности. 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Материали - глобус, снимки на риби от района, в който живеем ❖ Продължителност – 40 минути ❖ Брой групи - няколко групи ученици - (5 клас, възраст 11-12) 	
Инструкции	
<p>Ходът на урока</p> <p>3 мин.</p> <p>Ако бързо завъртите глобуса (покажете го), той ще изглежда в същия цвят - син. А синьото, както знаете, изобразява ... (вода), без която никой не може и няма с какво да я замени.</p> <p>- <i>Каква е ролята на водата в живота на растенията, животните и човека?</i> (Водата е едно от най-важните вещества за човека. Тялото му се състои от повече от половината вода. Без храна човек може да живее повече от месец, а без вода - само няколко дни. Растенията изсъхват и умират. Ако животните са лишени вода, умират бързо.)</p> <p>- <i>Къде е водата на земното кълбо?</i> (Вода – в океани и морета, реки и езера, под земята и в почвата).</p>	

Водата преодолява сушата, съживява пустините, увеличава добива на градини и ниви. Но не само дава вода на всички, водите са богати на различни живи организми. Включително реките от нашия регион.

Покажи най-големия на картата. (Работа с карта).

Но какви водни обитатели живеят в тези реки, нека да видим.

(Пресъздава се сцена от приказката „За златната рибка“) – 3 мин.

Автор. Някога на брега на най-голямата река в района на Стара Загора живеели възрастен мъж със старица. Веднъж старецът хвърлил мрежата си в реката.

Изтеглих мрежата...

Старец (чуди се и изброява на глас съдържанието на „уловката“ в мрежата). В нета намерих кал, ръждясали бидони, счупени бутилки, скъсани найлонови торбички и други боклуци.

Автор. (заплашително). Той хвърли мрежата за втори път. Изтеглих мрежата ... Старец (тъжно). Имам скъсана обувка и износена гума в мрежата.

Автор. (с надежда). За трети път той хвърли мрежата. Изтеглих мрежата ... Старец (радостно). В мрежата ми има риба. И не просто риба, златна рибка...

Автор. Рибата проговорила с човешки глас и попитала стареца.

Риба. (Очевидно). Не ме пускай в реката, старче. Останах сам там, всичките ми приятели бяха убити или отровени.

(Рибката се обръща към децата в класа).

Знаете ли, стана трудно да се живее в реката (езеро, язовир). Ех, жестока е моята съдба - няма къде да се скрия от канализацията! Всеки си хвърля отпадъците във водата.

Живеех в чиста река и бях известна като красавица.

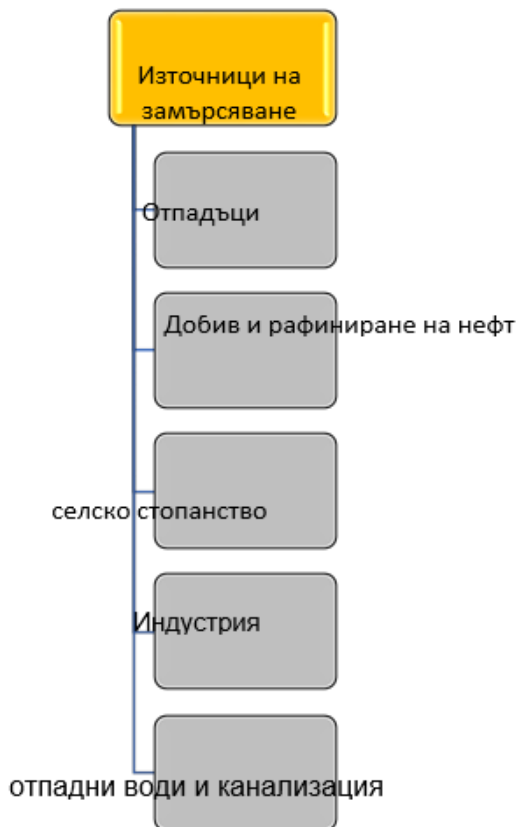
И сега красотата ми повехна заради дизела във водата.

промениях се Сякаш не ми пука от 200 години, целият съм изцапан с боя и мръсотия във водата...

О, и аз едва ли ще оцелея! Помогнете ми моля!

Учителят: Ученици, защо мислите, че има мръсни реки и езера?

4 мин. Какви източници на замърсяване на водата познавате?

Учените са изчислили, че всяка година по света във водата попадат толкова много вредни вещества, че могат да напълнят 10 000 камиона.

- И за да поддържаме реките и езерата винаги чисти, нека помним правилата за опазване на водоема.

- не изхвърляйте битови отпадъци във водоеми;
- не мийте в тях превозни средства и селскостопанска техника;
- изграждане на нови пречиствателни съоръжения;
- използване на живи организми за пречистване на водата;
- не изсичайте горите около водоемите;
- използвайте вода пестеливо.

— Как разбирате това?

„Охлювите и езерните охлюви са истински живи филтри. Прекарвайки водата през тях, те я пречистват.

филтрирайте до 30 литра вода на ден.

— А сега да видим дали знаеш как да се държиш край басейните.

Ще ви прочета изречения, на които искам да отговорите, ако сте съгласни: „Това съм аз, всичко това е мое приятели.“ Ако не сте съгласни, мълчете. - 2 мин.

Кой, като дойде при езерото, изкорени водните лилии?

Кой хвърля бутилки и замърсява езерото?

Кой нарушава спокойствието на патиците?

Кой пази охлювите?

Кой хваща малки рибки и ги хвърля на котката?

Кой пази охлювите?

- Браво, сега съм сигурен, че ще се държиш прилично, когато отидеш до реката (езеро, язовир).

Ученици, в царството на Златната рибка има много субекти, рибите са най-многобройният клас от тях. Избройте какви риби познавате, живеещи във водите на нашия район.- 3 мин.

Бяла риба

Шаран

Сом

Клен

Червеноперка

Мряна

Кървене

Каракуда

Купидон

Костур

Щука

Платика и толстолоб.

Ученици, какво знаете за рибата?

(Доклад на ученика, придружен с презентация). - 5 минути.

2 мин. -Учителят: Вероятно сте чували, че морските костенурки могат да бъдат наранени, ако погълнат найлонови торбички, плаващи в океана, или че рибите и птиците могат да бъдат наранени от пластмасата и замърсителите, които са във водата. Всичко това е много вярно, но има много повече щети от това. Риби и други водни организми могат да станат жертва на плувачи във водата кофи за боклук – да се задушат или да се оплетат в тях. Отпадъците, погълнати от водни създания, могат да ги убият много бързо или да им причинят сериозни щети. Дори е известно, че някои същества, които обитават водата, имат остатъци в телата или черупките си с

течение на времето. Това е тъжната истина за замърсения с вода свят, в който живеем.

Има толкова много неща, които трябва да вземем предвид, за да разрешим проблема със замърсяването на водата и как то засяга водния живот. Това е въпрос, с който всички трябва да се заемем, защото ще ни засегне – и вече е започнал, независимо дали го осъзнаваме или не. Ако не направим нищо, за да разрешим проблема със замърсяването на водата сега, водните организми могат да бъдат в сериозна опасност през следващите 10 години. Цели видове ще изчезнат от Земята завинаги и това ще засегне хранителната верига по такъв начин, че тя ще се обърне срещу хората.

4 минути - За да обобщим:

Замърсителите на водата убиват по-малките водни организми.

1. Замърсителите на водата убиват по-малките водни организми.
  2. Замърсителите на водата убиват буболечки и други по-малки същества, които живеят във водата.
  3. Когато по-малките риби умрат, по-големите риби няма какво да ядат и в крайна сметка също ще умрат от глад.
  4. С течение на времето птиците и сухоземните животни, които ядат риба, също ще умрат от глад, защото рибата намалява.
  5. Цели местообитания и екосистеми се унищожават от този тип замърсяване.
  6. Рибите могат да бъдат отровени с тежки метали.
  7. Водните организми могат да бъдат засегнати от тези замърсители.
- Ученици, нашата златна рибка е тъжна, скучае сама в своето царство. Нека върнем приятелите ѝ. Ние ще ги направим със собствените си ръце.

(Звучи музика. Децата работят. Индивидуална помощ от учителя.)

20 мин.- Да направим рак: За сладкия малък червен рак ви трябва черупки от яйца (за щипките и тялото на рака). Опаковани са в червена креп хартия (може и червена салфетка), а за краката за използвани червени четки за тръби. Щипките са прикрепени към предните крака и тук е весело. Раче - осем крака. Всичко, което трябва да направите, е да добавите очи и усмивка.

четки

Кори за яйца

20 мин.- Да направим риба от цветна

пързалка:<https://www.youtube.com/watch?v=EVU0ykOp5pl>

- Ако смятате, че работата ви е свършена правилно, без грешки, тогава вземете бяла риба и ако мислите има някои недостатъци, вземете синя риба.

- Златна рибка, вече си щастлива, ще останеш ли с нас?

Златна рибка.

Хората от моето кралство нямат представа как да живеят, когато водата е много мръсна. Вие живеете на сушата и смятате, че Земята е най-добрият дом.

- Ако погледнете реката и изглежда, че в нея тече само синя вода, но това не е така.

Ако се потопите в него с маска и шнорхел ще видите, че има рак. Огромна щука

плува като ракета ... Реката не просто тече и тече. Тя живее интересен живот!
Благодаря ти за помощта. Харесва ми!

Съвети за фасилитатора

1. Замърсителите на водата убиват по-малките водни организми.
2. Замърсителите на водата убиват буболечки и други по-малки същества, които живеят във водата.
3. Когато по-малките риби умрат, по-големите риби няма какво да ядат и в крайна сметка също ще умрат от глад.
4. С течение на времето птиците и сухоземните животни, които ядат риба, също ще умрат от глад, защото рибата намалява.
5. Цели местообитания и екосистеми се унищожават от този тип замърсяване.
6. Рибите могат да бъдат отровени с тежки метали.
7. Водните организми могат да бъдат засегнати от тези замърсители.

Дебрифинг

Учениците да направят други водни животни и да направят изложба.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация в социалните медии, уебсайт на училището.

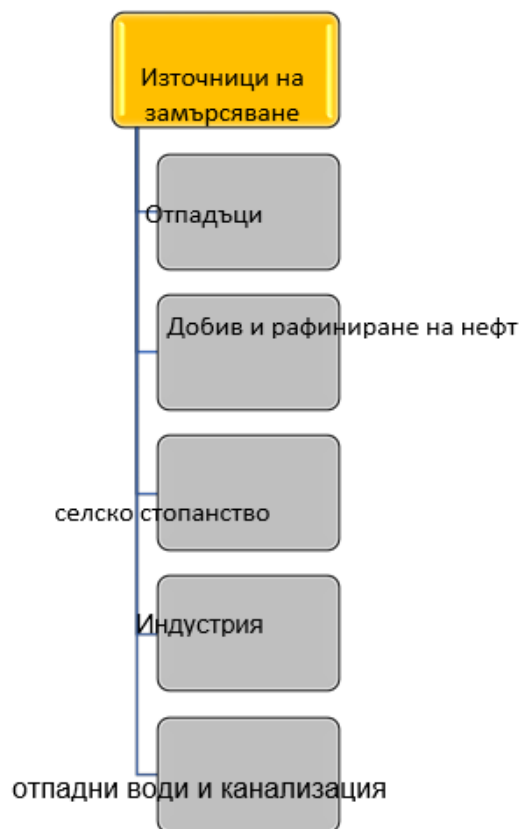
Препратки/Допълнителна литература

<https://www.youtube.com/watch?v=EVUoykOp5pl>

<https://www.noaa.gov/education/resource-collections/ocean-coasts/ocean-pollution>

приложение

Какви източници на замърсяване на водата познавате?

Бяла риба

Шаран

Сом

Клен

Червеноперка

Мряна

Кървене

Каракуда

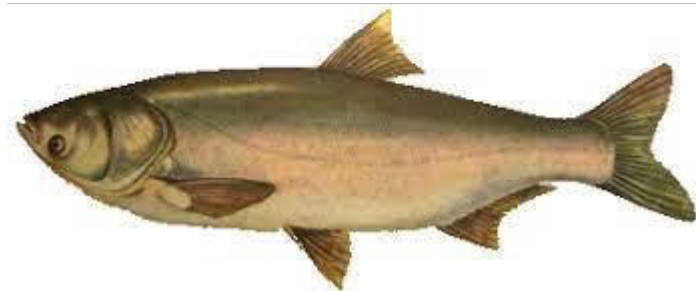
Купидон

Костур

Щука

Платика и толстолоб.

Дейност 2

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 14 -SDGfP	Живот в моретата и океаните
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> • учениците да добият представа за разнообразието от растения и животни на моретата и океаните, тяхното разпространение: в плитката крайбрежна част, в дебелините и на дъното, в кораловите рифове; • да се разкрие връзката и приспособимостта на обитателите на моретата и океаните към живот в различни условия. 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Материали - таблици, компютри, електронен материал, "Животът в моретата и океаните", колекции от морски обитатели, интерактивна дъска ❖ Продължителност – 90 минути ❖ Брой групи - няколко групи ученици - (5 клас, възраст 11-12) 	
Инструкции	
<p>Ходът на урока</p> <p>1. Организационен момент - Здравей, седни. / 1 минута /</p> <p>2. Актуализиране на основни знания, умения и способности В последния урок се запознахме с различни природни зони на Земята и техните обитатели. Нека проверим знанията ви. Четирима ученика на компютъра изпълняват интерактивна задача. Останалите отговарят устно. Внимание към екрана. Задача: назовете животното и неговата естествена среда (презентация "Проверка на знанията") - индивидуално проучване - за верен отговор предайте черупката. / 5 минути /</p> <p>3. Усвояване на нов материал - Ученици, защо смятате, че ви дадох необичайни и различни предмети? (отговор на учениците)</p> <p>Презентация 1. Презентация 2. Презентация 3. Презентация 4.</p>	

- Да, това е вярно. Това е вярно.

/ 10 минути /

Темата на нашия урок е „Животът в моретата и океаните“ (слайд 1).

/ 1 минута /

Отиваме на виртуална разходка до морето. Нека помислим защо правим тази разходка, какво искате да знаете? Защо трябва да изучаваме живота в моретата и океаните? (Задавам въпроси на няколко ученици)

/ 2 минути /

- Прав си. (слайд 2) Вашите цели съвпадат с моите.

Земният живот възниква във водата. Всичко, което сега пълзи, тича и расте по земята, всичко, което лети над земята и всичко, което рови под земята - всичко някога е излизало от морето. Това означава, че ние, хората, също сме свързани с морето.

(слайд 3)

/ 5 минути /

Тялото ни е все още наполовина вода, ръцете и краката ни са бившите гръдни и тазови перки на риба. Нашите бели дробове са образувани от плувен пикочен мехур на риба. Сърцето ни движи кръв през вените ни (КАКЪВ ВКУС) солена, като морска вода, а пулсът ни е толкова ритмичен, колкото морските приливи и отливи. (ЗЕМНО КЪЛБО)

Морето или по-скоро световните океани покриват 2/3 от земното кълбо и съдържат 97% от цялата вода на Земята. За милиони удивителни създания морето е техен дом. Къщата не е проста, а многоетажна. (слайд 4) Позволете ни да се разходим с вас из етажите на тази къща и да опознаем нейните обитатели, за да разрешим основните им житейски проблеми.

Трябва да има определени условия за живот. (светлина, храна, кислород, температура) (слайд

5),. (слайд 6)

/7 минути/

Знаете, че растенията са храна за много животни, същите тези растения произвеждат кислород във водата. Какви растения са те? Точно така, водорасли.

(слайд 7.8)

Животните, живеещи на различни дълбочини, се хранят с водорасли (слайд 9)

/ 5 минути /

Нашето пътуване започва от последния етаж, (Слайд 10) тук живи организми, които образуват общност от повърхността на водата. Ето едно странно създание, което плава, синьо с червено платно - португалски военен кораб в старите времена, португалците боядисваха ярко своите военни кораби). Той е близък роднина на медузите. Пипалата влизат във водата, с помощта на които той хваща храната си: малки ракообразни и риби.

/ 2 минути /

Въпрос № 1. Как един португалски кораб остава на повърхността и не потъва? (Има голям светъл въздушен мехур и голям ръб в горната част, който служи като платно). Тук, близо до повърхността, е светло и топло.

По повърхността на океана плава и роднина на португалския военен кораб - Sailboat. Има плоско тяло като сал, а върху него се издига триъгълно платно. Това е хищник, който получава храната си с помощта на пипала. И на палубата на този кораб можете да видите моряците на малките раци. Ако искат да ядат, ще слязат на дъното на жив кораб и ще изтръгнат от пипалата му уловената риба, ракообразни. Следващият етаж е общността на водния стълб. (слайд 11) Този етаж е пълен със светлина. / 5 минути /

Въпрос номер 2. Как се задържа във водния стълб и как да се движи в него? Тук във водния стълб живеят планктон и свободно плаващи организми.

Планктонът е колекция от живи същества (водорасли, ракообразни, лъчеви бръмбари), които се носят свободно във водния стълб и за това трябва да имат адаптации. (Израстъци, четина за вода, за да ги поддържат активни.)

Какви адаптации имат активно плуващите животни за живот във вода? (щракнете, за да отворите слайд 11) / 2 минути /

Стройни опростени форми (херинга, риба тон, акули, китове, делфини).

Те плуват с плавници. Опашната перка избутва рибата напред. Гръбната перка, подобно на кила на лодка, не ѝ позволява да се преобърне. Странични кормила при завои, изкачвания и спускания. / 2 минути /

Кои риби имат коса, зловещи перки, стърчащи от водата? (слайд 12)

Свирепите хищници в морето са акулите и те плуват бързо. Те са различни: сред тях има гиганти (20 метра) и джуджета до 15 cm. Най-големите безвредни са тигровата и гигантската акула. Хранят се с планктон и малки риби. Нашите акули изглеждат зрящи, но са слепи. За тях основното не е зрението, а миризмата. Акулата мирише по-добре от хрътка.

Голямата бяла акула до 6 метра е канибал. Тя лови калмари през нощта (слайд

13) и неговите малки роднини. Челюстите на акулата имат много зъби, ако те паднат, новите ще израснат за 8 дни. Тъмните, кръгли, хипнотизиращи очи на акулата моментално разпознават плячката си. Акулата е постоянно гладна, винаги е в движение, ако акулата спре да се движи, ще се удави (без плувен мехур). Водният стълб е дом на морски костенурки, китове, делфини и много други животни. (слайд 14)

/ 5 минути /

Какви устройства имат обитателите на водния стълб? Например кит и калмари. И гигантският кит, и трохите от планктонни водорасли - всички морски плувци имат мазнини, това е добра помощ, защото мазнините са по-леки от водата. Има и други адаптации, например при калмари, октопод, сепия.

Калмарът свива мускулите си и изпуска водна струя и се изхвърля назад от тласъка. Той плува в обратната посока. Оказва се, че има няколко реактивни двигателя под водата. /3 минути/

Следващият етаж е общността на жителите на дъното. (слайд 15)

Бентосната общност е много богата на видове. Тук, на долните етажи, живеят множество мекотели с красиви черупки, морски звезди, таралежи, лъчи, скариди, октоподи, рибари, писия.

Въпрос номер 3. Как да се придвижите до дъното и да се защитите от врагове? (щракнете, за да отворите слайд 15) / 3 минути /

(Слайд 16) В дъното има купчина пясък, под него развяващо се знаме. Рибата доплува до клонката, докосна я с устни, пясъкът отлетя за миг, огромна уста се отвори като в пясък и рибата падна в нея. Това е лов на рибар.

Как се адаптират скатовете, писията, рибарите да живеят на дъното? (Сплескана форма на тялото, оцветяване според цвета на дъното, способност за маскиране) След като на дъното на аквариума беше спусната шахматна дъска и там беше поставена писия, след известно време тя изчезна. Оказа се, че е начертан на светли и тъмни квадратчета, като шахматна дъска.

Бодлокожите също живеят на дъното (слайд 17) / 7 минути / Коралов риф. (слайд 18)

Живите същества са още по-разнообразни в общността на кораловия риф. Тази общност е толкова богата на форма, колкото тропическите гори. Приличат на луксозни приказни градини, обитавани от странни обитатели. Кораловите рифове са разположени в плитки води, има много топлина, светлина, храна. Кораловият риф е приятелско място за много риби.

Съобщество от дълбоководни организми. (слайд 19)

Какви проблеми решава общността на дълбоководните организми? Тук няма растения, но живеят странни организми.

/7 минути/

Въпрос № 4. Как да се ориентираме в тъмното Как дълбоководните риби примамват плячката си и бягат от врагове? (отворен слайд)

- Обявявам физкултурна минутка. (Станете, протегнете се, погледнете назад и настрани) Седнете. / 1 минута /

4. Самостоятелна работа на учениците. (затвърдяване на наученото)

- Работим по групи. 4 групи. Групови задачи:

1. Практическа работа "Проучване на колекция от морски живот"

2. Вижте видеоклип.

3. Попълнете таблицата. (СПОДЕЛЕТЕ ЧЕРИДКИ)

Коя група първа завърши цялата практическа работа, първа попълва реда в таблицата на интерактивната дъска. След попълване отидете до компютъра и изпълнете теста - Попълнете таблицата на интерактивната дъска (слайд 21) Група 1 и 2- на дъската, групи 3 и 4 - компютърни тестове (промяна)

/ 10 минути /

5. Диагностика на усвоените в урока знания.

— И така, какво научихме днес? Постигнахме ли целите на урока? Какви въпроси имате, които не са ясни?

6. У дома. упражнение. (пързалка)

7. РЕФЛЕКСИЯ (В какво настроение напускате урока)

Най-важният проблем на океаните и моретата е екологичен проблем и вече не жителите на „нашата многоетажна сграда“ трябва да го решават, а ние, хората. Красиви цветни риби, огромни китове, странни октоподи, забавни делфини - невероятни създания, за които говорихме в нашия урок - не трябва да се оставят да изчезнат.

8. Оценяване. Благодаря за участието в урока. Карта със задачи.

Практическа работа "Проучване на колекцията от морски живот"

- прегледайте колекцията

- въведете имената на животните в таблицата. Гледайте видеоклипа на вашия компютър.

- въведете името на животното в таблицата

- да се определят характеристиките на адаптацията към живота в определена общност.

Съобщества на моретата и океаните			
Име на Общността	Представите ли на Общността	Основен въпрос	Начини за решаване на проблема
Водна повърхнос т		Как да останете на водната повърхност	
Воден стълб		Как да се нанесе водния стълб	
Отдолу		Как да се предпазите от врагове и да се движите на дъното	
Дълбоко море		Как да навигирате в пълна тъмнина	

Съвети за фасилитатора

Най-важният проблем на океаните и моретата е екологичен проблем и вече не жителите на „нашата многоетажна сграда“ трябва да го решават, а ние, хората. Красиви цветни риби, огромни китове, странни октоподи, забавни делфини - невероятни създания, за които говорихме в нашия урок - не трябва да се оставят да изчезнат.

Дебрифинг

Карта със задачи.

Практическа работа "Проучване на колекцията от морски живот"

- прегледайте колекцията
- въведете имената на животните в таблицата. Гледайте видеоклипа на вашия компютър.

- въведете името на животното в таблицата
- да се определят характеристиките на адаптацията към живота в определена общност.

Съобщества на моретата и океаните			
Име на Общността	Представите ли на Общността	Основен въпрос	Начини за решаване на проблема
Водна повърхнос т		Как да останете на водната повърхност	
Воден стълб		Как да се нанесе водния стълб	
Отдолу		Как да се предпазите от врагове и да се движите на дъното	
Дълбоко море		Как да навигирате в пълна тъмнина	

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация в социалните медии, уебсайт на училището.

Препратки/Допълнителна литература

https://coral.org/en/blog/how-much-do-you-know-about-ocean-wildlife-take-our-quiz-and-find-out-2/?gclid=EAAlQobChMIsMrUlcLkgwIVtRoGAB3B-wU8EAMYAiAAEgJ-2PD_BwE

приложение

Съобщества на моретата и океаните

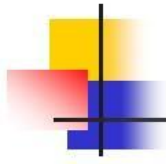
Съобщества на моретата и океаните

Име на Общността	Представители на Общността	Основен въпрос	Начини за решаване на проблема
Водна повърхност		Как да останете на водната повърхност	
Воден стълб		Как да се нанесе водния стълб	
Отдолу		Как да се предпазите от врагове и да се движите на дъното	
Дълбоко море		Как да навигирате в пълна тъмнина	

ЖИВОТ В МОРЕТА И ОКЕАНИ

КОИ ЖИВОТНИ ОБРАЗУВАТ ПОВЪРХНОСТНОТО ВОДНО ОБЩНОСТ?

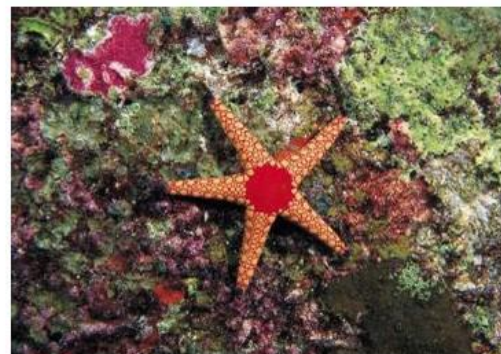

1. Калмари и акули.
2. Тропически риби и животни

КОИ ЖИВОТНИ ОБРАЗУВАТ ТЪНКОВОДНАТА ОБЩНОСТ?

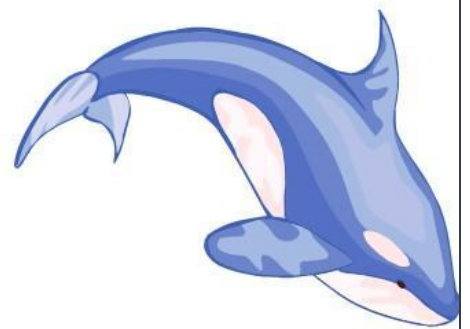

1. Калмари и акули.
2. Морски звезди и скатове

КОИ ЖИВОТНИ ОБРАЗУВАТ ДЪННОТО ОБЩЕСТВО?

1. Морски звезди и скатове

2. Риби и делфини

ЗАЩО НЯМА РАСТЕНИЯ НА ГОЛЯМА ДЪЛБОЧИНА?

---

1. Много студено.
2. Много тъмно.

КАЗВАМ!

МНОГО ДОБРЕ!

Цел за устойчиво развитие 15

Цел 15: Опазване, възстановяване и насърчаване на устойчивото използване на сухоземните екосистеми, устойчиво управление на горите, борба с опустиняването, спиране и обръщане на процеса на деградация на земите и спиране загубата на биологично разнообразие

Цел 15

Цел за устойчиво развитие 15 (ЦУР 15 или Обща цел 15) е за „Животът на сушата“. Един от 17-те Цели за устойчиво развитие установени от Обединените нации през 2015 г. официалната формулировка е: „Защита, възстановяване и насърчаване на устойчиво използване на сухоземните екосистеми, устойчиво управление на горите, борба опустиняване, и спиране и обръщане на деградацията и спирането на земята биоразнообразие загуба“. Целта има 12 цели, които трябва да бъдат постигнати до 2030 г. Напредъкът към целите ще се измерва с 14 показателя.

Целите

15.1 Гарантиране на опазването, възстановяването и устойчивото използване на сухоземните и вътрешни сладководни екосистеми и техните услуги, по-специално горите, влажните зони, планините и сухите райони, в съответствие със задълженията, произтичащи от международните споразумения.

15.2 Насърчаване на прилагането на устойчиво управление на всички видове гори, спиране на обезлесяването и възстановяване на увредените гори, и значително увеличаване на залесяването и презалесяването в световен мащаб.

15.3 Борба с опустиняването, възстановяване на деградиралите земи и почви, включително засегнатите от опустиняване, суша и наводнения земи и стремеж за постигане на свят без деградация на земите.

15.4 Гарантиране опазването на планинските екосистеми, включително на биологичното им разнообразие, с оглед укрепване на възможностите им да осигуряват ползи от съществена важност за устойчивото развитие.

15.5 Предприемане на спешни и съществени действия за намаляване деградацията на естествените местообитания, спиране загубата на биологичното разнообразие, защита и предотвратяване изчезването на застрашените видове.

15.6 Насърчаване на честно и справедливо споделяне на ползите, произтичащи от оползотворяването на генетични ресурси, и насърчаване на подходящ достъп до такива ресурси.

15.7 Предприемане на спешни действия за ликвидиране на браконьерството и незаконния трафик на защитени животински и растителни видове и за справяне с търсенето и предлагането на незаконни продукти на дивата природа.

15.8 Мерки за предотвратяване на въвеждането и значително смекчаване на отрицателното въздействие на инвазивни неместни видове в земните и водните екосистеми, и контролиране или унищожаване на тези видове.

15.9 Интегриране на ценностите на биологичното разнообразие и екосистемите в планирането на национално и местно равнище, процесите на развитие, стратегиите за намаляване на бедността и отчетите.

15.a Мобилизиране и значително увеличаване на финансовите средства от всички източници, предназначени за опазване и устойчиво използване на биологичното разнообразие и екосистемите.

15.b Мобилизиране на значителни средства от всички източници и на всички равнища за финансиране на устойчивото стопанисване на горите и осигуряване на достатъчни стимули за развиващите се страни за развитие на устойчивото стопанисване, включително за опазване на горите и презалесяване.

15.c Засилване подкрепата на световно равнище за усилията за борба с браконьерството и трафика на защитени видове, включително чрез повишаване капацитета на местните общности да намират възможности за устойчив поминък.

Защо е важно?

Дълго време живеехме с идеята, че природата е вечна, безкрайна, неизчерпаема, щедра и винаги ще обсипва хората с безплатни дарове. Понякога обаче и възрастни, и деца се държат безразсъдно към нея.

За съжаление, не всеки иска да защити планетата Земя. Всяка година 8000 души умират от замърсяване на околната среда. За една година един жител на планетата изхвърля хиляда килограма боклук. По този начин замърсява въздуха и подземните води. 80% от всички болести се предават чрез използване на замърсена вода - 25 милиона души умират от това. Смята се, че 8 милиона души ще умрат до 2040 г. от смога, който виси над нашата планета. В горещите страни прекрасните гори изчезват. Това е едно от чудесата на природата. Повече от половината животни, растения и гъби, които съществуват на Земята, живеят тук. Хората унищожават горите за дървен материал, за да проправят път, да орат нивата. Всеки ден 5 милиона дървета умират под триона. необходимостта от опазване на природата, опазване на нашата Земя. Погрижете се за всяко дърво, всеки храст! Не берете цветя, не чупете дървета, не разрушавайте гнезда, не изхвърляйте отпадъци.

Наземният екосистемен живот е инициатива, насочена към борба с деградацията на повърхността на планетата и ограничаване на загубата на биологично разнообразие.

Тази цел има за цел да предприеме мерки за предотвратяване и преодоляване на загубата на местообитания поради деградация на земята, произтичаща от връзката между световното население и природата.

Изпълнението на тази цел е планирано за 2030 година.

Причини за унищожаването на живота в земните екосистеми

Загубата на биологично разнообразие причинява суша, последващото опустиняване и наводненията водят до загуба на обработваема земя от около 12 милиона хектара всяка година.

60% от приема на енергия от човека идва само от 3 зърнени култури (ориз, царевица и пшеница). Това изисква големи площи обработваема земя, а това от своя страна изисква обезлесяване и изсичане и елиминиране на животински видове в тези райони.

Бракониерството поради трафика на защитени видове флора и фауна причинява деградация на екосистемите.

Унищожаването на планинските екосистеми има значителен вреден ефект, тъй като те осигуряват най-голям дял прясна вода на планетата.

Значение на запазването на живота на сухоземните екосистеми

Екосистемите се състоят от много елементи като въздуха, който дишаме, водата и храната, които консумираме всеки ден и до голяма степен идват от горите, които съставляват 30% от планетата.

Освен това, около 80% от свежите води в света идват от планински райони.

Поради горното запазването на екосистемите е от съществено значение за живота.

Около 80% от човешката храна на планетата идва от селскостопанска дейност, поради което е важен сектор за развитие в целия свят. В този смисъл трафикът на диви животни, освен че влошава биологичното разнообразие, създава несигурност на храните и корупция.

Хората, живеещи в ситуации на уязвимост, поради липса на средства за производство, са най-засегнати, тъй като приблизително 74% от хората, живеещи в бедност, страдат директно от деградация на земята. И в този контекст жените, живеещи в бедни селски райони, са най-засегнати.

Само 15% от биологичното разнообразие е защитено и има 7000 животински и растителни видове, които са били незаконно търгувани. Това причинява значителна загуба на световното биологично разнообразие и много видове в риск. Което генерира големи дисбаланси в екосистемите и в човешкия живот.

Много култури са свързани с традиционни ценности, религиозни вярвания и учения. Чиито дисбаланси в екосистемите имат вредно въздействие върху населението, принадлежащо към тази култура. Например, около 80% от хората, живеещи в селските райони в развиващите се страни, зависят от естествените екстракти, които използват като традиционни лекарства за основното си здраве и се намират в растенията.

Действия за защита на живота на сухоземните екосистеми

Защитете горите, където са разположени планинските райони, поради тяхното значение, по отношение на произхода на сладките води, както и влажните зони. За което е необходимо да се спре незаконното обезлесяване и да се насърчи повторното залесяване, да се възстановят деградиралите почви. Всичко това, съобразено с ангажиментите на международните споразумения.

Спрете браконьерството и трафика на защитени видове чрез повишена бдителност и прилагане на закона без корупция.

Увеличете финансовите ресурси, за да спрете деградацията на земята и по този начин да предотвратите загубата на биологично разнообразие.

Увеличете финансовата подкрепа за програми, които насърчават възможностите и възможностите за устойчиво препитание.

Насърчавайте алтернативи на храни, различни от зърнени храни, които обикновено се консумират по целия свят. Както и разпространението на значението на консумирането

на храни, които се произвеждат на местно ниво, справедливо и устойчиво (справедлива търговия).

Подкрепете използването на устойчива енергия с възобновяеми ресурси, които избягват нарастването на замърсяването и намаляването на ресурсите.

Насърчавайте дейности, които зачитат биологичното разнообразие като екотуризма.

Връзки към други ЦУР

ЦУР 15 е преплетена в Програмата до 2030 г., като нейните цели са пряко свързани с целите в други цели. Сред тях са целите на:

ЦУР 2; 2.2 (прекратяване на всички форми на недохранване), ЦУР 3; 3.9 (Значително намаляване броя на смъртните случаи и заболявания от опасни химични вещества и от замърсяване и заразяване на въздуха, водите и почвите). ЦУР 4; 4.2 (качествено ранно детско развитие), 4.7 (знания и умения за устойчиво развитие), ЦУР 6; 6.1 (достъп до питейна вода), 6.2 (достъп до канализация), SDG 7; 7.1 (достъп до съвременни енергийни услуги), ЦУР 11; 11.6 (качество на въздуха и битови отпадъци), SDG 13; 13.1 (устойчивост на природни бедствия), ЦУР 12; 12.2 (Постигане до 2030 година на устойчиво управление и ефективно използване на природните ресурси), 12.4 (Постигане на екосъобразно управление на химикалите и всички отпадъци през целия им жизнен цикъл в съответствие с международно приетите рамки и значително намаляване на изпускането им във въздуха, водите и почвите с оглед свеждане до минимум на неблагоприятните им въздействия върху човешкото здраве и околната среда), 12.5 (Значително намаляване до 2030 година на генерирането на отпадъци чрез предотвратяване, намаляване, преработване и повторно използване).

ЦУР 15 е преплетена в Програмата до 2030 г., като нейните цели са пряко свързани с целите в други цели. Сред тях са целите на:

12.c Рационализиране на неефективните субсидии за изкопаеми горива, които насърчават разточителното потребление, чрез премахване изкривяванията на пазара в съответствие с обстоятелствата на национално равнище, включително чрез реструктуриране на данъчното облагане и постепенно премахване на вредните за околната среда субсидии, където съществуват – за да се компенсират въздействията им върху околната среда, при пълно отчитане на специфичните нужди и условия в развиващите се страни и намаляване до минимум на евентуалните неблагоприятни въздействия върху развитието им по начин, който защитава бедните и засегнатите общности.

ЦУР 14; 14.2 Постигане на устойчиво управление и защита на морските и крайбрежните екосистеми с оглед предотвратяване на значителни неблагоприятни въздействия, включително чрез засилване на устойчивостта им и предприемане на действия за тяхното възстановяване, с цел превръщането им в здрави и продуктивни морета и океани.

14.7 Увеличаване до 2030 година на икономическите ползи за малките островни развиващи се държави и най-слабо развитите страни от устойчивото използване на морските ресурси, включително чрез устойчиво управление на рибарството, аквакултурите и туризма.

 SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

15

SUSTAINABLY MANAGE FORESTS, COMBAT DESERTIFICATION, HALT AND REVERSE LAND DEGRADATION, HALT BIODIVERSITY LOSS

ELYX by YAK

Разработване на въведението

Обща цел на цел 15 за устойчиво развитие

Защита, възстановяване и насърчаване на устойчивото използване на сухоземните екосистеми, устойчиво управление на горите, борба с опустиняването и спиране и обръщане на деградацията на земята и спиране на загубата на биологично разнообразие

Изчезването на видове винаги е било естествена част от еволюцията. Фосилите показват, че животът на планетата е възникнал преди повече от четири милиарда години, датата на раждане на някои бактерии и синьо-зелени водорасли. През следващите три милиарда години бавно се формират основните групи в тялото. Оттук нататък всяка поява на нова група е неизменно свързана с потискането и изчезването на друга подобна. Средната продължителност на живота на един вид (група организми) е пет милиона години, така че целият спектър от видове се е променял повече от веднъж. Процесът обаче не вървеше с постоянни темпове. Има няколко периода на масово измиране, които са "унищожили" около половината от всички изчезнали форми от планетата. И дори периоди на стабилност (продължаващи стотици до хиляди години) са белязани от загуба на видове. Оказва се, че средно 90 вида естествено изчезват на всеки 100 години. Избирателното премахване на едни видове и появата и преобладаващото развитие на други е довело до сегашната мозайка от живот, част от която е и човекът.

Процесът на естествена загуба на видове продължава и днес, но има и още нещо: през последните векове човешката дейност го ускорява все повече и повече. Има данни, че през последните 400 години са изчезнали около 400 птици и бозайници и че процесът се ускорява: от един изчезнал бозайник на всеки пет години през XVII век до един на всеки две години през XX. Трябва да се отбележи, че птиците и бозайниците съставляват по-малко от 1% от всички идентифицирани от науката видове, които от своя страна са незначителна част от общия брой видове на Земята. Тази тенденция е показателен показател, но не дава отговор на въпроса „Какво ще кажете за биоразнообразието?“ Днес научната общност е единодушна: видовете изчезват много по-бързо и от най-песимистичните прогнози, което води до обедняване на местообитанията и поставя света на ръба на нов период на масово изчезване, но този път причинено от човека.

Защо е важно за образователната общност?

Горите са застрашени от обезлесяване и деградация. Защитата на горите е ефективна мярка срещу глобалното затопляне и загубата на ценни екосистемни услуги.

Важно е за развитието и обучението на учениците чрез екологични дейности и уроци да се спасяват застрашени растителни и животински видове.

Един от основните подходи за "защита" на биоразнообразието и застрашените видове е опазването и възстановяването на местообитанията.

Консервационните дейности, насочени към опазване на местообитанията, постигат многостранен ефект – допринасят за опазването на „обекта на защита“, както и на много други видове и биоразнообразието като цяло.

Същевременно подобряването на състоянието на природните местообитания има неустоим екологичен ефект, подобряват се рекреационните и други функции на местообитанията. Има положителен ефект и върху чистотата на въздуха и водата, възможностите за развитие на туризма и устойчивото развитие. И не на последно място – подобрява състоянието на околната среда и качеството на живот като цяло.

Всъщност всички проекти за опазване на видовете също имат елемент на опазване на местообитанията.

Мобилизиране на потенциала на младите хора за опазване на дивата природа и околната среда, опазване на горите и тяхното опазване, залесяване.

Ключови измерения на устойчивото развитие 15

- Възстановяване на редки и застрашени видове и техните местообитания;
- Възстановяване и устойчиво управление на влажните зони;
- Опазване, възстановяване и устойчиво управление на горите, предотвратяване на корупцията и браконьерството в горската система;
- Разширяване и укрепване на мрежата от защитени територии и подпомагане изграждането на НАТУРА 2000 и Националната екологична мрежа;
- Подкрепа за реформите в българското природозащитно законодателство и неговите хармонизиране с европейското;
- Насърчаване прилагането на принципите на устойчивото развитие и насърчаване на природосъобразни икономически дейности;

Взаимодействието между цел 15 за устойчиво развитие и придобиването на умения за 21-ви век

- Подкрепа за изграждане на капацитет за опазване на биоразнообразието и устойчиво използване на природни ресурси;

- Повишаване на обществената осведоменост и ангажираност към опазване на природата и устойчиво развитие развитие;
- Ex situ conservation - изпълнение на програма за рехабилитация, лечение и връщане в природата на пострадали диви животни в единствения в страната Спасителен център за диви животни. Изпълнение на програми за възпроизводство и реинтродукция на редки видове.

Дейност 1

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 15 -SDGfP	ИСТОРИЯТА ЗА ЕДНА КОЛЕДНА ЕЛХА
Цели	
<p>Дърветата са пазители на величието на българските гори. Те са неми свидетели на исторически събития и пазят народните традиции. Те са глътка свеж въздух и визуална наслада за неспокойния дух на градския човек. Това е една от причините да пазим дърветата.</p> <p>Дърветата са белите дробове на нашата планета. За съжаление, увеличаването на земеделската земя и индустриализацията увеличават степента на обезлесяване. Украсяването на дърво за новогодишния празник е древна традиция. Възможно ли е, без да се нарушава традицията на празника, да се поддържа екологичното равновесие на нашата планета.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Анализ на статистиката за изсичането на борове за новогодишните празници. 2. Как да се справим с изсичането на дървета? 3. Разширете хоризонтите си за замяна на живи дървета с изкуствени и такива отглеждани в оранжерии. 4. Да се разработи система от мерки за опазване на новогодишните красоти. 5. Помислете за начини за изхвърляне на коледните елхи. 6. Можем ли да направим изкуствени елхи, за да пазим природата? 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Материали - мобилни телефони за попълване на Google анкетата, отпечатана приказка "ИСТОРИЯТА НА ЕДНА КОЛЕДНА ЕЛХА" ❖ Продължителност – 90 минути ❖ Брой групи - няколко групи ученици - (5 клас, възраст 11-12) 	
Инструкции	
<p>I. Релевантност на изследването</p> <p>Животът е такъв, че всяка година е последвана от нова година. Нова година е забавен празник с украсена коледна елха. Колко дървета са отсечени за този празник? Това вредно ли е за околната среда?</p>	

II. Хипотеза

Приехме, че украсяването на дърво за новогодишния празник е древна традиция и се заехме да разберем дали е възможно да се поддържа екологичният баланс на нашата планета, без да се нарушава традицията на празника.

Цели на изследването:

1. Анализ на статистиката за изсичането на борове за новогодишните празници.
2. Как да се справим с изсичането на дървета?
3. Разширете хоризонтите си за замяна на живи дръвчета с изкуствени и такива, отглеждани в оранжерии.
4. Да се разработи система от мерки за опазване на новогодишните красоти.
5. Помислете за начини за изхвърляне на коледните елхи.

III. Обект на изследване - коледна елха

Изследователски методи:

1. Проучване и анализ на научна литература.
2. Работа с информация от Интернет източници.
3. Въпросник.
4. Саморефлексия.

IV. Въпросник

Преди да изучаваме история, статистика и проблеми, решихме да разберем какво знаят моите ученици за това.

За целта е съставен Google формуляр и е направена анкетата.

V. Интерес към проблема

В резултат на проучването се оказва, че всички украсяват коледни елхи, предимно изкуствени, не много хора украсяват живи коледни елхи. Но се оказва, че след празника почти всички семейства просто изхвърлят новогодишната красота в кошчето. Само двама ученици засадиха отново дървото. По този повод им разказах следната екологична история:

ИСТОРИЯТА ЗА ЕДНА КОЛЕДНА ЕЛХА

Това, което расте в края на гората, е тъжна история, разказана ми от един стар бор. Да започваме.

Веднъж в нашата гора се появи коледно дърво. Беше малка и беззащитна. Всички се погрижиха от нея - големите дървета я пазиха от вятъра, птиците я чистеха от черни, космати гъсеници, дъждът я напояваше, вятърът я охлаждаше през жегата. Всички харесаха елхата и беше добра и мила. Никой по-добре от нея не би могъл да скрие малките зайчета от злия вълк или хитрата лисица. Всички зверове и птици били третирани с ароматната му смола.

Мина време и нашата елха порасна и стана много красива. Всички птици, дори от съседните гори, идваха да ѝ се любуват. Досега в гората не е имало толкова стройна, красива и зелена елха. Елхата знаеше за нейната красота, но никога не се гордееше с нея, остана мила и добра.

С приближаването на Нова година всички в гората работеха здраво. Все пак има много горски красоти. Красива съдба очакваше красивите елхи - да попаднат под брадвата на секач. Веднъж дошли две свраки и започнали да си шушукат, че хората отиват в гората да търсят най-красивата елха. Нашата елха започна да размахва зелените си клонки, за да привлече вниманието на дърварите. Горката, тя не знаеше от какво имат нужда. Тя мислеше, че и те, като всички останали, искат да се възхищават на нейната красота. Един от дърварите я видя.

„Глупаво, глупаво, тя размахваше клони и скърцаше стар бор – скрий се, скрий се!“ Никога дървар не беше виждал толкова красива, стройна и кичозна елха. „Красота, точно това, от което имам нужда“, каза дърварят...

Запретна ръкави и започна да реже тънкия ѝ ствол с брадвата. Елхата извика от болка, но беше твърде късно и тя падна в снега. Изумление, болка и страх бяха последните ѝ чувства. Когато дърварят влачи елхата, нежните ѝ зелени клонки се счупиха и оставиха следи в снега. Страшен, грозен пън, това беше всичко, което остана от красивата елха в гората.

Това е историята, която ми разказа старият бор.

Всички ученици харесаха екологичната приказка „Историята на едно коледно дърво“ и тя докосна душите им.

VI. История на изданието. Откъде идва обичаят

Беше ми много интересно защо дървото е избрано сред всички дървета. Проучих материали по тази тема и се срещнах с моите ученици.

Всички очакваме с нетърпение онзи момент от годината, когато в къщите ни се появяват малки вечнозелени коледни елхи. Блестящите играчки, мигащите лампички и подаръците, оставени под клоните на елхите, внасят уют и радост в дома и сякаш ни напомнят, че всички несгоди могат да бъдат загърбени, ако сме миролюбиви и позитивни.

Рядко обаче се замисляме откъде произлиза коледната елха и кой пръв я е украсил. За да задоволим не само вашето, но и собственото си любопитство, направихме едно кратко проучване на историята на коледната елха. Ето какво открихме:

Има много легенди, разказващи странни истории за коледната елха, но историческите свидетелства за украсата на коледната елха са едва от последните няколко века. Някои от обичаите, свързани с вечнозелените дървета, са езически, а други носят отпечатъка на християнството, превръщайки елхата в един от най-ярките символи на Рождество Христово.

От древни времена хората носели вечнозелени растения в домовете си, защото вярвали, че имат магически и лечебни свойства. Гърците и римляните са използвали бръшлянови клонки, а келтите и скандинавците са предпочитали имел. Желе, бодлива метла (месарска метла), лаврови и борови клонки също не са били пренебрегвани в древността, защото се е вярвало, че прогонват болестите. Тези вярвания били особено разпространени сред жителите на северните райони, тъй като вечнозелените растения съживявали мислите за пролетта и възраждането на нов живот през дългите студени нощи.

Легендата разказва, че по време на раждането на Исус всяко дърво е дало плод в чест на появата на новия цар. Само малката елхичка не дала плод, но Господ се смилил над нея и я накарал да заблести в светлината. Оттам идва и традицията елхите да се украсяват със светлини – първоначално със свещи, а днес – с мигащи лампички във всички цветове.

Свети Бонифаций и дъбът на Один

Една от първите истории за коледната елха е свързана със св. Бонифаций и е широко разпространена в Германия. Бонифаций е свещеник през 8 век и разпространява

истинската вяра в провинция Германия. Връщайки се от посещение при папата в Рим, свещеникът с ужас установява, че местните жители, които са приели християнството, са се върнали към езическите си обичаи и са готови да принесат в жертва млад мъж, като го убият под дъба на Один.

Ядосан, Бонифаций взел брадвата и отишъл да сече дъба. Историческите извори спират дотук, но легендата продължава: когато свещеникът ударил дъба с брадвата си, той веднага бил повален. Германците бяха победени и признаха Божиата намеса, а Бонифаций посочи малка коледна елха, която остана непокътната, когато огромното дърво падна. Той предложи на местните да си отнесат една такава елха, защото тя символизира мира и безсмъртието, а връхът ѝ показва къде е домът Господен.

Дървени дървета

Смята се, че преди 1000 години в много части на Северна Европа елхите са били окачвани с вериги, за да висят от тавана като свещници. Друга традиция била да се носят клонки от череша или глог в къщата с надеждата, че ще цъфтят на Коледа. Ако обаче собствениците не можеха да си позволят истинско дърво, те оформяха дървена пирамида от клонки и клонки, които след това украсяваха с хартия, ябълки и свещи. Често тези дървени дървета ходели от къща на къща, носейки радост на цялото село.

Вероятно дървените дървета символизираха райските дървета. Те са често срещани в средновековните мистерии, представяни в Германия пред църквите преди Коледа.

В ранните църковни календари 24 декември се чества като ден на Адам и Ева.

Райското дърво символизира райската градина и често се носи по улиците на селото преди театралното представление, за да провокира жителите да дойдат в църквата и да чуят библейските пасажии, представени им от актьори.

Първата коледна елха

Първите писмени свидетелства за използването на коледните елхи като символ на коледните и новогодишните празници могат да бъдат намерени не къде да е, а на площада в Рига, Латвия. Има плоча, гравирана на осем езика с надпис „Първата коледна елха в Рига през 1510 г.“

Малко се знае какво се е случило в столицата на балтийската държава през 1510 г.: млади мъже с черни шапки, придружени от групи момичета, дойдоха на площада и първо танцуваха, а след това запалиха украсената коледна елха. Вероятно дървото не е било истинско, а като дървените дървета. Обичаят много напомня празника Юл, посветен на раждането на бога на слънцето.

Коледната елха през 16 век

Ако погледнем Германия през 1521 г., ще видим дърво, носено по улиците на градовете, а зад него язди мъж на кон, облечен като свещеник, вероятно представляващ Свети Никола. През 1570 г. е документирано малко дърво, украсено с ябълки, ядки, брецели и хартиени цветя Бремен.

Първият човек, който внася коледна елха в дома си, както правим днес, е немският проповедник Мартин Лутер. Според историята, в деня преди Коледа, докато Мартин Лутер вървял през гората, той погледнал към небето, за да види звездите през клоните на дърветата. Намерил го толкова красиво, че се върнал у дома и украсил малко дръвче със свещи, показвайки на децата как му напомня за Христос, който напусна звездите на небето, за да слезе на земята с хората в навечерието на Коледа.

Коледната украса през 16-ти и 17-ти век

В средата на 16 век коледните базари стават много модерни. Чрез тях хората бяха осигурени не само с подаръци, но и с вкусна храна и други практични принадлежности, необходими за празника (например ножове и точилки). Пекарите надминаха себе си, приготвяйки вкусни меденки и восъчни фигури, с които да украсят елхите. Писмен източник от 1601 г. разказва за дърво в Страсбург, украсено с вафли, златни захарни пръчици и хартиени цветя.

Гирляндите се появяват около 1610 г. в Германия. По това време се използва истинско сребро и дори са изобретени машини, които да издърпват сребърните нишки за гирляндите. Среброто е издръжливо като метала, но почернява доста бързо. По-късно се правят опити сребърните гирлянди да бъдат заменени с такива от смес от олово и калай, но опитът е неуспешен поради тежката сплав. Така гирляндите остават сребърни до средата на 20 век.

Коледната елха по нашите земи

Традицията да се украсяват коледни елхи в България е сравнително нова, за разлика от други части на Европа. Ние обаче сме известни с нашия обичай, а именно украсяването на елхата. От него идва и името на Бъдни вечер. За разлика от коледната елха, елхата се изработва от широколистна дървесина, символ на обновяването и възраждането на новия живот.

Бъдникът е пън от бук, дъб или круша. Избира се от стопанина на къщата и в него се пробива дупка, в която се слага зехтин и тамян. След това елхата се увива в бяла кърпа, поставя се до огнището да чака празничната вечер. Най-възрастният човек в дома прекадява стаите, хамбарите и оборите за здраве и плодородие с бъдника, след което го слага в огнището и някой трябва да боди цяла нощ, докато магическият пън изгори напълно. На сутринта пепелта му се разпръсва по земята, за да роди пролетта.

През 20 век коледната елха е пренесена в коледната обредност в България като символ на идването на Христос на земята, за да освети хората и тяхното царство. Украсата на елхата с фигурки, топки и свещи символизира същността на Христос – светлина, знание, чистота и истина.

В България обичаят да се украсява коледната елха идва от Русия. Руснаците подреждат коледни елхи в по-големите градове на България по време на Руско-турската освободителна война. По този начин елхата стана популярна и у нас, тъй като тя е не само елха, но и елха.

И у нас по време на социализма не се толерира празнуването на Коледа, тъй като основният празник е празнуването на Нова година. Впоследствие традицията днес се възстановява, Коледа и Коледа се утвърждават като чисто семейни празници, у дома, съпроводени с дългоочакваното размяна на подаръци от децата. И много хора празнуват Нова година навън. Това е чудесен повод да се съберете с приятели.

VII. Статистика за обезлесяването

Месец преди Нова година се появяват пазари за коледни елхи, където можете да видите планини от коледни елхи. Например, само в Москва всяка година се изсичат 60-62 000 дървета за продажба, а представете си колко дървета се изсичат в Америка. В световен мащаб повече от 7 милиарда души живеят на нашата планета, дори всеки седми човек да иска да си купи коледна елха, тогава 1 милиард дървета ще трябва да бъдат изсечени. И тогава всички тези дървета отиват на бунището.

Задълбочавайки се в темата, идентифицирахме два проблема:

1. Това е обезлесяването. Но горите са белите дробове на нашата планета. Особено иглолистните дървета са много ценни, защото произвеждат специални фитонциди, които убиват патогенните микроби. Санаториумите често се изграждат до иглолистни гори. И напоследък хората започнаха да разбират и оценяват това. Както се оказва в съвременния свят, е въведена забрана за изсичане на дървета в горите; засаждат се в специални разсадници.
2. Но вторият проблем се оказва още по-сериозен от първия - изхвърлянето на коледни елхи.

VIII. Опции за новогодишни красавици за Нова година

Живо отсечено дърво.

Когато купуваме новогодишната красота, трябва да се уверим, че е отгледана в специален разсадник. Специални разсадници се занимават с отглеждане на коледни елхи. В тези разсадници всяка година се засаждат големи количества коледни елхи. В резултат на това тези територии функционират като горски територии, изпълнявайки всички екосистемни функции, присъщи на младите гори: те са дом на много видове животни, птици и насекоми. В допълнение, активно растящите млади коледни елхи абсорбират големи количества въглероден диоксид от атмосферата и активно отделят кислород. Най-често насажденията се намират там, където нормалната гора не може да расте. В новогодишната нощ се изсичат дървета от 8 до 15 години. В бъдеще младите дървета ще бъдат презасадени и разсадникът ще остане „зелен“.

Живо дърво в саксия.

Декоративни иглолистни дървета в саксии, вани или сандъчета. Вярно е, че е изключително трудно да се запази такова дърво след новогодишните празници (и колкото по-голямо е дървото, толкова по-трудно е да се запази), това е цяло изкуство, без специални знания и умения не е лесно поддържайте живи дърветата. Ето защо е най-добре да използвате като коледно дърво онези видове, които могат да растат на закрито през цялата година: кипарис, араукария и други южни дървета, отглеждани в нашия климат като стайни растения.

Коледна елха във вашия двор.

Ако имате лятна вила, тогава най-лесният и добър начин е да украсите коледно дърво в двора и да отпразнувате Нова година сред природата. Можете да украсите коледно дърво, което расте близо до къщата.

Коледни елхи със собствените си ръце.

В класната стая и у дома правим коледни елхи със собствените си ръце. Това е вълнуващо, интересно и забавно.

Коледната ми елха е у дома.

Коледните елхи могат да бъдат направени от различни материали, запазвайки нашите живи красоти.

IX. Основният проблем е изхвърлянето на коледните елхи след Нова година

1. Обезвреждане на отсечени дървета.

Има държави, които създават пунктове от януари до март за изхвърляне на коледни елхи. Гражданите могат да дарят безвъзмездно изсъхналите дървета, които са били украса на празника им.

Всички дървета се изпращат за обработка и те ще станат основа за нова растителна почва. Ако се изхвърлят в обикновен контейнер, се озовават на сметището и не стават за нищо.

2. Засаждане на дървета в саксии.

Саксийните дървета се съхраняват до засаждането им през пролетта.

3. Коледна елха в зоопарка.

Иглолистните дървета се събират главно за слонове, маймуни и копитни животни. Последните често им скърцат със зъби. Що се отнася до вкусовите предпочитания, рогатите кози ядат борове, мускусните говеда предпочитат коледни елхи. Също така коледните елхи в саксии се използват за обогатяване на средата в зоопарка.

4. Събиране на шишарки и засаждане на семена.

Специалисти отглеждат нови дървета от семената на шишарки. След като коледните играчки се извадят, от елхата внимателно се събират няколкостотин шишарки. След това от тях се избират най-добрите семена и се изпращат в разсадници за отглеждане на иглолистни дървета.

Х. Заключение

С нашите изследвания потвърдихме нашата хипотеза, че е възможно да се поддържа екологичният баланс на нашата планета, без да се нарушава традицията, след като получим радостта от празника.

Сега коледната елха е мой добър приятел, който срещам всяка година. Това общуване ми носи радост. Нека всички бъдат приятели с природата.

Изборът е твой.

Съвети за фасилитатора

- 1) Учителят задава въпрос на учениците - можем ли в бъдеще да опазим иглолистните дървета, без да нарушаваме традицията?
- 2) Учителят насърчава дискусия за това кой вариант учениците предпочитат да украсят Коледна елха?

Дебрифинг

Ученици да изработят изкуствена елха с отпадъчни материали

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация в социалните медии, уебсайт на училището.

Препратки/Допълнителна литература

<https://bg.decor-modern.com/7490634-make-an-artificial-and-original-christmas-tree-from-christmas-balls>

приложение

Анкета за коледната елха <https://forms.gle/Cee1daJz4s9GXqe>

Дейност 2

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG15-SDGfP	Уча за животните, за да ги защитавам
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> ● Опазване на биоразнообразието; ● Възстановяване на местообитанията; ● Устойчиво управление на природните ресурси; ● Подобряване на екологичната политика и законодателството; ● Екологично образование. 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Материали – Всяка група разполага с мобилни телефони, набор от предварително подготвени материали по темата, химикали и листове. ❖ Продължителност – 90 минути ❖ Брой групи - няколко групи ученици - (5 клас, възраст 11-12) 	
Инструкции	
<p>Първоначално учениците се запознаха с дейността на Спасителен център „Зелени Балкани“. Това е уникална организация и единствена за България. Центърът приютава застрашени диви животни от цялата страна. Тук те се лекуват и след пълното си възстановяване се връщат в природата. Работата в центъра е свързана с лечение, рехабилитация, възпроизводство и връщане в природата на редки и застрашени диви животни.</p> <p>След това учениците влизат в Спасителния център и се запознават с всяко животно. Представител на СК „Зелени Балкани“ разказва личната история на всяко животно. За съжаление част от пациентите са със сериозни увреждания и въпреки грижите, които екипът полага, не могат да се възстановят напълно. Такива животни остават обитатели на Центъра завинаги.</p> <p>За тях се полагат ежедневни грижи, за които са необходими допълнителни средства. В края на информационната беседа учениците решават кое животно да осиновят. Това възпитава съпричастност у тях, дарителството е начин, по който учениците допринасят за обществено полезна кауза. Тук учениците обогатяват и екологичното си образование. Учителят по Човекът и природата им казва, че днешният урок е</p>	

посветен на 4 октомври – Световния ден на животните. Денят, който хиляди природозащитници по света и организации за защита на животните го празнуват. Тя започва през далечната 1931 г. от участници в международен конгрес на еколозите, проведен във Флоренция.

Учениците от класа са разделени на 4 отбора. Формирането на отборите е на случаен принцип чрез игра, която води до тяхното разделяне.

Игра: Децата се нареждат в кръг. Учителят е в средата на кръга и показва от кое дете да започне разделянето. Първото дете казва - 1, следващото - 2, следващото - 3, следващото: "Аз съм птица". Ако някое дете сгреша, броенето започва отначало и учителят посочва от кое дете да започне делението. Така се формират 4 работни екипа на случаен принцип.

Всяка група получава работна карта:

Всяка работна група разполага с 15 минути за работа по картата. В края на 15-ата минута всеки отбор изпраща свой представител, който представя условията на задачите и тяхното решение. Той също така чете интересните факти, които са написани в картата.

В края на урока на учениците се показва Свидетелството на осиновеното животно и се прави обобщение, че неразумният начин на живот на хората води до загуба на животински видове и трябва да се грижим за тях, за да ги има за в бъдеще поколения. Все повече растителни и животински видове по света изчезват в резултат на човешката дейност.

Основни причини за загуба на биоразнообразие

- Промени в използването на земята (обезлесяване, интензивно монокултурно земеделие, урбанизация)
- Пряка експлоатация на човешки видове като лов и прекомерен риболов
- Изменението на климата
- Замърсяване
- Въвеждане на видове, външни за екосистемата

До 1 милион животински и растителни видове са застрашени от изчезване в резултат на човешка дейност, според доклад на ООН за биоразнообразието, представен на среща на Междуправителствената научна и политическа платформа за биоразнообразие и екосистемни услуги (IPBES) в Париж.

Видяхте, че освен хора и животни, те имат нужда от лекари и специалисти, които да се грижат за тях. Дойдохме тук в този Спасителен център, за да помогнем с нашето дарение на застрашени видове, така че да ги има за поколения напред. И в урока убедихте се, че всеки животински вид има своя принос за баланса в природата.

Това е причината да ги пазим и да се грижим за тях.

Съвети за фасилитатора

- 1) Учителят задава въпрос на учениците - в бъдеще как да защитим животните от изчезване
- 2) Учителят насърчава дискусия за това как човешката дейност унищожават животинските видове.

Дебрифинг

Учениците да създадат информационна презентация, която да бъде пусната в училището на други ученици.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация в социалните медии, уебсайт на училището.

Препратки/Допълнителна литература

<https://greenbalkans-wrbc.org/bg/>

приложение

Работна карта 1

РАБОТНА КАРТА- 1

Задача 1: Венценосният гълъб тежи 200 г и е с 450 г по-тежък от сивата чапла, която е по-тежка от голямата бяла чапла със 100 г. Колко тежи бялата чапла?

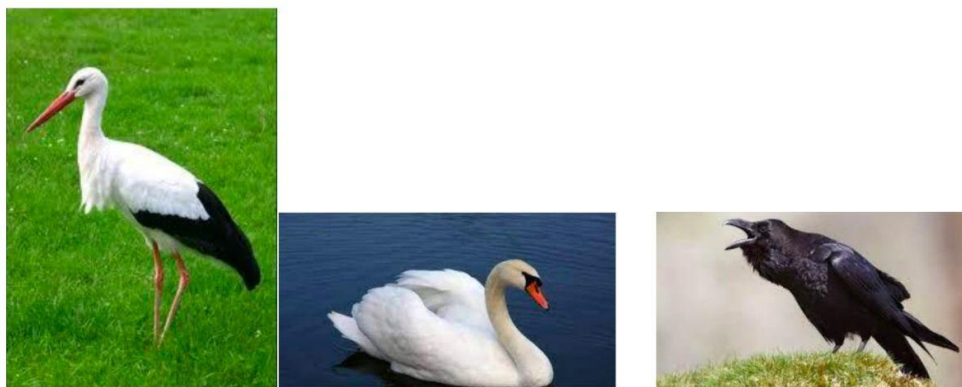
Познайте птиците от картинките. При затруднение, използвайте интернет и ги запишете под картинките.

Решение на задачата:

Задача 2: Белият щъркел тежи 2400 г, гарванът- с 1100 г по-малко, а немия лебед- с 21 200 г повече от гарвана. Колко тежи немия лебед?

Познайте птиците от картинките. При затруднение, използвайте интернет и ги запишете под картинките.

Решение на задачата:

Интересни факти:

Венценосен гълъб: Очите на гълъба са разположени странично на главата му, за разлика от хората и много други животни. Гълъбите виждат много по-добре неподвижни предмети, но когато нещо или някой се движи, им е нужна помощ, за да се фокусират. С всяка крачка, която правят, те движат и главата си. Това им помага за по-добро възприятие и ориентиране

Знаете ли, че щъркелът живее средно до 20 години. Щъркелите почти нямат врагове, с изключение на големите орли и крокодили. Щъркелът е благородна птица.

Образът на щъркела е символ на страната Беларус.

Задачи за домашна работа:

Задача 1: Индийският жерав лети на височина 5000 м, моркият дъждосвирец- 10 пъти по-ниско, а пчелоядът- 3 пъти по-високо от дъждосвиреца. На каква височина лети пчелоядът?

Задача 2: Най-високото място, на което живее кавказкият тетрев, е 2440 м, папунякът- 2 пъти по-високо, а керкенецът – с 310 м по-ниско от папуняка. На каква височина живее керкенецът?

Задача 3: Намерете интересни факти за някоя от птиците в задачите дадени Ви за домашна работа и ги запишете.

Работна карта 2

РАБОТНА КАРТА- 2

Задача 1: Африканският щраус тежи 90 000 г, а птицата киви- 3000 г. Колко пъти е по-тежък щраусът от птицата киви?

Познайте птиците от картинките. При затруднение, използвайте интернет и ги запишете под картинките.

Решение за проблема:

Задача 2: Бухалът тежи 3200 г, дроплата- 3 пъти повече, а странстващия албатрос- 2 кг и 100 г по-малко от дроплата. Колко тежи странстващият албатрос?

Познайте птиците от картинките. При затруднение, използвайте интернет и ги запишете под картинките..

Решение за проблема:

Интересни факти:

Знаете ли, че: Според едно от откритата, прадедите на днешната миниатюрната птичка киви в миналото са могли да летят. Това се е случило преди около 60 млн. години - след като динозаврите са умрели и преди бозайниците да станат водещи на планетата.

Знаете ли, че: Бухалът е символ на мъдрост и дълголетие. Обикновено хората си подаряват статуетки на бухал, за да пожелаят на получателите им мъдрост и дълголетие.

Задачи за домашна работа:

Задача 1: Индийският жерав лети на височина 5000 м, моркият дъждосвирец- 10 пъти по-ниско, а пчелоядът- 3 пъти по-високо от дъждосвиреца. На каква височина лети пчелоядът?

Задача 2: Най-високото място, на което живее кавказкият тетрев, е 2440 м, папунякът- 2 пъти по-високо, а керкенецът – с 310 м по-ниско от папуняка. На каква височина живее керкенецът?

Задача 3: Намерете интересни факти за някоя от птиците в задачите дадени Ви за домашна работа и ги запишете.

Работна карта 3

РАБОТНА КАРТА- 3

Задача 1: Калифорнийският кондор тежи 16000 г, рибоядният бухал- 4 пъти по-малко, а розовият пеликан- 3 пъти повече от рибоядния бухал. Колко килограма тежи розовият пеликан?

Познайте птиците от картинките. При затруднение, използвайте интернет и ги запишете под картинките.

Решение на задачата:

Задача 2: Големият корморан лети на височина 300 м, сивият жерав- 7 пъти по-високо, а полската чучулига- с 200 м по-ниско от сивия жерав. На каква височина лети полската чучулига?

Познайте птиците от картинките. При затруднение, използвайте интернет и ги запишете под картинките.

Решение на задачата:

Интересни факти:

Знаете ли, че: Калифорнийският кондор- това е много рядка птица, която е била на ръба на изчезването през 20-ти век. Кондорите са много важни в екологично отношение. Хранейки се с мърша, те пречистват природата и предотвратяват разпространението на различни болести.

Калифорнийският кондор е изобразен на американската монета от 25 цента.

Знаете ли, че: Тъй като корморанът е перфектен риболовец, в миналото тези птици били използвани в риболова от хората. Корморанът се завързва с връв около гърлото, която е добре стегната, за да не може да погълне големите риби и се спуска във водата. Птицата лови рибата, а рибарите я извличат, като принуждават корморана да отвори устата си.

Задачи за домашна работа:

Задача 1: Индийският жерав лети на височина 5000 м, моркият дъждосвирец- 10 пъти по-ниско, а пчелоядът- 3 пъти по-високо от дъждосвиреца. На каква височина лети пчелоядът?

Задача 2: Най-високото място, на което живее кавказкият тетрев, е 2440 м, папунякът- 2 пъти по-високо, а керкенецът – с 310 м по-ниско от папуняка. На каква височина живее керкенецът?

Задача 3: Намерете интересни факти за някоя от птиците в задачите дадени Ви за домашна работа и ги запишете.

Работна карта - Птица

РАБОТНА КАРТА- ПТИЦА

Задача 1: Най-високото място, на което живее кукумявката е 4630 м, бялата стърчиопашка- със 710 м по-високо, а брататия лешояд – с 1970 м по-високо от бялата стърчиопашка. На каква височина живее брататия лешояд?

Познайте птиците от картинките. При затруднение, използвайте интернет и ги запишете

Решение на задачата:

Задача 2: Калугерицата лети на височина 2400 м, селската лястовица- 30 пъти по-ниско, а белия щъркел- с 1220 м по-високо от лястовицата. На каква височина лети белия щъркел?

Познайте птиците от картинките. При затруднение, използвайте интернет и ги запишете под картинките.

Решение на задачата:

Знаете ли, че: Брадатият лешояд се счита за символа на българската природозащита – неговият силует се поставя на всяка защитена територия и дърво в страната.

Всички лешояди са обединени под прозвището „санитари на дивата природата”, защото се хранят с умрели животни, а брадатият лешояд – и с кости. Така тези птици пазят животните и хората от разпространение на болести и зарази.

Знаете ли, че: Селската лястовица се храни с насекоми: бръмбари, мухи, скакалци, шурци, водни кончета. Преди да завали въздухът се пълни с влага, от която крилете на насекомите стават тежки и тогава те се спускат ниско до земята. Когато лястовиците летят ниско, това е предсказание за скорошен дъжд.

Задачи за домашна работа:

Задача 1: Индийският жерав лети на височина 5000 м, моркият дъждосвирец- 10 пъти по-ниско, а пчелоядът- 3 пъти по-високо от дъждосвицеца. На каква височина лети пчелоядът?

Задача 2: Най-високото място, на което живее кавказкият тетрев, е 2440 м, папунякът- 2 пъти по-високо, а керкенецът – с 310 м по-ниско от папуняка. На каква височина живее керкенецът?

Задача 3: Намерете интересни факти за някоя от птиците в задачите дадени Ви за домашна работа и ги запишете.

Цел за устойчиво развитие 16

Мир, справедливост и силни институции

ЦУР 16

Цел за устойчиво развитие 16 (SDG 16) е за „мир, справедливост и силни институции“. Това е една от 17-те цели за устойчиво развитие, установени от ООН през 2015 г., официалната формулировка е: „Насърчаване на мирни и приобщаващи общества за устойчиво развитие, осигуряване на достъп до правосъдие за всички и изграждане на ефективни, отговорни и приобщаващи институции на всички нива“.

Целите

Целта има 12 цели, които трябва да бъдат постигнати до 2030 г. Напредъкът към целите ще се измерва с 23 показателя.

Цел 16.1: Намаляване на насилието навсякъде

Цел 16.2: Защита на децата от малтретиране, експлоатация, трафик и насилие

Цел 16.3: Насърчаване на върховенството на закона и осигуряване на равен достъп до правосъдие

Цел 16.4: Борба с организираната престъпност и незаконните финансови и оръжейни потоци

Цел 16.5: Значително намаляване на корупцията и подкупите

Цел 16.6: Развиване на ефективни, отговорни и прозрачни институции

Цел 16.7: Осигуряване на отзивчиво, приобщаващо и представително вземане на решения

Цел 16.8: Засилване на участието в глобалното управление

Цел 16.9: Осигуряване на универсална юридическа идентичност

Цел 16.10: Осигуряване на обществен достъп до информация и защита на основните свободи

Цел 16.a: Укрепване на националните институции за предотвратяване на насилието и борба с престъпността и тероризма

Цел 16.b: Насърчаване и прилагане на недискриминационни закони и политики

Цел 3.d: Подобряване на системите за ранно предупреждение за глобални рискове за здравето

Защо е важно?

Първата стъпка към изпълнението на който и да е аспект от глобалната програма за устойчиво развитие за 2030 г. ще започне с възстановяване на сигурността и човешките права на лица, чийто живот и основни свободи са застрашени или поради пряко насилие, или чрез институционални ограничения на правосъдието. Много от страните, които не са постигнали целите си на Целите на хилядолетието за развитие до 2015 г., са страни, преживяващи въоръжени конфликти и нестабилност.

Намаляването на насилствената престъпност, трафика за сексуални цели, принудителния труд и насилието над деца са ясни глобални цели. Международната общност цени мира и справедливостта; те призовават за по-силни съдебни системи, които ще прилагат законите и ще работят за по-мирно и справедливо общество.

ЦУР 16 разглежда необходимостта от голяма намеса за насърчаване на мира и приобщаващи институции и принос към другите цели за устойчиво развитие. Областите на подобрение включват: намаляване на смъртоносното насилие, намаляване на цивилните смъртни случаи при конфликти и премахване на трафика на хора.

Бедността, икономическото неравенство и високата безработица сред младите хора са някои от основните причини за високите нива на убийства. Установено е, че убийствата са четири пъти по-вероятни в региони с голямо икономическо несъответствие, отколкото в тези, които имат икономическа справедливост, което помага да се обяснят високите нива на убийства в някои региони. Въпреки че нивата на убийства намаляват през последните няколко години, напредъкът по ЦУР 16 се обръща. Ако настоящите глобални тенденции продължат, се изчислява, че всички форми на насилие ще се увеличат с 10-46 процента до 2030 г.

Предизвикателството

Насилието е може би най-значимото и разрушително предизвикателство за развитието, растежа, благосъстоянието и самото оцеляване на страните по света. Смъртните случаи в резултат на въоръжени конфликти нарастват в някои части на света, причинявайки масово разселване в рамките на страните и през границите и водейки до масивни хуманитарни кризи, които оказват неблагоприятно въздействие върху всеки аспект от нашите усилия за развитие. Други форми на насилие – престъпност и сексуално и основано на пола насилие – също остават глобално предизвикателство.

Младите хора са особено уязвими; 43% от всички убийства в световен мащаб включват млади хора на възраст между 10 и 29 години, а децата съставляват една трета от жертвите на трафик на хора по света. Но насилието може да приеме и по-коварни форми. Институционалното насилие на неподлежащите на отговорност правни и съдебни системи и лишаването на хората от техните човешки права и основни свободи представляват форми на насилие и несправедливост. Корупцията, подкупите, кражбите и укриването на данъци струват на развиващите се страни около 1,26 трилиона щатски долара годишно; пари, които биха могли да бъдат използвани за издигане на мнозина над международния праг на бедност от 1,90 USD на ден в продължение на поне шест години.

Как можем да се справим с това?

Цел 16 е посветена на насърчаването на мирни и приобщаващи общества за устойчиво развитие, осигуряване на достъп до правосъдие за всички и изграждане на отговорни институции на всички нива.

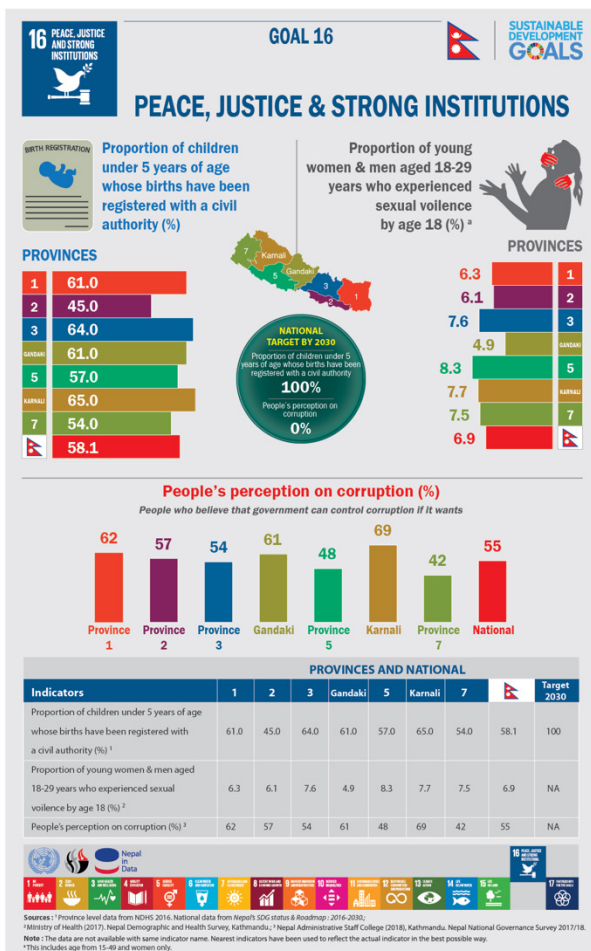
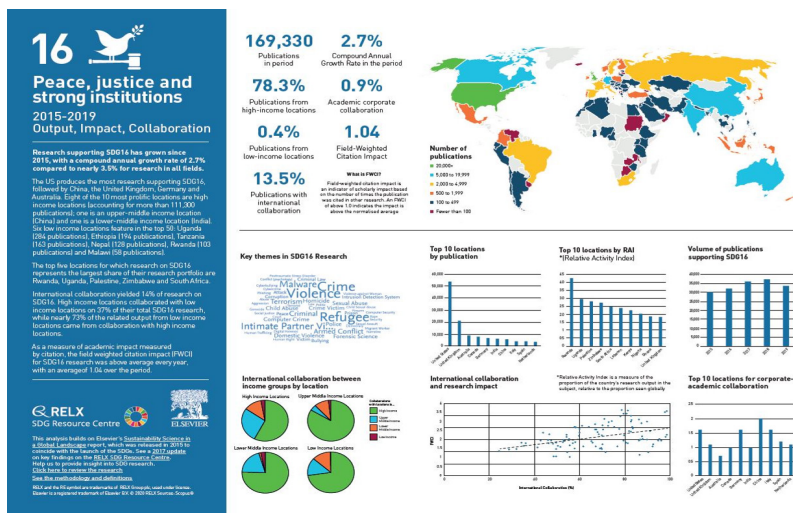
Националните и глобалните институции трябва да бъдат по-прозрачни и ефективни, включително местното управление и съдебните системи, които са от решаващо значение за гарантирането на правата на човека, закона и реда и сигурността.

Връзки към други ЦУР

Целите за устойчиво развитие не се приемат като тясно свързани. По този начин развитието на медиите подобрява свободата на словото, мира, но също така допринася за устойчивостта, изкореняването на бедността и човешките права.

Насърчаването на мира и приобщаващите общества може да помогне за намаляване на неравенствата (ЦУР 10) и да помогне на икономиките да проспират (ЦУР 8).

В заключителния документ от 2012 г. на срещата на върха на ООН относно Програмата до 2030 г. се счита, че устойчивото развитие не може да бъде постигнато без изграждането на мирни, справедливи и приобщаващи общества и разглеждане на проблемите на корупцията, лошото управление, несигурността и несправедливостта.

Sources: ¹ Province level data from NDHS 2016. National data from Nepal's SDG status & Roadmap: 2016-2030; ² Ministry of Health (2017). Nepal Demographic and Health Survey, Kathmandu; ³ Nepal Administrative Staff College (2018). Kathmandu, Nepal National Governance Survey 2017/18.
Note: ^aThe data are not available with same indicator name. Nearest indicators have been used to reflect the actual indicator in the best possible way.
^bThis includes age from 15-49 and women only.

Разработване на въведението

Обща цел на цел 16 за устойчиво развитие - Мир, справедливост и силни институции

Цел за устойчиво развитие 16 е една от 17-те цели за устойчиво развитие, установени от ООН през 2015 г. Официалната формулировка е: **„Насърчаване на мирни и приобщаващи общества за устойчиво развитие, осигуряване на достъп до правосъдие за всички и изграждане на ефективни, отговорни и приобщаващи институции в всички нива“**. Целта има 12 цели, които трябва да бъдат постигнати до 2030 г. Напредъкът към целите ще се измерва с 23 показателя.

Целта има десет цели:

Цел 16.1: Намаляване на насилието навсякъде

Цел 16.2: Защита на децата от малтретиране, експлоатация, трафик и насилие

Цел 16.3: Насърчаване на върховенството на закона и осигуряване на равен достъп до правосъдие

Цел 16.4: Борба с организираната престъпност и незаконните финансови и оръжейни потоци

Цел 16.5: Значително намаляване на корупцията и подкупите

Цел 16.6: Развиване на ефективни, отговорни и прозрачни институции

Цел 16.7: Осигуряване на отзивчиво, приобщаващо и представително вземане на решения

Цел 16.8: Засилване на участието в глобалното управление

Цел 16.9: Осигуряване на универсална юридическа идентичност

Цел 16.10: Осигуряване на обществен достъп до информация и защита на основните свободи

Има и две „средства за постигане на цели“:

Цел 16.a: Укрепване на националните институции за предотвратяване на насилието и борба с престъпността и тероризма

Цел 16.b: Насърчаване и прилагане на недискриминационни закони и политики

Намаляването на насилствената престъпност, трафика за сексуални цели, принудителния труд и малтретирането на деца са ясни глобални цели.

Международната общност цени мира и справедливостта и призовава за по-силни съдебни системи, които ще прилагат законите и ще работят за по-мирно и справедливо общество.¹

Защо е важно за образователната общност?

Преподаването на въпроси, свързани с SDG16, е най-прекият начин за принос към SDG16. По отношение на учебните програми, сред най-анализираните приноси са изследванията на мира и конфликтите, което е обичайна намеса в контексти, засегнати от конфликти. Центровете за образование и обучение, свързани с мира, присъстват в много нестабилни контексти, включително Афганистан, Сомалия, Централноафриканската република и Судан/Южен Судан, където има най-малко девет центъра за изследвания на мира и конфликтите/развитието в резултат на Всеобхватното мирно споразумение. Въпреки че новите степени по мир и управление могат да насърчат експертните познания, локализирането на тези предмети в рамките на една дисциплина намалява потенциала за обучение на критична маса от студенти и се сблъсква с пречки пред установяването на нови дисциплини. Например в Сирия академичната култура възпрепятства подобни нови програми за преподаване, с общото „впечатление, че осмива всички въпроси, свързани със социалните науки, да не говорим за мира, правителството и върховенството на закона“. Вместо да разделят въздействието върху мира в една програма, проблемите, свързани с конфликта и управлението, могат да бъдат интегрирани в учебните програми. ЦУР представляват холистична рамка и образованието може да насърчи критичното мислене за работа извън дисциплинарни и секторни граници.

Ключови измерения на устойчивото развитие 16 Мир, справедливост и силни институции

Светът все още е далеч от постигането на целта за изграждане на мирни, справедливи и приобщаващи общества с милиони хора, живеещи в нестабилни и засегнати от конфликти държави. В края на 2019 г. 79,5 милиона души са били принудително разселени по света, което се равнява на 1 процент от световното население. Пандемията от COVID-19 разкри неравенствата и дискриминацията и подложи на изпитание, отслаби и в някои случаи разби системите за права и защита в държави и територии. Организацията на обединените нации регистрира 69 276 цивилни смъртни случая в 12 от най-смъртоносните въоръжени конфликти в света между 2018 г. и 2020 г. През 2020 г. имаше петима убити цивилни на 100 000 души население, един на всеки седмо от които беше жена или дете. Дори преди пандемията насилието срещу деца беше широко разпространено, засягайки жертвите независимо от богатството или социалния статус. В 77 предимно страни и територии с ниски и средни доходи с налични данни от 2012 г. до 2020 г., 8 от 10 деца на възраст от 1 до 14 години са били подложени на някаква форма на психологическа агресия или физическо наказание у дома. През 2018 г. около 5 от 10 жертви на трафик на хора, открити в световен мащаб, са жени, а 2 от 10 са момичета. Освен това около една трета от всички открити жертви са деца.

Около 50% от разкритите жертви са били трафикирани за сексуална експлоатация и 38% за принудителен труд. Рязкото покачване на безработицата, предизвикано от пандемията, вероятно ще увеличи трафика на хора. Данните от повече от 120 държави и територии показват, че хората, живеещи в страни и територии с ниски доходи, са най-изложени на подкупи. Според последните налични данни за периода от 2011 г. до 2020 г. средното разпространение на подкупите в страните и териториите с ниски доходи е 37,6 процента, в сравнение със 7,2 процента в страните и териториите с високи доходи. Данните на ниво предприятие от 145 държави и територии, изследвани между 2006 г. и 2020 г., показват, че почти всеки шести бизнес по света е обект на искания от държавни служители за плащания на подкупи. В световен мащаб към януари 2021 г. 31,1 процента от парламентаристите са на възраст 45 години или по-малко, спрямо 28,1 процента през 2018 г. Мъжете парламентаристи остават преобладаващи на ръководните позиции на председатели и председатели на комисии. През 2020 г.

Организацията на обединените нации проследи 331 убийства на защитници на правата на човека в 32 държави и територии, което е 18% увеличение през 2019 г., и 19 насилствени изчезвания в 14 държави и територии. Жените съставляват 13 процента от убитите жертви и 22 процента от насилствено изчезналите. Общо 62 журналисти са били убити през 2020 г. в сравнение с 57 през 2019 г., като 65 процента са убити в държави и територии без конфликти. Към февруари 2021 г. законите за достъп до информация са приети от 127 държави и територии, въпреки че прилагането на законите може да се подобри. Много държави и територии се опитаха да предоставят данни относно инфекциите с COVID-19, сключването на договори за спешно оборудване и разпределянето на спасителни пакети и финансиране на помощ. Досега само с правилни цели като значително намаляване на всички форми на насилие и свързаната с това смъртност навсякъде, прекратяване на малтретирането, експлоатацията, трафика и всички форми на насилие и изтезания на деца, насърчаване на върховенството на закона на национално и международно ниво и осигуряване на равни достъп до правосъдие за всички, до 2030 г. значително намаляване на незаконните финансови и оръжейни потоци, укрепване на възстановяването и връщането на откраднати активи и борба с всички форми на организираната престъпност, значително намаляване на корупцията и подкупите във всичките им форми, развитие на ефективни, отговорни и прозрачни институции на всички нива, гарантиране на отзивчиво, приобщаващо, участие и представително вземане на решения на всички нива, разширяване и укрепване на участието на развиващите се страни в институциите на глобалното управление до 2030 г., предоставяне на юридическа идентичност за всички, включително регистрация на раждане, осигуряване на публичен достъп за информиране и защита на основните свободи, в съответствие с националното законодателство и международни споразумения, укрепване на съответните национални институции, включително чрез международно сътрудничество, за изграждане на капацитет на всички нива, по-специално в развиващите се страни, за предотвратяване на насилието и борба с тероризма и престъпността, насърчаване и прилагане на недискриминационни закони и политики за устойчиво развитие, ние ще бъдете на прав път да осигурите мир, справедливост и силни институции за всички нас.

Взаимодействието между цел 16 за устойчиво развитие – Мир, справедливост и силни институции и придобиването на умения за 21^{век}

Някои умения от 21-ви век са съществували преди появата на модерните технологии и са могли да бъдат преподавани без технологична подкрепа. Критичното мислене и решаването на проблеми винаги са били необходима част от учебния процес. Комуникацията и сътрудничеството са били важна част от междуличностните отношения от векове; всички тези умения обаче придобиват ново значение в дигиталния свят на 21 век. Уменията на 21-ви век се състоят от 2 подгрупи: ИКТ умения — педагогически и етични — и умения от по-висок порядък: критично мислене, креативност, решаване на проблеми, саморегулиращо се обучение, комуникация и сътрудничество. Използването на първото ефективно насърча развитието на второто. В този смисъл моделът за възприемане на технологията SAMR класифицира използването на технологията на два етапа: Подобряване и трансформация. Всеки етап има два елемента; в първия, това са заместване и увеличаване, а във втория, модификация и предефиниране . Заместването се отнася до използването на технологии в задачи, които могат да се изпълняват без тях, а на по-високите нива се развива задълбочено обучение, насърчат се критично мислене, умения за решаване на проблеми, ефективна комуникация и съвместна работа, ефективната, подходяща учебна програма трябва да включва важни теми, съобразени с интересите както на ученици, така и на учители. Тя трябва да бъде ориентирана към личностното, морално и социално развитие на учениците. Комуникацията, сътрудничеството, критичното мислене и решаването на проблеми са подходящи умения за всички и трябва да бъдат включени в учебната програма, преподавани и оценявани. Уменията на 21 век обаче не са част от учебната програма по различни причини; някои твърдят, че не са включени, защото не могат да бъдат преподавани, други се позовават на липса на време, лоша подготовка на учителите и липса на стратегии за преподаване на преносими умения, докато трети предполагат, че не са били прилагани ефективно.

Интегрирането на тези умения в учебната програма е в дневния ред на организации като ОИСР, ЮНЕСКО, P21 и т.н. от известно време. Разработени са теоретични рамки за дефиниране на тези умения, но все още не е ясно как

трябва да бъде изградена учебната програма, въпреки че се признава техният интердисциплинарен характер и търсенето на нови методи на преподаване и оценяване, които да ги интегрират. Успешното интегриране на уменията от 21-ви век в учебната програма е, поне отчасти, в ръцете на учителите.

Дейност 1

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG16-SDGfP	Спокойствието за мен е...
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> - Учениците изразяват мнението си за мира; - Учениците научават за мирните активисти; - Да се учим от другите и да допринасяме за ученето на други хора; - Способност за издигане на иновативни идеи и нетрадиционни решения; - Прилага критично мислене и решаване на проблеми, за да оцени различни източници на информация и аргументи, свързани с ЦУР 16; - Отговорете положително за постигане на ЦУР 16 	
Подробности за дейността	
<p>Материали – малки парчета цветни хартии (могат да бъдат в различни форми), също вижте приложението</p> <p>Продължителност – 2 часа 40 минути</p> <p>Брой групи - 4 групи по 4-6 ученика (или в зависимост от броя на класовете) (7 клас, 12-13 г.)</p>	
Инструкции	
<p>Първи урок (40 минути)</p> <p>Учителят започва урока, като задава различни въпроси за мира. Някои от въпросите са:</p> <p><i>Какво е мир? Как бихте описали мира?</i></p> <p><i>Смятате ли, че мирът означава едно и също за всеки човек?</i></p> <p><i>Опишете ситуация, която сте избрали да разрешите мирно. Смятате ли, че сте избрали правилния път?</i></p> <p><i>Бихте ли избрали мир пред конфликт? Защо?</i></p> <p>Учителят дава на всеки ученик малък, цветен лист хартия и дава задача. Всеки ученик да напише своето определение за мир. Дава им се малко време да помислят и след това да напишат дефинициите си, като довършат изречението „Мирът за мен е...“ След като учениците са готови със задачата, учителят събира листите и ги чете на глас. Учителят заедно с учениците използват събраните листове и правят плакат</p>	

за класната стая. Заглавието е „Мирът за мен е” и след това хартиените листове се разстилат около плаката.

Втори урок (1 час)

Учителят пита учениците дали знаят какво е „активист за мир”? Ако учениците не са сигурни, учителят им обяснява, че активистът на мира е някой, който се застъпва за мир или край на конфликтите. След това учителят продължава да пита учениците: Познавате ли активисти за мир? Смятате ли, че има подходяща възраст да бъдете мирен активист?

След това учителят казва на учениците името **Малала Юсафзай** и ги пита дали са чували за нея. Учителят показва на учениците кратка презентация за Малала (съвет: можете да изберете други мирни активисти, аз лично избрах Малала заради възрастта)

След показване на презентацията учителят започва дискусия в класната стая за живота на Малала. (виж Приложение). Някои от въпросите са:

- *Какво мислите за живота на Малала?*

- *Малала е човек, избрал мира пред конфликта. Какво мислите за изказването ѝ: „Дори да имах пистолет в ръката ми и той да стоеше пред мен, не бих го застрелял.” Съгласни ли сте с нейния избор?*

Помолете учениците да споделят мнението си за някои от нейните известни цитати. (Бих избрал тези за образованието).

Трети урок (1 час)

На дъската напишете цитата на Малала „Едно дете, един учител, една химикалка и една книга могат да променят света.”

Разделете учениците на 4 групи. Всяка група трябва да обсъди и представи своите мнения по цитата.

Първа група – как едно дете може да промени света?

Втора група – как един учител може да промени света?

Трета група – как една химикалка може да промени света?

Четвърта група – как една книга може да промени света?

След като имат време за обсъждане, те създават кратка концепция и представят идеите си пред целия клас.

Освен това те могат да направят презентация в PowerPoint със своите констатации или да ги представят във версия за скачане на истории.

Съвети за фасилитатора

- 1) Педагогът задава въпроси и започва дискусии.
- 2) Педагогът помага с плаката в класната стая.
- 3) Педагогът показва презентация.
- 4) Педагогът разделя учениците на групи и им дава задачи.

Дебрифинг

Учениците правят плакати в класната стая.

Учениците създават презентации с констатациите от тяхната групова работа.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Плакатите могат също да бъдат дигитализирани с помощта на онлайн приложения (напр. Canva) и да бъдат публикувани в профили в социалните медии или на уебсайта на училището.

References/Further reading

https://www.youtube.com/watch?v=6by9NEhT9GM&ab_channel=Biography

https://www.youtube.com/watch?v=6by9NEhT9GM&ab_channel=Biography

https://en.wikipedia.org/wiki/Malala_Yousafzai

<https://unfoundation.org/blog/post/9-inspiring-malala-quotes/>

приложение

Урок втори

Презентация на PowerPoint

MALALA
YOUSAFZAI

Коя е
Малала
Юсуфзай?

Малала Юсуфзай е родена на 12 юли 1997 г. Юсуфзай е родена в Мингора, Пакистан. Малала е активистка за образованието на жените и най-младата Нобелова лауреатка. Голямото ѝ вдъхновение са мислите на баща ѝ и хуманитарната дейност.

Тя е известна с това, че се застъпва за правата на човека, особено за образованието на жените и децата в родния си Пакистан, където местните талибани понякога забраняват на момичетата да посещават училище. В началото на 2009 г., когато е на 11-12 години, тя пише блог под псевдоним, описващ живота по време на талибанската окупация. Следващото лято журналист направи документален филм за New York Times за живота си, докато пакистанската армия се намесва в региона.

На 10 октомври 2012 г. талибаните се опитаха да отнемат живота ѝ, защото тя смело се противопостави на тях, както и на намеренията им да забранят на жените достъп до образование. Тя оцеля след куршум в главата, който беше изстрелян от маскиран талибан, за да я накаже за това, че критикува талибанския режим в блога си, който забранява на жените да ходят на училище. Тя се възстановяваше след повече от три месеца.

Светът беше шокиран от опита за брутално убийство, а заради смелостта си през 2014 г. тя спечели Нобелова награда за мир. Въпреки че беше много млада, Малала беше пример, че децата и младите хора могат да допринесат за подобряване на собственото си положение.

Тя не се обезсърчи от убийството и продължи да говори за важноста на образованието. В нито един момент не е мислила да се откаже от активисткия си ангажимент.

„Терористите мислеха, че ще променят целите ни и ще спрат амбициите ни, но нищо не се е променило в живота ми, освен че умряха слабостта, страхът и безнадеждността. Дори да държа оръжие и той да е пред мен, нямаше застреляй го“, каза тя в реч пред ООН.

НЯКОИ ОТ НЕЙНИТЕ ВДЪХНОВЯ- ВАЩИ ЦИТАТИ

- ❖ Едно дете, един учител, една химикалка и една книга могат да променят света.
- ❖ Издигам глас - не за да викам, а за да се чуят безгласните. Не можем да успеем, когато половината от нас са задържани.
- ❖ Ако един мъж може да унищожи всичко, защо едно момиче не може да го промени? Когато целият свят мълчи, дори един глас става силен.
- ❖ С оръжия можете да убиете терористи, с образование можете да убиете тероризма. Образованието не е нито източно, нито западно, то е човешко. Когато някой ви отнеме химикалките, разбирате колко важно е образованието.

Дейност 2

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 16 -SDGfP	Спиране на тормоза за по-силни училища!
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> - Учениците разбират ефектите от тормоза; - Учениците разработват решения за спиране на тормоза в училищата; - Саморегулация в социалното поведение; - Да се учим от другите и да допринасяме за ученето на други хора; - Способност за издигане на иновативни идеи и нетрадиционни решения; - Прилага критично мислене и решаване на проблеми, за да оцени различни източници на информация и аргументи, свързани с ЦУР 16; - Отговорете положително за постигане на ЦУР 16 	
Подробности за дейността	
<p>Материал – бели листи, маркери, цветни моливи, също вижте приложението</p> <p>Продължителност – 34.30мин</p> <p>Брой на групите – 5 групи, по 3 ученика всяка (5-ти клас, възраст 10-11 г.)</p>	
Инструкции	
<p>Първи урок (1 час)</p> <p>На всеки ученик се дават два листа хартия – едно с тъжно, червено усмихнато лице и едно с щастливо, зелено усмихнато лице върху него. Докато учениците са настроени, учителят чете на глас ситуации с различно поведение. След всяка ситуация учениците трябва да вдигнат една от хартиите в зависимост от това дали намират ситуацията за лоша или не. (Виж Приложение)</p> <p>След прочитането на всички твърдения учителят започва дискусия.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Какви действия на другото дете ви накараха да се почувствате добре? Защо? 2. Какви действия на другото дете не ви накараха да се почувствате добре? Защо? 3. Позволено ли е на дете да се отнася с вас по начин, който ви обижда или наранява? 	

4. Разрешено ли е възрастен да се отнася с вас по начин, който ви обижда или наранява?
5. Ако някой се отнася с вас по един от начините, които споменахме, което ви кара да се чувствате зле, а вие изобщо не реагирате на това, какво може да се случи?
6. И какво ще се случи, ако реагирате по същия начин като тях?

Втори урок (1 ч. 30 мин.)

Учителят сформира 5 групи от по 3 ученика. Учителят избира пет ситуации (от първи урок) и на всяка група се дава една от ситуацияите за изпълнение. Един ученик ще бъде насилникът, един ученик ще бъде жертвата и един ученик ще бъде учител/родител. Жертвата се обръща към насилника с фразата „ **Не ми харесва, когато някой ... ..** ” и излага ситуацията на насилие, но насилникът продължава, така че детето отива при учителя/родителя. Третото дете (учител/родител) се изправя срещу двете страни и пита насилника „ **Как би се почувствал, ако някой го направи ...** ” и посочва ситуацията на насилие.

Когато всички изпълнения приключат, учителят започва дискусия.

1. Виждали ли сте подобни ситуации да се случват във вашето училище?
2. Как смятате, че ситуации като тези влияят на живота на учениците?
3. Как тези ситуации могат да повлияят на образованието на учениците?
4. Как тези ситуации могат да повлияят на училището като институция?
5. Дали учениците и училището биха показали добри резултати, ако постоянно се сблъскват с подобни ситуации?

Трети урок (1 час)

Учителят формира 5 групи от по 3 ученици всяка, но учениците вече са смесени от предишната дейност. Всяка група работи върху идеи как можем да спрем тормоза и как щастливите ученици показват по-добри резултати, като по този начин училището става по-силна институция. Те записват идеи и фрази и създават плакати. (Учениците са помолени да намерят снимки за плакатите, преди да работят по тази дейност). Постерите могат по-късно да бъдат превърнати в брошури за кампания срещу тормоза и разпространени в училището.

Съвети за фасилитатора

- 1) Учителят дава листове и кани учениците да участват в дейността
- 2) Учителят започва дискусии и се опитва да зададе възможно най-много ученици.
- 3) Учителят създава групи, дава задачи и обяснения.
- 4) Учителят помага на учениците да създават плакати.

Дебрифинг

Плакатите могат да бъдат дигитализирани и публикувани на уебсайта на училището или в социалните медии, за да се повиши осведомеността по темата.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Учениците могат да създадат кът за борба с тормоза, където могат да покажат плакатите и брошурите и да започнат сесии, на които могат да говорят за проблемите, с които може да се сблъскат, и да получат съвет как да ги разрешат по мирен начин.

Препратки/Допълнителна литература

https://www.youtube.com/watch?v=OxbfjxyPEPk&ab_channel=UNVienna

https://www.youtube.com/watch?v=EBQROPrum2U&ab_channel=United4SocialChange

https://www.youtube.com/watch?v=xonBEFWin74&ab_channel=OIDP

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/peace-justice/>

приложение

Първи урок

Щастливи тъжни лица

Първи урок

Ситуации

1. Играете футбол със съучениците си. Имаш топката, стреляш, но пропускаш. Едно от децата от вашия отбор започва да ви крещи, защото сте пропуснали.
2. Много харесвате острилката, която има детето, което седи до вас. Взимаш го за кратко само за да го видиш отблизо и хлапето започва да ти се подиграва с думите "Какво е, не си ли виждал как изглежда острилката?"
3. Дете донесе в училище книжка с картинки, която никога преди не сте виждали. Друг съученик също иска да погледне и те питат дали можете да го разгледате заедно.
4. Опитвате се да решите математическа задача. Резултатът не излиза както трябва. Дете ви крещи „Леле, ти си толкова глупав.“
5. Дете в класа си мисли, че сте го разказали на учителя. Идват при теб и те дърпат за косата.
6. Носиш албум със снимки в училище, за да го покажеш на приятелите си. Едно дете, след като види, че сте събрали повече картинки от него, идва и заплашва, че ще ги скъса, ако не му дадете липсващите картинки.
7. Отивате на училищното игрище, за да играете на пързалката. Но в същото време идва друго дете, което също иска да се пързала. Той ви пита дали можете да хвърлите монета, за да видите кой ще отиде първи.
8. В училищна ваканция излизате да играете баскетбол с малко деца. В един момент се опитвате да хванете топката, но и друго дете отива. Блъскате се един в друг и детето започва да ви псува.
9. Чакаш реда си на люлката. Тъкмо когато дойде вашият ред идва друго дете, буца ви и започва да се люлее.
10. Излизайки през вратата, дете неволно стъпва на крака ви. Веднага се извиняват, че случайно са ви настъпили.
11. Дете в класа не може да намери цветните си моливи никъде. Имаш същото като тяхното, но те си мислят, че си взел тяхното и започват да те удрят.
12. Искате да пиете вода, но друго дете започва да ви дърпа за дрехите, за да пие първо.
13. Отивате да вземете топка, с която да играете. Веднага след като я вземете, идва друго дете и започва да ви щипе за ръцете, за да пуснете топката.
14. Взимате гъбата, за да избършете дъската. Друго дете, което е дежурно този ден, идва и ви моли да им дадете гъбата, за да могат да избършат дъската.
15. Вървите по коридора към класната стая, когато няколко деца от по-горните класове се появяват зад ъгъла. Един от тях си слага крака и ти се спъваш, падаш и раницата ти се разпилява. Другите деца ви се смеят на глас.
16. На почивка с децата от класа обсъждате коя игра да играете. Предлагате преследване и всички деца се съгласяват. В този момент идва по-големият брат на приятеля, дърпа те за ухото и казва, че не иска да повтаря сто пъти, че брат му не трябва да тича и да се поти.
17. Искате да видите играчката, която едно дете е донесло в клас. В същото време друго дете също иска да я види, затова ви предлага първо да я видите, а след това да им я дадете, когато сте готови.

Цел за устойчиво развитие 17

Партньорство за целите

ЦУР 17

Цел 17 за устойчиво развитие (SDG 17) е за „партньорства за целите“. Една от 17-те цели за устойчиво развитие, установени от ООН през 2015 г., официалната формулировка е: „Укрепване на средствата за изпълнение и съживяване на глобалното партньорство за устойчиво развитие“. ЦУР могат да бъдат реализирани само със силни глобални партньорства и сътрудничество.

Целите

Целта има 17 цели, които трябва да бъдат постигнати до 2030 г., разделени в пет категории: финанси, технологии, изграждане на капацитет, търговия и системни въпроси. Напредъкът към целите се измерва с 25 показателя.

Цел 17.1: Мобилизиране на ресурси за подобряване на събираемостта на вътрешните приходи

Цел 17.2: Изпълнение на всички ангажименти за помощ за развитие

Цел 17.3: Мобилизиране на финансови ресурси за развиващите се страни

Цел 17.4: Подпомагане на развиващите се страни за постигане на устойчивост на дълга

Цел 17.5: Инвестирайте в най-слабо развитите страни

Цел 17.6: Споделяне на знания и сътрудничество за достъп до наука, технологии и иновации

Цел 17.7: Насърчаване на устойчиви технологии в развиващите се страни

Цел 17.8: Укрепване на капацитета за наука, технологии и иновации за най-слабо развитите страни

Цел 17.9: Подобен капацитет за ЦУР в развиващите се страни

Цел 17.10: Насърчаване на универсална търговска система в рамките на СТО

Цел 17.11: Увеличаване на износа на развиващите се страни

Цел 17.12: Премахване на търговските бариери за най-слабо развитите страни

Цел 17.13: Подобряване на глобалната макроикономическа стабилност

Цел 17.14: Подобряване на съгласуваността на политиките за устойчиво развитие

Цел 17.15: Уважаване на националното лидерство за прилагане на политики за целите за устойчиво развитие

Цел 17.16: Подобряване на глобалното партньорство за устойчиво развитие

Цел 17.17: Насърчаване на ефективни партньорства

Цел 17.18: Подобряване на наличието на надеждни данни

Цел 17.19: По-нататъшно развитие на измерванията на напредъка

Защо е важно?

Успешната програма за устойчиво развитие изисква партньорства между правителствата, частния сектор и гражданското общество. Тези 17 амбициозни цели и сложните предизвикателства, които се стремят да се справят, не пасват нито на добре демамаркираните сектори, нито на националните граници. Изменението на климата е глобално и бизнесът е също толкова важен за борбата с него, колкото и правителствата. Иновациите не могат да се случат без университети и учени и със сигурност не без обмен на знания между континентите. Равенството между половете се отнася колкото до общностите, толкова и до правните инструменти. Ако нашите епидемии са глобални, техните решения също са. Приобщаващи партньорства, изградени върху споделена визия и споделени цели, които поставят хората и планетата в центъра, са необходими на глобално, регионално, национално и местно ниво.

ЦУР 17 се отнася до необходимостта от междусекторно и междудържавно сътрудничество за постигане на всички цели до 2030 г. Това е призив към държавите да съгласуват политиките. ЦУР 17 е визия за подобрена и по-справедлива търговия, както и координирани инвестиционни инициативи за насърчаване на устойчиво трансгранично развитие. Става дума за укрепване и рационализиране на сътрудничеството между националните държави, както развити, така и развиващи се, като се използват ЦУР като споделена рамка и споделена визия за определяне на този съвместен път напред. Тя се стреми да насърчава международната търговия и да помага на развиващите се страни да увеличат своя износ, за да осигурят универсална, основана на правила и справедлива търговска система, която е справедлива, отворена и полезна за всички.

Предизвикателството

Това е предизвикателството, което обединява усилията ни за всички останали 16 цели. Една амбициозна и взаимосвързана програма за глобално развитие изисква ново глобално партньорство – това включва финансиране на развитието, свързване на хората чрез мрежи за информационни технологии, международни търговски потоци и укрепване на събирането и анализа на данни. Дори когато светът се обедини, за да се обедини за глобално развитие – през 2018 г. официалната помощ за развитие възлиза на 153 милиарда щатски долара, което е малък спад от 0,6% спрямо 2016 г. в реално изражение – само пет държави изпълниха целта на ООН да предоставят официална помощ за развитие на около 0,7% от техния брутен национален доход през 2018 г. Хората по света се сближават чрез физически и цифрови мрежи – доста над половината от населението на света (повече от 4 милиарда потребители) вече е онлайн, като последните данни показват, че почти четвърт милиард нови потребители влязоха онлайн за първи път през 2017 г.

Много държави се нуждаят от официална помощ за развитие, за да насърчат растежа и търговията. И все пак нивата на помощта спадат и страните донори не са изпълнили обещанието си да увеличат финансирането за развитие.

Поради пандемията от COVID-19 се предвижда глобалната икономика да се свие рязко, с 3 процента, през 2020 г., преживявайки най-тежката си рецесия след Голямата депресия.

Генералният секретар на ООН даде развитие на стратегия, която разпространи мечта за това как глобалната мрежа може да покаже мощна, организирана реакция на пандемията от COVID-19.

Как можем да се справим с това?

Необходими са спешни действия за мобилизиране, пренасочване и отключване на трансформиращата сила на трилиони долари частни ресурси за постигане на целите за устойчиво развитие. Необходими са дългосрочни инвестиции, включително преки чуждестранни инвестиции, в критични сектори, особено в развиващите се страни. Те включват устойчива енергия, инфраструктура и транспорт, както и информационни и комуникационни технологии. Публичният сектор ще трябва да определи ясна посока. Рамките за преглед и мониторинг, разпоредбите и структурите за стимулиране, които позволяват такива инвестиции, трябва да бъдат преработени, за да привлекат инвестиции и да засилят устойчивото развитие. Националните механизми за надзор като върховните одитни институции и надзорните функции на законодателните органи трябва да бъдат засилени.

Връзки към други ЦУР

Успехът на Програмата до 2030 г. изисква приобщаващи партньорства за постигане на приетите общи цели. Тези партньорства трябва да бъдат установени на различни избирателни групи (местно, национално, регионално и глобално ниво) и да вземат предвид принципите, визията и ценностите на Целите за устойчиво развитие, за да поставят хората и планетата на първо място сега повече от всякога, за да се възстановят от кризата и да изграждат обратно, докато постигане на ЦУР.

По-често, отколкото не, актуализирането на ЦУР на глобално ниво зависи от ефективността на официалната помощ за развитие. Официалната помощ за развитие трябва да използва международното сътрудничество за публичното финансиране на развиващите се страни, което остава неизпълнено от донорите. Отговорност на официалната помощ за развитие е да гарантира, че повечето развиващи се страни получават подкрепа в области на дейности и програми, свързани с водата и канализацията, вместо да използват своите вътрешни ресурси, тарифи и публични финанси, получени чрез данъчно облагане.

17

Partnership for the goal

2015–2019 Output, Impact, Collaboration

Research supporting SDG17 has grown since 2015, with a compound annual growth rate of 11.9% compared to nearly 3.5% for research in all fields

Yet the data shows that more research is needed on SDG17. Research output, at 229 total publications, was the lowest among all the SDGs, and nearly 100% lower than SDG3 which had the highest output with more than three million total publications.

In order to advance the SDGs, partnerships are vital. They can help scale ambition and complement the strengths of respective partners, providing new perspectives on challenges. Prospective partners may have specialist sector knowledge, on the ground expertise, and/or provide access to key stakeholders which one partner does not have. Transparency is critical and partners should be clear about expectations and engage frequently.

A key RELX partner on the SDGs is the United Nations Global Compact (UNGC) which brings UNGC signatories together with civil society partners to plan projects and develop tools and guidance that can help all companies increase their SDG performance. We support the UNGC SDG8 Action Platform – Decent Work and Economic Growth – which helps business address important SDG8 targets such as 8.7. Take immediate and effective measures to eradicate forced labour, end modern slavery and human trafficking and secure the prohibition and elimination of the worst forms of child labour.

The UNGC is a partner, along with Global Citizen, the Ban Ki-Moon Centre for Global Citizens, and the Responsible Media Forum on RELX.

SDG Inspiration Days, which convene business, government, investors, academia, youth and NGOs – stakeholders needed to accelerate the SDGs – to explore positive, collaborative action.

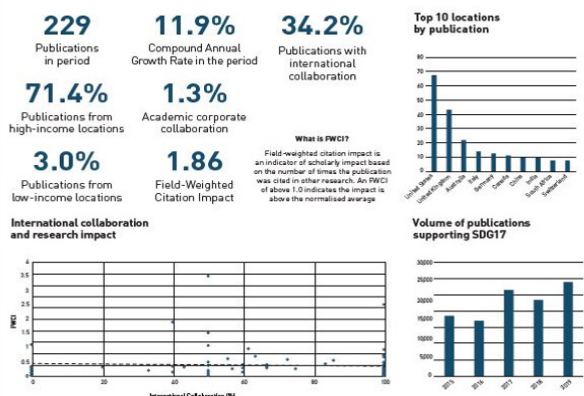
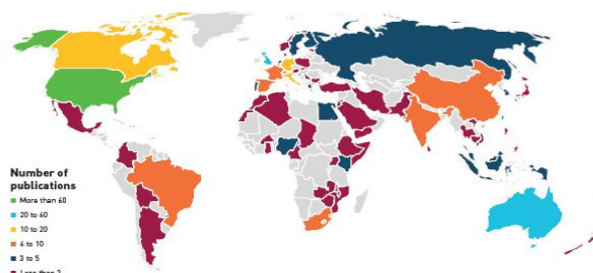
Partnerships for the SDGs are also central to Elsevier's mission to support inclusion and diversity, research capacity building, climate action and global health. One of the most compelling examples of how Elsevier contributes content, data, analytics, expertise and funding to build strong partnerships is Research4Life. For nearly 20 years, Elsevier has collaborated with UN agencies, publishers, key universities and non-profits to bridge the digital research divide for developing country researchers and healthcare workers. It provides a quarter of Research4Life content benefiting more than 10,000 registered institutions in over 125 countries.

Key themes in SDG17 Research

- Maternal Health Services
- Information and Communication Technologies
- Healthcare Services
- Electronic Government
- Central Waste
- Resilience
- Small Island State Resilience
- Public-private Partnerships
- Global Health
- Small Island Smart City
- Renewable Energy
- Supply Chain Management
- Water Sanitation
- Electricity

This analysis builds on Elsevier's Sustainability Science in a Global Landscape report, which was released in 2019 to coincide with the launch of the SDGs. See a 2017 update on key findings on the RELX SDG Resource Centre. Help us to provide insight into SDG research. Click here to review the research. See the methodology and definitions.

RELX and the RELX symbol are trademarks of RELX Group, used under license. Elsevier is a registered trademark of Elsevier B.V. © 2020 RELX Sources, Scopus®

Goal 17: Strengthen the means of implementation and revitalize the global partnership for sustainable development

Achieving the ambitious targets of the 2030 Agenda requires a revitalized and enhanced global partnership that brings together Governments, civil society, the private sector, the United Nations system and other actors and mobilizes all available resources. Enhancing support to developing countries, in particular the least developed countries and the small island developing States, is fundamental to equitable progress for all.

How can you act?

- 1) Join/create a group in your local community that seeks to mobilize action on the implementation of the SDGs.
- 2) Encourage your governments to partner with businesses for the implementation of the SDGs.
- 3) Petition the government to address specific issues under the SDGs in your region.

17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS

Разработване на въведението

Обща цел на цел 17 за устойчиво развитие – Партньорства за целите

Цел 17 за устойчиво развитие е за „партньорства за целите“. Това е една от 17-те цели за устойчиво развитие, установени от ООН през 2015 г., а официалната формулировка е: „**Укрепване на средствата за изпълнение и съживяване на глобалното партньорство за устойчиво развитие**“. Целта има 17 цели, които трябва да бъдат постигнати до 2030 г., разделени в пет категории: финанси, технологии, изграждане на капацитет, търговия и системни проблеми. ЦУР 17 има 19 цели и 24 индикатора, използвани за измерване на напредъка. Целите са:

Цел 17.1: Мобилизиране на ресурси за подобряване на събираемостта на вътрешните приходи

Цел 17.2: Изпълнение на всички ангажименти за помощ за развитие

Цел 17.3: Мобилизиране на финансови ресурси за развиващите се страни

Цел 17.4: Подпомагане на развиващите се страни за постигане на устойчивост на дълга

Цел 17.5: Инвестирайте в най-слабо развитите страни

Цел 17.6: Споделяне на знания и сътрудничество за достъп до наука, технологии и иновации

Цел 17.7: Насърчаване на устойчиви технологии в развиващите се страни

Цел 17.8: Укрепване на научния, технологичния и иновационния капацитет за най-слабо развитите страни

Цел 17.9: Подобен капацитет за ЦУР в развиващите се страни

Цел 17.10: Насърчаване на универсална търговска система в рамките на СТО

Цел 17.11: Увеличаване на износа на развиващите се страни

Цел 17.12: Премахване на търговските бариери за най-слабо развитите страни

Цел 17.13: Подобряване на глобалната макроикономическа стабилност

Цел 17.14: Подобряване на съгласуваността на политиката за устойчиво развитие

Цел 17.15: Уважаване на националното ръководство за прилагане на политики за целите на устойчивото развитие

Цел 17.16: Засилване на глобалното партньорство за устойчиво развитие

Цел 17.17: Настърчаване на ефективни партньорства

Цел 17.18: Подобряване на наличието на надеждни данни

Цел 17.19: По-нататъшно развитие на измерванията на напредъка

Защо е важно за образователната общност?

Децата, които сега са на училище, ще израснат като възрастни в едно все по-взаимосвързано и мултикултурно общество. Студентите трябва да са наясно с културните норми и различия по света, за да могат да успеят и да процъфтяват. ЦУР са универсални цели за всички хора и по своята същност са глобални. Научаването за тези инициативи помага на учениците да придобият представа за проблемите по света, като липсата на достъп до чиста вода и равенството между половете. Тези въпроси са неделими от културата и за да разберат наистина ЦУР, учениците трябва да научат за света около тях. ЦУР 17 има за цел да съживи и подобри способността на правителствата, гражданското общество, частния сектор, ООН и други заинтересовани страни да мобилизират необходимите ресурси. Подобряването на ефективната подкрепа за развиващите се страни, по-специално за най-слабо развитите страни и малките островни държави, е от съществено значение за еднакъв напредък за всички. Неуспехът да се използват глобални партньорства ще доведе до пропилен пари, пропиляно време и пропилян живот. Когато правителствата, фирмите и гражданското общество се съсредоточат върху своите области на експертиза и си сътрудничат за решения, ние можем да подобрим ефективността и да гарантираме, че всички са наясно с приоритетните действия, които могат да предприемат, за да отговорят на своите области на отговорност.

Ключови измерения на устойчивото развитие 17 Партньорства за целите

ЦУР 17 призовава за глобално партньорство за устойчиво развитие. Целта подчертава значението на глобалната макроикономическа стабилност и необходимостта от мобилизиране на финансови ресурси за развиващите се страни от международни източници, както и чрез укрепване на вътрешния капацитет за събиране на приходи. Той също така подчертава значението на търговията за развиващите се страни и справедливите правила за управление на международната търговия. ЦУР 17 освен това подчертава значението на достъпа до наука, технологии и иновации, по-специално интернет базирани информационни и комуникационни технологии. За постигане на ЦУР са необходими партньорства между правителствата, частния сектор, гражданското общество и други страни. По-богатите икономики като ЕС могат да подкрепят изпълнението на Програмата до 2030 г. в развиващите се страни чрез публични и частни, вътрешни и международни ресурси. Тези ресурси могат да бъдат както финансови, така и нефинансови. Светът днес е по-свързан от всякога, отчасти благодарение на цифровите технологии. ЦУР могат да бъдат реализирани само със силен ангажимент за глобално партньорство и сътрудничество. Координирането на политиките за подпомагане на развиващите се страни, особено най-слабо развитите страни, е жизненоважно за постигането на устойчив растеж и развитие. Това включва подкрепа на тези страни при управлението на техните финанси, включително дълг, както и насърчаване на инвестициите.

Взаимодействието между Цел 17 за устойчиво развитие Партньорства за целите и придобиването на умения за 21^{век}

Уменията, необходими за постигане на успех в света, са се променили и съществува разлика между тези, които се научават в училище, и тези, необходими за функциониране на работното място и в обществото. Необходим е по-широк набор от умения за учене, общуване, сътрудничество и решаване на проблеми в цифрови среди. Уменията от двадесет и първи век са определени от ЮНЕСКО, ОИСР и други като компетентности, необходими за устойчиво бъдеще на обществото на знанието. Целта беше да се научат принципите на

проектиране, включени в включването на тези умения в учебната програма, да се намерят възможни начини за тяхното преподаване и оценяване и да се проучи как този процес може да бъде персонализиран с помощта на информационните и комуникационни технологии (ИКТ). Справянето със сложните предизвикателства и настоящата и бъдещата несигурност са в основата на Дневен ред 2030 и следователно са във фокуса на 17-те цели за устойчиво развитие (ЦУР), първоначално замислени от ЦУР на ООН, насочени към критични глобални предизвикателства и за да ги преодолее, всеки се нуждае от ключови компетенции, които да им позволи да се ангажират конструктивно и отговорно с днешния свят и да участват активно в необходимите трансформации. Целта е да се популяризират всеобхватни програми за образование за устойчиво развитие (ESD) и образование за глобално гражданство (EGC) чрез умения от 21-ви век, фокусирани върху осигуряване на устойчиво образование за бъдещите поколения професионалисти. Има различни концепции за 21-ви век, които са предложени от организации като Организацията на обединените нации за образование, наука и култура (ЮНЕСКО), Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), Партньорство за умения от 21-ви век (P21), Оценяване и преподаване на умения от 21-ви век (ATC21S), и т.н. Всички те предложиха да поставят уменията на 21 век в основата на индивидуалното обучение. Инициативите варират от такива, чиято основна грижа е подготовката за света на труда и бъдещите работни места в идеята за поддържане на икономиката, до други, чийто основен фокус е ангажираност към устойчива икономика и осъзнаване на значението на опазването на планетата и нейните ресурси. Докато се съгласява с основите, всяка организация внася допълващи се идеи в концепцията за умения на 21-ви век.

Дейност 1

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG17-SDGfP	Партньорства за целите
Цели	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ученикът научава за важността на 17-те цели за устойчиво развитие 2. Ученикът научава за значението на глобалните действия за постигане на целите 3. Ученикът обяснява целите на 17-та цел на устойчивото развитие 4. Студентът научава за значението на комуникацията като най-силната връзка за по-нататъшен устойчив растеж и развитие 5. Студентът обяснява значението на сътрудничеството между правителствата и бизнес сектора и гражданското общество за постигане на напредък 6. Учените научават за значението на намаляването на външните дългове на бедните страни 7. Студентът научава за значението на подобряването на обмена на знания сред населението (чрез въвеждането на по-добри интернет връзки) 8. Ученикът научава за значението на насърчаването на единен и равен пазар в света 9. Ученикът си сътрудничи в екип 10. Ученикът прилага критично мислене при решаване на проблеми 11. Ученикът развива положително отношение към изучаването на ново съдържание (цел 17 на SDG) 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> - материали - в приложението - продължителност на заниманието - 90 мин - група от 20-25 ученици (8 клас, 13-14 години) 	
Инструкции	
<p>Дейност 1: въведение в темата – задаване на въпроси (10 мин.)</p> <p>Учителят въвежда учениците в темата, като задава въпроси:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Чували ли сте за 17-те цели за устойчиво развитие? 2. Знаете ли какво е устойчиво развитие? 3. Знаете ли коя организация се грижи за постигането на целите на устойчивото развитие? 	

4. Можете ли вие като личности да повлияете на постигането на целите за устойчиво развитие?
5. Могат ли да се постигнат глобални цели, ако не всички страни участват еднакво в постигането на целите?

Дейност 2: 15 мин

След като учениците дадат отговори на зададените въпроси и обсъдят дадените отговори, им се пускат два видеоклипа, които ще ги запознаят с целите на устойчивото развитие. Видеоклиповете ще им дадат кратко обяснение на въпросите, зададени в уводната част на урока.

<https://youtu.be/PZbglVgQyks>

<https://www.youtube.com/watch?v=g-xdy1Jr2eg&t=191s>

След като изгледат видеото, учениците говорят за това, което са видели във видеото. Те коментират и обменят мнения дали в уводната част на урока са дали подобни отговори на зададените в началото на урока въпроси с обяснения, посочени във видеото.

1. През кои години са определени Целите за устойчиво развитие?
2. Какво е името на организацията, която стои зад поставянето на цели за устойчиво развитие?
3. Колко държави са приели Целите?
4. В кои три групи можем да класифицираме целите?
5. Могат ли да се постигнат целите, ако не са свързани, ако не са свързани и през трите групи?
6. Могат ли да бъдат постигнати, ако държавите, ако хората не действат глобално и свързано?

Учениците получават материал от приложението, което обяснява по-подробно какво е устойчиво развитие, какви са целите на устойчивото развитие, каква е целта на 17-та цел за устойчиво развитие, как пандемията от Covid-19 повлия на 17-та цел на устойчивото развитие и какво са възможните пътища за постигане на 17-та цел за

устойчиво развитие. Студентите също така се запознават със ситуацията в Хърватия и научават кои са приоритетните области за Хърватия, когато става въпрос за подпомагане на други страни.

СЪВЕТ (ако материалът се преподава в друга държава, урокът може да бъде променен с данни от тази страна)

Дейност 3: 65 мин

Учениците получават задача да бъдат разделени на групи от по 5 ученика. Всяка група получава задачата да измисли кои три цели за устойчиво развитие, предложени от Приложението (картинка с целите), биха ги свързали заедно за постигане на целите и трябва да предложи няколко начина, по които целите могат да бъдат постигнати.

Целите на устойчивото развитие трябва да бъдат избрани така, че всяка да е от една от трите групи: околна среда, общество и икономика. Необходимо е да се изготви план за свързване на трите избрани цели и да се направят няколко предложения как да бъдат постигнати (например Цел 1. Свят без бедност може да бъде свързан с Цел 8. Достоеен труд и икономически растеж и Цел 13. Климат защита). Свят без бедност може да бъде постигнат чрез наемане на работа на хора и предоставяне на възможност за достоен труд, който ще осигури на хората препитание. По време на растежа на икономиката и създаването на нови работни места, например, е необходимо да се погрижим за опазването на климата във фабриките (чрез предотвратяване на ненужно замърсяване от индустрията). Това е само един пример за свързване от различни групи, които обхващат всичките 17 цели .

След като учениците са избрали кои три цели да свържат, те трябва да могат да научат повече за всяка цел. Поради тази причина са приложени кратки видеоклипове за всяка цел, които учениците ще гледат, за да получат допълнителна информация за всяка избрана цел.

Цел 1. Без бедност

<https://www.youtube.com/watch?v=TfOJ7HNo-qE>

Цел 2. Нула глад

<https://www.youtube.com/watch?v=XblXxDMeRGA>

Цел 3. Добро здраве и благополучие

https://www.youtube.com/watch?v=9qiVBF_7wvY

Цел 4. Качествено образование

<https://www.youtube.com/watch?v=4HXyJmY--gM>

Цел 5. Равенство между половете

<https://www.youtube.com/watch?v=-hc0kZh6CnM>

Цел 6. Чиста вода и канализация

<https://www.youtube.com/watch?v=7x2Ch-aMqEY>

Цел 7. Достъпна и чиста енергия

<https://www.youtube.com/watch?v=jlWfQoycRPE>

Цел 8. Достоеен труд и икономически растеж

<https://www.youtube.com/watch?v=xcZamDv2DZQ>

Цел 9. Индустрия, иновации и инфраструктура

<https://www.youtube.com/watch?v=HjX4rlMP-eg>

Цел 10. Намаляване на неравенствата

<https://www.youtube.com/watch?v=H4pl2XcCHbw>

Цел 11. Устойчиви градове и общности

<https://www.youtube.com/watch?v=VrBrpSTwPK8>

Цел 12. Отговорно потребление и производство

<https://www.youtube.com/watch?v=2MxKrGXAyH8>

Цел 13. Действия за климата

<https://www.youtube.com/watch?v=6YqmEYlg4lY>

Цел 14. Живот под водата

<https://www.youtube.com/watch?v=pMp2raQ3pwg>

Цел 15. Живот на земята

<https://www.youtube.com/watch?v=P-vXJ387FRY>

Цел 16. Мир, справедливост и силни институции

<https://www.youtube.com/watch?v=-3cDFEw1bhY>

Цел 17. Партньорства за целите <https://www.youtube.com/watch?v=4uThMopgjBo&t=9s>

Съвети за фасилитатора

- учителят задава въпроси и се опитва да включи възможно най-много ученици в отговора

- след като учениците изучават самостоятелно работния материал от прикачения файл, те се опитват да играят на игра, която им иска отговорите, които са били в работните материали
- учителят има ролята на помощник, лидер и насочва учениците, когато имат нужда от помощ

Дебрифинг

Учениците представят резултатите от своите изследвания пред целия клас. Презентацията може да бъде направена във всеки от дигиталните инструменти като PowerPoint или Sway.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация в социалните медии, уебсайт на училището.

Препратки/Допълнителна литература

- <https://www.youtube.com/watch?v=TfOJ7HNo-qE>
- <https://www.youtube.com/watch?v=XblXxDMeRGA>
- https://www.youtube.com/watch?v=gqiVBF_7wvY
- <https://www.youtube.com/watch?v=4HXyJmY--gM>
- <https://www.youtube.com/watch?v=-hcokZh6CnM>
- <https://www.youtube.com/watch?v=7x2Ch-aMqEY>
- <https://www.youtube.com/watch?v=jLWfQoycRPE>
- <https://www.youtube.com/watch?v=xcZamDv2DZQ>
- <https://www.youtube.com/watch?v=HjX4rlMP-напр>
- <https://www.youtube.com/watch?v=H4pl2XcCHbw>
- <https://www.youtube.com/watch?v=VrBrpSTwPK8>
- <https://www.youtube.com/watch?v=2MxKrGXAYH8>
- <https://www.youtube.com/watch?v=6YqmEYlg4lY>
- <https://www.youtube.com/watch?v=pMp2raQ3pwg>
- <https://www.youtube.com/watch?v=P-vXJ387FRY>
- <https://www.youtube.com/watch?v=-3cDFEw1bhY>
- <https://www.youtube.com/watch?v=4uThMopgiBo&t=9s>

приложение

Снимка с головете

Дейност 2 – Въпросник

1. През кои години са определени Целите за устойчиво развитие?

 -----

2. Какво е името на организацията, която стои зад поставянето на цели за устойчиво развитие?

 -----

3. Колко държави са приели Целите?

 -----

4. В кои три групи можем да класифицираме целите?

 -----

5. Могат ли да се постигнат целите, ако не са свързани, ако не са свързани и през трите групи?

 -----

6. Могат ли да бъдат постигнати, ако държавите, ако хората не действат глобално и свързано?

Дейност 2- Материали за урока

ПАРТНЬОРСТВА ЗА ЦЕЛИТЕ, Цел 17.

Цел: - да помогне за изпълнението на всички други цели за устойчиво развитие (от 1-16)

ОБЩО ЗА 17 ЦЕЛИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

Седемнадесетте цели за устойчиво развитие са нови универсални и глобални цели, които членовете на ООН се очаква да използват при оформянето на своите програми и политики през следващите петнадесет години. През август 2015 г. 193 държави се споразумяха за следващите седемнадесет цели и свързаните с тях 169 цели, които ще важат до 2030 г. Целите са насочени към създаване на по-добро бъдеще за хората и планетата. Целите са по-нататъшно изграждане на партньорства между държавите. Всички цели са пълни и неделими и в допълнение към партньорството и мира се основават на три основни измерения на устойчивото развитие: общество, околна среда и икономика.

КАКВО Е УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ?

Има много определения за устойчиво развитие, които могат да се тълкуват в зависимост от гледната точка. И все пак всяка дефиниция има общ баланс на термините, който се отнася до задоволяване на нуждите на настоящото поколение, без да се компрометира способността на бъдещите поколения да посрещат собствените си нужди. И докато дефинициите са се променяли през историята, ядрото е останало същото. Разликата е, че понякога фокусът беше повече върху околната среда или социалните права.

Днес устойчивото развитие се основава на разбирането на взаимосвързаността на неговите три основни компонента: общество, околна среда и икономика. Балансът между трите компонента и реализацията му на практика осигурява дългосрочно развитие на човешкото общество в съхранена околна среда.

Организацията на обединените нации е основната организация, която предоставя насоки за устойчиво развитие.

ЦЕЛ 17.

Цел 17 на устойчивото развитие има за цел да помогне на останалите 16 цели на устойчивото развитие да бъдат успешно изпълнени и приложени в ежедневието на хората. За да се постигне това, Цел 17 подчертава значението на сътрудничеството и комуникацията между националните правителства, частния сектор и местната общност, но също така и сътрудничеството между държавите. Специален акцент се поставя върху подобряването на сътрудничеството между скандинавските страни, които обхващат по-голямата част от Северна Америка, Европа, Северна Азия и Австралия, и южните страни, които включват Южна Америка, Африка и Южна Азия. Тази цел се стреми да засили използването на местните ресурси чрез международна помощ. Международната помощ ще функционира въз основа на предоставянето на дял от общия национален доход на развиващите се и слабо развитите страни. Допълнителни помощи ще дойдат от чуждестранни инвеститори и сътрудничество със съседни страни.

Постигането на тази цел има за цел да постигне:

- намаляване на външните дългове на бедните страни и намиране на начин за погасяване на съществуващите
- подобряване на обмена на знания между населението чрез въвеждане на по-бързи и по-стабилни интернет връзки по целия свят
- насърчаване на единен, равен и по-отворен пазар чрез изравняване на средната цена на митата в света
- увеличаване на дела на най-слабо развитите страни в света в общия световен износ
- подобряване на цялостната икономическа стабилност в света

В днешния „дигитализиран“ свят интернет е ключов за много дейности, особено след пандемията от Covid-19. Но половината от световното население все още няма достъп до интернет. В края на 2018 г. само около 20% от общото население на части от Африка и Океания е имало достъп до интернет, в сравнение с около 85% от общото население на Европа и Северна Америка. През 2019 г. една шеста от населението на развиващите се страни е имало интернет абонамент, докато в най-слабо развитите страни такава възможност почти не съществува поради липса на инфраструктура. Точно това е един от ключовите въпроси, които предстои да бъдат разгледани; чрез въвеждане на комуникационни и информационни технологии в най-слабо развитите страни в света.

ПАНДЕМИЯТА КОВИД-19 И ЦЕЛТА 17.

Пандемията силно забави тази цел. Паричните ресурси намаляха, а пазарното напрежение се увеличи. Също така се наблюдава спад на вътрешните и чуждестранните инвестиции, даренията и пазарния обмен като цяло.

Част от средствата за подпомагане на развиващите се страни бяха използвани за намаляване на въздействието на пандемията върху световната икономическа ситуация. От 2021 г. нататък се предвижда наличните средства за подпомагане на развиващите се страни да намалеят с 20%, а преките чуждестранни инвестиции да намалеят с 40% досега. Като цяло пандемията наруши обмена на пазарни стоки до момента и забави изравняването на пазара. Споменатата по-горе хармонизация на

митническите стойности става невъзможна, тъй като има нова тенденция на договаряне между развитите страни, което директно намалява конкурентоспособността на развиващите се страни.

ПОЛОЖЕНИЕТО В ХЪРВАТИЯ

2018 Създадена е Комисията за сътрудничество за развитие и хуманитарна помощ в чужбина, която е основата на Хърватия за подпомагане на други страни.

Приоритетните области на хърватска помощ са: Югоизточна Европа (Босна и Херцеговина, Албания, Черна гора, Косово, Северна Македония, Сърбия) и южните и източните страни (Йордания, Украйна, Египет, Ирак, Ливан, Сирия) и други развиващи се страни. Афганистан, Колумбия, Танзания).

Платформата за международна гражданска солидарност на Хърватия, създадена през 2014 г., служи за насърчаване на дейности в областта на международното сътрудничество за развитие и хуманитарната помощ. Бяха организирани множество конференции за повишаване на осведомеността относно целите на ООН в частния и академичния сектор, а студентската общност беше информирана с рекламни материали.

Дейност 2

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 17 -SDGfP	По-силни заедно!
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> - Учениците научават значението на ЦУР; - Учениците мислят критично; - Учениците работят целенасочено; - Учениците могат да дефинират алтернативи за действие и да определят приоритети; - Учениците са способни да вземат интелигентни и информирани решения; - Стойности на исквете, които са в съответствие с SDG17; - Отговорете положително за постигане на ЦУР 17; - Разберете колко е важно да работите заедно с другите, за да успеете; 	
Подробности за дейността	
<p>Материал – купа, дребни хартии</p> <p>Продължителност – 3 ч. 30 мин</p> <p>Брой на групите – 3 групи, по 5-6 ученици всяка (8-ми клас, възраст 13-14 г.)</p>	
Инструкции	
<p>Първи урок (1 ч. 30 мин.)</p> <p>Учителят започва урока, като поставя флаш карти с ЦУР на черната дъска. Когато всички флаш карти са поставени, те питат учениците дали разпознават някоя от тях. (Можете също да покажете кратко видео https://www.youtube.com/watch?v=0XTBYMfZyrM&t=41s&ab_channel=UnitedNations или да използвате изображението на гореща точка https://www.bookwidgets.com/play/JKJEPX)</p> <p>Учениците могат или може да не разпознае флашкартите, така че учителят цитира целите и пита учениците:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. За какво мислите, че са тези цели? 2. Смятате ли, че имаме нужда от тези цели в живота си? 	

3. *Защо хората биха намерили тези цели за важни?*

Когато дискусиата приключи, учителят пуска видео за ЦУР.

(https://www.youtube.com/watch?v=bB4ITPO_3PI&ab_channel=mppsmk)

Когато видеото приключи, учителят насърчава дискусия.

1. *Какво означават целите за вас?*

2. *С какво са важни за нас въпросите, които обхващат тези цели?*

3. *Защо е важно хората да постигат Целите?*

Втори урок (2 часа)

Учителят поставя купа пред учениците. След това те молят всеки ученик да вземе лист хартия, да напише върху него целта, която е най-важна за тях и да я постави в купата. Когато всички поставят листовете, учителят ги изважда, чете ги на глас и съпоставя същите отговори. Учителят избира 3 цели, които имат най-много гласове, пише числата 1-3 на листа, поставя ги в празната купа и позволява на учениците да изберат листове, за да ги разделят на групи. Когато групите са определени, учителят моли учениците да работят заедно в групите и да направят кратко устно представяне защо намират тази цел за важна. Учителят им дава време да се подготвят и представят откритията си.

Когато приключат с презентациите, учителят смесва учениците в различни групи, така че във всяка група има ученик от група 1, група 2 и група 3.

(Групите се сформират така, че във всяка да има ученик, който ще сподели какво е научил, работейки в предишната група)

Учителят им дава задача – всяка група да подготви списък с поне 10 неща, които можем да направим, за да постигнем Целите.

Първа група – стъпки за постигане на ЦУР у дома;

Втора група – стъпки за постигане на ЦУР в училище;

Група три – стъпки за постигане на ЦУР в нашата общност.

Учителят дава една седмица време за онлайн проучване и финализиране на стъпките.

След приключване на проучването учениците създават брошури с контролен списък на стъпките, които са избрали. Брошурите са предназначени да напомнят на хората за целите и да бъдат ръководство за по-устойчив живот.

Съвети за фасилитатора

- 1) Учителят задава въпроси относно ЦУР.
  - 2) Учителят насърчава дискусия относно ЦУР.
  - 3) Учителят кани учениците да споделят резултатите от груповата работа.
- Целта на групите е учениците да приложат придобитите знания и по този начин да допринесат за екипната работа и успешното изпълнение на работната задача.

Дебрифинг

Учениците създават брошури със стъпки за постигане на Целите. Брошурите се разпространяват сред учителите в училището и хората около училището.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Брошури могат да се правят в приложението Canva. Веднъж дигитализирани, брошурите могат да бъдат публикувани на уебсайта на училището или в профилите в социалните медии.

Препратки/Допълнителна литература

https://www.youtube.com/watch?v=0XTBYMfZyrM&t=41s&ab_channel=UnitedNations,
<https://www.bookwidgets.com/play/JKJEPX>
https://www.youtube.com/watch?v=bB4ITPO_3PI&ab_channel=mppsmk
<http://www.teachsdgs.org/resources.html>

приложение

Дейност 3

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 17 -SDGfP	Съединението прави силата
Цели	
<ul style="list-style-type: none"> ● Ефективността на екипната организация се определя от значението ѝ за социализация на участниците, формиране на умения за работа в екип, възпитаване на личностни качества: толерантност, емпатия, толерантност, уважение и уважение към съотборника - неговата личност и позиция. Социалната функция на екипната организация на обучението се изразява в усвояването от децата на опит за пълноценна личностно-индивидуална изява в рамките на групата, а оттам и в обществото. ● Учениците осъзнават, че когато всички действат заедно, целта е постигната и успехът е а трябва да. 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Материали – Учениците подготвиха материали за всяка цел. ❖ Продължителност – 90 минути ❖ Брой групи - няколко групи ученици - (5 клас, възраст 11-12) 	
Инструкции	
<p>Девизът „Съединението прави силата“, изписан на държавния герб и на фасадата на Сградата на Народното събрание, както и венецът от цветя около номинала на първите български монети, са изсечени върху всички монетни емисии от 1881 г. - медни, медно-никелови, цинкови, алуминиеви и желязни. Изключение се прави само когато вместо държавния герб върху стотинките (номинали 1, 2) са изсечени изображенията на княз/цар Фердинанд I, цар Борис III, Мадарския конник и т.нар. малък герб. , 2 ½, 5, 10 и 20).</p> <p>Всички знаем древната легенда за хан Кубрат и завещанието към синовете му. Кубрат заповядал да донесат сноп пръчки. Когато пръчките бяха на сноп, никой от синовете му не успя да счупи снопа. Но когато разпръснаха пръчките, те се счупиха много лесно една по една. Така ханът им завещал винаги да бъдат заедно и никога да не се разделят, за да бъдат силни и непобедими, защото иначе поотделно ще бъдат слаби и всеки враг може да ги сломи.</p>	

Днес всички вие имате задачата да откриете интересни факти, за да ни запознаете с всяка глобална цел за устойчиво развитие.

16 ученици представят синтезираната информация пред класа.

Цел 1- Изкореняване на бедността

Знаете ли, че:

- 1345 милиона души по света живеят с по-малко от \$1 на ден? И че в 21 век има държави, където хората умират от глад или липса на питейна вода! Вижте шокиращите факти за световната бедност и си ги спомнете следващия път, когато животът ви изглежда труден!
- 80% от световното население живее с по-малко от \$10 на ден.
- 5,6 милиарда души по света боравят с по-малко от \$10 на ден.
- 1 от 7 души в Съединените щати живее под прага на бедността. Бедността не се ограничава само до Африка. Дори в Съединените щати пропастта между богати и бедни се разширява и все повече хора живеят на улицата. Бедността не се ограничава само до Африка. Дори в Съединените щати пропастта между богати и бедни се разширява и все повече хора живеят на улицата. Дори в развита страна като Съединените щати цели 47 милиона души разчитат на препитание.

10 от най-бедните страни в света

Определяне на нивото на доходите на една страна, участващи в експерти от Световната банка. Те събират данни за БНД на глава от населението и темпа на растеж на БВП, държавните приходи, вноса и износа - вижте, резултатът е възможно най-обективен. Разбира се, нивото на безработицата в тези страни също е изключена скала, както и съответно нивото на престъпността.

Мадагаскар - БВП на глава от населението: \$950

През последните десет години населението на Мадагаскар е в много неприятна ситуация. Финансовата криза постави голяма част от населението на ръба на сегашния глад. Може би на острова изглежда фантастично - но тази история е доста мрачна.

Того - БВП на глава от населението: \$900

Една малка държава в Западна Африка не може да се справи с кризата.

Правителството, като признание за това, се опитва да направи всичко възможно, за да измъкне хората от бедността - безплатно образование и медицина, малко по-ярък местен живот.

Малави - БВП на глава от населението: \$850

И тук е проблемът с медицината. В цялата страна се пада на силата на пет болници, за да получите час за лекар - почти нереално. Животът в Малави изглежда не се е развил през последните няколко века: колиби, лов и събиращество, бедност и ранна смърт.

Централна Африка - БВП на глава от населението: \$700

Хората прекарват цялото си време на работа - и това все още не е достатъчно, за да изхранват семействата си. Като цяло местните хора се занимават със земеделие, но климатът не е най-подходящият за земеделие в Африка.

Нигерия - БВП на глава от населението: \$600

Като цяло нигерийското правителство показва много добра страна: стандартът на живот на местното население расте - макар и доста бавно.

Зимбабве - БВП на глава от населението: \$550

Почти цялата територия на Зимбабве е заета от малки села, хората се опитват да живеят в селското стопанство, защото почти са там за друга работа. Безработицата е около 90%.

Бурунди - БВП на глава от населението: \$500

Най-големите икономики в света, като Съединените щати и Великобритания, харчат милиарди долари всяка година в подкрепа на Бурунди. За съжаление, в момента резултатът е почти незабележим: бурундийците все още са на ръба на бедността.

Еритрея - БВП на глава от населението: \$400

Изненадващо, природните ресурси на Еритрея са толкова впечатляващи, че страната може дори да се интересува от Съединените щати с желанието им да разпространяват демокрация в богатите на петрол райони. Но местните хора не успяха да повишат стандарта си на живот.

Конго - БВП на глава от населението: \$350

Независимостта на Конго беше последната капка: бедност, грабежи, ранна смърт - хората отдавна са спрели да се надяват на по-добър живот. Ако не се предоставят по-развити страни, местните просто не могат да се поддържат.

Либерия - БВП на глава от населението: \$300

И тук - най-бедната страна в света. Десетки хиляди хора биват убивани тук всяка година от обичайното недохранване. Финансовите ресурси и количеството храна са толкова ниски, че експертите призовават за неизбежен колапс на цялата страна.

Цел 2- Край на глада

Знаете ли, че:

- Една осма от света гладува
- Има недостиг на храна за около милиард души на Земята. Ето защо мнозина заспиват гладни. 70% от населението на Южен Судан знае какво е недостиг на храна. На второ място по глад е Кения с 51% гладуващи. В същото време, за да се нахранят всички бедни страни в Африка, е достатъчно да се събере цялата храна, изхвърлена от жителите на развитите страни по света.
- Човек може да живее без храна 40 дни. Ако не изпитвате тежки физически натоварвания, човек може да живее без храна 40 дни. Доказано е, че след третия ден гладуване организмът започва да укрепва имунната си система. Причината е мощното отделяне на стволови клетки при гладуване. През този период тялото също намалява концентрацията на ензима, отговорен за стареенето и хормона, който стимулира растежа на раковите тумори.
- Гладуването е най-опасният метод за отслабване. Да не ядете почти нищо е най-неефективният начин за отслабване. Липсата на гориво в тялото драстично намалява количеството глюкоза в кръвта и съответно намалява количеството инсулин, отговорен за изгарянето на мазнините в клетките. Така при пълно гладуване в тялото се натрупват ацетонови тела, които повишават киселинността на кръвта, а това трови целия организъм. След края на глада тялото не само възстановява теглото си, но и го съхранява за в бъдеще.
- Канибализъм - Все още има места по света, където можете да попаднете на канибали. Това е възможно в югоизточната част на Папуа Нова Гвинея, Индия, Камбоджа, Фиджи, Бразилия, Западна Африка и Конго. Най-добре е да не попадате пред очите на гладуващите там.

Недохранване – Основен социално-икономически и здравен проблем в развиващите се страни и за част от населението на развитите страни е недохранването. Тежкото недохранване (глад или недохранване) е широко разпространено в големи географски региони. Недохранването е особено вредно за децата, чиито нужди от енергия и хранителни вещества са по-високи от тези на възрастните. Ранната детска смъртност, физическите и нервно-психичните разстройства, загубата на тегло, по-високата заболяемост и по-тежките инфекциозни заболявания са следствие от недохранването както на майките по време на бременност, така и на децата след раждането. Според СЗО около 10-15% от населението на нашата планета гладува, а частичното недохранване засяга около 50%. В момента има рязко нарастване на населението, което не е придружено от паралелно увеличаване на производството на храни. Изчислено е, че населението на развиващите се страни с ежедневната си диета получава 1/3 до 1/2 по-малко енергия, почти два пъти по-малко протеин и пет пъти по-малко животински протеин от населението на развитите страни. Повечето хора в Африка, Азия и Латинска Америка консумират само 6 - 15 g животински протеин на ден, при оптимална норма от 50 - 60 g. В резултат на недохранването милиони хора по света страдат от кахексия, лудост, хипо- и авитаминози, анемия, инфекциозни и паразитни заболявания. Недохранването, свързано с протеинов дефицит, е причина за висока заболяемост и смъртност поради ниската имунна защита на населението. Има по-чести и по-тежки заболявания от редица инфекциозни и неинфекциозни заболявания.

Цел 3- Добро здраве

Знаете ли, че:

- 90% от смъртните случаи от малария са в Африка. 80% от загиналите са деца
- Още по-тъжно е, когато си спомните, че маларията е лечима, но в тези части на света хората нямат достъп до здравеопазване и лекарства. Държави в света с най-ниска продължителност на живота:

Свазиленд - 31,9 години

Кралството е малко - не повече от 200 квадратни километра.

За повече от две трети от населението е трудно да посрещне дори основни нужди като храна и подслон. СПИН тук се разпространява неконтролируемо.

Ангола - 38,3 години

Намира се в Южна Африка. Граничи с Демократична република Конго, Намибия и Замбия. Столицата е Лунда. След почти три десетилетия на гражданска война и огромна бедност, средната продължителност на живота е 38,2 години.

Замбия - 38,6 години

Намира се в Южна Африка. Граничи с Конго, Танзания, Малави, Ботсвана, Намибия и Зимбабве. Лусака е най-големият град. 64% от населението на страната живее с по-малко от 1 долар на ден.

Лесото - 40,4 години

Тук живеят малко над 2 милиона души. Най-големият град е Масеру. Около 40% от населението живее под прага на бедността.

Мозамбик - 41,1 години

Страната граничи с Индийския океан на изток, Танзания на север и Зимбабве на запад. Столица и най-голям град е Мапуто. Тук живеят 24 милиона души. Бедността и липсата на достъп до медицински услуги са причина за ниската продължителност на живота.

Сиера Леоне - 41,2 години

Намира се в Западна Африка. Това е конституционна република. Средностатистическият гражданин тук не живее много повече от 40 години.

Либерия - 41,8 години

Намира се в Западна Африка. Има площ от 111 369 квадратни километра и население от 3,7 милиона души. Официалният език тук е английският. Говорят се още 30 вида местни диалекти.

Джибути - 43,4 години

Намира се между Еритрея и Етиопия. Има население от 790 000 души. Страната страда от лошо здравеопазване и липса на здравеопазване като цяло в цели региони.

Малави - 43,8 години

Това е малка страна в Югоизточна Африка. Граничи с Танзания, Замбия, Мозамбик. На 118 000 квадратни километра живее население от 14,9 милиона души.

Изключителната бедност и високата престъпност допринасят за ниската продължителност на живота.

ЧАД - 44,5 години

Населението е 4,4 милиона души. Съседни на Чад са Судан, Демократична република Конго, Република Конго и Камерун.

Цел 4- Качествено образование

Знаете ли, че:

- 17% от населението на света не може да чете или пише.
- 6 милиарда долара биха били достатъчни, за да осигурят образование за всички.

Това са приходите на голяма фирма за годината.

- Образователните системи, които се стремят към висока ефективност на образователния процес, определят като своя основна цел осигуряването на равен достъп до образование. Равният достъп означава предоставяне на равни възможности за качествено образование на всички ученици, независимо от техния пол, семеен произход, социално-икономически или културен статус. Равенството в образованието означава премахване на пречките и ограниченията, които пречат на учениците да развият пълноценно способностите си и да развият потенциала си, както и създаване на условия за ограничаване на дискриминационното влияние на социалната и семейната среда върху техните постижения.

До какво води образованието?

- Устойчивото развитие започва с образованието.
- Образованието е основният начин за преодоляване на бедността.
- Образованието дава на родителите знания за здравето и хигиената на техните деца
- Образованието учи децата как да пазят здравето си
- Образованието може да помогне за развитието на устойчиво земеделие
- Образованието може да помогне за спиране на глада по света
- Образованието може да помогне за подобряване на храненето в бъдеще
- Образованието на майката е спасило живота на милиони деца по света
- Образованието помага на жените да намерят работа
- Образованието дава глас на жените
- Образованите жени са по-малко склонни да се женят и да имат деца в ранна възраст

- Качественото образование е от ключово значение за икономическия и устойчив растеж

Цел 5- Равенство между половете

Знаете ли, че:

- 17% от населението на света не може да чете или пише. Около 2/3 от тях са жени.

18 факта, които да споделите на Международния ден на жената

Международният ден на жената - 8 март, е истински празник - а произходът на празника е много интересен. За съжаление, Международният ден на жената не винаги получава отразяването, което заслужава, като самата борба за равенство между половете. Така че, ако и вие като мен имате много повече въпроси относно празника, отколкото бихте искали да признаете, не се чувствайте много зле. Вместо това започнете празнуването на този супер феминистки празник, като прочетете всички факти, които трябва да знаете за Международния ден на жената.

1. Международният ден на жената е роден на 8 март 1908 г., когато 15 000 жени маршируваха по улиците на Ню Йорк, за да поискат по-кратко работно време, по-добро заплащане и право на глас. Първото събитие на Международния ден на жената се провежда едва през 1911 г. и едва тогава в Австрия, Дания, Германия и Швейцария. ООН не го признава за празник до 1975 г.
2. Едва през 2011 г., за да отбележи стогодишнината от първото събитие на Международния ден на жената, президентът на САЩ Барак Обама обяви целия месец март за „Месец на историята на жените“ в Съединените щати.
3. Докладът на ООН за жените от 2015 г. показва, че въпреки че жените работят по-дълго от мъжете, като се има предвид както платената, така и неплатената работа, жените все още печелят средно с 24% по-малко от мъжете по света. Тази разлика в заплащането е най-голяма в Южна Азия, където жените печелят 33% по-малко от мъжете.
4. 58% от завършилите колеж са жени и този увеличен процент на образовани жени е пряко свързан с глобалния икономически растеж - и по-бърз икономически растеж. Сред 34-те страни, участващи в Организацията за икономическо сътрудничество и

развитие (ОИСР), повече образование за жените и момичетата представлява 50% от техния икономически растеж през последните 50 години.

5. Това вероятно не е изненадващо, но жените все още отделят повече време за домакинска работа и грижи за децата, отколкото мъжете. ООН съобщава, че жените отделят един до три часа повече за домакинска работа от мъжете, два до 10 пъти повече време отделят за деца и възрастни хора и един до четири часа по-малко на ден за икономически пазарни дейности. Всъщност в Европейския съюз 25% от жените казват, че това е причината да не са активни в работната сила, докато само три% от мъжете могат да кажат същото.

6. Само 22 от 197 държави на Земята могат да кажат, че имат жени, които служат като държавни глави.

7. Към 2014 г. има 16 милиона жени, живеещи с ХИВ (СПИН), което означава, че 50% от всички възрастни с ХИВ са жени. Не е необичайно жените, живеещи с ХИВ, да преживяват насилие само поради техния ХИВ статус. ООН казва, че най-малко 14 страни принуждават ХИВ-позитивни жени да правят неволни аборти и стерилизации.

8. Според дългосрочно проучване от 2010 г., проведено в Южна Африка, насилието от страна на интимен партньор увеличава шансовете жените и момичетата да се заразят с ХИВ с 13,9%, а неравенството между половете увеличава риска с 11,9%.

9. Въпреки Декларацията на ООН за елиминиране на насилието срещу жени от 1993 г., в момента 1 от 3 жени в света са жертви на физическо или сексуално насилие – и то обикновено е в ръцете на интимен партньор.

10. Въпреки факта, че жените изпреварват мъжете както в средното, така и във висшето образование, нивото на безработица засяга непропорционално жените по света. Към 2013 г. световното ниво на заетост спрямо населението е само 47,1%.

Обратно, при мъжете този процент е 72,2.

11. Миналата година УНИЦЕФ събщи, че повече от 500 милиона жени и момичета по света не са имали достъп до лично санитарно помещение, където биха могли да имат менструална хигиена. Това са половин милиард жени и момичета по света, които нямат основната нужда от чисто и безопасно пространство, за да се справят с менструацията си.

12. Само 14% от топ мениджърите в компаниите от Fortune 500 са държани от жени. Само 24 от тези компании имат жени изпълнителни директори.

13. Докато процентът на омъжените жени преди 18-годишна възраст е намалял в Северна Африка и Близкия изток с около 50% през последните 30 години, една на всеки четири жени, живеещи в света днес, са шаферки.
14. Въпреки че сме свидетели на напредък по отношение на гениталното осакатяване на жени (Нигерия забрани практиката през май 2015 г.), фактът остава, че днес 200 милиона жени и момичета са преживели генитално осакатяване на жени; някои в ранна детска възраст, но почти всички до 15-годишна възраст.
15. От 2013 г. детските бракове са по-склонни да убият момичета в развиващия се свят, отколкото война, СПИН, туберкулоза или друга причина за смърт. Всъщност усложненията при бременност и раждане са убиец номер едно сред момичетата на възраст от 15 до 19 години в развиващия се свят.
16. Една жена в Африка е изправена пред шанс 1 към 31 да умре от усложнения по време на бременност или раждане.
17. Според УНИЦЕФ приблизително 31 милиона момичета в начална училищна възраст и 32 милиона момичета в начално училище през 2013 г. не са посещавали училище. Това означава, че приблизително 63 милиона млади момичета по света не посещават училище.
18. Към 2013 г. се изчислява, че ако детските бракове продължат със сегашното си темпо, тогава 39 000 млади момичета ще стават малки булки всеки ден. Това означава, че 142 милиона момичета в крайна сметка ще се омъжат твърде млади. Липсата на образование за младите момичета и процентът на детските бракове също са пряко свързани. Според УНИЦЕФ, ако всяко момиче в Субсахарска Африка и Северна и Западна Азия получи средното си образование, детските бракове биха намалели с цели 64%.

Цел 6- Чиста вода и канализация

Знаете ли, че:

- 1 от всеки 9 души няма достъп до питейна вода
- В нашата част на света на всяка крачка има магазин, от който небрежно купуваме бутилирана вода. 800 милиона души по света нямат достъп до питейна вода. Заради

замърсената вода, която пият, се разпространяват болести като малария, холера и др.

- Милиони хора по света трябва да вървят с часове, за да стигнат до място, където могат

напълват вода и я носят на семействата си.

- 90% от смъртните случаи от малария са в Африка. 80% от загиналите са деца. Още по-тъжно е, когато си спомните, че маларията е лечима, но в тези части на света хората нямат достъп до здравеопазване и лекарства. Маларията се разпространява чрез ухапвания от комари или чрез пиене на заражена вода.

Интересни факти за водата

Ако бъдат пречистени, отпадъчните води от домакинствата, промишлеността и селското стопанство биха могли да бъдат ценен ресурс, а не скъп проблем за решаване, според доклад на ООН, публикуван на Световния ден на водата.

Пречистването и рециклирането на отпадъчни води не само ще намалят замърсяването, но могат да помогнат за посрещане на нарастващото търсене на чиста вода и други суровини, казват експертите в доклада.

Ето някои факти за отпадните води по повод днешния Световен ден на водата:

- Над 80 процента от световните отпадъчни води не се пречистват и замърсяват реки и езера.
- Средно страните с ниски доходи преработват около 8 процента от промишлените и битови отпадъчни води. Страните с високи доходи пречистват 70 процента.
- Замърсяването от човешки и животински отпадъци засяга почти всяка трета река в Латинска Америка, Азия и Африка, излагайки милиони на риск.
- През 2012 г. смъртта на 842 000 души в страните с ниски и средни доходи е свързана със замърсена вода и неподходящи санитарни условия.
- В Субсахарска Африка повече от 60 процента от градското население живее в гета.
- Нигерийският град Лагос генерира 1,5 милиона кубични метра отпадъчни води всеки ден, по-голямата част от които се изхвърлят необработени в лагуната на Лагос.
- Изхвърлянето на непречистена вода в моретата до известна степен обяснява бързото нарастване на безкислородните мъртви зони. Досега е засегната област с

размерите на Великобритания, което засяга поминъка, риболова и хранителните вериги.

- Най-малко 50 държави използват отпадъчни води за напояване на селското стопанство, което увеличава риска от заразяване на посевите с патогени.
- Две трети от населението на света живее в райони, където има недостиг на вода поне един месец в годината.
- До 2030 г. се очаква глобалното търсене на вода да нарасне с 50 процента.
- Международната космическа станция използва една и съща вода от 17 години.
- В Израел пречистената вода е над 40 процента от водата, която се използва за напояване.
- Изчислено е, че повече от една пета от световните нужди от фосфор могат да бъдат задоволени чрез рециклиране на човешка урина и фекалии.

Цел 7- Възобновяема енергия

Интересни факти за електричеството.

Сега електричеството е неразделна част от обществото. По това време повечето хора в развитите страни бяха загрижени как да спестят пари от сметки за електроенергия, много развиващи се страни работеха върху това как да произвеждат достатъчно енергия за гражданите на страната. Ето някои интересни факти:

1. 20% от комфорта на домакините

Американските домакини консумират 20% от електроенергията за охлаждане на въздуха. Количеството енергия, използвано в обикновените американски домакинства за климатизация, е около 20% от потреблението на електроенергия в страната.

2. Облаги на затворниците

Велоергометрите в затворите генерират електричество за близките села. В Бразилия има затвори, където затворниците въртят педалите на велоергометри, които произвеждат енергия за околните села. По този начин те осигуряват намаляване на срока на лишаване от свобода.

3. Пари за смет, сметоизвозване, парно в ток

Рециклирането е развито в Швеция, поради което отпадъците се внасят от Норвегия в страната, които се третират в техните пречиствателни станции.

4. ВЕЦ Итайпу

Тук се произвежда една четвърт от електроенергията в Бразилия. Почти една четвърт от електроенергията, произведена в Бразилия, е електроцентрала.

5. В Швейцария всичко е чисто

Повече от половината от цялата енергия, произведена от водноелектрически централи в Швейцария, а останалата част от атомни електроцентрали. В резултат на това енергийната индустрия на страната не произвежда почти никакви емисии на CO₂.

6. Електрическа централа изпомпва и съхранява енергия

Помпено-акумулиращите централи позволяват да се запази "зелената" енергия за дълъг период от време.

7. Чиста атомна енергия – вятър и вода

При производството на ядрена енергия нивото на CO₂ е незначително. В процеса на производство на ядрена енергия CO₂ е по-малко, отколкото при развитието на слънчевата и геотермалната енергия.

8. Геотермална Исландия

Геотермална станция в Исландия. Исландия произвежда цялата си енергия от възобновяеми източници. ВЕЦ осигуряват около две трети от енергийните нужди на, а останалата част се произвежда от геотермални електроцентрали.

9. Съветски бойни глави

Около половината от ядрената енергия се произвежда от стари съветски бойни глави в Съединените щати.

10. Водна енергия на Норвегия

99% от енергията на Норвегия идва от водноелектрически централи. Това е повече, отколкото във всяка друга страна на Земята.

11. Вятърът, вятърът, ти си могъщ.

Въпреки че производството на вятърна енергия и вятърните паркове съществуват от дълго време, не много хора са запознати с тази технология или знаят откъде идва. Вятърната енергия съществува от много по-дълго време, отколкото повечето хора

знаят. Следват някои интересни факти за производството на вятърна енергия, за които повечето хора не знаят.

12. Реактори с течен ториев флуорид

7000 тона торий - годишната консумация на електроенергия от населението на Земята. Реактори с течен флуорид торий биха могли да отговорят на търсенето на годишна енергия в световен мащаб, като използват общо около 7000 тона торий.

13. Ядрена Франция

Франция произвежда електричество в изобилие. Франция произвежда толкова електричество от ядрена енергия, колкото изнася.

14. Държавен ток

През 1963 г. Квебек национализира електроенергията. Това доведе до факта, че 96% от енергията на Квебек сега се генерира от водноелектрически източници. Освен това в канадската провинция едни от най-евтините цени на континента.

15. Термити - биореактор

Министерството на енергетиката на САЩ обмисля използването на термитите като източник на възобновяема енергия. Те произвеждат почти 2 литра водород просто като изядат лист хартия. Можем да кажем, че тези насекоми - един от най-ефективните биореактори на Земята!

Цел 8- Сигурна работа и икономически растеж

Знаете ли, че: Германия също е начело в списъка за най-дълга продължителност на живота и за двата пола. Според последните проучвания мъжете тук достигат средна възраст от 76 години, а жените в повечето случаи доживяват до 90. Тази статистика трябва да ви говори за високия стандарт на живот в страната, за който отдавна се говори и който явно не е още един мит.

Пандемията от COVID-19 принуди много компании да преминат изцяло към работа от разстояние. Озовахме се там, където връщане назад няма. Почти веднага целият персонал работи от вкъщи, свързвайки се с корпоративни системи чрез VPN или облак и комуникирайки чрез платформи за видеоконференции като Microsoft Teams, Zoom или Skype.

Традиционните бариери пред дистанционната работа - от липсата на софтуер до притесненията за това как ще изглежда кухненската маса на екрана - бяха до голяма степен премахнати. На никой не му пука къде и как работим, това е повратна точка. Едва ли всичко това ще изчезне след кризата. Гледайки напред, можем да очакваме, че голяма част от това, което се прави чрез личен контакт, ще бъде прехвърлено в онлайн средата. Хората вече са свикнали да работят по този начин. За мнозина това беше откритие, че е възможно.

Работата от вкъщи ще запази новините

Има някои основателни възражения срещу работата от разстояние. Някой твърди, че в момента я гледаме през розови очила. Това е ново, това е свежо, това се случва при спешни случаи. Всички те са у дома и обединени от ясно дефинирана цел да правят бизнес. Няма ли всичко това да загуби своето значение след пандемията? Първо, не знаем кога точно ще може да се говори за ситуация „пост-COVID-19“. Може да се появи след известно време. Второ, работата от вкъщи вероятно ще продължи. Разбира се, повечето хора ще се върнат в офисите си, когато е безопасно. Но едва ли можем да се съмняваме, че почти всички ще започнем да работим по-дистанционно. Може би ще спрем да говорим за специалната "дистанционна" работа, която ще стане един от обичайните начини на работа.

Виртуалният свят обаче не може напълно да замени реалния свят. Срещите лице в лице дори ще станат по-важни, тъй като ще бъдат по-редки. В крайна сметка нашите градски центрове и бизнес райони няма да отидат никъде. Важни бизнес решения и споразумения ще продължат да изискват личен контакт.

Като цяло обаче няма съмнение, че настоящата ситуация ще има траен ефект върху работата ни в бъдеще. Това нямаше да се случи, ако технологията не беше успяла да реши днешните проблеми. Но те се представиха изненадващо добре.

Технологията може да се справи със задачи

В резултат на това технологиите само придобиват все по-голяма бизнес стойност. Може да се очаква увеличаване на инвестициите в хардуер, софтуер и автоматизация. Компаниите ще трябва да инвестират още повече в лаптопи, мобилни устройства и софтуерни телефони. Търсенето на външни ИТ услуги ще се увеличи

когато компаниите осъзнаят своите предимства пред собствените си системи. Търсенето на облачни услуги ще скочи, за да осигури необходимата честотна лента и мощност на обработка.

Компаниите трябва да обмислят всеки аспект от своя бизнес. Технологиата играе решаваща роля в това. Техническите фирми трябва да се справят с това предизвикателство и да обмислят как могат да помогнат на организациите да се адаптират. Иновациите трябва да се ускорят и със сигурност не да се забавят. Технологичният сектор играе ключова роля в прехода към ново бъдеще на работата.

Цел 9 – Иновации и инфраструктура

Иновациите са ключов фактор за икономическото развитие на съвременните държави. За тяхното разработване и реализиране са необходими значителни ресурси - трудови, финансови, организационни, но решаването на съответните задачи е необходимо за осигуряване ефективността на икономиката на страната. Какво представляват иновациите? Какви са условията за успешното им изпълнение?

СЪЩНОСТТА НА ИНОВАЦИЯТА

Иновациите обикновено се разбират като някои нововъведения в областта на технологичното развитие, прилагането на управленски решения, организацията на бизнес процесите, които се основават на използването на съвременни постижения в различни области на науката. Следователно примери за иновации могат да се наблюдават в голямо разнообразие от бизнес сектори. Важен критерий за признаване на решение за иновативно е фундаменталното подобрене на технологичния или управленския процес по време на неговото внедряване.

Как ще живеем на Земята в бъдеще

Нека продължим напред и да видим какво следва в големите индустрии. В бъдеще ще има големи промени в нашия начин на живот, работа и пътуване. Но благодарение на данните, автоматизацията и софтуера начинът, по който взаимодействаме с планетата, ще бъде по-интелигентен и по-ефективен. Ето какво ще се промени.

Ще разчитаме повече на възобновяема енергия и батерии.

Какво ще се промени: Потреблението на енергия ще се пренасочи към вятърна и слънчева енергия, тъй като тези източници стават по-рентабилни.

Какво означава това: Индустрията за съхранение на енергия - промишлени батерии - ще се развива бързо, за да съхранява енергия, генерирана от тези възобновяеми източници. Например вятърните турбини могат да събират енергия само когато е ветровито, точно както слънчевите панели разчитат на слънчева светлина, за да генерират енергия. Батериите трябва да съхраняват тази енергия, така че клиентите да могат да включват осветлението и да не бъдат възпрепятствани от времето.

„Съхранението на енергия прави възобновяемите енергийни източници надеждни и достъпни при поискване“, каза Рупа Шорт, директор бизнес развитие на Honeywell, който се фокусира върху пазарните тенденции и технологичните иновации за посрещане на нови енергийни нужди.

Домовете и офисите ще се превърнат в електроцентрали

Какво ще се промени: Сградите ще генерират собствена енергия, използвайки възобновяеми източници. Това местно производство на електроенергия ще осигури електричество на съседните сгради и ще допринесе за електрическата мрежа.

Какво означава това: Сградите ще имат нулево нетно потребление на енергия, произвеждайки толкова енергия, колкото консумират. Те ще имат разнообразни местни възможности за производство и съхранение на енергия. Те ще имат например вятърни турбини на покривите, фотоволтаични фасади, биогенератори, генератори с традиционни горива и възможности за съхранение в дома, като например батерии. Софтуерът ще оптимизира енергийните източници въз основа на това как потребителите искат да оптимизират потреблението на енергия в различните часове на деня. „Интелигентните сгради ще бъдат автономни и самооптимизиращи се, което им позволява да бъдат независими, но все пак ще дават ценен принос към съседната им интелигентна градска инфраструктура“, каза Деб Леройд, директор по управление на доставките в Honeywell, който има повече от 20 години опит със свързани сгради.

Ще пътуваме с електрически въздушни таксита

Какво ще се промени: С повече от 150 компании, които трескаво работят върху превозни средства за градска въздушна мобилност (UAM), много нови концепции за електрически задвижвани въздушни таксита ще се появят през следващите години. В крайна сметка те ще могат да летят без пилоти.

Какво означава това: Градската въздушна мобилност описва нова система за въздушно пътуване с електрически самолети с вертикално излитане за прелитане над градски райони. Рисковият капитал се излива в сектора и някои от водещите компании вече работят върху своята трета или четвърта итерация на прототипи на превозни средства. Повечето компании планират в крайна сметка да пилотират тези самолети автономно, елиминирайки теглото и разходите за пилотиране. Останалата част от авиационната индустрия се преоборудва за тази нова ера. Проучване, поръчано от Honeywell, показва, че една трета от компаниите, дори и в авиониката, разработват продукти за UAM, като повече от половината от тези продукти вече са в полетни тестове.

Сградите ще използват енергия само когато е необходимо

Какво ще се промени: Сградите ще отговарят на емоционалните и рационални нужди на хората, които живеят в тях. Това означава, че енергията ще се консумира само когато са заети, като по този начин се оптимизира ефективността.

Какво означава това: Множество сензори ще използват машинно обучение и изкуствен интелект, за да предоставят интелигентни и интуитивни пространства. Сградите ще се учат от собствената си история на ефективност и поддръжка, така че да могат непрекъснато да бъдат оптимизирани въз основа на опита. Всички системи ще бъдат свързани, за да създадат „езеро“ от данни за улесняване на ученето през целия живот – осветление, асансьори, противопожарна защита и системи за сигурност. „Подходът, ориентиран към човека към дизайна, опита и управлението на една сграда, ще направи сградите футуристични и ще предвиждат човешките нужди“, каза Маниш Шарма, главен технологичен директор на нашия бизнес за строителни технологии.

Цел 10 – Намаляване на неравенствата

Трима учени от Йейл имат идея, която провокира размисъл: хората не се притесняват от икономическото неравенство, а от несправедливостта.

"Не можахме да намерим доказателства, че хората са загрижени за икономическото неравенство само по себе си. Напротив, те са загрижени за други проблеми, свързани с икономическото неравенство, като бедността, разпадането на демократичните ценности и най-интересното - несправедливостта." - пишат

Кристина Старманс, Марк Шескин и Пол Блум в новото си изследване, публикувано в Nature Human Behavior. Д-р Стерманс е постдокторант по психология, д-р Шескин е постдокторант по когнитивна наука, а д-р Блум е професор по психология, всички в Йейлския университет.

Но какво е неравенството и каква роля играе то за демокрацията – подкопава я или я стимулира? Неравенството кара ли хората да се отчайват? Или неравенството е необходимо зло, което трябва да толерираме до определени нива, за да има към какво да се стремим?

И така, какво е неравенството?

Изследователите настояват, че трябва да развием общо разбиране за това какво е неравенството. Има три различни, но свързани с неравенството идеи:

1. Хората трябва да имат равни възможности в обществото – независимо от техния произход, раса, пол и т.н.
2. Възнаграждението, богатата и ползите трябва да се разпределят справедливо според заслугите.
3. С равни постижения, равни последствия, независимо от обстоятелствата. Или както казват експертите: "неравенство на резултата" - когато ти получаваш за една и съща работа 1000 лв., а твоят колега - 2000 лв.

Тези понятия са три различни измерения на неравенството, с които се сблъскваме в живота и които в крайна сметка оформят у хората това, което те чувстват като икономическо неравенство. Разбирането на различните измерения на това явление е изключително важно за изготвянето на лечебен план за нашето общество. и заключенията обаче се основават на съответните изследвания. Неравенството, което ни тревожи.

Можете ли да познаете коя според американците и европейците е най-голямата заплаха, пред която е изправен светът сега?

Скорошно проучване на Pew Research Center установи, че най-често срещаният отговор е неравенството. Не изменението на климата, бедността, болестите, войните или потока от мигранти.

Въпреки че малцина вероятно ще оценят мащаба на неравенството. Ето един пример: вземете богатството на осемте най-богати хора на планетата и го съберете.

Сега направете същото за най-бедните 3,5 милиарда. Двете суми ще бъдат еднакви - еднакви, 780 млрд. лв. или близо 500 млрд. долара. Само осем души притежават толкова богатство, колкото половината население на света. И това неравенство се задълбочава. През 1960 г. главен изпълнителен директор в Съединените щати обикновено е печелил средно 20 пъти повече от работник. Днес това е повече от 354 пъти.

Папа Франциск нарече икономическото неравенство „коренът на социалното зло“. Пропастта между богати и бедни в света изглежда никога не е била толкова дълбока и това тревожи и възмуцава хората. И идеята, че неравенството трябва да бъде намалено, почти се приема за даденост.

Но въпреки това възмущение, хората не виждат неравенството като фундаментално погрешно, а като резултат от несправедливост. Няма консенсус за това как би изглеждал един напълно справедлив свят, но за повечето от нас благата в него няма да бъдат равномерно разпределени.

Тримата изследователи от Йейл предлагат тези два феномена (възмущението от пропастта между богати и бедни и идеята, че неравенството трябва да съществува) да бъдат примирени. Те не намират доказателства, че хората са загрижени за самото икономическо неравенство, но всъщност икономическото неравенство често се бърка с несправедливостта.

Естествена непоносимост към неравенството

Ако потърсите доказателства, че хората са естествено непоносими към неравенството, ще намерите множество лабораторни тестове, които потвърждават това. Проучванията откриват „всеобщо желание за равно заплащане“, „егалитарни мотиви у хората“, „егалитаризъм при децата“ и „равенството се постига чрез реципрочност“.

Когато участниците в лабораторията са помолени да споделят ресурси между несвързани лица, те са склонни да ги споделят по равно. Ако предишна ситуация е довела до неравенство, хората ще разпределят бъдещите ресурси неравномерно, за да коригират или сведат до минимум неравенството между другите хора. Това пристрастие е толкова силно, че участниците понякога предпочитат равни резултати, при които всеки получава по-малко, отколкото неравностойни резултати, при които всеки получава повече, казва The Guardian.

Изследванията на деца на възраст между три и осем години откриват подобно пристрастие към равенството. Тригодишните споделят ресурси поравно с трети страни, а шестгодишните показват още по-силно желание за равномерно разпределение, настоявайки допълнителните ресурси да бъдат изхвърлени, вместо да бъдат неравномерно разпределени между две отсъстващи трети страни.

Проблемът е в бедността и несправедливостта

Хари Франкфурт е почетен професор по философия в Принстънския университет. В книгата си „За неравенството“ той твърди, че нашето морално задължение трябва да бъде да изкореним бедността, а не да постигнем равенство. Необходимо е да се гарантира, че всеки има средства за нормален живот.

„Убеден съм, че хората ще реагират с много по-голяма симпатия към страданието на онези, които живеят в бедност, отколкото към онези, които просто несправедливо (от тяхна гледна точка) не са достатъчно богати“, каза Франкфурт. - "Хората вероятно ще подкрепят промени в законодателството, насочени към облекчаване на положението на бедните."

Цел 11- Устойчиви градове и общности

Африка и Азия са дом на близо 90 процента от селското население на света.

Смята се, че 70% от хората скоро ще живеят в градовете.

Предизвикателството пред големите градски центрове не е да осигурят подслон за повече хора, а това да стане устойчив модел. Въз основа на социалните, екологичните и икономическите аспекти на градовете, Индексът на устойчивите градове (SCI) се съставя ежегодно.

1. *Лондон, Великобритания* - баланс между социално и икономическо развитие
Британската столица се откроява с високата си оценка за благосъстояние на гражданите (здраве, образование, ниска престъпност), трудов живот (работно време) и градски живот (транспортна достъпност и свързаност). Лондон е един от най-успешните градове по отношение на качеството на въздуха и управлението на отпадъците.

2. *Стокхолм, Швеция* – най-зеленият град в Швеция

Столицата на Швеция оглавява класацията за управление на околната среда благодарение на своите инвестиции в устойчива инфраструктура, ниски емисии и добро качество на въздуха. Както Стокхолм, така и Франкфурт успешно съчетаха икономическото развитие с взискателните екологични стандарти, правейки качеството на живот на своите общности сред най-високите в света.

3. Единбург, Великобритания - поставя гражданите на първо място

Докато Стокхолм разчита на екологични стратегии, Единбург е по-отдаден на социалното развитие на своите граждани, поради което е на първо място по социално развитие. Единбург е лидер в подиндекса "развито население", който се определя от здравословното състояние на града, достъпността до обществен транспорт, финансовите възможности на гражданите да се насладят на удоволствията на града и др.

4. Сингапур – Икономика и капитал за заетост

Островният град-държава е в челната петица благодарение на безспорното си лидерство в един от компонентите на устойчивия град, а именно икономическия. Проектиран като един от най-лесните градове за създаване и управление на собствен бизнес, Сингапур е пълен с новатори и предприемачи. Освен това има изключително високо ниво на заетост, което води до високи нива на производствен капацитет.

5. Виена, Австрия - Умен и екологичен метрополис

Консултантската фирма Mercer класира Виена като най-добрия град за живеене в своето проучване за качеството на живот, а ООН го определи като най-проспериращия градски център. В допълнение към своите културни дейности и икономика, основани на науката и технологиите, Общинският съвет на Виена стартира програма за превръщането на града в интелигентен град до 2050 г., за да намали въглеродния отпечатък от 3,1 тона на 1 тон на човек.

Цел 12- Отговорно потребление

Ако изхвърлите един боклук в общия боклук, той ще стигне до сметището и ще започне да гние с години. Докато се разлага, ще отделя сметищен газ, токсичен варовик и метан. Само за пример – дрехите, изработени от материали, които не са

биоразградими, могат да стоят на сметището повече от 200 години, старите обувки се разграждат за близо 10 години, а гумените им подметки – между 50 и 80 години. Синтетичните влакна не се разлагат, а вълнените влакна произвеждат метан, който е основен виновник за глобалното затопляне. Към тази картина можем да добавим бои и химикали, вградени в текстила, които замърсяват почвата със силно токсични или опасни химически съединения. В същото време съществува реална възможност по естествен път, следвайки пътя на хранителната верига, те да попаднат в организма на хората и животните.

В България годишно се "произвеждат" близо 100 000 тона отпадъци от стари дрехи и обувки. В същото време последните статистики за страните от ЕС показват, че между 30 и 50% от закупените нови дрехи се събират разделно, останалите отиват на депото. Процентът на разделно събраните дрехи и обувки в България клони към нулата. Проучване на Грийнпийс-Германия от 2015 г. установи, че около 40% от нашите дрехи се носят рядко или никога. Още няколко факта – за производството на килограм памук са необходими между 10 000 и 20 000 литра вода; $\frac{1}{4}$ от световното потребление на пестициди се пада на производителите на памук; около 20% от промишленото замърсяване на водата е свързано с боядисване и обработка на текстил.

Успяхме ли да ви убедим да не изхвърляте ненужните дрехи на общия боклук? Те могат да заживеят нов живот – да бъдат носени от друг човек или да бъдат преработени в нова суровина.

Текстилните продукти, които не могат да се използват повторно, получават нов шанс като текстилни нишки или се използват за производство на други продукти за строителството, мебелната и шивашката промишленост, както и за бита - различни видове хидроизолации, стелки за обувки, вата за шивашката промишленост, изолационни материали за автомобилната промишленост и много други.

Специалните точки са нашата алтернатива на всички тези шокиращи данни! Тук можете да оставите дрехите, които няма да носите, които не харесвате, не ви стават, смятате за износени. Тук е мястото на самотния чорап и ботуши от миналата зима. И детските дрехи, за които няма как да съжалявате!

От всички страни сме залети с информация колко е важно да рециклираме и как спасяваме света по този начин. Изненадващо за войнствените еколози обаче се оказва, че рециклирането носи не само ползи, но има и съществени недостатъци.

Ползи:

Опазване на околната среда

Чрез рециклирането на хартия ние спасяваме милиони дървета. Ако се откажем от пластмасовите торбички или ги предадем за рециклиране, ще спасим живота на хиляди морски обитатели и птици.

Намалява консумацията на енергия

Най-голямо количество енергия се използва при обработката на суровините по време на производството. Рециклираните материали са от решаващо значение в индустрията, защото правят производствения процес много по-рентабилен от конвенционалните.

Намалява глобалното затопляне

Рециклирането намалява неблагоприятните ефекти от глобалното затопляне. Едрогабаритните отпадъци като хартия, пластмаса, автомобилни гуми често се изгарят и по този начин се отделят вредни емисии и парникови газове в атмосферата. Рециклирането гарантира, че процесът на изгаряне е сведен до минимум и всички отпадъци се регенерират като полезни продукти, без или с минимално въздействие върху околната среда.

Устойчиво използване на ресурсите

Рециклирането насърчава рационалното използване на ресурсите. Процесът на рециклиране на отпадъци запазва ценни ресурси за бъдещите поколения, без да прави компромис с текущото потребление.

Недостатъци:

Рециклирането не винаги е рентабилно

За да могат материалите да се използват повече от веднъж, е необходимо изграждането на фабрики, което е свързано с големи инвестиции. Самото създаване на инсталации за третиране на отпадъци е свързано със замърсяване на въздуха и емисии.

Рециклираните продукти често са с лошо качество

Продуктите, направени от рециклирани материали, не винаги са устойчиви във времето. Често предметите, създадени от рециклирани отпадъци, са по-крехки от новите и следователно по-евтини от тях.

Депата за рециклиране не са хигиенични

Местата за събиране и рециклиране на отпадъци не винаги са безопасни. В такива сайтове има различни химикали, които могат да бъдат много опасни, ако бъдат използвани по невнимание. Складирането на отпадъци е свързано с големи количества мръсотия и разлагащи се материали, които могат да бъдат опасни за здравето на служителите и живеещите в близост до сметища.

Не е достатъчно разпространено

Широко разпространеното рециклиране е важно за постигане на дългосрочни цели за опазване на природата и ресурсите. За съжаление на много места по света боклукът се изхвърля на нерегламентирани сметища и сметища, което до голяма степен обезсмисля рециклирането.

Факти за отпадъците, които изхвърляме:

За хартията:

1. Замърсяването на въздуха се намалява със 70 процента, ако новата хартия се произвежда от рециклирани материали.
2. Ако хартията, използвана от New York Times на ден, бъде рециклирана, ще бъдат спасени 75 000 дървета.
3. Половин милион дървета трябва да бъдат изсечени за производството на всички неделни вестници в света.
4. Ако хартията от всички вестници по света бъде рециклирана, 250 милиона дървета ще бъдат спасени за една година.
5. За хартията, използвана от средния американец, годишно се отсичат 7 дървета.

За алуминий:

1. Необходими са повече от 500 години, за да се разгради алуминиева кана с безалкохолна напитка или бира.
2. Повече от 80 милиарда алуминиеви кутии се използват всяка година за безалкохолни напитки и бира.

3. Рециклирането на кана спестява енергия, което е еквивалентно на телевизор, включен за 3 часа

4. Алюминият може да се рециклира неограничен брой пъти.

За стъкло и пластмаса:

1. Разлагането на 1 стъклена бутилка отнема повече от 4000 години.

2. Стъклото е 100% рециклируем материал.

3. Рециклирането на 1 стъклена бутилка спестява енергия за захранване на крушка от 100 W за 4 часа.

4. Найлоновите торбички, които се изхвърлят в океаните и моретата, убиват повече от 1 милион морски обитатели всяка година.

5. Рециклирането на 1 тон пластмаса спестява до 2000 литра бензин.

6. Над 60% от боклука, който се хвърля в кофата, може да бъде рециклиран.

Цел 13 – Борба с изменението на климата

Учените не са единодушни относно причините за глобалното затопляне

Има широко разпространено схващане, че в научната общност липсва консенсус относно изменението на климата. Всъщност това съвсем не е така. Повече от 90% от експертите, изследващи тази тема, са съгласни, че човешката дейност е основната причина за глобалното затопляне. „Ние сме по-уверени, че хората влияят на климата, отколкото че цигарите причиняват рак“, каза климатологът от НАСА Кейт Марвел. Скорошно проучване в Съединените щати обаче установи, че само 1 от 5 души в страната е наясно с този факт.

Изменението на климата е нещо естествено

Едва ли има уважаващ себе си учен, който да отрече, че изменението на климата може да бъде естествен процес и да не е необичайно. Това, което прави настоящата ситуация уникална, е скоростта на промяната. „Скоростта, с която въглеродният диоксид се отделя в атмосферата днес, е безпрецедентна за последните 66 милиона години“, се казва в проучване, публикувано през 2016 г. Фактите са повече от красноречиви

- никой природен феномен не може да обясни затоплянето, което започна с индустриалната революция. При в същото време учените отбелязват, че основната причина за тази тревожна тенденция са парниковите газове, които улавят топлината,

която се отделя при изгарянето на изкопаеми горива. „Естествените фактори, като вулканични изригвания и промени в слънчевата активност, биха могли да имат много по-меки последствия, особено ако погледнем какво се е случвало през последните 50 години“, каза климатологът Зеке Хаусфадер.

Слънцето е виновно

Слънчевата активност несъмнено може да причини дългосрочни промени в климата - като например ледникови периоди. То обаче не може да бъде обяснение за затоплянето, на което сме свидетели в момента. През последните 800 000 години нашата планета е преминала през няколко цикъла на ледникови периоди и затопляне. Такъв цикъл трае средно около 100 000 години, а причината за него е орбитата на Земята и наклонът на земната ос (променящото се разстояние между Земята и Слънцето води до пикове и спадове в количеството слънчева енергия, която получаваме).

В наши дни сме свидетели на изключително бързо покачване на температурите, започнало преди около 150 години. Този процес стана особено интензивен през последните няколко десетилетия. В същото време слънчевият цикъл е на път да достигне най-ниските си нива от 1750 г. насам, според НАСА. Това означава, че на практика Земята получава намаляващо количество слънчева енергия (тук трябва да се отбележи, че разликата е незначителна – само около 0,1% по-малко слънчева енергия достига до нашата планета, отколкото през 1750).

Количеството въглероден диоксид в атмосферата е твърде малко и не може да причини изменение на климата.

Част от това твърдение всъщност е вярно. Въглеродният диоксид представлява само 0,1% от атмосферата. Но тази на пръв поглед незначителна сума може да има огромно въздействие. Въглеродният диоксид има способността да задържа топлината и е ключов за климата на Земята. Ако по някаква причина изчезне, температурата на нашата планета почти веднага ще падне под 0 градуса по Целзий. Не е случайно, че сегашното увеличение на количеството му тревожи учените. Те отбелязват, че в продължение на хиляди години нивата на въглероден диоксид в атмосферата са били около 280 части на милион. В последния за 150 години обаче това количество се е увеличило с близо 50% и сега е 415 части на милион.

Учените често обръщат внимание на факта, че растежът на градовете води до затопляне на местната атмосфера. Сред причините за това са изсичането на дървета, концентрацията на тъмни повърхности и сгради, както и увеличените емисии на парникови газове. Това кара някои хора да се съмняват в достоверността на данните, получени в районите на големите градове. Всъщност изследвания се правят в различни части на света - включително и в такива, които са много далеч от населените места. Резултатите от измерванията там са подобни на тези в градовете, което доказва, че покачването на температурите е глобално, а не регионално явление.

Британски климатолози от Кеймбриджкия център за възстановяване на климата предложиха усъвършенствано решение срещу изменението на климата - възстановяване на топящите се арктически ледове.

Изменението на климата вече е толкова сериозно, че намаляването на емисиите на парникови газове не е достатъчно, за да подобри ситуацията, твърдят учени, цитирани от Metro. Затова има нужда от допълнителни и по-радикални решения, допълват те.

"Предлагаме инициатива, която наричаме просветление на морски облак. Ще изградим специални пръскачки, които ще разпръскват капчици морска вода във въздуха под високо налягане. Това ще стимулира образуването на пари със солни кристали, които ще се издигат в небето поради въздушната конвекция "Солта ще насърчи образуването на нови облаци, които ще предпазят арктическия лед от интензивна слънчева радиация", обяснява Дейвид Кинг, ръководител на изследователската група.

Цел 14- Живот под вода

Животът във водата е изправен пред сериозни заплахи

Животът в сладководни тела и регионални морета в Европа не е в добро състояние. Лошото състояние на екосистемите има пряко въздействие върху много животни и растения, обитаващи водната среда и засяга други видове, както и хората, които зависят от наличието на чиста вода. Състоянието на европейските морета е много трудно, главно поради прекомерния риболов и изменението на климата, докато сладководните тела страдат от претоварване с хранителни вещества и промени в

местообитанията. Химическото замърсяване има отрицателно въздействие както върху сладководните, така и върху морските екосистеми.

Знаете ли, че: Една трета от Мъртво море е изчезнала от 1960 г. до днес. Водата се оттегля необратимо, а брегът се превръща в лунен пейзаж, пълен с кратери, съобщава БНТ. Една от причините е, че години наред израелци, палестинци и йорданци са отклонявали речната вода от едно от най-солените водни тела на Земята.

През 60-те години спа туризмът процъфтява по израелските брегове на Мъртво море. По това време курортът Айн Геди беше на брега. Днес това е призрачно място, водата се е отдръпнала с 3 километра, а плажът прилича на пустиня, поразена от метеорни дъждове.

Всяка година Мъртво море се свива с един метър, оставяйки след себе си кратери до 10 метра. Без вода земята потъва.

Застрашени видове:

Морска костенурка с глава на ястреб - Получава името си от особеност на тялото - удължената ѝ заострена глава, завършваща с клюн. Друга отличителна черта е, че краищата на черупката му са назъбени. Видът се среща в океаните и главно в кораловите рифове. Морските костенурки са живи представители на група влечуги, които съществуват на Земята и в моретата през последните 100 милиона години.

Гладкогърбо морско свинче - засиленият риболов с хрилни мрежи в местообитанието му доведе до намаляване или пълно изчезване на вида. Известно е със своето ниво на интелигентност, сравнимо с това на горилите. За да оцелее, видът се нуждае от голямо количество храна. Една от причините за изчезването на друг вид речен делфин - китайския речен делфин Байджи, е именно невъзможността да си намира храна. Други фактори са замърсяването на водата и корабния трафик. Днес има между Остават 1000 - 1800 бр.

Калифорнийско морско свинче - Това е най-редкият морски бозайник в света, който е на ръба на изчезване. Открит е едва през 1958 г., а половин век по-късно почти сме го загубили. Животното често се хваща в незаконни риболовни мрежи в защитени води на Мексиканския залив през Калифорния. От вида са останали само 18 екземпляра. Смята се, че ако не се предприемат стъпки за защита на вида, той ще изчезне до 2021.

Кризата с изчезването на морски видове не се възприема толкова широко, колкото кризите в тропическите гори и други сухоземни биоми. Не знаем колко вида има в океана, тъй като повечето морски видове не са открити. Ето защо ние не знаем колко са изчезнали или колко са застрашени от изчезване. Знаем, че свръхуловът е голяма заплаха в световен мащаб. Настоящите оценки обхващат само 20% от световните рибни запаси, така че истинското състояние на повечето от световните рибни популации не е ясно. Последните констатации обаче показват, че тези ненаблюдавани запаси намаляват и почти три четвърти от световните запаси, продавани в търговския сектор, са претоварени и изложени на риск.

Цел 15- Живот на Земята

- Девет процента от световните гори се намират в Канада.
- Червената клетка е най-често срещаната птица на Земята.
- Има само 4 държави в света, където няма гори, според определението на Световната банка. А това са Сан Марино, Катар, Гренландия и Оман.

ВИДОВЕТЕ ПО СВЕТА НАМАЛЯВАТ

Светът е изправен пред масово изчезване на видове. Всички видове бозайници, птици, влечуги, земноводни, членестоноги (насекоми и паякообразни), риби, ракообразни, корали и други животни и растения са намалели в много случаи в голяма част от своя ареал. Човешката цивилизация оказва негативно влияние върху повечето живи същества с техните ежедневни дейности, разхищаване и неустойчиво използване на природни ресурси, замърсяване и др.

Факт # 1 Ние сме в началото на най-големия период на изчезване на видове през последните 60 милиона години. Обикновено между 1 и 5 вида изчезват всяка година. Учените обаче изчисляват, че сега губим видове 1000 до 10 000 пъти по-бързо от нормалното. Много видове ще изчезнат, преди да научим за тях или ползите, които носят на нашата планета.

Факт # 2 Ново проучване показва, че насекомите в Германия са намалели с повече от 75% през последните 28 години. Това е много тревожно: 80% от дивите растения разчитат на пчели и други насекоми за опрашване, а 60% от видовете птици разчитат на насекоми за храна. Човек е напълно зависим от растенията за своята храна – пряко или като храна за животните, с които се храни.

Факт # 3 Унищожаването на местообитанията, експлоатацията и изменението на климата са причината за загубата на половината от световната популация на дивата природа.

Факт # 4 Приматите, нашите най-близкородствени животни, са под изключителна заплаха. Близко 60% от 504 вида примати в света са застрашени от изчезване, а 75% от видовете примати са в сериозен спад на популацията.

Факт # 5 В световен мащаб повече от 650 000 морски бозайници са уловени или сериозно наранени от риболовни съоръжения всяка година.

Факт # 6 През последните 20 години около 75% от всички видове зъбати китове, като делфини, морски свинчета, косатки и 65% от хранещите се с планктон китове, гърбатите китове, сините китове, кашалотите и 65% от видовете тюлени са били засегнати. поради прекомерен улов при риболовни операции по целия свят.

Факт # 7 40% от видовете птици в света са в упадък, а един на всеки осем вида е застрашен от глобално изчезване.

Факт # 8 Нашите големи котки, включително тигри, леопарди и гепарди, са в критичен упадък и много от тях ще изчезнат през следващото десетилетие. Котките по света са експлоатирани заради различни части от тялото и кожата си. Китай остава най-големият пазар в света за тези критично застрашени видове, заедно с черния и белия носорог и други видове.

Факт # 9 Популациите на гущерите са особено уязвими от изменението на климата. Скорошно проучване прогнозира, че ако настоящият спад в популациите на гущери продължи, 40% от всички видове гущери ще изчезнат до 2080 г.

Факт # 10 Американските бизони някога са наброявали милиони индивиди и са пътували от Аляска до Мексико. Сега те заемат по-малко от един процент от първоначалното им местообитание. Техните съществуващи местообитания са толкова малки и строго контролирани, че оцелелите бизони днес са много по-малки от говедата.

КАКВО СЕ СЛУЧВА С НАШИЯ ВИД И ТЕХНИТЕ ХАБИТАТ?

Няма съмнение, че голям брой животни и растения са изчезнали през последните векове поради човешката дейност, особено след индустриалната революция. Броят на индивидите в растенията и животните също е намалял - в много случаи сериозно - засягайки генетичната вариация,

биоразнообразие и екосистеми. Навсякъде по света районите, в които хората използват природни ресурси или се развиват, имат един и същ резултат: влошаваща се природна среда. В резултат на човешки действия екосистемите са изправени пред заплахи като нарушено възпроизводство и потребление; в днешния взаимосвързан свят не е нужно много, за да се разберат тези нестабилни сили. Това е тенденция, която не може да продължи. Ако екосистемите са твърде изчерпани и изчерпани, способността им да оцеляват, поддържат биосферните процеси и нашия вид и задоволяват човешките нужди е драстично компрометирана. Много от нас са виждали изображения на диви прерии, покрити с огромни ята бизони, които вече не съществуват, хиляди ята птици, събрани в блата и лагуни, които са намалели драстично, или красиви и внушителни животни като слонове, жирафи и китове, които в много случаи са застрашени от изчезване.

Други хора са запазили спомени за по-малко внушителни животни, които все още носят дълбоки емоции, като звука на хиляди квакащи жаби в полунощ, птици, посещаващи хранилка в двора година след година, или милиони прилепи, летящи към мястото си за почивка вечер. Други може би си спомнят, че когато шофират през провинцията, предното стъкло на колата им е покрито със стотици мъртви насекоми - сигнал за изобилие, което за съжаление вече почти не съществува. През последните десетилетия научихме безброй истории за нови видове растения или животни, открити в тропическите гори по целия свят, което ни дава усещане за чудо и възможност. В същото време всяка година се унищожават милиони хектари естествени гори.

Цел 16 – Мир и справедливост

Знаете ли, че:

Адолф Хитлер е номиниран за Нобелова награда за мир

Не се притеснявайте, шведският политик, който изпрати писмото за номинация през 1939 г. - по ирония на съдбата, разбира се, оттегли номинацията си. В още по-ироничен обрат Хитлер забранява на германците да приемат наградата в продължение на четири години, преди собственото му име да бъде предложено.

21 септември - Международен ден на мира и ден на безпътнето

Международният ден на мира е потвърден с резолюция на ООН през 1981 г. с послание за ненасилие и прекратяване на огъня във всички части на света.

Младежите от Международния център са подготвили богата програма, която включва следните теми: „Какво е мир за децата” – рисунки върху асфалт; изразяване на послания за мир от млади хора и граждани по повод Международния ден на мира върху бели хартиени гълъби; представяне на интересни факти, свързани с войни, военни действия и последствията от тях; игри за разпознаване на носители на Нобелова награда за мир; видео интервюта със съобщения от граждани; популяризиране на дейността на Центъра.

На 21 септември на територията на Европа се провежда Първият европейски ден на мъртвите. Инициативата е подкрепена от еврокомисаря по транспорта Виолета Булц, Европейския съвет за безопасност на транспорта и службите на пътна полиция на 30-те държави-членки на TISPOL, национални правителства, общински и местни власти, неправителствени организации.

Това е причината за специалното съобщение на Ейдън Рийд, президент на TISPOL: В началото на десетилетието постигнахме значително намаляване на броя на загиналите и тежко ранените при пътнотранспортни произшествия, но през последните две години тази тенденция се промени. Особено важно е да се съсредоточи отново върху усилията, необходими за постигане на целите на Европа 2020 за поне наполовина намаляване на смъртните случаи по пътищата в сравнение с 2010 г. Ние сме уверени в тях, убедени сме, че усилията на правителствата могат да доведат до драстично намаляване на смъртните случаи и наранявания. Вярваме, че с индивидуалния принос на всеки от нас ще постигнем очаквания страхотен резултат. Без жертви на пътя трябва да бъде нашата цел всеки ден, не само на 21 септември. Убеден съм, че операция EDWARD може да има голям успех, независимо дали ще постигнем нулева смъртност на този ден, тъй като инициативата е достъпен начин за повишаване на осведомеността по темата.

Всеки ден около 70 души загиват, други 370 са ранени по пътищата на Европа.

На 21 септември на всеки час ще следим дали успяваме да изпълним поетия ангажимент. Ако за тези 24 часа успеем да постигнем нула жертви на пътя, ще можем да продължим. Шофьори и пешеходци, помислете как карате, как се движите по пътя. Помислете как да намалите рисковете – използвайте предпазен колан, карайте със

съобразена с пътните условия скорост, не употребявайте алкохол и упойващи вещества, не говорете по телефона, докато сте зад волана.

Помислете за вашите близки и приятели! Намалването на жертвите по пътищата остава приоритет.

Ако всеки от нас промени поне малко поведението си за повече безопасност на пътя, заедно ще спасяваме животи и ще променяме съдби.

Подкрепата на всички е от решаващо значение.

В края на урока учениците разбраха, че младите хора трябва да поемат отговорност за постигането на поставените 17 глобални цели за опазване на нашата планета.

Най-големият урок в света е съвместен образователен проект, създаден в подкрепа на популяризирането на Глобалните цели за устойчиво развитие, приети от ООН.

Проектът е доказателство за важността на Глобална цел 17 „Партньорство за цели“ и не би бил възможен без помощта на всички партньори, работещи с нас и помежду си.

Съвети за фасилитатора

- 1) Учителят задава на учениците въпроса - можете ли да се справите сами без партньори в бъдеще?
- 2) Учителят на дискусиата може да помогне на всеки да постигне всяка цел.

Дебрифинг

Учениците пишат есе за една от целите.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация в социалните медии, уеб страницата на училището.

Препратки/Допълнителна литература

<https://profit.bg/klasatsii/27-te-nay-bedni-strani-v-sveta/>

<https://profit.bg/svezho/10-te-strani-s-nay-golyama-prodalzhitelnost-na-zhivota/>

<https://dariknews.bg/novini/sviat/trevozhno-2-mlrd.-dushi-po-sveta-niamat-dostyp-do-bezopasna-pitejna-voda-2171966>

<https://elpro.bg/>

приложение

Дейност 4

Код на инструмента за обучение	Заглавие
SDG 17 -SDGfP	"Ние и поколенията след нас"
Цели	
<p>Създава се международен обмен между училища, учители, ученици, защото съвместната работа между партньорите дава дълбочина и изчерпателност на общи проекти, обогатява ги с повече идеи и методи.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Чрез партньорството за постигане на целите, ние се стремим да адаптираме целите на ООН към местните условия на всяка участваща страна. 	
Подробности за дейността	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Материали – Учениците подготвиха материали за всяка цел. ❖ Продължителност – 60 минути ❖ Брой групи - няколко групи ученици - (5 клас, възраст 11-12) 	
Инструкции	
<p>Въведение: Животът, какъвто го познаваме на Земята, би бил невъзможен в бъдеще, ако всеки от нас не направи стъпки и жестове към околната среда, организмите и други подобни. Целите на ООН и партньорствата, които се осъществяват на всяко ниво, са начинът да спасим планетата заедно. Малките дела и стъпки са по-успешни от големите планове, които в повечето случаи са неосъществими. Малките неща водят до големи промени.</p> <p>Идеята на урока е всяка цел да бъде представена в няколко изречения. Учениците дават своите предложения за това как виждат себе си в постигането на всяка цел.</p> <p><i>Цел 1 Изкореняване на бедността:</i> Животът, който динамично насищаме, чувстваме се комфортно всеки ден, изпълнени сме със сила и енергия. Забавляваме се. Но така ли е при всички хора – няма възрастни и деца без дом, без питейна вода, храна и елементарни хигиенни условия за живот.</p> <p>(2 минути)</p> <p>Решил съм, че ще уча, ще се образовам, ще се развивам и един ден ще стана доброволец, ще се присъединя към инициативи и организации, помагачи на хората</p>	

да изкоренят бедността на Земята. Искам да стана лекар и да се присъединя към
Лекари без граници

(2 минути)

Цел 2 Прекратяване на глада: Човек живее и се наслаждава на живота общува
наслаждава се на предизвикателства весел яде вкусни напитки. Има обаче хора,
които са гладни и не са яли с дни. Те нямат друг избор, освен да ядат каквото имат.

(2 минути)

Избирам да купя стоки от първа необходимост с личните си спестявания за Коледа и
Великден за нуждаещо се семейство в квартала, в който живея, ще намеря
съмишленици и мои приятели, които да се присъединят. Искам един ден да направя
хотел за хранене и всеки да оставя продукти в него, а хората, които нямат
възможност да си купят продукти, да се възползват от тях. Храната не е екстра, а
условие за живот.

(2 минути)

Цел 3 Добро здраве: Всеки има своите проблеми и тревоги, но истинските нещастия
са когато човек е болен. Здравето е избор.

(1 минута)

Доброто здраве за мен е здравословна и природосъобразна спортна храна и грижа
за природата и ежедневните действия за нейното опазване. Избирам да чета
етикетите на всички храни, които купувам, защото не всички храни, определени като
„здравословни“, са такива.

(2 минути)

Цел 4 Качествено образование: В едно демократично общество хората имат право на
качествено образование, информация и вземане на решения. Само културата и
образованието могат да тласнат човечеството напред.

(1 минута)

Избирам да уча езици, защото това ще ми позволи да опозная много култури, да
общувам с връстниците си, да обменям идеи, да се срещам с хора, които никога не
съм срещал, и да науча неща, които не знам. Очакването е прекрасно нещо.

(2 минути)

Цел 5 Равенство между половете: Няма значение дали си мъж или жена, важното е да учиш, работиш, развиваш се и следваш мечтите си. Разликата и разнообразието са най-ценни в живота. Предизвикателството днес е да прегърнем равенството между половете - да нямаме подчинени или доминиращи.

(2 минути)

За мен е важно не дали приятелите ми са момчета или момичета, а преди всичко да съм добър, толерантен и състрадателен.

(1 минута)

Цел 6 Чиста вода и канализация: Всички използвате вода и следователно всеки от вас носи отговорност. Днес светът е изправен пред глобална водна криза. Повече от 2,4 милиарда живеят в лоши санитарни условия, без канализация и пречистване на отпадъчни води.

- Над 1 милиард души нямат достъп до чиста питейна вода.

- До 2025 г. се очаква 2/3 от населението на света да страда от липса на достатъчно вода. (3 минути)

Избирам да мия зъбите си с чаша вода, периодично отварям крана само за да изплакна четката и устата си. Избирам да намаля консумацията на питейна вода.

(1 минута)

Цел 7 Възобновяема енергия: Животът е немислим без енергия, но нейното производство има отрицателно въздействие върху околната среда. Избираме да използваме възобновяеми енергийни източници вятър, вода, слънце, геотермална енергия, биомаса.

(2 минути)

Днес избирам да пестя енергия, като използвам енергоспестяващи крушки, тъй като те са най-икономичният и екологичен начин за осветление на дома.

(1 минута)

Цел 8 Безопасна работа и икономически растеж: Те са предпоставка за нормален живот, но преди това е необходима подготовка, опит, желание за усъвършенстване и учене през целия живот. Когато имаме икономически растеж, имаме и финансова сигурност и това ни дава свободата да правим това, което обичаме.

(2 минути)

За да бъде успешен в бъдеще, трябва да положи усилия и постоянство сега. (1 минута)

Цел 9 Иновации и инфраструктура: Едно нещо в живота е сигурно, че се променя, ние също трябва да се променим. "Новото е най-доброто от всички неща" - Овидий
(1 минута)

Иновациите за мен сега са в интерактивните методи, в новостите, които учителите ни предлагат, за да ни е интересно и приятно.

(1 минута)

Цел 10: Намаляване на неравенствата: Изискват се усилия, но си заслужава.

Съществуват неравенства между половете, между жителите на богатите и бедните страни, между тези, които имат възможност за качествено образование и тези, които нямат такава възможност. Неравенствата по целия свят са тъжни за хората. Има и една максима: "Приятелството е най-силно сред равни"

(3 минути)

Ще дам на съученика си колелото, топката си, да ги ползваме заедно, за мен това не е проблем, за него е облекчение и най-вече чувство на приятелство.

(1 минута)

Цел 11: Устойчиви градове и общности: Градът е като екосистема. С голяма концентрация на хора и дейности, градовете допринасят най-много за световните екологични проблеми. В градовете има уникални възможности за пестене на ресурси и опазване на природата.

(1 минута)

Аз и моето семейство, заедно с нашите приятели съседни, редовно почистваме междублоковото пространство и садим цветя в градинките, за да е приятно и красиво. Откриваме природата в града.

(2 минути)

Цел 12: Отговорно потребление: Консуматорският начин на живот има отрицателно въздействие върху качеството на живот на хората и околната среда.

(1 минута)

Предпочитам да подаря нарисувана от мен рисунка или написано от мен стихотворение, билет за театър на любимите хора, а не скъп и безсмислен подарък. Уча родителите си, когато отидем до магазина, да си правим списък с нещата, от които се нуждаем, а не да купуваме всичко, което видим.

(3 минути)

Цел 13: Изменение на климата: Борбата с изменението на климата и опазването на околната среда е инвестиция в пълноценния и здравословен живот на поколенията, за устойчиво икономическо развитие.

(1 минута)

Боря се с изменението на климата, като участвам в кампанията „Дървета за планетата“, ръководена от Програмата на ООН за околната среда. Избирам да карам колело на къси и средни разстояния, защото колоезденето е бъдещето на света.

(2 минути)

Цел 14: Подводен живот: "Оцеляването на човешкия вид зависи от опазването на чистотата и живота в световните океани, които са спасителната линия на планетата" Жак Кусто. Опазването на Световния океан може да се постигне само с общи усилия.

(2 минути)

Ограничавам използването на найлонови торбички, пластмасови бутилки, чаши, сламки, не изхвърлям нищо в морето, на плажа или вътре в него, така че не допринасям за „островите от отпадъци“ в открито море.

(2 минути)

Цел 15 Живот на Земята: На Земята това, което е отпадъчен материал от един организъм, служи като суровина или храна за друг. Отпадъците, които хората отделят в околната среда, не трябва да се изхвърлят по-интензивно, отколкото природата може да разгради и неутрализира.

(3 минути)

За мен само един ден не е достатъчен, за да изчистя България. Избирам да използвам торби от плат, стъклени опаковки и хартия. Искам да дам стария си мобилен телефон на някой, който не може да си го позволи. И най-важното, не изхвърлям никакви отпадъци на Земята - използвам кофи за боклук и рециклирам това, което трябва да се рециклира.

(3 минути)

Цел 16 Мир и справедливост: Хората да уважават и ценят другите, така че хората от различни националности, култури и религии да живеят в мир и солидарност. Да имаме търпелив диалог и ангажираност, като по този начин преодоляваме различията и бариерите с общи усилия, ще преодолеем омразата и насилието. В свят, в който границите са отворени, разстоянията са кратки, отношенията между хората се улесняват, мирът и справедливостта се гарантират не чрез сила, а чрез доверие и диалог.

(3 минути)

Няма какво да бъда приятел с деца от малцинства или други религии. (1 минута)

Цел 17 Партньорства за постигане на цели: Никой не може да се върне назад, но всеки може да продължи напред. Необходимо е партньорство на всяко ниво за устойчиво развитие. Не е невъзможно, самата дума се състои от думите НЕВЪЗМОЖНО. Възможно е да постигнем целите на ООН всички заедно.

(2 минути)

Всички стават да танцуват на песента „Бяла роза“, която е най-хубавата българска народна песен. Розата е символ на България. Гостите са поканени да посетят Долината на розите.

Съвети за фасилитатора

Учителят насочва учениците да стигнат до извода, че ако не обединим всяка държава, общество, всяко разумно същество, няма да има успех и няма да защитим нашата планета от замърсяване и всички други последствия.

Дебрифинг

Учениците подготвят брошура за 17 глобални цели на ООН.

Последващи действия/Вдъхновение за бъдещето

Информация в социалните медии, уеб страницата на училището.

Препратки/Допълнителна литература

<https://ecologica.bg/un-development-goals>

Приложение

